

ПРАВА

ІНВАЛІДНІСТЬ

КОРУПЦІЯ

СВІДОМІСТЬ

ГЕНДЕР

МОРАЛЬ

ДИСКРИМІНАЦІЯ

РІВНІСТЬ

ПРАВА ЛЮДИНИ ТА МЕДІАДІЯЛЬНІСТЬ

Навчальні
програми
викладачів
та викладачок
журналістики

ДІТИ

СВОБОДА

БІЖЕНЦІ

ГІДНІСТЬ

ВИБІР

НАВЧАННЯ

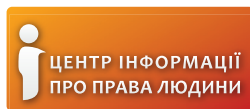

МАЙБУТНЄ

АДАПТАЦІЯ

АКАДЕМІЯ З ПРАВ ЛЮДИНИ ДЛЯ ЖУРНАЛІСТІВ І ЖУРНАЛІСТОК

ПРАВА ЛЮДИНИ ТА МЕДІАДІЯЛЬНІСТЬ

ЗБІРНИК
НАВЧАЛЬНИХ
ПРОГРАМ
ВИКЛАДАЧІВ
І ВИКЛАДАЧОК
ЖУРНАЛІСТИКИ

Це спеціальне видання підготовлено в рамках реалізації програми стажування викладачів і викладачок журналістики «Академія з прав людини для журналістів та журналісток».

Програмні дії ініціювали Інститут журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Науково-методична комісія з журналістики та інформації, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Центр інформації про права людини, Комісія з журналістської етики.

Підтримала реалізацію ініціативи Програма розвитку ООН в Україні та Міністерство закордонних справ Данії.

Погляди, висловлені у публікаціях, належать авторам і не обов'язково відображають позицію ініціаторів програми.

Київ 2018

УДК 007:[342.732+070.133: 174]

ББК 76.01

Автори: Шендеровський К. (керівник), Виртосу І., Близнюк А., Бондаренко І., Бондаренко Т., Брошкова С., Бутиріна М., Василик Л., Волковинський О., Вялкова І., Глушко А., Коваль Т., Ковальова Т., Костюченко О., Кучер Н., Луць Ю., Мельникова О., Мірошніченко П., Мітчук О., Пикалюк Р., Рудченко А., Сипченко І., Скібан О., Тарасюк В., Теребус О., Янець Н.

Рекомендовано до друку Навчально-методичною комісією з журналістики та інформації та Вченою радою Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол № 7 від 29 січня 2018 року).

Видання здійснено в межах реалізації програми стажування викладачів журналістики «Академія з прав людини для журналістів і журналісток» за фінансування Програми розвитку ООН в Україні та Міністерства закордонних справ Данії.

П68 Права людини та медіадіяльність: Збірник навчальних програм викладачів і викладачок журналістики / За ред. Шендеровського К. – К.: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2018.

Збірник вміщує тексти навчальних програм, авторами яких є викладачі журналістики з різних ВНЗ України: учасниці та учасники спеціальної програми «Академія прав людини для журналістів та журналісток» (вересень 2017 – березень 2018 рр.). Всі навчальні програми пройшли апробацію, рекомендовані до друку. При викладанні матеріалу навчальної програми, автори / укладачі дотримувались основних вимог відповідного навчального закладу. Збірка в цілому, або окрема її частина може бути використані будь-яким вищим навчальним закладом для підготовки студентів-журналістів або будь-якою медіаорганізацією для підвищення кваліфікації журналістів-практиків на цінностях прав людини. В електронному форматі тексти доступні на сторінці «Кафедри пропонують» ресурсного хабу Інституту журналістики «Права людини та медіадіяльність» за посиланням: <http://labs.journ.univ.kiev.ua/hrj/>.

УДК 007:[342.732+070.133: 174]

ББК 76.01

© Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2018

© Науково-методична комісія з журналістики та інформації, 2018

ЗМІСТ

Корнєєв В.	Передмова		07
Шендеровський К. Виртосу І.	Правозахисна (адвокаційна) журналістика	Кафедра соціальних комунікацій Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка	09
Бондаренко І.	Журналістська етика	Кафедра теорії комунікацій, реклами та зв'язків з громадськістю Запорізького національного університету	19
Бондаренко Т.	Захист прав людини в медіа	Кафедра журналістики, реклами та PR-технологій Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького	26
Тарасюк В.	Права людини і медіадіяльність	Кафедра журналістики Ужгородського національного університету	34
Коваль Т.	Права людини в медіа	Кафедра журналістики Херсонського державного університету	40
Костюченко О.	Права людини і журналістика	Кафедра журналістики Національного університету «Острозька академія»	48
Луць Ю.	Нові медіа та права людини	Кафедра нових медій Львівського національного університету імені Івана Франка	51
Мірошніченко П.	Суспільствознавча журналістика	Кафедра журналістики Запорізького національного університету	57
Пикалюк Р.	Права людини і ЗМІ	Кафедра журналістики, видавничої справи та редагування Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка	63
Василик Л. Мельничук Ю.	Соціальна проблематика ЗМІ	Кафедра журналістики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича	66
Василик Л.	Правова проблематика ЗМІ	Кафедра журналістики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича	71
Бутиріна М.	Сучасний мас-медійний дискурс	Кафедра масової та міжнародної комунікації Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара	76
Вялкова І.	Права людини і медіа	Кафедра соціальних комунікацій Маріупольського державного університету	83

Кучер Н.	Соціальна журналістика	Кафедра журналістики, реклами і зв'язків з громадськістю Національного авіаційного університету	87
Скібан О.	Правові та професійно-етичні стандарти у роботі журналіста	Кафедра медіакомунікацій Української академії друкарства	96
Теребус О.	Журналістська етика та медіаправо	Кафедра соціальних комунікацій Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки	100
Мельникова О.	Етика соціальних комунікацій	Кафедра соціальних комунікацій Маріупольського державного університету	104
Глушко А. Рудченко А.	Інтегрований підхід у викладанні: цінності прав людини в журналістиці	Кафедра журналістики Донецького національного університету імені Василя Стуса	111
Брошкова С.	Права людини у соціальній проблематиці друкованих ЗМІ	Кафедра журналістики Одеського національного університету імені І.І.Мечникова	126
Волковинський О.	Історія зарубіжної журналістики	Кафедра журналістики Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка	135
Янець Н.	Права людини та соціальна тематика в медійному дискурсі	Кафедра журналістики Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка	139
Близнюк А.	Правові та етичні регулятори журналістської діяльності	Кафедра видавничої справи, редагування, основ журналістики та філології Житомирського державного університету імені Івана Франка	144
Ковальова Т. Сипченко І.	Професійна етика та медіаправо	Кафедра журналістики та філології Сумського державного університету	148
Мітчук О. Шендеровський К.	Соціально-правозахисна журналістика	Факультет журналістики Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука Інститут журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка	152
Шендеровський К.	Права людини: дати календаря як інформаційні приводи		160
	Рекомендовані джерела інформації для самостійного опрацювання медіатем з прав людини		173

ПЕРЕДМОВА

Завжди приємно писати передмови до книг, які відкривають нові стежки, у вже сотні разів протоптаному полі. Особливо, коли ці стежки мають всі шанси перерости в магістральні шляхи для розвитку цілої галузі. Зовні млявий, але від того не менш важливий, конфлікт між академічною журналістською спільнотою та медіапрактикою щодо змісту, форм, способів фахової підготовки потребує перегляду освітніх підходів з боку вишів та механізмів практичної фахової адаптації студентів з боку ЗМІ. Останнім часом все більш гостро постає питання про доречність використання жанрового підходу в основі підготовки журналіста, а відтак – чому і як вчити, що повинно стати основою для набуття потрібних компетенцій та формування у випускника певного рівня соціальної інтегрованості, небайдужості до життя суспільства в усіх його проявах. Збірка навчальних програм містить часткові відповіді на ці питання, особливо з огляду на те, що сформований у процесі їх підготовки досвід викладання і осмислення навчального процесу – стане дороговказом до нової системи журналістської освіти, сформованої на основі компетентнісного підходу. Причина цього в тому, що права людини в медіа не тема і не бренд. Це цінності, якими має бути пронизана вся сучасна компетентнісна суть фахової підготовки та посадової відповідальності.

Права людини в медіадіяльності – складний предмет, який, нажаль, ми тільки вчимося усвідомлювати. В збірці маємо приклади готових пропозицій щодо визначення предметної частини навчання в сучасному мас-медійному дискурсі та у соціальних комунікаціях, у сфері професійної етики та медіаправа, тематичної спеціалізації соціальної та правової журналістики тощо. Викладачі продемонстрували (відповідно до традицій, вимог своїх університетів) приклади цільового, інтегрованого або комплексного підходів. Кожен з них має право на оцінку сильних, слабких ознак та ризиків щодо інклюзивного та компетентнісного підходів у процесі освіти.

Зверну увагу на реальне: власне події Революції Гідності сформували суспільну вимогу негайних, якісних змін та потребу у формуванні української журналістики. Права людини як ціннісна основа якісних змін має стати пріоритетом зміни всього комплексу журналістської освіти та підвищення кваліфікації медіапрацівників. Це справа не стільки правників, юристів та відповідного кола дослідників, це справа кожного, хто сьогодні має навчальний, тематичний, технологічний, технічний, організаційний та дослідницький вплив на будь-якого студента або журналіста практика. Передбачений у програмах підхід полягає у відповідальному ставленні до прав людини як цінностях, що відкриває реальний простір для національного, громадянського, патріотичного визначення суті соціального або суспільного партнерства.

Кожна програма як відповідний нормативний інструмент дозволяє повносправно критикувати, оцінювати та пропонувати зміни. Наскільки університети, кафедри медіапідготовки, медіароботодавці, редактори готові сьогодні до такого діалогу, залишається відкритим, але те що в цьому діалозі додається розумних реплік – радує особливо...

Віталій Корнєєв

заступник директора Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка,
співголова НМК з журналістики та інформації, доктор наук із соціальних комунікацій

ГЛОСАРІЙ

Розробник

Розроблено для студентів

Предмет навчальної дисципліни

Міждисциплінарні зв'язки дисципліни

Мета навчальної дисципліни

Завдання навчальної дисципліни

Вимоги до рівня засвоєння змісту дисципліни

Змістовий модуль

Завдання для самостійної роботи

Індивідуальні завдання

Методи навчання

Методи контролю

Методичне забезпечення

Рекомендована література та джерела інформації

Питання для контролю

ПРАВОЗАХИСНА (АДВОКАЦІЙНА) ЖУРНАЛІСТИКА

Кафедра соціальних
комунікацій Інституту
журналістики Київського
національного університету
імені Тараса Шевченка

**Шендеровський
Костянтин**, кандидат
наук із соціальних
комунікацій, доцент
кафедри соціальних
комунікацій

Виртосу Ірина,
журналістка, тренерка,
ГО «Центр інформації
про права людини»

Для студентів 4-го курсу за спеціальністю 061 журналістика

Галузь знань	06 журналістика
Освітній рівень	бакалавр
Освітня програма	журналістика
Вид дисципліни	обов'язкова
Форма навчання	денна
Навчальний рік	2017 /2018
Семестр	1
Кількість кредитів ECTS	2
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	залік

Анотація навчальної дисципліни. Дисципліна «Правозахисна (адвокаційна) журналістика» розрахована на студентів-журналістів випускного бакалаврського року навчання та пов'язана з усіма курсами професійного циклу. Викладається з 2015-2016 навчального року. При успішному засвоєнні курсу студенти мають орієнтуватись в диференційованій журналістській практиці, виявляти її сильні та слабкі ознаки, складові її тематичного та рольового розвитку, у застосуванні інклюзивного та недискримінаційного підходів в медіа, а також в дотриманні етичних журналістських стандартів у висвітленні питань, пов'язаних із правами людини (в першу чергу, вразливих груп населення).

Мета дисципліни: «Правозахисна (адвокаційна) журналістика» – формування компетентності у сфері прав людини, рівності та недискримінації, посилення чутливості українських журналістів до проблематики меншин та вразливих груп, а також дотримання етичних журналістських стандартів у висвітленні питань, пов'язаних із правами людини.

Завдання (навчальні):

- засвоєння провідних ідей, принципів та підходів в правозахисній (адвокаційній журналістиці);
- формування навичок роботи із спеціальними та особливими джерелами інформації про стан або порушення прав людини, інформаційними приводами та правозахисними організаціями;
- формування теоретичних знань та практичних вмінь відвідування правозахисних заходів, взаємодії з представниками вразливих груп, правозахисниками та створення текстів за вимогами правозахисної (адвокаційної) журналістики.

Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Знати основні ознаки, передумови становлення, розвитку правозахисної (адвокаційної) журналістики в Україні, її тематичну та рольову складові, базові процеси включення в суспільний інформаційний простір.	Лекція та самостійна робота	Оцінка самостійної роботи та контрольне аудиторне опитування	40
2.1	Вміти використовувати ознаки (типові, особливі; тематичні та рольові) правозахисної (адвокаційної) журналістики при підготовці журналістських текстів.	Семінар	Оцінка самостійної роботи. Залік	40
3.1	Доносити до фахівців галузі інформацію, ідеї, проблеми та їх рішення у сфері розвитку правозахисної журналістики та відображення інформації про вразливі групи населення (системне порушення прав людини).	Самостійні роботи	Оцінка самостійної роботи. Залік	10
4.1	Автономність і відповідальність у обґрунтуванні результатів самостійної роботи (на приклад формування журналістських матеріалів про вразливі групи / системне порушення прав людини).	Семінар, самостійна робота	Оцінка самостійної роботи. Залік	10
Разом				100%

Оцінювання студентів: семестрове оцінювання:

	Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Залік	Підсумкова оцінка
Мінімум	20	28	12	60
Максимум	36	44	20	100

Підсумкове оцінювання у формі письмового заліку, який складається із двох питань.

Критерії оцінювання: відповідь на кожне питання оцінюється максимум у 10 балів.

До критеріїв оцінювання письмової відповіді студента на заліку:

Відповідь повна.	8-10
Відповідь повна, проте наявні окремі незначні помилки при викладі матеріалу	6-8
Відповідь відображає знання фактичного матеріалу з питання	4-6
Відповідь фрагментарна, відображені лише деякі аспекти	3-4
Відповідь фрагментарна, наявні суттєві помилки при викладі фактичного матеріалу	1-3

До критеріїв оцінювання творчої роботи студента на іспиті:

Наявний медіапроект / журналістський текст.	7-10
Наявний медіапроект/ журналістський текст, проте наявні помилки при викладі матеріалу	5-8

Організація оцінювання:

Тема заняття	Опис роботи	Бал	Критерії оцінювання	Дата складання
Права людини, їх утвердження, реалізація та захист як особливий предмет ЗМІ та комплексний предмет правозахисної (адвокаційної) журналістики.	Наукове есе. Правозахисна (адвокаційна) журналістика як тематична або рольова журналістика в Україні: передумови, приклади практиків, об'єднуюча мета.	5/10	Правильно визначені: <ul style="list-style-type: none"> • тематична або рольова сутність – 2/4 бали. • ознаки та передумови – 2/4 бали; • пояснено мету, місію та наміри – 1/2 бали. 	На початок першого семінару
ЗМІ і права людини. Імітація в умовах навчальної ситуації (справа в місцевому судді) та відображення в типових, спеціальних журналістських текстах.	Робота в групі: представлення в місцевому суді справи про права людини (суддя, прокурор, адвокат, представник ГО, журналісти).	3/6	Виконання ролі в навчальній грі – 2/3 бали. Підготовка новини – 1/3 бали.	За підсумками першого семінару
Становлення правозахисної (адвокаційної) журналістики в Україні.	Участь у заході та підготовка інформаційно-аналітичного матеріалу.	6/10	Матеріал за подією (її суть та особливість – 2/3 бали, експертні вимоги – 2/3 бали, пріоритетні завдання журналістської освіти на цінностях прав людини – 2/4 балів). Вибір: репортаж, аналітична стаття.	На дату проведення модульної контрольної роботи
Правозахисна (адвокаційна) журналістика та правозахисний рух в Україні. Аудиторна прес-конференція за участю правозахника/ці та представника/ці офісу Уповноваженого ВРУ з прав людини.	Модульна контрольна робота.	6/10	Журналістський матеріал за подією (її суть, особливість – 2/3 бали, експертні вимоги – 2/3 бали, пріоритетні завдання журналістської освіти на цінностях прав людини – 2/4 балів). Вибір: репортаж, інтерв'ю.	Дата визначається окремо
Разом		20/36		
Права людини в Україні: точка відліку (базове дослідження з прав людини, 2016 р.).	Навчальне есе «Сильні та слабкі характеристики правозахисної (адвокаційної) журналістики в Україні». Альтернативна тема «Порівняльний зріз правозахисної та міжнародної (політичної; соціальної...» журналістики: <i>принципові ознаки професійності</i> ».	7/11	Наявний навчальний текст відповідно до теми та жанру 7/11.	Визначає викладач

Діти, жінки, люди з інвалідністю як вразливі групи в правозахисній (адвокаційній) журналістиці.	<i>Вибір перший: репортаж, інтерв'ю, стаття та інше.</i> <i>Вибір другий: подія, інформаційний привід та інше.</i>	7/11	Наявний навчальний текст відповідно до теми та жанру 7/11.	Визначає викладач
Системні порушення прав людини в Україні.	<i>Вибір третій: тема погоджується з викладачем під час семінарського заняття (повторення теми не допускається).</i>	7/11	Наявний навчальний текст відповідно до теми та жанру 7/11.	Визначає викладач
Місця несвободи. Національний превентивний механізм (НПМ)	<i>Вибір четвертий: для каналу або видання.</i>	7/11	Наявний навчальний текст відповідно до теми та жанру 7/11.	Визначає викладач
Разом		28/44		
Підготовка творчої роботи на залік	<i>Вибір:</i> <i>Портретний нарис «Правозахисник/Правозахисниця»</i> <i>Інтерв'ю з правозахисним журналістом/кою.</i> <i>Репортаж (фоторепортаж) з правозахисного заходу.</i> <i>Медіапроект для громад на теми прав людини та вразливих груп в Україні.</i>			На дату заліку

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п	Номер і назва теми	Кількість годин		
		Лекції	Семінари	Самостійна робота

1

МОДУЛЬ 1. ЗМІ ТА ПРАВА ЛЮДИНИ

	Права людини, їх утвердження, реалізація та захист як особливий предмет ЗМІ та комплексний предмет правозахисної (адвокаційної) журналістики. <u>Характеристики прав людини.</u> Права людини та обов'язки держави. <u>Стандарти прав людини ООН:</u> Міжнародний білль про права людини; попередження дискримінації (всі форми расової дискримінації / права національних, мовних, релігійних та інших менших); права жінок; права дитини; протидія торгівлі людьми; Конвенція проти катувань; права людини у відновленому правосудді; воєнні злочини та злочини проти людства / захист цивільного населення під час війни.			
1.	<u>Європейські стандарти прав людини:</u> Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, Європейська соціальна хартія; Декларація про рівність чоловіків та жінок; Рамкова конвенція про захист національних меншин; Декларація про захист журналістів в конфліктних ситуаціях (1996). Сучасна критика концепції прав людини (основні положення). <u>Три взаємодіючі системи по правах людини:</u> ООН, ОБСЄ, Рада Європи. Як працює Європейська комісія з прав людини та Європейський суд з прав людини? Джерела інформації для журналіста: діяльність ООН, ОБСЄ, Ради Європи з прав людини, Європейський суд з прав людини, Європейська комісія за демократію через закон (Венеціанська комісія).	2	2	4

2.	<p>Становлення правозахисної (адвокаційної) журналістики в Україні.</p> <p><u>Основний зміст.</u> Адвокаційна журналістика як міжнародний досвід і правозахисна журналістика як вітчизняний досвід. Адвокаційна кампанія і журналістика. Місія, цілі та завдання, базова роль та тематичний каталог вітчизняної правозахисної журналістики. Базові інформаційні інструменти (процеси): «антидискримінаційна практика», «протидія мові ворожнечі», «місця несвободи», «гендерна рівність», «ініціатива розмаїття», «видимість людини з вразливих груп», «взаємодія з вразливими групами населення», «формування інклюзивного суспільства» та «прийняття інклюзивних рішень» та інше. Словничок освіченого українця та правозахисного журналіста: як можна і не можна говорити про людей?</p> <p><u>Правозахисна (адвокаційна) журналістика та правозахисний рух в Україні.</u> Система владних та громадських, незалежних та функціональних інститутів захисту прав людини. Базова характеристика правозахисної організації. Типовий портрет правозахисника/ці. Джерела інформації для журналіста та умови, завдання, особливості взаємодії: Уповноважений ВР України з прав людини; уповноважені Президента та Уряду з прав людини; міжнародні правозахисні організації в Україні, українські правозахисні організації; правозахисник / ця.</p>	4	1	6
	Модульна контрольна робота		1	

2

МОДУЛЬ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАТЕРІАЛІВ В ПРАВОЗАХИСНІЙ (АДВОКАЦІЙНІЙ) ЖУРНАЛІСТИЦІ

3.	<p>Права людини в Україні: точка відліку (базове дослідження з прав людини, 2016 р.). Опитування журналістів (цензура та перешкоджання діяльності; цінності; оцінка дотримання прав; рівень дискримінації та обмеження прав; співпраця з правоохоронними інституціями; захист та відновлення прав; права людини під час війни).</p>	0	2	4
4.	<p>Діти, жінки, люди з інвалідністю як вразливі групи в правозахисній (адвокаційній) журналістиці. Коли, чому та для чого було прийнято Конвенцію ООН про права дитини? Медіа і права дитини: міжнародний та український досвід / норми практики. Жінки як вразлива група. Гендерна рівність та протидія гендерно обумовленому насильству, сексизму. Гендерована політика, мова, ЗМІ, економіка, сім'я та здоров'я. Періодичні доповіді України на Комітеті ООН з ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок (чергова восьма доповідь 3 березня 2017 р.) . Люди з інвалідністю як вразлива група. Конвенція про права осіб з інвалідністю. Провідні ідеї та принципи відбору інформації в правозахисній (адвокаційній) журналістиці. Включення людей з інвалідністю до процесу прийняття рішень (інклюзивні рішення).</p>	2	2	6
5.	<p>Системні порушення прав людини в Україні.</p> <p><u>Права людини та питання мігрантів, біженців, шукачів притулку.</u> Як варто подавати ці питання з точки зору правозахисної (адвокаційної) журналістики? Журналістська етика у висвітленні проблематики біженців, мігрантів та вимушених переселенців. Принципова різниця в підготовці матеріалів про мігрантів, біженців та ВПО.</p>	0	2	3
	<p><u>Захист прав літніх людей.</u> Проблема вікової дискримінації (ейджизм). Поточний стан дотримання прав літніх людей як вразливої соціальної групи. Права літньої людини та проблеми із висвітленням у ЗМІ: конкретні історії.</p>	0	2	3

	Роми як «невидима» частина суспільства. Передумови розуміння ромських питань в правозахисній (адвокаційній) журналістиці. Міфи та ромофобія в Україні. Суспільні механізми вирішення ромських питань. Особлива місія правозахисної (адвокаційної) журналістики як засобу діалогу в громадах.	0	2	3
5.	ЛГБТІ як «невидима» чи «незрозуміла» частина суспільства Сексуальне та гендерне різноманіття, СОГІ ¹ та ЛГБТІ ² : міфи і реальність. Основні факти про ЛГБТІ в Україні. Дискримінація за ознаками СОГІ. Аутинг і камінаут. Публічні заходи на підтримку ЛГБТІ. Темний бік місяця: як розпізнати риторику ненависті і що з нею робити в медіаматеріалах? Журналістська етика у висвітленні ЛГБТІ-тематики. Секрети цікавості, затребуваності та рейтинговості матеріалів про ЛГБТІ.	0	2	4
	Бездомні, наркозалежні та секс-робота: як і навіщо писати про це у ЗМІ. Особливості вживання термінології. Типові порушення прав людини та чому це важливо висвітлювати. Стандарти недискримінаційного висвітлення теми. Захист персональних даних.		2	3
6.	Місця несвободи. Національний превентивний механізм (НПМ) та підготовка матеріалів після моніторингових візитів. Люди з порушеннями психіки, ув'язнені і екс-засуджені: особливості висвітлення у ЗМІ проблематики. Які права порушуються, як дискримінують ці групи та як писати про це у ЗМІ.	2	0	4
ВСЬОГО		10	18	40

Загальний обсяг 68 год., в тому числі:

Лекцій – 10 год.

Семінари – 18 год.

Самостійна робота 40 год.

Рекомендовані джерела

Основні

1. Бацюкова С., Виртосу І. Адвокаційна журналістика: світовий та український досвід: Посібник для журналістів з активною громадянською позицією. – Луганськ, 2013. – 70 с.
2. Гомьен Д., Харрис Д., Зваак Л. Европейская конвенція о правах человека и Европейская социальная хартия: право и практика. – М., 1998, – 600 с.
3. Грушова А.Т. Проблема прав людини в контексті глобалізаційних процесів//Актуальні проблеми міжнародних відносин. – Вип. 40 (частина II). – Київ 2003. – С. 31 – 34.
4. Права людини в Україні: точка відліку: базове дослідження з прав людини / Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва, ГО «Центр інформації про права людини», ПРООН в Україні, Уповноважений ВР України з прав людини. К., 2016. – 350 с.
5. Різун В. До постановки наукової проблеми про особливий статус медіакомунікацій (масового спілкування) в системі соціальних комунікацій [Електронний ресурс] // Інститут журналістики: [сайт] / – Електронні дані. – Київ, 2012 – Режим доступу : http://journalib.univ.kiev.ua/Do_postanovky_problemy.pdf(дата звернення ті). – Назва з екрана.
6. Шендеровський К. та інші. Медіакомунікації та соціальні проблеми : Збірка навчально-методичних матеріалів і наукових статей в трьох частинах. Частина перша / Упор., ред. К. Шендеровського / Київ. нац. ун-т; Ін-т журналістики. – К., 2012. – 288 с.

¹ Сексуальна орієнтація та гендерна ідентичність.

² Лесбійки, геї, бісексуальні, трансгендерні та інтерсексуальні люди.

Додаткові

7. Виртосу І. Як розповідати про людей з інвалідністю: поради для журналістів / Профстандарти / Медіаетика // Медіаосвіта. – Електроні дані. – Режим доступу: http://osvita.mediasapiens.ua/ethics/standards/yak_rozpovidati_pro_lyudey_z_invalidnistyu_poradi_dlya_zhurnalistiv/ – Назва з екрана.
8. Гендер для медій. Підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей / За загальною редакцією Маєрчик М., Плахотнік О., Ярманової Г. – К.: Критика. – 2014.
9. Грушова А.Т. Діяльність України у сфері захисту прав людини в контексті її членства в ООН // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – Вип. 42 (частина II). – Київ 2003. – С. 63 – 68.
10. Заключні зауваження та рекомендації Комітету ООН з прав дитини: версія, адаптована для дітей та підлітків / М. Алексієнко, К. Шендеровський. – К.: Жіночий консорціум України, 2011. – 38 с.
11. Кампанія проти дискримінації. – Електроні дані. – Режим доступу: <http://www.discrimi.net/> – Назва з екрана.
12. Медіа і права дитини. Посібник для журналістів, створений самими журналістами (Українська версія розроблена МГО «Інтерньюз-Україна» в 2009р.)/Головна// ЮНІСЕФ в Україні [сайт]. – Режим доступу: <http://www.unicef.org/ukr/> – Назва з екрана.
13. Методичний посібник для представників ЗМІ щодо співпраці з органами та установами Державної пенітенціарної служби України / Упоряд. А. Мукшименко та ін. – К.: Паливода А.В., 2011. – 92 с. Назустріч високим стандартам журналістики в громадському секторі України // Гурт [сайт]. – Електроні дані. – Режим доступу: <http://www.gurt.org.ua/gurt/projects/media/> – Назва з екрана.
14. Мова ворожнечі та ЗМІ: міжнародні стандарти та підходи. – К. – Проект «Без Кордонів» ГО «Центр «Соціальна Дія», 2015.
15. Моніторинг місць несвободи в Україні: стан реалізації національного превентивного механізму. Доповідь за 2015 рік / Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. К., 2016. – 180 с.
16. Національний превентивний механізм / Офіс Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини[сайт]. – Електроні дані. – Режим доступу: <http://www.npm.org.ua/> – Назва з екрана.
17. Обличчя ненависті. Злочини та інциденти на ґрунті гомофобії і трансфобії в Україні у 2014-2016 роках. / Центр «Наш світ». К., 2016. – 64 с.
18. Оцінка ситуації в психоневрологічних інтернатах в Україні та розробка плану дій. Звіт. К., лютий 2017, – 28 с.
19. Переселенець UA. Ресурс ГО «Правозахисна рада України». – Електроні дані. – Режим доступу: <http://perecelenec.com.ua/ru/> – Назва з екрана.
20. Посібник з проведення кампаній Міжнародної Амністії / Переклад з англ. Копилов Д., Amnesty International – 1997.
21. Права людини в Україні. Інформаційний портал Харківської правозахисної групи. – Електроні дані. – Режим доступу: <http://www.khrg.org/> – Назва з екрана.
22. Розуміємо права людини. Навчально-освітній ресурс ВАГО УГСПЛ, ГО «М'АРТ», ПЦ «Поступ», ХОФ «Громадська альтернатива». – Електроні дані. – Режим доступу: <http://edu.helsinki.org.ua/> – Назва з екрана.
23. Розуміння поняття «злочин на ґрунті ненависті»: посібник для України. К.: Бюро ОБСЄ з демократичних інститутів і прав людини, 2015.
24. Розуміння поняття «злочини на ґрунті ненависті»: Посібник для України. OSCE/ODIHR. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.osce.org/uk/odihr/208186?download=true> – Назва з екрана.
25. Сушкова О. М., Воропай Ю. Ю. Проблема торгівлі людьми та порушення прав дитини на сторінках газет Сумщини / О. М. Сушкова, Ю. Ю. Воропай // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2010. – Вип. 21. – С. 184 – 188.
26. Універсальний дизайн. – Електроні дані. – Режим доступу: <http://ud.org.ua/> – Назва з екрана.
27. Центр інформації про права людини. – Електроні дані. – Режим доступу: <http://humanrights.org.ua/> – Назва з екрана.
28. ЮКАБ (UCAB). Видання спільноти пацієнтського руху [сайт]. – Електроні дані. – Режим доступу: <http://www.ucab.org.ua/ua> – Назва з екрана.

Рекомендовані контрольні запитання та завдання:

Теоретичне завдання (передбачається письмова відповідь, максимальна оцінка 10 балів):

1. Стандарти прав людини ООН. Сучасна критика концепції прав людини (основні положення).
1. Три взаємодіючі системи по правах людини: ООН, ОБСЄ, Рада Європи.
1. Як працює Європейська комісія з прав людини та Європейський суд з прав людини?
1. Для чого сучасному суспільству потрібні права людини? Реальні, віртуальні, декларативні права людини.
2. Особливості та базова класифікація прав людини. Права людини та права громадянина.
3. ЗМІ та права людини: широкий та спеціалізований підхід.
4. Джерела інформації для журналіста: діяльність ООН, ОБСЄ, Ради Європи з прав людини, Європейський суд з прав людини, Європейська комісія за демократію через закон (Венеціанська комісія).
5. Адвокаційна журналістика як міжнародний досвід і правозахисна журналістика як вітчизняний досвід.
6. Адвокаційна кампанія і журналістика.
7. Місія, цілі та завдання, базова роль та тематичний каталог вітчизняної правозахисної журналістики.
8. Базові інформаційні інструменти (процеси): «антидискримінаційна практика», «протидія мові ворожнечі», «місця несвободи», «гендерна рівність», «ініціатива розмаїття», «видимість людини з вразливих груп», «взаємодія з вразливими групами населення», «формування інклюзивного суспільства» та «прийняття інклюзивних рішень» та інше.
9. Джерела інформації для журналіста та умови, завдання, особливості взаємодії: Уповноважений ВР України з прав людини; уповноважені Президента та Уряду з прав людини; міжнародні правозахисні організації в Україні, українські правозахисні організації, правозахисник / ця.
10. Як медіа можуть сприяти захисту прав людини? Аргументуйте на прикладах Центру інформації про права людини (сайт).
11. Унікальність правозахисної (адвокаційної) журналістики в її інклюзивному та компетентнісному підходах. Поясніть.
12. Що таке дискримінація? Основні принципи недискримінаційної практики. Правозахисна (адвокаційна) журналістика як недискримінаційна журналістська практика.
13. Що таке стереотипи, який зв'язок між стереотипами та дискримінацією? Поясніть.
14. Що таке інклюзивне суспільство? Які інклюзивні принципи Вам відомі? Правозахисна (адвокаційна) журналістика як інклюзивна журналістика. Аргументуйте.
15. Питання мети (головний результат для українського суспільства) в правозахисній (адвокаційній) журналістиці. Підтвердити або спростувати: «мета...підвищення обізнаності у сфері прав людини, рівності та недискримінації, посилення чутливості ЗМІ до проблематики меншин та вразливих груп, а також дотримання етичних журналістських стандартів у висвітленні питань, пов'язаних із правами людини».
16. Права людини в Україні: точка відліку (базове дослідження з прав людини, 2016 р.). Громадська думка про права людини в Україні.
17. Права людини в Україні: точка відліку (базове дослідження з прав людини, 2016 р.). Підсумки опитування журналістів.

18. Найактуальніший тренд правозахисної журналістики – розкривати тему за допомогою життєвої історії людини. Доведіть: «...робити акцент на зовнішніх деталях – це програш. Слід з головою зануритися в матеріал, побачити серцевину проблеми, розказати суть історії».
19. Правозахисна (адвокаційна) журналістика – це постійна конфронтація із владою, з одного боку, та, з іншого боку, «голос захисту» прав людини? Ваше бачення. Аргументуйте.
20. Сильні та слабкі характеристики правозахисної (адвокаційної) журналістики.
21. Що в правозахисній (адвокаційній) журналістиці є важливішим за традиційну журналістську діяльність?
22. 10 грудня – Всесвітній день прав людини та інші дати для інформаційної діяльності. Навести приклади та аргументувати.
23. Питання біженців, шукачів притулку в Україні. Як варто подавати ці питання з точки зору правозахисної (адвокаційної) журналістики?
24. Мова ворожнечі в журналістиці: сутність, засоби саморегуляції та протидії. Поясніть цитату: «ЗМІ свідомо використовують «мову ворожнечі», тому що це відповідає їхнім цілям».
25. Словничок освіченого українця та правозахисного журналіста: як можна і не можна говорити про людей?
26. Інститут Уповноваженого ВРУ з прав людини: його місце в системі правозахисної діяльності та особливості співпраці з правозахисними журналістами в Україні.
27. Права людини та результати опитування сучасних журналістів (2016-2017 роки): висновки для розвитку правозахисної (адвокаційної) журналістики в Україні.
28. Чому була прийнята Конвенція ООН про права дитини? Яка структура тексту Конвенції, які права дитини вона визначає? Роль Конвенції ООН про права дитини в розвитку правозахисної (адвокаційної) журналістики в Україні.
29. Конвенція про права осіб з інвалідністю. Включення людей з інвалідністю у процеси прийняття рішень (інклюзивні рішення). Роль Конвенції та захист прав людей з інвалідністю для розвитку правозахисної (адвокаційної) журналістики в Україні.
30. Хто такі правозахисники та їхня участь у розвитку суспільства в Україні? Типові завдання правозахисних організацій.
31. Українська правозахисна активність (оберіть приклад) в Україні: структура імовірних партнерів та особливі наміри взаємодії.
32. Правозахисна активність міжнародної організації (оберіть приклад) в Україні: специфіка та особливості діяльності.
33. Злочини на ґрунті ненависті та особливе в роботі правозахисної (адвокаційної) журналістики.
34. Стейкхолдери адвокаційних кампаній і тактики роботи з ними.
35. Що таке «місця несвободи»? Чому права людини в місцях несвободи є актуальним предметом для систематичної медіадіяльності?
36. Національний превентивний механізм в Україні (НПМ) як механізм запобігання порушень прав людини в місцях несвободи.
37. Особливості висвітлення тем місць несвободи в правозахисній (адвокаційній) журналістиці (або життя людей із психічними порушеннями, ув'язнених).
38. Що важливо: зберігати гідність людини і не розкривати інформацію чи розкривати інформацію, тому що вона є суспільно значущою. Як визначати баланс інформації в правозахисній журналістиці?

39. ЛГБТІ як «невидима» частина суспільства. Міфи та основні факти щодо ЛГБТІ в Україні. Гомофобія. Права ЛГБТІ: чому потребують спеціальних дій?
40. Захист прав жінок: актуальність. Утвердження підходу гендерної рівності, протидія сексизму, запобігання та протидія гендерно обумовленому насильству як головні завдання для правозахисної (адвокаційної) журналістики.
41. Захист прав літніх людей. Проблема вікової дискримінації (ейджизм). Аргументуйте завдання для правозахисної (адвокаційної) журналістики в Україні.
42. Бездомні, наркозалежні, особи секс-бізнесу (вибір) і права людини: аргументуйте завдання для правозахисної (адвокаційної) журналістики в Україні.
43. Видима та невидима дискримінація: ознаки, кого це стосується, де шукати захисту. Діяльність Коаліції з протидії дискримінації в Україні.
44. Висвітлення тематики національних меншин (на прикладі ромів): обумовленість в правозахисній журналістиці.
45. Відома американська правозахисниця Кетрин Фіцпатрик: «Без справедливих законів, незалежних судів і професійних адвокатів боротьба за права людини – це елементарна боротьба за гласність: обнародування інформації про злочини в надії зачепити совість або, принаймні, викликати стурбованість серед владних структур». Чи вичерпною для Вас є зазначена сутність правозахисної (адвокаційної) журналістики?
46. Українська правозахисниця Лариса Денисенко: «Кожен, хто безоплатно захищає права людей, має ген справедливості». Відповідно до зазначеного, правозахисна журналістика є журналістикою справедливості? Доведіть або спростуйте в контексті тенденцій становлення та розвитку правозахисної (адвокаційної) журналістики.
47. Аналітична стаття як жанр журналістики: особливості в правозахисній (адвокаційній) журналістиці.
48. Структура тексту аналітичного матеріалу. Чим аналітичний текст відрізняється від звіту або просто тематичного огляду на прикладах правозахисної (адвокаційної) журналістики?
49. Свідчення та коментарі експертів в аналітичному матеріалі правозахисної (адвокаційної) журналістики.
50. Заголовки та їх типи в правозахисній (адвокаційній) журналістиці. Поясніть. Аргументуйте.
51. Роль автора в аналітичному матеріалі правозахисної (адвокаційної) журналістики.
52. Есе в правозахисній (адвокаційній) журналістиці. Особливості. Специфіка.
53. Підготовка портретного нарису про правозахисника або уповноваженого з прав людини. Поясніть.

Практичне завдання (форма – письмова творча робота, максимальна оцінка 10 балів): підготовка за рекомендованою темою (та рекомендація викладача) журналістського тексту.

ЖУРНАЛІСТСЬКА ЕТИКА

Кафедра теорії комунікацій,
реклами та зв'язків з
громадськістю факультету
журналістики Запорізького
національного університету

Бондаренко Ірина
Станіславівна,
доцент, к. філол. н.

Галузь знань	Об журналістика
Спеціальність	Об1 журналістика
Освітній рівень	бакалавр
Вид дисципліни	обов'язкова
Форма навчання	денна
Навчальний рік	2017 / 2018
Семестр	3
Кількість кредитів ECTS	3
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Предметом вивчення навчальної дисципліни є професійно-етичні принципи журналістської діяльності, правозахисні аспекти етичних стандартів журналіста, права та свободи людини у фокусі журналістської праці, а також основні міжнародні, національні, корпоративні нормативно-кодифікаційні документи, що визначають основні професійно-моральні вимоги до журналістської праці.

Міждисциплінарні зв'язки: курс «Журналістська етика» пов'язаний із дисциплінами циклу професійної теоретичної та практичної підготовки, а саме: «Медіаправо», «Теорія масової комунікації», «Журналістська майстерність», «Соціологія громадської думки», «Телевізійна журналістика», «Газетна журналістика», «Радіожурналістика», «Інтернет-журналістика», а також із дисциплінами соціально-гуманітарного напрямку: загальної етики, соціології, психології, релігієзнавства, філософії.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Журналістська етика у системі загальної та професійної етики. Правозахисний аспект етичних стандартів журналіста.
2. Моральна діяльність журналіста у сучасних соціокультурних умовах. Права та свободи людини у фокусі журналістської праці.

Програму курсу доповнено навчально-презентаційними матеріалами з питань прав та свобод людини, соціально-історичних передумов дискримінації у суспільствах різного типу, професійно-етичних стандартів журналістів у площині зображення представників різних соціальних груп. Навчальний цикл створено за ініціативи й підтримки проекту Академія прав людини для журналістів та журналісток (Програма розвитку ООН, Центр інформації про права людини, Інститут журналістики Київського університету імені Тараса Шевченка, Комісія з журналістської етики).

Метою викладання навчальної дисципліни «Журналістська етика» є формування професійної моральної свідомості й культури майбутнього журналіста, враховуючи світові традиції регулювання ЗМІ, а також здатності до самостійного морального вибору медіафахівця у складних творчо-виробничих ситуаціях. Новим змістовим наповненням курсу «Журналістська етика» є тематика навчальних блоків, спрямована

на вивчення проблеми дискримінації людини за ознаками раси, національності, сексуальної орієнтації, соціального походження, мови, гендеру, політичних поглядів у сучасному медіадискурсі.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Журналістська етика» є ознайомлення студентів з основними міжнародними, національними, корпоративними нормативно-кодифікаційними документами, що визначають основні професійно-моральні вимоги до журналістської праці; визначення правозахисних аспектів етичних стандартів журналіста; окреслення сучасних професійно-етичних та моральних проблем українських мас-медіа; забезпечення осмисленого розуміння студентами основ журналістської етики та складових професійної моралі журналіста – професійного обов'язку, професійної відповідальності, професійної совісті, професійної честі, професійного авторитету; формування культури недискримінації й толерантності майбутніх журналістів.

Вивчення курсу спрямоване на вироблення у майбутніх журналістів найважливіших загальнокультурних та професійних компетенцій:

- розуміння смислу свободи слова та соціальної відповідальності журналістики в цілому та журналіста зокрема;
- осмислення прав та свобод людини з позицій журналістської практики;
- дій на захист суспільних інтересів (підходи меншості, вразливих соціальних груп, протидії системним порушенням, активізму);
- знання ключових засад журналістської діяльності в аспекті дотримання прав та свобод людини;
- осягнення змісту моральних орієнтирів та регуляторів журналістської діяльності;
- знання основних українських та міжнародних кодифікаційних документів у галузі мас-медійної етики;
- здатності до соціальної взаємодії на підставах загальноприйнятих у суспільстві моральних та правових норм;
- поваги до кожної особистості та усвідомлення унікальності будь-якої соціальної групи;
- толерантного ставлення до різних культур та націй.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- міжнародні, національні, корпоративні нормативно-кодифікаційні документи, що визначають основні професійно-моральні вимоги до журналістської праці;
- концепцію прав та свобод людини;
- можливі дії на захист суспільних інтересів;
- сучасні професійно-етичні та моральні проблеми українських мас-медіа;
- складові професійної моралі журналіста – професійний обов'язок, професійну відповідальність, професійну совість, професійну честь, професійний авторитет;
- специфічні принципи роботи журналіста з різними категоріями населення – національними та соціальними меншинами, людей з інвалідністю та іншими соціально вразливими групами;
- міжнародну й національну нормативно-правову базу у галузі прав та свобод людини й громадянина.

вміти:

- осмислювати проблемні питання професійної етики;
- стояти на захисті суспільних інтересів;
- аналізувати типові помилки й порушення журналістської етики;
- критично осягати власну творчість з позицій моральної культури;
- працювати з різними за своєю унікальністю героями журналістських матеріалів – соціальними й національними меншинами, людьми, які належать до вразливих категорій населення;
- сприяти правовому вирішенню проблемних питань людей, які є представниками будь-якої меншості;
- коректно, на підставах культури толерантності, зображати унікальність кожної людини.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 108 годин та 3 кредити ЕКТС.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1

МОДУЛЬ 1. ЖУРНАЛІСТСЬКА ЕТИКА У СИСТЕМІ ЗАГАЛЬНОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ. ПРАВОВАХИСНИЙ АСПЕКТ ЕТИЧНИХ СТАНДАРТІВ ЖУРНАЛІСТА.

Тема 1. Журналістська етика як специфічна галузь професійної етики.

- Мета та завдання, тематична структура курсу «Журналістська етика».
- Журналістська етика як різновид професійної етики.
- Професійна етика – вчення про професійну мораль.
- Журналістська етика в системі гуманітарних наук.
- Журналістська етика, її специфіка і завдання.
- Предмет, об'єкт і структура журналістської етики.
- Історія журналістської етики.

Тема 2. Професійна мораль, її особливості та функції.

- Зв'язки журналістики та моралі.
- Зміст поняття етика, мораль, моральність.
- Первісні форми регуляції людської поведінки. Процес виокремлення моралі.
- Функції моралі у суспільстві.
- Структура моралі: моральна свідомість, моральна діяльність і моральні відносини.
- Поняття моральної свідомості. Моральна норма, моральна вимога й моральні принципи як елементи моральної свідомості.
- Основні категорії моральної свідомості.
- Історія та умови виникнення професійної етики.
- Професійна мораль журналіста, її особливості та функції.

Тема 3. Джерела журналістської етики.

- Класифікація джерел журналістської етики: а) інституційні та виробничі нормативно-етичні документи; а) міжнародні, національні, корпоративні нормативно-етичні документи; в) диференціація документів за рівнем узагальнення вимог (декларації, кодекси, хартії, канони, принципи).
- Міжнародні документи з журналістської етики та їх принципи: Аналіз Декларації принципів поведінки журналістів (Міжнародна федерація журналістів, 1954 р.).
- Національні документи з журналістської етики та їх вимоги:
  - Аналіз Кодексу етики українського журналіста (у редакції 2013 року).
  - Діяльність Комісії з журналістської етики.
  - Інститути саморегуляції працівників ЗМІ: світовий та український досвід.
- Корпоративні документи з журналістської етики та їх вимоги:
  - Редакційні статuti газет The Washington Post, The New York Times як світові зразки корпоративних кодексів етики.
  - Редакційні кодекси етики. Практика застосування редакційного статуту в інформаційних відносинах України.

Тема 4. Моральна свідомість журналіста та його позиція.

- Поняття моральної свідомості та моральної діяльності у системі етичних учень.
- Моральна свідомість журналіста у сучасних економічних та соціокультурних умовах. Проблема морального регулювання журналістської діяльності в умовах ринкових відносин.
- Основні категорії журналістської етики: професійний обов'язок, професійна відповідальність, професійна совість, професійна честь, професійний авторитет.
- Проблема морального вибору в системі журналістської діяльності.
- Основні вектори взаємодії журналіста із соціальними суб'єктами та інституціями: журналіст – аудиторія, журналіст – суспільство, журналіст – влада, журналіст – джерело інформації, журналіст – герої публікації, журналіст – колеги.

Тема 5. Дії на захист суспільних інтересів у медіапрактиці: підходи меншості, вразливих соціальних груп, протидії системним порушенням, активізм.

- ЗМІ як суспільний інститут захисту прав та свобод людини.
- Поняття суспільний / публічний / громадський інтерес у вітчизняному праві: колізії терміновжитку.
- Право суспільного інтересу («public interest law») у світовій правозахисній практиці. Концепти «pro bono» / «pro bono publico».
- Суспільні інтереси меншин, соціально вразливих груп населення та їх репрезентація у мас-медіа.

2

МОДУЛЬ 2. МОРАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЖУРНАЛІСТА У СУЧАСНИХ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ УМОВАХ. ПРАВА ТА СВОБОДИ ЛЮДИНИ У ФОКУСІ ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ ПРАЦІ.**Тема 1. Професійна діяльність журналіста й приватне життя людини.**

- Гуманізм – основа морального вибору журналіста. Місце людини в журналістському творі. Функції гуманізму в журналістиці.
- Етика взаємодії журналіста з героєм публікації. Феномен соціальної оцінки персонажа.
- Етичні принципи відображення дитячих образів у теле-, фотоматеріалах.
- Тема приватного життя та інтимних стосунків у «жовтій» пресі.
- Поняття приватного життя людини. Втручання журналіста у приватне життя особи: етичний та законодавчий аспекти.
- Честь, гідність, ділова репутація особи в системі журналістської діяльності. Поняття моральної шкоди.
- Поняття публічної персони. Висвітлення приватного життя публічних осіб.
- Інформація про злочини та нещасні випадки: етичні особливості відображення.

Тема 2. Журналістика й дискримінація: долаючи стереотипи, упередження, конфлікти.

- Стаття 15 Кодексу етики українського журналіста у контексті проблематики дискримінації меншин та соціально вразливих груп населення.
- Упередження й стереотипи як соціально-психологічні механізми дискримінації соціальних груп.
- Поняття дискримінація. Топ-10 ознак, за якими найчастіше дискримінують людей в Україні.
- Поняття національні меншини. Статус ромського населення у сучасній медіапрактиці.
- ЛГБТ-спільнота та специфіка подачі групи в українській журналістиці.

- Концепт «вимушені переселенці» у сучасній медіапрактиці. ЗУ «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» (2014).
- Люди з інвалідністю у сучасному медіадискурсі. Конвенція про права осіб з інвалідністю.
- Шкала упередженості і дискримінації Олпорта. Поняття аут-група, антилокуція (antilocution), уникання (avoidance), дискримінація, фізичний напад, знищення.
- Сегрегація, геноцид у контексті медіапрактики: світовий та вітчизняний досвід.
- Форми ксенофобії у журналістському дискурсі.
- Расизм. Концепція Жозефа Артюра де Гобіно «Нарис про нерівність людських рас». Декларація про ліквідацію всіх форм расової дискримінації (1965) у контексті журналістської діяльності.
- Форми дискримінації відповідно до ЗУ «Про засади запобігання та протидію дискримінації» (2012).
- Культура толерантності й журналістська діяльність.

Тема 3. Проблематика у висвітленні людей з інвалідністю у мас-медіа: між жалем та надмірною героїзацією.

- Найпоширеніші стереотипи щодо людей з інвалідністю. Конвенція про права осіб з інвалідністю у контексті журналістської діяльності. Визначення «інвалідності»: біомедичне, філантропічне, соціологічне, економічне, соціально-правове.
- Поняття маломобільних та нозологічних груп.
- Моделі інвалідності у контексті журналістської діяльності.
- Коректна мова висвітлення проблематики людей з інвалідністю.
- Журналістські принципи зображення людей з інвалідністю.

Тема 4. Історія одного народу: роми. Хроніки поневірян, недовіри та пристрасті.

- Найпоширеніші стереотипи та міфи щодо ромів: медійний вимір.
- Історія ромів на теренах України: соціокультурні аспекти.
- Проблематика ромської національності й журналістська діяльність.
- Журналістські стандарти для етичного висвітлення меншин.
- ЗМІ як суспільний інститут захисту прав та свобод людини.

Тема 5. Журналістська діяльність й інформаційно-психологічна безпека суспільства. Корупційні медіапрактики.

- Загальні етичні вимоги до журналістської праці у процесі роботи з інформацією. Етика творчої обробки й викладу матеріалу. Співвідношення фактів, домислу та вимислу в медійному матеріалі. Принципи відокремлення фактів від коментарів.
- Основні професійно-моральні принципи роботи з джерелами інформації. Анонімні джерела інформації в журналістиці. Допустимі та заборонені методи одержання інформації.
- Журналіст і влада: специфіка взаємодії. Журналістська діяльність під час виборів.
- Корупційні медіапрактики. Проблема замовних матеріалів («джинси») в українській політичній журналістиці. Проблема прихованої реклами, її форми, різновиди та прийоми.
- Суспільна мораль і мас-медійна діяльність. ЗУ «Про захист суспільної моралі» у контексті журналістської практики. Основні напрями державного регулювання обігу інформаційної продукції, що негативно впливає на суспільну мораль.
- Захист неповнолітніх від деструктивного впливу інформаційної продукції.

Рекомендована література**Основна:**

1. Бондаренко І. С. Журналістська етика: навчально-методичний посібник для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» напряму підготовки «Журналістика». – Запоріжжя: ЗНУ, 2013. – 107 с.
2. Дотримання прав вразливих груп населення (наркозалежні та працівники комерційного сексу) у діяльності правоохоронних органів: [аналіт. звіт за результатами дослідження] / Авт. кол. Ю. Белоусов, З. Швець, В. Семенюк, В. Чупров, С. Швець. – К.: Паливода А.В., 2016. – 96 с.
3. Етична журналістика: короткий посіб. за матеріалами тренінгів «Вивчення стандартів журналістської етики» / упоряд. С. Томіленко, Т. Бондаренко; Міжнародний фонд «Відродження», Агентство з міжнародного розвитку США. – Черкаси: Медіапрофесіонал, 2007. – 56 с. – (Відкритий фонд для ЗМІ – Україна).
4. Іванов В.Ф., Сердюк В.Є. Журналістська етика: підручник / В. Ф. Іванов, В. Є. Сердюк. – К.: Вища школа, 2007. – 237 с.
5. Засоби масової інформації: професійні стандарти, етика та законодавчі норми / уклад. Т. Петрів [та ін.]; ред. О. Бондаренко, М. Гаврилюк. – К.: Нічлава, 2006. – 100 с.
6. Корню Д. Етика засобів масової інформації / Д. Корню; пер. з фр. С. Гринцевич. – К.: К.І.С., 2004. – 130 с.
7. Кузнецова О. Д. Журналістська етика та етикет: основи теорії, методики, дослідження трансформації незалежних видань України, регулювання моральних порушень / О. Д. Кузнецова; Львівський держ. ун-т ім. І.Франка. – Л.: Світ, 1998. – 412 с.
8. Кузнецова О. Д. Професійна етика журналістів: посібник / О. Д. Кузнецова; Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. – Л.: ПАІС, 2007. – 246 с.
9. Лазутина Г.В. Профессиональная этика журналиста: учебник / Г. В. Лазутина – М.: Аспект Пресс, 2006. – 240 с.
10. На захисті суспільних інтересів: Посібник для правників та правозахисників. – К.: Атіка, 2009. – 416 с.
11. Приступенко Т. Теорія журналістики: етичні та правові засади діяльності засобів масової інформації: навч. посіб. / Т. О. Приступенко. – К.: Знання, 2011. – 351 с.
12. Що українці знають і думають про права людини: загальнонаціональне дослідження / [І. Бекешкіна, Т. Печончик, В. Яворський та ін.]; під заг. ред. Т. Печончик. – Київ, 2017. – 308 с.

Додаткова:

1. Андрушко І. П. Категорія «публічний інтерес» у конституційному праві: поняття та зміст // Часопис Київського університету права. – 2011. – №. 4. – С. 137-142.
2. Вінник О. М. Теоретичні аспекти правового забезпечення реалізації публічних та приватних інтересів господарських товариств: Автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. – К., 2004. – 32 с.
3. Хлисту Г. Ю. Етика засобів масової інформації в сучасних політичних умовах: автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.03 / Хлисту Ганна Юріївна; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Інститут міжнародних віносин. – К., 2005. – 20 с.
4. Ширченко Я.І. Журналістська етика: проблеми і концепції (світовий та вітчизняний досвід): автореф. дис... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.01 / Ширченко Ярослава Іванівна; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Інститут журналістики. – К., 2008. – 16 с.
5. Brandeis L., (1905). The Opportunity in the Law, available at: [http://www.minnesotalegalhistoryproject.org/assets/Brandeis%20-%20%20\(1905\).pdf/](http://www.minnesotalegalhistoryproject.org/assets/Brandeis%20-%20%20(1905).pdf/).
6. Feagin, J., (2011). Racial and Ethnic Relations. Ninth edition. Upper Saddle River: Prentice-Hall.
7. Forster, C., Jivan, V., (2008). Public Interest Litigation and Human Rights Implementation: The Indian and Australian Experience, Asian Journal of Comparative Law, Volume 3, Issue 1, Article 6, DOI: 10.2202/1932-0205.1068.
8. Rekosh, E., (2008). Constructing Public Intertst Law: Transnational Collaboration and Exchange in Central and Eastern Europe, Journal of International Law and Foreign Affairs, Volume 13, Spring, Number 1, pp. 56-97.
9. Wirth, L., (1941). Morale and Minority Groups, American Journal of Sociology, Vol. 47, No. 3 (Nov., 1941), pp. 415-433, available at: <http://www.jstor.org/stable/2769291>.

Документи з журналістської етики

1. Декларація принципів поведінки журналістів, прийнята на II всесвітньому Конгресі Міжнародної федерації журналістів (Бордо, 25-28 квітня 1954 р.), зі змінами, внесеними XVIII всесвітнім Конгресом МФЖ (Хельсінгфор, 2-6 червня 1986 р.).
2. Міжнародні принципи професійної етики в журналістиці, прийняті на IV Консультативній зустрічі міжнародних і регіональних професійних журналістських організацій під егідою ЮНЕСКО (Париж-Прага, 1983 р.).
3. Кодекс етики українського журналіста (2013).
4. Зasadничі принципи функціонування Ради німецької преси. Публіцистичні принципи (Кодекс преси).
5. Редакційні настанови Бі-Бі-Сі (витяги).
6. Редакційний статут Національної телекомпанії України (витяги).

Нормативні документи

1. Національна стратегія у сфері прав людини, №501/2015, ред. від 25.08.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/501/2015>.
2. Рамкова конвенція про захист національних меншин, документ 995_055, ратифікація від 09.12.1997 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_055.
3. Конвенція про права осіб з інвалідністю, документ 995_g71, редакція від 06.07.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_g71.
4. Закон України «Про інформацію», №2657-12, ред. від 01.01.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.
5. Закон України «Про національні меншини в Україні», №2494-12, ред. від 12.12.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2494-12>.
6. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», №1706-18, ред. від 20.04.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>.
7. Про підвищення рівня соціального захисту найбільш вразливих верств населення, Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2011 р. № 1381 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1381-2011-%D0%BF>.
8. Закон України «Про соціальні послуги», №966-15, ред. від 21.02.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/966-15>.
9. Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», №5207-17, ред. від 30.05.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5207-17>.

Інформаційні ресурси

1. Центр інформації про права людини – громадська організація, метою діяльності якої є популяризація прав людини, верховенства права та ідей громадянського суспільства в Україні // <https://humanrights.org.ua>.
2. Платформа прав людини – громадська організація, основна місія якої – розвиток та становлення громадянського суспільства через забезпечення стандартів прав людини // <http://www.ppl.org.ua>.
3. Проект «Без кордонів» громадської організації «Центр Соціальна Дія» – громадська організація, зосереджена на використанні новітніх методів соціальної роботи для допомоги вразливим групам, на протидії ксенофобії та адвокації прав меншин // <http://noborders.org.ua>.
4. Національна спілка журналістів України (НСЖУ) – національна всеукраїнська творча спілка, що об'єднує журналістів та інших працівників засобів масової інформації, які професійно займаються журналістською, публіцистичною діяльністю // <http://nsju.org>.

Форма підсумкового контролю успішності навчання – екзамен.

Засоби діагностики успішності навчання – комплекти завдань для практичних і семінарських занять, тестових, контрольних робіт, індивідуальних завдань.

ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ В МЕДІА

Кафедра журналістики,
реклами та PR-технологій
Черкаського національного
університету імені Богдана
Хмельницького

Бондаренко Тетяна Григорівна,
канд. філологічних наук, доцент

Експертна підтримка:
Шендеровський Костянтин Сергійович,
доцент кафедри соціальних комунікацій
(КНУ ім. Т. Шевченка)

Освітній рівень	бакалавр
Галузь знань	06 журналістика
Спеціальність (напрямок підготовки)	061 «Журналістика»
Статус курсу	професійно орієнтований

Повний навчальний курс «Проблематика засобів масової інформації» складається з кількох модулів та є обов'язковою навчальною дисципліною. Розпочинається курс першим змістовим модулем «Захист прав людини в медіа». Модуль охоплює знання й навички, необхідні для підготовки різножанрових матеріалів на теми захисту прав людини, підвищення обізнаності у сфері прав людини, рівності та недискримінації, посилення чутливості ЗМІ до проблематики меншин і вразливих груп, а також дотримання етичних журналістських стандартів у висвітленні питань, пов'язаних із правами людини (насамперед вразливих груп / системного порушення прав людини в Україні). Модуль спрямований також на вивчення низки загальних питань: методології й методики сучасних соціальних наукових досліджень, методів роботи з експертами, документами, банками даних тощо.

Окрема мета модуля – сформувати в студентів компетентності розуміння й використання інклюзивного підходу до висвітлення прав людини відповідно до міжнародних і вітчизняних стандартів; навчити ґрунтовно аналізувати такі матеріали ЗМІ та професійно подавати складні питання.

Викладання окресленої особливої мети модуля передбачає опанування студентами таких **знань**: основні засадничі положення, що регламентують обстоювання прав людини; еволюційне підґрунтя тієї чи тієї теми; законодавче підґрунтя; етичні норми; джерела інформації та норми їх перевірки; спеціальні вимоги до роботи з експертами та представниками влади, опонентами інклюзивного підходу й правозахисниками; особливості творчої діяльності журналіста, спрямованої на підготовку матеріалів на теми прав людини.

Крім того, змістовий модуль у межах навчального курсу орієнтований на формування таких **умінь** у студентів: вільно оперувати принципами й методами роботи під час висвітлення тем утвердження / популяризації / захисту прав людини; володіти фактичним матеріалом; виконувати тематичний моніторинг; вести пошук інформації в інтернеті; орієнтуватися в жанрових різновидах журналістських матеріалів; уживати спеціальну термінологію, практично використовувати її у власних матеріалах; з'ясувати особливості аспекту та ключа подання матеріалу в будь-якому типі ЗМІ; виокремлювати специфічні риси, методи й стилістику матеріалів різної тематики, характеризувати основні актуальні проблеми сучасних ЗМІ; взаємодіяти з експертами та представниками влади, опонентами інклюзивного підходу й правозахисниками; формувати власне бачення проблем, шляхи їх розв'язання.

Змістовий модуль покликаний зацентувати увагу на системних чинниках, з огляду на що специфіка курсу зумовлена міждисциплінарним статусом: зв'язок з історією, філософією, соціологією, правом, соціальною сферою та громадянським активізмом, психологією, етикою, політологією й ін.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1.1. Сфера прав людини та медіа. Особливості висвітлення в ЗМІ проблеми інвалідності.

Стандарти прав людини у світі, зокрема в Європі, Україні. Сфера прав людини як сфера права людини та обов'язку влади, місце й роль медіа, правозахисників. Типові механізми захисту прав людини й ролі медіапрацівників. Поширені підходи до становлення та розвитку медіа на цінностях прав людини.

Етична термінологія для висвітлення тематики інвалідності. Еволюція ставлення до інвалідності у світі. Моделі інвалідності (медична, благодійна, соціальна, правозахисна) як чинник відсутності в Україні домінантного підходу до ухвалення рішень. Основні спотворення та проблеми висвітлення теми інвалідності, людей з інвалідністю в українських мас-медіа (стереотипи (жаль, надмірна героїзація тощо), невидимість людей, замовчування інформації, формування песимістичних сценаріїв та інше). Концепція «універсального дизайну» у просторі, послугах, інформації. Принципи універсального дизайну: рівність та доступність використання, гнучкість використання, простота й інтуїтивність використання, доступно викладена інформація, терпимість до помилок, малі фізичні зусилля, наявність необхідного обсягу, місця, простору. Інклюзивне суспільство. Етика спілкування з людьми з інвалідністю (порушення зору, слуху, опорно-рухового апарату, мовленнєві та психічні порушення тощо).

Тема 1.2. Гендерна рівність у фокусі медіа. Поняття про гендер, розрізнення термінів гендер і стать.

Гендерна ідентичність, гендерна експресія – базові якості для розрізнення чоловічого (маскулінного) та жіночого (фемінного) складників у людині. Рівні права й можливості чоловіків і жінок: світова та українська практика унормування. Гендероване суспільство та його медійні виміри: політика (образи жінок-політиків у медіа), економіка (вертикальна та горизонтальна сегрегація ринку праці, дискримінація жінок на ринку праці, гендерна нерівність в оплаті праці, «жіноча» і «чоловіча» робота), сім'я (тема батьківства), тіло та здоров'я (жіноче тіло та краса як гендероване явище). Роль мови у відтворенні гендерних упереджень. Уживання фемінітивів як політична стратегія фемінізації мови. Види насильства стосовно жінок і чоловіків (психологічне, економічне, сексуальне, фізичне). Перспектива розвитку в Україні гендерованих медіа: концептуальний погляд.

Тема 1.3. Українські ЗМІ в полікультурному суспільстві: толерантність і мультикультуралізм як орієнтири професійної поведінки. Поняття мультикультуралізму в сучасній медійній сфері. Поняття толерантності та інтолерантності. Ксенофобія та мова ворожнечі. Етичне висвітлення в ЗМІ життя національної меншини (на прикладі ромів або за вибором студентів): терміни для називання осіб за національністю, основні факти з життя національних меншин, історія і культура ромів, сучасне становище в Україні (освіта, медицина, взаємини з владою і правоохоронними органами). Державний вимір проблеми соціалізації та інтеграції представників національних меншин. Історії успіху, нові практики й підходи до подолання дискримінації людей за етнічною ознакою. Роль європейського досвіду, правозахисних та громадських, добродійних організацій щодо формування суспільної недискримінаційної практики. Перспектива розвитку в Україні медіа національних меншин: концептуальний підхід.

Толерантність та інтолерантність. Ксенофобія та мова ворожнечі. Етичне висвітлення в ЗМІ життя національної меншини (на прикладі ромів або за вибором студентів): терміни для називання осіб за національністю, основні факти з життя національних меншин, історія і культура ромів, сучасне становище в Україні (освіта, медицина, взаємини з владою і правоохоронними органами). Державний вимір проблеми соціалізації та інтеграції представників національних меншин. Історії успіху, нові практики й підходи до подолання дискримінації людей за етнічною ознакою. Роль європейського досвіду, правозахисних та громадських, добродійних організацій щодо формування суспільної недискримінаційної практики. Перспектива розвитку в Україні медіа національних меншин: концептуальний підхід.

Тема 1.4. Висвітлення пандемії ВІЛу / СНІДу в медіа. Ретроспектива глобальної проблеми ВІЛу / СНІДу та соціальної проблеми людини / людей, які живуть із ВІЛом, хворіють на СНІД: міжнародний та вітчизняний аспекти. Національні програми боротьби з ВІЛом / СНІДом. Роль ЗМІ в протидії: нинішня якість висвітлення та перспективні завдання. Обов'язкові знання журналістів про ВІЛ / СНІД: термінологія, атрибутика, шляхи зараження, важливі дати, відомі люди, які опікуються ВІЛ-позитивними та хворими на СНІД. Особливості інтерв'ювання ВІЛ-позитивних та хворих на СНІД. Взаємодія медіапрацівника зі спільнотами й сервісними організаціями ВІЛ-позитивних, «дітей+», «сімей +», фахівцями соціальних, медичних, освітніх закладів та представників бізнесу як передумова розвитку інклюзивного підходу в медіа.

Тема 1.5. Дитина та журналіст: особливості фахової комунікації. Конвенція ООН про права дитини. Міжнародний каталог базових журналістських тем про права дитини. Тематичні пропозиції ЮНІСЕФ

в Україні щодо проблем або системних чинників порушення прав дитини в Україні та досвід допомоги міжнародної спільноти в інтересах дітей. Поточний стан дотримання прав дитини та виклики: періодичні державні й альтернативні доповіді. Права дитини та рекомендації медіаекспертів в Україні. Поняття «дитяча журналістика». Дитяча література й дитяча журналістика, характер взаємодії. Огляд сучасних медійних телепроектів для дітей. Журналіст – дитина: рекомендації щодо фахового спілкування. Стандарти інтерв'ювання дітей. Дитячі інтернет-видання, дитяче радіо та ТВ: конструктивний підхід щодо розвитку в Україні.

Тема 1.6. Матеріали про релігію у вікні ЗМІ та прав людини. Історія питання та сучасний стан відображення релігії в ЗМІ. Релігійна журналістика: мета й завдання. Світська та конфесійна журналістика про релігію. Тематичний і жанровий спектр матеріалів про релігію. Проблемна якість висвітлення релігії. Сучасні принципи висвітлення теми релігії. Церква в Україні та права людини: від ігнорування – до соціального служіння.

Тема 1.7. Особливості висвітлення в ЗМІ проблематики ЛГБТІ-спільноти. Сексуальне та гендерне різноманіття, СОГІ та ЛГБТІ. Сексуальна поведінка, сексуальна орієнтація, сексуальна ідентичність як базові складники людської сексуальності. Міжнародна класифікація станів здоров'я. Особливості слововжитку («гомосексуали» чи «гомосексуалісти», «натурали» або «гетеросексуалісти», «лесбійки» чи «лесбійки», «секс-меншини» або «представники ЛГБТ-спільноти», гей-паради чи ЛГБТ-прайди, традиційна – нетрадиційна секс-орієнтація, трансгендери, травесті, транссексуали, MtF, FtM, гендерно небінарні люди, кросдресери, цисгендери). ЛГБТІ в Україні: основні цифри й факти. Дискримінація за ознаками СОГІ. Аутинг vs камінаут. Гомофобія і трансфобія. Журналістська етика у висвітленні ЛГБТІ-тематики. Принципи коректного, але яскравого висвітлення: збалансованість, повага до приватності, доречний ілюстратив, гендерна чутливість. Особливості висвітлення злочинів, вчинених на ґрунті гомофобії чи трансфобії. Джерела інформації, фактчекінг.

Тема 1.8. Підготовка матеріалів про мігрантів, біженців та шукачів притулку. Підготовка матеріалів про внутрішньо переміщених осіб. Сутність термінів «національність» та «етнічне походження». Різниця між поняттями «мігрант», «біженець», «шукач притулку», «внутрішньо переміщена особа», «вимушені переселенці». Поточна ситуація та основні проблеми й загрози для мігрантів, біженців і вимушених переселенців в Україні. Принципи безпеки й приватності. Типові помилки українських ЗМІ та їхні наслідки. Шляхи зменшення стигматизації. Формування в матеріалах відповідальної провідної ідеї та розроблення принципів, правил висвітлення тем. Роль людської історії, успішної інтеграції або участі в житті громади як передумови системного інклюзивного підходу. Роль інформації про порушення прав людини та діяльність правозахисників, вияви безправності людини як незадовільного рівня виконання владою законних повноважень: передумови якісного впливу на формування в соціумі протидії дискримінації.

Тема 1.9. Особливості висвітлення в ЗМІ життя секс-робітників. Наркозалежні люди. Комерційний секс як проблема в ЗМІ. Особливості вживання термінології. Типові порушення у висвітленні життя секс-робітників. Стандарти недискримінаційного висвітлення теми. Захист персональних даних. Висвітлення в медіа проблеми наркоманії. Наркозалежні особи: право на життя, заборона катування, право на свободу та особисту недоторканність, право на повагу до приватного та сімейного життя, право на ефективний правовий захист, специфічні види порушень прав наркозалежних осіб.

Тема 1.10. Життя ув'язнених у медійній практиці. Місця несвободи в Україні. Правоохоронні органи та правозахисники. Ув'язнені й екс-засуджені: особливості висвітлення в ЗМІ проблематики осіб у місцях позбавлення волі. Інститут омбудсмена в механізмі захисту прав і свобод людини та громадянина. Національний превентивний механізм та участь медіапрацівників у моніторингових візитах. Міжнародні стандарти поводження з особами, яких затримано правоохоронними органами та / або взято під варту. Насильство, катування, безправність у місцях позбавлення волі. Протидія ізоляції в Україні. Становлення ювенальної юстиції та пробаційної практики.

Тема 1.11. Висвітлення в ЗМІ проблеми торгівлі людьми. Торгівля людьми як глобальна проблема: соціальний та кримінальний, міжнародний і вітчизняний вимір, боротьба й протидія. Соціально-економічні, політичні, інформаційно-комунікаційні та індивідуалізовані причини торгівлі людьми в Україні. Шляхи й види торгівлі людьми. Інституції та спільноти, залучені до протидії торгівлі людьми. Особливості висвітлення проблеми торгівлі людьми в сучасних ЗМІ. Інформаційні стереотипи. Загальні етично-юридичні вимоги до подання теми. Технологія підготовки матеріалів про торгівлю людьми. Робота із джерелами інформації, кваліфікованими експертами. Інтерв'ювання потерпілих. Використання термінології. Практичні рекомендації щодо висвітлення торгівлі людьми (радіо, телебачення, друковані та інтернет-медіа).

Орієнтовна структура залікового кредиту

Теми	Лекції	Практично-семінарські заняття	Самостійна робота
Тема 1.1. Сфера прав людини та медіа. Особливості висвітлення в ЗМІ проблеми інвалідності	4	2	4
Тема 1.2. Гендерна рівність у фокусі медіа	2	2	4
Тема 1.3. Українські ЗМІ в полікультурному суспільстві: толерантність і мультикультуралізм як орієнтири професійної поведінки	2	2	4
Тема 1.4. Висвітлення пандемії ВІЛу / СНІДу в медіа	2	2	4
Тема 1.5. Дитина та журналіст: особливості фахової комунікації	2	2	4
Тема 1.6. Матеріали про релігію у вікні ЗМІ та прав людини	-	2	4
Тема 1.7. Особливості висвітлення в ЗМІ проблематики ЛГБТІ-спільноти	2	2	4
Тема 1.8. Підготовка матеріалів про мігрантів, біженців та шукачів притулку. Підготовка матеріалів про внутрішньо переміщених осіб	2	2	4
Тема 1.9. Особливості висвітлення в ЗМІ життя секс-робітників. Наркозалежні люди	2	2	4
Тема 1.10. Життя ув'язнених у медійній практиці	2	2	4
Тема 1.11. Висвітлення в ЗМІ проблеми торгівлі людьми	2	2	4
Усього годин	22	22	44

Завдання для самостійної роботи

1. Підготуйте практичні кейси до зазначених тем (відео, друковані матеріали, веб-ресурси). Аргументуйте вибір, зазначте типове, особливе, спеціальне щодо висвітлення окресленої тематики на конкретних прикладах. Добираючи матеріали, оцінюйте їх із погляду інклюзивного або компетентнісного підходів.
2. Укладіть перелік джерел, до яких Ви можете звернутися по інформацію, що стосується окреслених тем (владні, соціальні, правоохоронні, правозахисні, громадські, експертні, дослідницькі, ресурсні). Зазначте необхідні реквізити організацій, а також характер інформації, яку вони можуть надати. Запропонуйте умови формування балансу інформації під час аналізу тем порушення прав людини або конфліктно-чутливої теми.
3. Сформууйте бокс етичних дилем, пов'язаних із висвітленням медіатем прав людини.

4. Оберіть один із поширених концептуальних підходів щодо розвитку медіа у сфері прав людини (інклюзивний, антидискримінаційний, правозахисний, або адвокаційний, гендерований тощо), створіть добірку авторських матеріалів як підтвердження тенденцій означеної практичної діяльності (публікація для друкованих ЗМІ, аудіо-, відеосюжети чи інформація для інтернет-видання, приклади рекламних кампаній тощо).
5. Для підготовки матеріалу поспілкуйтеся з людиною серед вразливих груп. Сформулюйте провідну ідею матеріалу та аргументуйте її. Оберіть та обґрунтуйте жанр. Схарактеризуйте, яких практичних рекомендацій Ви дотримувалися, спілкуючись із соціально вразливими категоріями людей, зазначте етично-правові труднощі / ризики, що виникли в ході роботи.

У процесі викладання дисципліни використовують такі **методи навчання**:

- 1) за джерелом знань: словесні (метод пояснення, евристична, репродуктивна, вступна, поточна, підсумкова бесіда); наочні (демонстрація, спостереження); практичні (практична робота, метод підготовчих, тренувальних, творчих та інших вправ);
- 2) за характером логіки пізнання: індуктивний, дедуктивний, індуктивно-дедуктивний, аналітичний, синтетичний, аналітико-синтетичний;
- 3) за рівнем самостійної розумової діяльності (проблемний, дослідницький, частково-пошуковий).

Методичне забезпечення: опорні конспекти лекцій, інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни, ілюстративні матеріали, кейс змодельованих виробничих ситуацій, газетні тексти, відеозаписи, документальні фільми, участь експертів.

Ресурси: навчальна література, періодичні та інтернет-видання, інформаційні ресурси правозахисної діяльності, матеріали тренінгів, які проводять експерти.

Рекомендовані експерти для підготовки матеріалів із проблем захисту прав людини

1. Азін Володимир, виконавчий директор ВГО «Група активної реабілітації», експерт Національної асамблеї інвалідів України.
2. Букалов Олександр, керівник департаменту з питань помилування Адміністрації Президента України, експерт правозахисної організації «Донецький Меморіал».
3. Веснянка Ольга, журналістка, співавторка й ведуча ромського проекту «Chiriklo» на «Громадському радіо».
4. Виртосу Ірина, головна редакторка сайту Центру інформації про права людини, журналістка, координаторка інформаційної кампанії проти домашнього насильства.
5. Жмурко Ольга, директорка Ромської програмної ініціативи Міжнародного фонду «Відродження».
6. Ісаєва Наталія, керівниця організації «Легалайф-Україна».
7. Кондур Зола, віце-президентка Ромського жіночого фонду «Чіріклі».
8. Панасюк Раїса, Урядовий уповноважений із прав людей з інвалідністю.
9. Печончик Тетяна, голова правління Центру інформації про права людини.
10. Салахова Яна, експертка з питань розмаїття та недискримінації, членкиня мережі «Ініціатива Розмаїття».
11. Сачук Юлія, координаторка громадської організації людей з інвалідністю «FightForRight».
12. Стрельник Олена, кандидатка соціологічних наук, гендерна дослідниця.
13. Філіпішина Аксана, Представник Уповноваженого ВР із прав людини з питань дотримання прав дитини, недискримінації та гендерної рівності.
14. Чернявська Людмила, кандидатка політичних наук, консультантка Національного демократичного інституту.

15. Шерембей Дмитро, голова координаційної ради Всеукраїнської мережі людей, які живуть із ВІЛ.
16. Шеремет Святослав, експерт із питань масової комунікації; національний експерт із питань здоров'я та прав і свобод людини для ЛГБТІ.
17. Регіональні експерти будуть запрошені для участі в аудиторних та позанавчальних заходах на певну тему модуля.

Рекомендована література та джерела для самостійного опрацювання

Основна

1. Федорович І. Що таке дискримінація: інструкція для споживачів [Електронний ресурс] / І. Федорович, О. Свердлова. – Режим доступу : http://labs.journ.univ.kiev.ua/hrj/wp-content/uploads/2018/01/дискримінація_інструкція-для-споживачів.pdf.
2. Закусило М. Діти в медіа: як висвітлювати й дотримуватися основних правил. Спеціальний звіт / М. Закусило, Л. Найдьонова, М. Дорош. – Київ : ГО «Телекритика», 2016. – 48 с.
3. Мінімальні стандарти належного поведіння: аналіз національного та міжнародного досвіду : практ. посіб. / Ю. Л. Белоусов, М. М. Гнатівський, В. О. Гацелюк, А. Л. Федорова ; за заг. ред. Ю. Л. Белоусова. – Київ : Ваіте. 2013. – 170 с.
4. Івануха М. Як писати про ЛГБТ. Практичні поради для журналістів [Електронний ресурс] / М. Івануха, Т. Левчук. – Режим доступу : <http://labs.journ.univ.kiev.ua/hrj/>.

Додаткова

5. «Мова ворожнечі»: чи є протиріччя між професійним та громадянським обов'язком? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://detector.media/infospace/article/121803/2016-12-27-mova-vorozhnechi-chi-e-protirichchya-mizh-profesiinim-ta-gromadyanskim-obovyazkom/>.
6. Відверто, щиро, компетентно. Довідник для журналістів, які пишуть із проблематики ВІЛ / СНІДу: 50 запитань і 50 відповідей / за ред. проф. А. М. Щербінської ; авт. кол. В. А. Бондаренко, О. С. Заграничний, Т. І. Ларіна. – Київ, 2006.
7. Вычуб Г. С. Проблематика СМИ : Информационная повестка дня / Г. С. Вычуб, В. Л. Иваницкий, Н. В. Ищенко. – М. : Издательство: Аспект Пресс, 2008. – 316 с.
8. Етична журналістика. Короткий посібник за матеріалами тренінгів «Вивчення стандартів журналістської етики» / Упорядн. С. Томіленко, Т. Бондаренко. – Черкаси : «Медіапрофесіонал», 2007. – 56 с.
9. Жаботинская С. А. Язык как оружие в войне мировоззрений. Майдан – антимайдан : словарь-тезаурус лексических инноваций [Электронный ресурс] / С. А. Жаботинская. – Режим доступа : http://uaclip.at.ua/zhabotinskaja-jazyk_kak_oruzhie.pdf.
10. Иванов В. Ф. Журналістська етика : підручник / В. Ф. Иванов, В. Є. Сердюк ; передм. В. П. Мостового. – Київ : Вища шк., 2006. – 231 с.
11. Кібіл Р. Журналістська етика / Р. Кібіл. – Київ : Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, на замовлення проекту ЄС «Жорна», 2007. – 188 с.
12. Мова ворожнечі та ЗМІ: міжнародні стандарти та підходи / Проект «Без Кордонів», ГО «Центр «Соціальна Дія». – Київ : [б. в.], 2015. – 64 с.
13. Мова ворожнечі: спецпроект видання «Детектор медіа» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://detector.media/module/minisite/hatespeech/tag/693/>.
14. Освещение в средствах массовой информации проблемы торговли людьми. Пособие для журналистов. – Киев : Организация по безопасности и сотрудничеству в Европе, 2007. – 158 с.
15. Савельева И. «Если вы пишете о СПИДе...» Журналистам о СПИДе / И. Савельева. – М. : ООБФ «Российский фонд «Имена», издательский центр «Рубикон», 1999.
16. Сара МакКрэм и ЛоттХью. Как интервьюировать детей : руководство для журналистов и других / перевод с англ. Р. Солодовник. – 2-е изд., испр. и дополн. – М., 2000.
17. Топчій А. Нелегальна трудова міграція та торгівля людьми. Висвітлення проблеми у ЗМІ / А. Топчій. – Київ : К.І.С., 2008. – 100 с.
18. Трапезникова М. «Инвалидность – вовсе не медицинское, а социальное понятие». Как правильно говорить и писать о людях с инвалидностью [Электронный ресурс] / М. Трапезникова. – Режим доступа : <http://itsmycity.ru/blog/post/id/7408>.
19. Як уникати мови ворожнечі / Ін-т масової інформації ; голов. ред. В. Сюмар. – Київ : [Ін-т масової інформації], 2008. – 78 с.

Електронні ресурси

1. Права людини та медіадіяльність. Ресурсний хаб Інституту журналістики для студентів та викладачів. – Режим доступу : <http://labs.journ.univ.kiev.ua/hrj/>.
2. Центр інформації про права людини. – Режим доступу : <https://humanrights.org.ua/>.
3. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. – Режим доступу : <http://www.ombudsman.gov.ua/>.
4. Комісія з журналістської етики. – Режим доступу : <http://cje.org.ua/>.
5. Програма розвитку ООН в Україні. – Режим доступу : <http://www.ua.undp.org/>.

Індивідуальні навчально-дослідницькі завдання (проекти)

Тематика курсових робіт і рефератів (орієнтир для вибору)

1. Аналіз судових позовів до ЗМІ через порушення етичних стандартів.
2. Антитерористична діяльність України та проблеми інформаційного забезпечення.
3. Висвітлення гендерної тематики в ЗМІ.
4. Висвітлення журналістами теми ВПО, мігрантів та біженців (вибір).
5. Висвітлення проблематики людей з інвалідністю.
6. Висвітлення ромської тематики в ЗМІ.
7. Висвітлення в ЗМІ питань сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності .
8. Висвітлення в ЗМІ прав дитини.
9. Висвітлення в ЗМІ прав літніх людей.
10. Основні знання журналіста про СНІД.
11. Висвітлення в ЗМІ проблематики поширених в Україні вразливих груп (ВІЛ-позитивні, наркозалежні, працівниці секс-індустрії, ув'язнені).
12. Залучення медіа до механізмів захисту прав людини.
13. Громадська, громадянська журналістика.
14. Дії на захист суспільних інтересів у медіапрактиці: підходи меншості, вразливих соціальних груп та протидії системним порушенням, активізм (вибір).
15. Етичні принципи журналіста в огляді подій на кримінальну тему.
16. Журналісти і правозахисники: точки дотику.
17. ЗМІ та права дитини: міжнародний і вітчизняний досвід.
18. Інклюзивне суспільство та інклюзивний підхід у медіа.
19. Інклюзивний підхід: як медіа повинні адресувати і враховувати права та інтереси різних груп у своїй роботі.
20. Кримінальна проблематика в ЗМІ.
21. Медіа і протидія торгівлі людьми.
22. Медіа та інтернація, адаптація, реабілітація людини серед вразливих груп, жертв або учасників конфліктно-чутливих подій та інше (вибір).
23. Медіа та захист інклюзивної дитини в українських спільнотах.
24. Медіанасильство.
25. Механізми захисту прав людини в Україні: інститут Уповноваженого ВР із прав людини, інших державних інституцій та пропозиції / рекомендації для медіапрактики.
26. Механізми захисту прав людини в Україні: правозахисники, правозахисні організації (міжнародні, вітчизняні) та пропозиції / рекомендації для медіапрактики.

27. Механізми захисту прав людини в Україні: суд, прокуратура, поліція та пропозиції / рекомендації для медіапрактики.
28. Мова ворожнечі та вдосконалення стандартів вітчизняної медіадіяльності.
29. Особливості висвітлення процесу судових засідань в українських ЗМІ.
30. Права людини як медіатема, особливі функції, методи та спеціалізація практики в мас-медіа.
31. Правова журналістика в Україні: становлення професійної практики.
32. Правозахисна (адвокаційна) журналістика в Україні: становлення професійної діяльності.
33. Правозахисник для журналіста – партнер чи джерело інформації?
34. Проблеми міжнаціональних і мовних відносин в Україні в оцінюванні ЗМІ.
35. Релігійна проблематика в ЗМІ.
36. Розвиток в Україні дитячої журналістики.
37. Роль ЗМІ у висвітленні надзвичайних ситуацій, терактів і катастроф.
38. Роль ЗМІ в обстоюванні прав людини (результати першого в Україні загальнонаціонального дослідження про права людини).
39. Ромофобія у ЗМІ: причини, масштаб, наслідки.
40. Системні порушення прав людини та медіа в Україні.
41. Соціальна журналістика в Україні: становлення професійної практики.
42. Соціальна проблематика в медіа.
43. Судова журналістика: становлення в Україні.
44. Сучасна компетентність журналістів та їх залучення до суспільного діалогу з прав людини.
45. Сучасна концепція прав людини, міжнародні та європейські стандарти, демократія та політика: підґрунтя медіадіяльності в Україні.
46. Універсальний дизайн: концепція ухвалення сучасних рішень за участю медіапрацівників.
47. Формування антидискримінаційної практики в українських медіа.

ПРАВА ЛЮДИНИ І МЕДІАПРАКТИКА

Кафедра журналістики
філологічного факультету
Ужгородського національного
університету

Тарасюк В. Ю.,
доцент кафедри
журналістики

Освітній рівень

бакалавр

Галузь знань

06 журналістика

Спеціальність (напрямок підготовки)

061 «Журналістика»

Статус курсу

вибірковий

Мета: дати знання з основних стандартів прав людини, з'ясувати суть, завдання й характер журналістської діяльності та виробити практичні навички творчої роботи в засобах масової інформації за відповідною тематикою.

Завдання:

1. Студенти повинні розуміти й засвоїти головні поняття, які застосовуються в журналістській творчості й пов'язані з правами людини та пропонуються в курсі.
2. Здобувачам журналістського фаху необхідно оволодіти принципами й методами роботи в медіагалузі при висвітленні тем, пов'язаних із правами людини.
3. Застосовувати теоретичні знання на практиці з урахуванням специфіки теми, збору інформації, аналізу конкретних життєвих явищ, подій і фактів, закономірностей художньо-публіцистичного відтворення дійсності, аналітичних та інформаційних способів подачі матеріалів, існуючого жанрового потенціалу.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:** систему стандартів прав людини та специфіку творчої діяльності журналіста за відповідною тематикою; **уміти:**

- 1) відстежувати, аналізувати й оцінювати факти, події та явища, що становлять предмет журналістської уваги в галузі прав людини;
- 2) писати якісні мас-медійні тексти з прав людини із застосуванням набутих теоретичних знань і практичних навичок.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1

МОДУЛЬ 1. ОСНОВИ ПРАВ ЛЮДИНИ І ДЕМОКРАТІЇ

Тема 1. Поняття про сучасну концепцію прав людини та демократії.

Що таке права людини; стандарти прав людини; дії на захист прав людини; роль ЗМІ у відстоюванні прав людини й суспільних інтересів.

Тема 2. Дискримінація в сучасному суспільстві і запобігання їй.

Поняття про дискримінацію й толерантність у суспільстві; проблеми дискримінації в сучасному суспільстві, її ознаки та види; мова ворожнечі як різновид дискримінації в медіа, її типологія й шляхи уникнення.

Тема 3. Права людини, свобода слова і захист прав журналістів.

Правове забезпечення професійної діяльності журналістів; практичні аспекти захисту прав журналістів у випадках конфліктів і нападу; свобода слова та її обмеження; журналістська етика як складова забезпечення прав людини в Україні.

2

МОДУЛЬ 2. ОСОБЛИВОСТІ ВИСВІТЛЕННЯ ЖУРНАЛІСТАМИ ТЕМ, ЧУТЛИВИХ ІЗ ПОГЛЯДУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Тема 4. Інвалідність як проблематика в українських ЗМІ.

Дискусії довкола термінології; еволюція в поглядах на інвалідність у світі; дотримання прав людей з інвалідністю; моделі інвалідності і їх віддзеркалення у ЗМІ; універсальний дизайн як потреба часу й інклюзивне прийняття рішень у медіа; етика спілкування журналістів з людьми з інвалідністю.

Тема 5. Гендерне суспільство і журналістика.

Чоловік і жінка як об'єкти висвітлення в ЗМІ в контексті дотримання загальних прав людини; особливості гендерної мови; види гендерного насильства і їх відображення в медіа; рівні права та можливості жінок і чоловіків у світі й Україні: практика унормування.

Тема 6. Ромська тематика у вітчизняних медіа.

Роми в Україні і їх стереотипне сприйняття; права ромів і українське законодавство; причини ромофобії і її усунення за допомогою журналістів; соціалізація й інтеграція ромів на державному рівні; особливості застосування термінології на ромську тематику в медіапрактиці.

Тема 7. Специфіка розкриття тем, пов'язаних із сексуальним та гендерним різноманіттям, торгівлею людьми й ВІЛ-інфікованими.

Поняття про сексуальну поведінку й сексуальну орієнтацію; СОГІ та ЛГБТІ в українському суспільстві і права людини; вирішення проблем торгівлі людьми й секс-роботи; тематика ВІЛ-СНІДУ у вітчизняних ЗМІ; особливості термінології, лексики й журналістської етики.

Тема 8. Права людини і проблематика біженців, вимушених переселенців, мігрантів, ув'язнених та екс-засуджених у ЗМІ.

Актуалізація в українському суспільстві тем, які стосуються біженців, вимушених переселенців, мігрантів, ув'язнених та екс-засуджених і дотримання прав людини; журналістські матеріали про біженців, вимушених переселенців, мігрантів: чутливість тем; ув'язнені та екс-засуджені, місця позбавлення волі в медійних дослідженнях крізь призму верховенства прав людини; нюанси термінології.

Тема 9. Теми дітей, людей похилого віку, релігійних конфесій у медіадіяльності і чутливість проблематики з погляду дотримання прав людини.

Дотримання прав дітей на сучасному етапі і відповідна тематика в засобах масової інформації; проблеми людей похилого віку і їх самотності; конфесійне різноманіття в Україні, релігійний плюралізм, віросповідання і медіапрактика під кутом дотримання прав людини й чинного законодавства; аспекти журналістської етики.

Індивідуальні завдання. Підготувати есе, присвячене темі, яка пов'язана з дотриманням прав людини в Україні (вибір теми).

Методи навчання. Лекції, практичні заняття, доповіді, дискусії, рольові ігри, вивчення прикладів, вправи й практичні завдання, самостійна робота. Передбачається: участь в проведенні практичних занять правозахисників регіонального рівня, представників спільнот вразливих груп (прес-конференція, участь в дискусії, відкрите інтерв'ю).

Методи контролю. Усне й письмове опитування, практична перевірка, стандартизований контроль (тестова методика).

Методичне забезпечення. Тарасюк В. Ю. Права людини і медіапрактика: Методичні матеріали для студентів-журналістів.

Рекомендована література та джерела інформації

Базова

1. Компас: посібник з освіти в області прав людини за участі молоді. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.coe.int/uk/web/compass>.
2. Крегул Ю. І. Права і свободи людини: [навч. посіб. для студентів вузів] / Крегул Ю. І., Ладиченко В. В., Орленко О. І. – К.: Книга, 2004. – 288 с.
3. Мартинюк Р. С. Теорія прав людини. Навчальний посібник. – Острого: видавництво Національного університету «Острозька академія», 2009. – 218 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://lib.oa.edu.ua/files/funds/vudavnutstvo/Teoriya_prav_ludyny_Martynuk.pdf.
4. Посібник з прав людини для інтернет-користувачів та Пояснювальний меморандум. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rm.coe.int/16802e3e96>.

Допоміжна

1. Авраамов Д. С. Професійна етика журналіста: Парадоксы развития, поиски, перспективы. – М.: Мысль, 1991. – 253 с.
2. Бехруз Х. Исламские традиции права: Монография / Бехруз Хашматулла. – Одесса: Юридическая литература, 2006. – 296 с.
3. Виртосу І., Печончик Т. Універсальний дизайн: практичні поради для кожного / Ірина Виртосу, Тетяна Печончик. – К.: ТОВ «Київський Бізнес Центр». – 40 с.
4. Давид Р., Жоффре-Спинози К. Основные правовые системы современности / Рене Давид, Камилла Жоффре-Спинози. – М.: Международ. отношения, 1996. – 400 с.
5. Етика в редакційному повсякденні. – К.: Академія української преси, Центр вільної преси, 2010. – 232 с.
6. Етичні засади роботи журналіста: Західний досвід / Упоряд. А. Лазарєва. – К., 2004. – 80 с.
7. Журналістський фах: газетно-журнальне виробництво: навчальний посібник / Т. О. Приступенко, Р. В. Радчик, М. К. Василенко та ін. за ред. В. В. Різуна. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К.: видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2012. – 352 с.
8. Здоровега В. Про журналістику і журналістів: Статті, есе, виступи, діалоги. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004. – 133 с.
9. Здоровега В. Теорія і методика журналістської творчості: Навчальний посібник. – Львів: ПАІС, 2000. – 180 с.
10. Іванов В., Сердюк В. Журналістська етика: Підручник / Передм. В. П. Мостового. – 2-е вид., випр. / В. Ф. Іванов, В. Є. Сердюк. – К.: Вища шк., 2007. – 231 с.
11. Інформаційне законодавство України (Станом на 1 вересня 2008 року) / За ред. Тараса Шевченка, Тетяни Олексіук; упорядник – Т. Г.Бондаренко. – К., 2008. – 356 с.
12. Кібіл Р. Журналістська етика. – К., 2007. – 192 с.
13. Кодекс професійної етики журналіста // Журналіст України. – 2001. – № 2. – С. 51.
14. Кузнецова О. Журналістська етика та етикет: Основи теорії, методики, дослідження трансформації незалежних видань України, регулювання моральних порушень: Монографія. – Львів: Світ, 1998. – 412 с.
15. Маєрчик М., Малес Л., Марценюк Т., Плахотнік О., Приходько О., Синчак О., Шимко С. Гендер для медій: Підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей. Видання третє, виправлене та доповнене. – К.: Критика, 2017. – 220 с.
16. Максимова С. В. Правове забезпечення діяльності журналістів в Україні. – К., 1999. – 66 с.
17. Навроцька Є. Історія і культура ромів України: навчально-методичні рекомендації / Євгенія Навроцька. – Ужгород, 2015. – 35 с. Правове регулювання діяльності журналістів в Україні. – К.: Факт, 2000. – 64 с.
18. Опришко Л., Панкратова Л. Основи судової журналістики. Посібн. – К., 2016. – 152 с.
19. Ромологія: Історія і сучасність. Матеріали міжнародних наукових читань / Упорядкування: Є. М. Навроцька. – Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2013. – 144 с.

20. Стан реалізації державної політики щодо ромів. Звіт за результатами моніторингу виконання Плану заходів Стратегії захисту та інтеграції ромської національної меншини в українське суспільство до 2020 р. / за заг. ред. А. С. Сеїтосманова. – К.: ФОП Клименко Ю. Я., 2015. – 72 с.
21. Тур К. Книга ідей для викладачів журналістики / Клас Тур; [пер. з російської Я. Прихода, О. Сухомлин]. – К.: Самміт-Книга, 2012. – 184 с.
22. Фихтелиус Э. Десять заповедей журналистики. – Вэрнамо, 2003. – 156 с.

Електронні інформаційні ресурси

1. Бондаренко В. Міжконфесійний конфлікт на Україні: витоки, стан і шляхи подолання / Віктор Бондаренко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://risu.org.ua/ua/library/periodicals/lis/lis_91/lis_91_03/37633/.
2. Булінг – важлива проблема для дітей в Україні. ЮНІСЕФ розпочинає кампанію проти булінгу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pedpresa.ua/185372-buling-vazhlyva-problema-dlya-ditej-v-ukrayini-yunisef-rozrochynaye-kampaniyu-proty-bulingu.html>.
3. Висвітлення в засобах масової інформації проблеми торгівлі людьми. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dnipr.kievcity.gov.ua/files/2015/4/27/zmi.pdf>.
4. Генезис прав людини. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ombudsman.gov.ua/ua/page/secretariat/history/genesis/>.
5. Дібрівна Е., Кухарчук Р. «Мова ворожнечі» як тавро і цензура. Європейський контекст / Елеонора Дібрівна, Руслан Кухарчук. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/columns/2017/09/22/7155975/>.
6. Епідемія ВІЛ-інфекції в Україні та її особливості на сучасному етапі (станом на 01.07.2012 року). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.antiaids.org/news/ukraine/2040.html>
7. Загальна Декларація прав людини. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org.ua/ua/publikatsii-ta-zvity/global-un-publications/3722-zahalna-deklaratsiia-prav-liudynu>.
8. Закон України «Про національні меншини в Україні» від 25.06.1992 р. № 2494-XII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2494-12>.
9. Запобігання домашньому насильству і торгівлі жінками. Підручник з проведення тренінгів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: civic.ua/main/data?t=3&c=1&q=4150. Кляпець О. Сімейна дискримінація: чому виникає та чим загрожує / Ольга Кляпець. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pedrada.com.ua/article/277-qqq-16-m12-01-12-2016-smeyna-diskrimnatsya-chomu-vinika-ta-chim-zagroju>.
10. Коваленко Н., Шерстюк Н. Роми в Україні: особливості, традиції та стереотипи / Наталка Коваленко, Надія Шерстюк. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/1604968.html>.
11. Коваленко Н., Лашенко О. Старість в Україні: заслужений відпочинок чи випробування? / Наталка Коваленко, Олександр Лашенко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/2174019.html>.
12. Конвенція про захист прав людини та основних свобод. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
13. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_207.
14. Конвенція щодо політики зайнятості. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/993_062.
15. Конвенція щодо дискримінації в галузі праці і занять. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/993_161.
16. Конституція України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
17. Лекція 18. Гендерна соціологія. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/14990528/sotsiologiya/tenderna_sotsiologiya.
18. Люди з інвалідністю: мова і етикет. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kryla.org.ua/mova-i-etyket/>.
19. Міжконфесійні конфлікти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/12380607/psihologiya/mizhkonfesiyni_konflikti.
20. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
21. Мова ворожнечі: що це таке і як з цим боротися. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.telekritika.ua/media-etika/2008-10-06/41052>.

22. Мова ворожнечі: які висловлювання не можна поширювати в ЗМІ? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cedem.org.ua/consultations/mova-vorozhnechi-yaki-vyslovlyuvannya-ne-mozhna-poshyryuvaty-v-zmi/>.
23. Онищенко О. Кому потрібні люди похилого віку / Оксана Онищенко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.dyvensvit.org/articles/1482.html>.
24. План заходів щодо реалізації Стратегії захисту та інтеграції в українське суспільство ромської національної меншини на період до 2020 року від 11 вересня 2013 р. № 701-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/701-2013-p>.
25. Протидія торгівлі людьми. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iom.org.ua/ua/protidiya-torgivli-lyudmi>.
26. Психологічні проблеми в людей, що живуть з ВІЛ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ocpb.net.ua/articles/9/>.
27. Рекомендації з подолання дискримінації в Україні від УГСПЛ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://khrpg.org/index.php?id=1231500074>.
28. Релігійна ситуація в Україні та міжцерковні конфлікти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/book/otch/roz07.htm>.
29. Савончак В. Я. Мова ворожнечі у ЗМІ: до дискусії про поняття / Савончак В. Я. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www-philology.univer.kharkov.ua/nauka/e_books/visnyk_968/content/savonchak.pdf.
30. Толерантність як категорія етики. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.etica.in.ua/tolerantnist-yak-umova-spilkuvannya/>.
31. Торгівля людьми - сучасний прояв рабства. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fastiv-region.gov.ua/content/torg%D1%96vlya-lyudmi-suchasnii-proyav-rabstva>.
32. Фозикош М.М. Проблема гендерної рівності в сучасному українському суспільстві / Фозикош М.М. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kds.org.ua/blog/fozikosh-mm-problema-gendernoi-rivnosti-v-suchasnomu-ukrainskomu-suspilstvi>.

Питання для заліку

1. Поняття про права людини. Стандарти прав людини на сучасному етапі.
2. Захист прав людини як основоположний принцип діяльності суспільства.
3. Права людини як ціннісна основа журналістської праці.
4. Роль журналістів у відстоюванні прав людини й інтересів суспільства.
5. Сутність дискримінації й толерантність у суспільстві як поняття.
6. Основні проблеми дискримінації в сучасному суспільстві.
7. Дискримінація: ознаки та види.
8. Мова ворожнечі в медіа і можливі негативні наслідки її впливу.
9. Типологія мови ворожнечі.
10. Шляхи уникнення мови ворожнечі в медіапрактиці.
11. Професійна діяльність журналістів з погляду правового забезпечення.
12. Захисту прав журналістів під час виконання ними своїх обов'язків.
13. Свобода слова та її обмеження в медіадіяльності: «за» і «проти».
14. Журналістська етика в контексті забезпечення прав людини в Україні.
15. Інвалідність: до питання історії та термінології.
16. Сучасні погляди на інвалідність: моделі прийняття рішень.
17. Важливість дотримання прав людей з інвалідністю в Україні.
18. Проблематика інвалідності у вітчизняних ЗМІ.
19. Універсальний дизайн і його застосування на практиці.
20. Інклюзивне прийняття рішень і роль журналістів у їх просуванні.
21. Особливості спілкування працівників засобів масової інформації з людьми з інвалідністю.

22. Образ чоловіка й жінки в медіа крізь призму дотримання прав людини.
23. Дискусії довкола гендерної мови.
24. Гендерне насильство і його види.
25. Відображення проблематики гендерного насильства в журналістській діяльності.
26. Рухи за рівні права та можливості жінок і чоловіків у світі й Україні.
27. Проблеми ромів в Україні і суспільні стереотипи.
28. Дотримання прав ромів з погляду українського законодавства та діяльності влади.
29. Роль журналістів у подоланні ромофобії.
30. Шляхи інтеграції ромів в українське суспільство.
31. Термінологія на ромську тематику в журналістських матеріалах.
32. Сексуальна поведінка й сексуальна орієнтація як поняття.
33. Права людини і СОГІ та ЛГБТІ в сучасному суспільстві.
34. Запобігання торгівлі людьми і ЗМІ.
35. Секс-робота і чутливість її відображення в медіа.
36. Розв'язання проблем ВІЛ-СНІДУ за допомогою журналістів.
37. Особливості термінології й лексики в матеріалах на теми, пов'язані з сексуальним та гендерним різноманіттям, торгівлею людьми й ВІЛ-інфікованими.
38. Дотримання професійної етики журналістами при відображенні проблем сексуального та гендерного різноманіття, торгівлі людьми й ВІЛ-інфікованих.
39. Права людини: мігранти та біженці в Україні.
40. Журналістські підходи до розкриття тем, що стосуються вимушених переселенців.
41. Місця несвободи. Що таке НПМ?
42. Права ув'язнених та екс-засуджених.
43. Права дітини і сучасне суспільство: міжнародні та вітчизняні рекомендації журналістам.
44. Ставлення до людей похилого віку в Україні: головні питання.
45. Журналістські стандарти при відображенні тем, пов'язаних із людьми похилого віку.
46. Поняття про релігійний плюралізм.
47. Віросповідання і права людини.
48. Тонкощі висвітлення в ЗМІ тем, пов'язаних із віросповіданням і релігійними почуттями людини.

ПРАВА ЛЮДИНИ В МЕДІА

Кафедра журналістики
факультету філології та
журналістики Херсонського
державного університету

Коваль Т.Л., кандидат філологічних наук,
доцент кафедри журналістики

Для студентів за
напрямом підготовки 0.61
(Журналістика)

Експертна підтримка: Шендеровський К.С., к.н.с.к.,
доцент кафедри соціальних комунікацій (КНУ ім. Т. Шевченка)

Мета курсу «Права людини в медіа» – формування світогляду особистості мабутнього медіафахівця, його професійної культури на цінностях прав людини; підвищення обізнаності студента-журналіста у сфері прав людини, рівності та недискримінації, посилення чутливості ЗМІ до проблематики меншин та вразливих груп, а також дотримання етичних журналістських стандартів у висвітленні питань, пов'язаних із правами людини.

Завдання курсу:

Пізнавальні – вивчити сучасні стандарти прав людини, відмінність та спільність міжнародних та європейських підходів, дослідити пріоритетні питання та шляхи підвищення обізнаності у сфері прав людини, рівності та недискримінації, активізувати посилення чутливості медіа до проблематики меншин та вразливих груп.

Методичні – сформувати методологічну складову навчання та досліджень студентів-журналістів у сфері прав людини, вільно володіти термінологією, правильно використовувати основні поняття курсу «дискримінація», «гендер», «мова ворожнечі», «універсальний дизайн».

Практичні – визначати закономірності функціонування інформації про права людини в суспільстві, в сучасних ЗМІ, дотримуватися етичних журналістських стандартів у висвітленні питань, пов'язаних із правами людини тощо.

Предметом вивчення курсу «Права людини в медіа» є система прав людини та її реалізація у засобах масової інформації.

Вимоги до рівня засвоєння змісту дисципліни

Студенти повинні **знати**:

- основні поняття та терміни інформаційного законодавства України щодо прав людини;
- структуру основних міжнародних та європейських стандартів з прав людини;
- основні рішення Європейського суду з прав людини щодо свободи вираження поглядів;
- гарантії прав людини та громадянина в умовах надзвичайного стану;
- встановлений законодавством порядок захисту джерел інформації;
- сфери прояву дискримінації та способи захисту від неї;
- больові точки висвітлення теми інвалідності в українських мас-медіа.

Студенти повинні **вміти**:

- орієнтуватися в основних правових документах України щодо питань захисту прав громадян на інформацію та регулюванні свободи ЗМК;

- характеризувати основні порушення ЗМІ у сфері прав людини;
- встановлювати відповідність інформаційної діяльності законам України;
- уникати мови ворожнечі при підготовці журналістських матеріалів;
- захищати свої права у випадку нападу і конфлікту;
- аналізувати журналістські матеріали на відповідність професійним стандартам;
- дотримуватись етики спілкування з дітьми, з людьми з інвалідністю та з іншими незахищеними групами населення.

Студенти повинні **нести відповідальність**:

- за власну публічну позицію щодо активного використання прав людини в медіадіяльності;
- за використання/не використання стандартів з прав людини в медіа;
- за професійне висвітлення меншин, вразливих груп, розкриття гендерної тематики.

Місце навчальної дисципліни в структурно-логічній схемі освітньо-професійної програми підготовки фахівця за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра з спеціальності «Журналістика». Ця дисципліна створює систему ґрунтовних знань про специфіку діяльності ЗМІ, принципи та функції журналістики, типи, види і особливості масово-інформаційної діяльності. Ці знання дозволяють студентам опанувати різні аспекти діяльності журналіста. Курс готує студентів до вивчення фахових дисциплін.

Система контролю знань та умови складання іспиту. Навчальна дисципліна «Права людини в медіа» оцінюється за модульною системою. Вона складається з 2 модулів.

Форми поточного контролю: усні відповіді на семінарських заняттях, оцінювання домашніх самостійних завдань; тестів та контрольних робіт виконаних студентами під час семінарських занять.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	У тому числі					Усього	У тому числі				
		л	п	л	інд	с.р.		л	п	лб	інд	с.р.

1

МОДУЛЬ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ АСПЕКТ ПРОЯВУ СИСТЕМИ ПРАВ ЛЮДИНИ В МЕДІА

Тема 1. Сучасна концепція прав людини та демократії	12	2	2			8	12	1	1			10
Тема 2. Дискримінація: основні ознаки, види, сфери прояву	12	2	2			8	12	1	1			10
Тема 3. Мова ворожнечі у засобах масової інформації: причини, види, масштаб, наслідки	12	2	2			8	12	1	1			10
Тема 4. Юридичні та практичні аспекти захисту професійних прав журналіста	12	2	2			8	12	1	1			10
Разом за змістовим модулем 1	48	8	8			32	48	4	4			40

2

МОДУЛЬ 2. РЕАЛІЗАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТИВ З ПРАВ ЛЮДИНИ В РОБОТІ ЖУРНАЛІСТА

Тема 1. Інвалідність. Моделі інвалідності та сучасне розуміння її у світі	12	2	2			8	12	1	1			10
Тема 2. Концепція «універсального дизайну» у просторі, послугах, інформації	12	2	2			8	12	1	1			10
Тема 3. Гендероване суспільство та його медійні виміри	12	2	2			8	12	1	1			10
Тема 4. Національні меншини: факти і стереотипи	12	2	2			8	12	1	1			10
Разом за змістовим модулем 2	48	8	8			32	48	4	4			40
Разом	96	16	16			64	96	8	8			80

АНОТАЦІЇ ЛЕКЦІЙ

Тема 1: Сучасна концепція прав людини та демократії.

- Поняття прав людини та громадянина. Демократія.
- Природа конституційних прав, свобод та обов'язків.
- Обмеження прав і свобод, підстави обмеження.
- Стандарти прав людини. Позитивні і негативні права.
- «Покоління» прав людини.
- Гарантії прав і свобод людини та громадянина в умовах надзвичайного стану.

Рекомендована література:

1. Загальна Декларація прав людини // Права людини: Міжнародні договори України. – К, 1992.
2. Марочкін І.Є. Проблеми застосування законів України «Про біженців» та «Про правовий статус іноземців» // Проблеми законності. Вип. 33. – Х., 1998.
3. Общая теория прав человека / Под. ред. Е.А. Лукашовой – М., 1996. – 520 с.
4. Панов М.І. Безпека людини як загальний принцип сучасного права: Тез. допов. на конференції з нагоди 50-ї річниці прийняття Загальної декларації прав людини // Права людини і правова держава. – Х.: НЮАУ, 1998.
5. Панов М.І. На шляху до правової держави / Вечірній Харків, 1990. – 26 березня.
6. Права человека: Учебник для вузов / Под ред. Е.А. Лукашовой. – М., 1999. – 573 с.
7. Речицкий В. Свобода и государство. – Х.: Фолио, 1998. 144 с.

Тема 2: Дискримінація: основні ознаки, види, сфери прояву.

- Визначення дискримінації, її основні види (пряма, непряма, утиск, відмова від розумного пристосування).
- Стереотипи як джерело дискримінації.
- Захищені ознаки дискримінації.
- Сфери прояву дискримінації та способи захисту від неї.

Рекомендована література:

1. Защита от дискриминации: Доклад, предназначенный для подготовки судей и прокуроров в связи с Европейской конвенцией о защите прав человека, был изначально подготовлен в рамках Совместной инициативы 2002–2004 гг. Европейской Комиссии и Совета Европы с Турцией [Электронный ресурс] // Сайт «Council of Europe». Режим доступа: – www.coehelp.org/mod/resource/view.php?inpopup=true&id=642.
2. Європейська конвенція з прав людини: основні положення, практика застосування, український контекст (Бруно Неделек. «Стаття 14 Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод») / за ред. О.Л. Жуковської. – К.: ЗАТ «ВІПОЛ», 2004. – 960 с.

3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Рада Європи, 4 листопада 1950 р. (Конвенцію ратифіковано Законом України № 475/97-ВР (475/97-ВР) від 17.07.97).
4. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. Прийнято 16 грудня 1966 р. Генеральною Асамблеєю ООН. Док. ООН A/RES/2200 A (XXI). (Ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР N 2148 VIII (2148!08) від 19.10.73).
5. Прецедентные дела Комитета по правам человека – Дискриминация. Университет Миннесоты. Библиотека по правам человека / Переклад неофіційний [Електронний ресурс] // Сайт «umn.edu». Режим доступу: <http://www.umn.edu/humanrts/russian/hrtsbook/Rhrcasesdiscrimination.html>.
6. Протокол N 12 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (ETS N 177), (Протокол ратифіковано Законом України N 3435!IV (3435!15) від 09.02.2006, ВВР, 2006, N 27, ст.229) // Офіційний вісник України. – 2006. – № 32. – С. 460 (стаття 2376, код акта 36909/2006).

Тема 3: Мова ворожнечі у засобах масової інформації: причини, види, масштаб, наслідки.

- Мова мас-медіа як спосіб створення інформаційної картини світу та формування громадської думки.
- Мова ворожнечі як один із різновидів дискримінації.
- Типологія проявів (тяжкі, середні та м'які прояви мови ворожнечі).
- Способи уникання мови ворожнечі при підготовці журналістських матеріалів.

Рекомендована література:

1. Горшков Д. Мова ворожнечі: що це таке і як з цим боротися? Права людини в Україні // <http://osvita.khpg.org/index.php?id=1223380108>.
2. Горбачова О. Мова ворожнечі : ксенофобія чи безладність / Ольга Горбачова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://imi.org.ua>.
3. Церква і соціальна комунікація. Найголовніші документи католицької церкви про пресу, радіо, телебачення, Інтернет та інші медіа. – Львів : УКУ, 2004. – 440 с.
4. Чумак Ю. Значення етнічного походження правопорушників як вияв мови ворожнечі / Ю. Чумак [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.khpg.org>.
5. Що таке «мова ворожнечі» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://xenomonitor.org>.

Тема 4: Юридичні та практичні аспекти захисту професійних прав журналіста.

- Загальний огляд прав та гарантій професійної діяльності журналіста.
- Захист джерел інформації. Право на використання техніки.
- Захист прав у випадку нападу і конфлікту.
- Останні зміни до Кримінального кодексу України: нові склади злочинів за порушення прав журналістів та нова редакція статті 171 КК.
- Статті Кримінального кодексу, які найчастіше використовують проти журналістів, як мінімізувати ризики.

Рекомендована література:

1. Здоровега В. Вступ до журналістики: текст лекцій / В. Здоровега. – Львів : Вид-во ЛДУ ім. І. Франка, 1998. – 77 с.
2. Іванов В. Законодавство про засоби масової інформації. Український та зарубіжний досвід / В. Іванов. – К. : Київ ун-т, 1999. – 188 с.
3. Інформаційне законодавство України / за ред. Т. Шевченка, Т. Олексюк. – К., 2008. – 356 с.
4. Кузнецова О. Правові норми журналістики України / О. Кузнецова. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені І.Франка, 2006. – 352 с.
5. Місьо М., Петрова Н. Правничі засади журналістів в Україні / М. Місьо, Н. Петрова. – К. : ІКЕХ ПроМедіа, 2002. – 42 с.
6. Петрова Н., Якубенко В. Медіа право / Н. Петрова, В. Якубенко. – К. : ТОВ «Київська типографія», 2007. – 280 с.
7. Правовий самозахист журналістів : практичний посібник з юридичного захисту працівників ЗМІ в Україні. – Львів : Піраміда, 2002. – 112 с.
8. Приступенко Т. Теорія журналістики: етичні та правові засади діяльності засобів масової інформації / Т. Приступенко. – К. : Інститут журналістики, 2004. – 375 с.

Тема 5: Інвалідність. Моделі інвалідності та сучасне розуміння її у світі.

- Термінологія: визначення поняття.
- Еволюція ставлення до інвалідності у світі і сучасний підхід.
- Моделі інвалідності (медична, благодійна, соціальна, правозахисна).
- Больові точки висвітлення теми інвалідності в українських мас-медіа: між жалем і надмірною героїзацією.
- Етика спілкування з людьми з інвалідністю.
- Засоби масової інформації та інклюзивне прийняття рішень.

Рекомендована література:

1. Всемирный доклад об инвалидности. – Всемирная организация здравоохранения; Всемирный банк, 2011.
2. Інвалідність та суспільство: навчально-методичний посібник. За заг. редакцією Байди Л.Ю., Красюкової – Еннс О.В. / Кол. авторів: Байда Л.Ю., Красюкова – Еннс О.В., Буров С.Ю., Азін В.О., Грибальський Я.В., Найда Ю.М. – К., 2012. – 216 с.
3. Конвенція про права інвалідів : Резолюція Генеральної асамблеї ООН № 61/106, прийнята на шістдесят першій сесії ГА ООН 2006 р. (Конвенцію ратифіковано законом України № 1767-VI від 16.12.2009).
4. Наблюдение за осуществлением Конвенции о правах инвалидов. Руководство для наблюдений в области прав человека. Серия материалов по вопросам профессиональной подготовки №17.– Управление Верховного комиссара по правам человека: Нью-Йорк; Женева, 2010.
5. Українсько-канадський проект «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні» : тренінгові модулі. – К., 2011. –132 с.

Тема 6: Концепція «універсального дизайну» у просторі, послугах, інформації.

- Концепція «універсального дизайну»: визначення, характеристики, суть.
- Принципи універсального дизайну: рівність та доступність використання, гнучкість використання, простота й інтуїтивність використання, доступно викладена інформація, терпимість до помилок, малі фізичні зусилля, наявність необхідного розміру, місця, простору.
- Запровадження і використання принципів «універсального дизайну» у роботі редакцій.

Рекомендована література:

1. Михайлов С. М. Становление универсального проектного метода в первых школах дизайна Баухаузе и Вхутемасе в 1920-е гг / Михайлов С. М., Михайлова А. С. // Мир науки, культуры, образования. – № 5 – 2008 – С. 104-106.
2. Донина И.Н. Безбарьерная среда для маломобильных граждан как объект социального проектирования / Донина И.Н. // Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена – № 166 – 2014 – С. 133-143.
3. Международная конференция «Универсальный дизайн, дружественная архитектура и публичное пространство». Рига, 2012 г. Электронная версия доступа: <http://www.ud2012.no/home.cfm>
4. Равные права – равные возможности // Страна и мы вместе: Социальный информационно-аналитический журнал. 2011. № 3.
5. Третья Международная конференция «Равные права – Равные возможности. Универсальный дизайн: новые концепции и лучшие примеры». М., 2011. Электронная версия доступа: <http://www.dszn.ru>.

Тема 7: Гендероване суспільство та його медійні виміри.

- Рівні права і можливості чоловіків і жінок: світова та українська практика унормування.
- Образи жінок-політиків у медіа.
- Дискримінація жінок на ринку праці, гендерна нерівність в оплаті праці. «Жіноча» та «чоловіча» робота.
- Медійне висвітлення теми батьківства: як стереотипи впливають на журналістів(ок).
- Жіноче тіло та краса як гендероване явище (у т.ч. у медійних образах жінок).
- Роль мови у відтворення гендерних упереджень.

Рекомендована література:

1. Гендерная интеграция: возможности и пределы социальных инноваций / Ред.-сост. О.Б.Савинская, Е.В.Кочкина, Л.Н.Федорова. – СПб.: Алетейя, 2004.
2. Марценюк Т. Українська політика – іменник нежіночого роду? // Критика. – Липень-серпень 2012. – Рік XVI, Число 7-8 (177-178). – С. 8-12. <http://ekmair.ukma.kiev.ua/handle/123456789/2017>.
3. Права людини в Україні – 2013. Доповідь правозахисних організацій / За ред. Є. Ю. Захарова. / Українська Гельсінська спілка з прав людини. – Харків: Права людини, 2014. – 456 с. // <http://helsinki.org.ua/files/docs/1398017200.pdf>.
4. Приходько О. Гендерна політика: від громадських рухів до державних стратегій (Розділ 12) // Гендер для медій: підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей / за ред. М. Маєрчик, О. Плахотнік, Г. Ярманової. – К.: Критика, 2013. – С. 187-201.
5. Проект «Жінки у політиці» // <http://vybory2012.wcu-network.org.ua>.
6. Участь жінок у політиці та процесі прийняття рішень в Україні. Стратегії впливу. – Київ, 2011. – Доступ: <http://www.osce.org/uk/odhr/85975>.

Тема 8: Національні меншини: факти і стереотипи.

- Сучасне становище національних меншин в Україні: освіта, медицина, стосунки із владою і правоохоронними органами.
- Стратегії інтеграції: як на державному рівні вирішується питання соціалізації та інтеграції меншин.
- Особливості висвітлення тематики меншин (ромів, євреїв) у ЗМІ.
- Ромофобія у ЗМІ: причини, масштаб, наслідки.
- Історії успіху та активізм спільнот, нові практики і підходи до подолання дискримінації національних меншин.

Рекомендована література:

1. Буроменский М.В. Международная защита прав человека: Документы и комментарии. – Харьков, ООО «Синтекс ЛТД», 1998. – С. 298.
2. Загальна Декларація прав людини // Права людини: Міжнародні договори України. – К, 1992.
3. Колісник В.П. Правовий статус національностей в Україні: Конспект лекції. Харків: УкрЮА, 1994. – 20 с.
4. Конституційне право України: Конспект лекцій / За ред. Ю.М. Тодики – Х., 1997. – 170 с.
5. Марочкін І.Є. Проблеми застосування законів України «Про біженців» та «Про правовий статус іноземців» // Проблеми законності. Вип. 33. – Х., 1998.
6. Речицький В. Демократія як феномен культури // Вісник АН України, 1992. № 10. – С. 10–29.
7. Хавронюк М.І. Конституція України: Офіц. Текст. Коментар законодавства України про права і свободи людини і громадянина. – К., 1999. – 544 с.

Завдання до семінарських занять

Семінарське заняття № 1. Тема: Сучасна концепція прав людини та демократії.

- 1) Вивчити основні стандарти ООН, ЄС з прав людини та їх вплив на українські норми.
- 2) Побудувати структурно-логічну схему механізму захисту прав людини в Україні та позначити на ній місце сучасних медіа.

Семінарське заняття № 2. Тема: Дискримінація: основні ознаки, види, сфери прояву.

- 1) Написати аналітичну статтю (проект) на тему: Проблема дискримінації: чому вона «невидима» та як із нею боротися?
- 2) Підібрати приклади журналістських матеріалів з питань протидії дискримінації за різними ознаками та сформулювати рекомендаційні висновки.

Семінарське заняття № 3. Тема: Мова ворожнечі у засобах масової інформації: причини, види, масштаб, наслідки.

Підготовка навчального/публічного виступу (письмово): «Як уникати мови ворожнечі при підготовці журналістських матеріалів. Запропонуйте нові нестандартні підходи...».

Семінарське заняття № 4. Тема: Юридичні та практичні аспекти захисту професійних прав журналіста.

- 1) Опрацювати наукову розвідку: Правовий самозахист журналістів: практичний посібник з юридичного захисту працівників ЗМІ в Україні. – Львів: Піраміда, 2002. – 112 с.
- 2) Підготувати навчальний/публічний виступ: «Права людини та права журналіста: взаємозв'язок чи виключення?».

Семінарське заняття № 5. Тема: Інвалідність. Моделі інвалідності та сучасне розуміння її у світі

- 1) Підготувати добірку з 5-7 журналістських текстів (аудіо, відео) з питань реалізації в Україні прав людини з числа осіб з інвалідністю, сформулювати висновки та рекомендації.
- 2) Проаналізувати рекомендовані джерела інформації та визначити «сильні» та «слабкі» ознаки як типові в сучасній журналістській практиці про права людей з інвалідністю.

Семінарське заняття № 6. Тема: Концепція «універсального дизайну» у просторі, послугах, інформації.

Завдання на вибір:

- Створіть відеосюжет на тему: «Моє місто для кожного чи бар'єри для окремих людей: що перемагає?».
- Створіть аудіосюжет на тему: «Різні та рівні в правах: обмеження та дискримінація, які поруч».

Семінарське заняття № 7. Тема: Гендероване суспільство та його медійні виміри.

- 1) Наведіть приклади вживання фемінітивів у медіа.
- 2) Проведіть дослідження на тему: Як медіа пишуть про жінок у «нежіночих» сферах зайнятості.

Семінарське заняття № 8. Тема: Національні меншини: факти і стереотипи.

Розробити медіа проект/проект журналістського матеріалу про захист прав людини на прикладі ромів нашого регіону.

Додаткові завдання самостійної роботи:

- 1) Висвітлення прав дитини в ЗМІ відповідно до рекомендацій ЮНІСЕФ.
- 2) 1 червня (Міжнародний день захисту дітей (International Child Protection Day) та 20 листопада (Всесвітній день дитини): спільний та різний ракурс журналістських матеріалів про права дитини.
- 3) Відображення в журналістських матеріалах питань протидії дискримінації ВІЛ-позитивних.
- 4) Відображення в журналістських матеріалах питань протидії криміналізації ставлення до осіб секс-бізнесу та наркозалежних.
- 5) Відображення в журналістських матеріалах наслідків моніторингових візитів до місць несвободи.
- 6) Відображення в журналістських матеріалах принципів інклюзивного підходу в медіа.
- 7) Відображення в журналістських матеріалах протидії ейджизму.
- 8) Створити власний кейс на тему: «Як захистити права людини в медіапросторі?».
- 9) Створити власний кейс на тему: «Якими мають бути гендеровані медіа в Україні?».
- 10) Проаналізувати регіональні видання Вибір: преса, радіо, ТВ, інтернет) на предмет висвітлення у ЗМІ системних порушень прав людини (вибір) з числа ВІЛ-позитивних, ЛГБТІ-спільнот, наркозалежних, ВПО, біженців / мігрантів, ув'язнених, психічнохворих, жертв або постраждалих. Виокремити медіапроблеми або недоліки. запропонувати шляхи їх подолання.

Питання до семестрового контролю

1. Сучасна концепція прав людини та демократії. «Покоління» прав людини.
2. Поняття прав людини та громадянина. Права людини та права журналіста.
3. Механізми захисту прав людини в Україні. Правоохоронний та правозахисний.
4. Стандарти прав людини. Позитивні і негативні права.
5. Гарантії прав і свобод людини та громадянина в умовах надзвичайного стану, конфлікту, війни тощо.
6. Визначення дискримінації, її ознаки, основні види та сфери прояву.
7. Стереотипи як джерело дискримінації.
8. Сфери прояву дискримінації та способи захисту від неї.
9. Мова ворожнечі у засобах масової інформації: причини, види, масштаб, наслідки.
10. Мова ворожнечі як один із різновидів дискримінації. Типологія проявів мови ворожнечі.
11. Способи уникання мови ворожнечі при підготовці журналістських матеріалів.
12. Юридичні та практичні аспекти захисту професійних прав журналіста.
13. Загальний огляд прав та гарантій професійної діяльності журналіста.
14. Захист джерел інформації.
15. Захист прав у випадку нападу і конфлікту.
16. Останні зміни до Кримінального кодексу України: нові склади злочинів за порушення прав журналістів та нова редакція статті 171 КК.
17. Статті Кримінального кодексу, які найчастіше використовують проти журналістів, як мінімізувати ризики.
18. Інвалідність. Моделі інвалідності та сучасне розуміння її у світі.
19. Больові точки висвітлення теми інвалідності в українських мас-медіа: між жалем і надмірною героїзацією.
20. Етика та етикет спілкування з людьми з інвалідністю.
21. Засоби масової інформації та інклюзивне прийняття рішень.
22. Концепція «універсального дизайну»: визначення, характеристики, суть.
23. Запровадження і використання принципів «універсального дизайну» у роботі редакцій.
24. Гендероване суспільство та його медійні виміри.
25. Рівні права і можливості чоловіків і жінок: світова та українська практика унормування.
26. Дискримінація жінок на ринку праці, гендерна нерівність в оплаті праці. «Жіноча» та «чоловіча» робота.
27. Медійне висвітлення теми батьківства: як стереотипи впливають на журналістів(ок).
28. Жіноче тіло та краса як гендероване явище (у т.ч. у медійних образах жінок).
29. Роль мови у відтворення гендерних упереджень.
30. Національні меншини: факти і стереотипи.
31. Сучасне становище меншин в Україні: освіта, медицина, стосунки із владою і правоохоронними органами.
32. Стратегії інтеграції: як на державному рівні вирішується питання соціалізації та інтеграції національних меншин.
33. Ромофобія у ЗМІ: причини, масштаб, наслідки.
34. Висвітлення прав дитини в ЗМІ: рекомендації ЮНІСЕФ в Україні та вітчизняних медіаекспертів.
35. Правила проведення інтерв'ю з представником/представницею вразливих груп / системне порушення прав людини (візуалізація).
36. Медіапроблеми або недоліки висвітлення у ЗМІ системних порушень прав людини (вибір) з числа літніх людей, ВІЛ-позитивних, ЛГБТІ-спільнот, наркозалежних, ВПО, біженців / мігрантів, ув'язнених, психічнохворих, жертв або постраждалих. Запропонувати шляхи їх подолання.

ПРАВА ЛЮДИНИ І ЖУРНАЛІСТИКА

Кафедра журналістики
Національного університету
«Острозька академія»

Костюченко Олексій Миколайович,
кандидат психологічних наук,
старший викладач кафедри журналістики

Для студентів першого (бакалаврського)
підготовки рівня вищої освіти

Спеціальність 061 Журналістика

Програма вивчення спецкурсу «Права людини і журналістика» розроблена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 061 Журналістика.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є закономірності і професійні стандарти журналістської діяльності у контексті захисту прав людини.

Міждисциплінарні зв'язки: спецкурс «Права людини і журналістика» взаємопов'язаний із дисциплінами «Теорія журналістики», «Журналістська майстерність», «Журналістська етика», «Медіаправо» тощо.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових частин:

- Змістовий модуль 1. Сутність прав людини, рівності, недискримінації та мови ворожнечі.
- Змістовий модуль 2. Висвітлення у ЗМІ тем інвалідності, гендерної та ромської проблематики, питань сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності (СОГІ).

Метою викладання спецкурсу «Права людини і журналістика» є підвищення обізнаності студентів у сфері прав людини, рівності та недискримінації, посилення чутливості ЗМІ до проблематики меншин та вразливих груп, а також дотримання етичних журналістських стандартів у висвітленні питань, пов'язаних із правами людини.

Основними **завданнями** вивчення спецкурсу є формування у студентів фахових знань, умінь і навичок, щодо забезпечення захисту прав людини принципами діяльності ЗМІ, а також активне їх використання у практичній журналістській діяльності.

Згідно з вимогами освітньої програми у студента мають бути **сформовані такі компетентності:**

- розуміння сучасних стандартів прав людини;
- знання спільних і відмінних рис міжнародних та європейських підходів до тлумачення прав людини;
- осмислення важливості підвищення професійної обізнаності у сфері прав людини, рівності та недискримінації, посилення чутливості ЗМІ (медіа) до проблематики меншин та вразливих груп;
- дотримання етичних журналістських стандартів у висвітленні питань, пов'язаних із правами людини.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1

МОДУЛЬ 1. СУТНІСТЬ ПРАВ ЛЮДИНИ, РІВНОСТІ, НЕДИСКРИМІНАЦІЇ ТА МОВИ ВОРОЖНЕЧІ

Тема 1. Сучасна концепція прав людини та демократії. Походження прав людини. Права людини як взаємовідносини людини і влади, меншості і більшості. Права людини і демократія. Стандарти прав людини. Позитивні і негативні права. «Покоління прав людини».

Тема 2. Роль ЗМІ у відстоюванні прав людини. Роль ЗМІ у формуванні правосвідомості населення і захисті суспільних інтересів. ЗМІ як найефективніший спосіб захисту прав людини в уявленнях українців. Ставлення журналістів до різних проблем, пов'язаних із правами людини.

Тема 3. Проблема дискримінації у ЗМІ. Стереотипи як джерело дискримінації. Визначення дискримінації, її основні види (пряма, непряма, утиск, відмова від розумного пристосування), захищені ознаки, сфери прояву дискримінації, способи захисту від дискримінації. Шляхи унеможливлення дискримінації в ЗМІ.

Тема 4. Мова ворожнечі і ЗМІ. Мова ворожнечі як один із різновидів дискримінації, її типологія (тяжкі, середні та м'які прояви мови ворожнечі). Мова ворожнечі у засобах масової інформації: причини, види, масштаб, наслідки. Шляхи уникнення мови ворожнечі при підготовці журналістських матеріалів.

2

МОДУЛЬ 2. ВИСВІТЛЕННЯ У ЗМІ ТЕМ ІНВАЛІДНОСТІ, ҐЕНДЕРНОЇ ТА РОМСЬКОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ, ПИТАНЬ СЕКСУАЛЬНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ ТА ҐЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ (СОҒІ)

Тема 5. Висвітлення теми інвалідності в українських мас-медіа. Термінологія: які слова використовувати, висвітлюючи тематику інвалідності? Еволюція ставлення до інвалідності у світі і сучасний підхід. Моделі інвалідності (медична, благодійна, соціальна, правозахисна). Концепція «універсального дизайну» у просторі, послугах, інформації. Засоби масової інформації та інклюзивне прийняття рішень. Етика спілкування з людьми з інвалідністю.

Тема 6. Медійні виміри ґендерованого суспільства. Образи жінок-політиків у медіа. Як медіа пишуть про жінок у «нежіночих» сферах зайнятості. Медійне висвітлення теми батьківства: як стереотипи впливають на журналістів(ок). Роль мови у відтворенні ґендерних упереджень. Андроцентричність мови: чоловік як «норма». Стратегії спротиву андроцентричності мови. Вживання фемінітивів як політична стратегія фемінізації мови: навіщо та як. Медійні приклади вживання фемінітивів. Роль ЗМІ у висвітленні проблеми домашнього насильства.

Тема 7. Особливості висвітлення ромської тематики у ЗМІ. Ромофобія у ЗМІ: причини, масштаб, наслідки. Як подолати стереотипи та зберегти унікальність цього народу? Особливості роботи журналістів у ромських поселеннях: як підготуватися і що треба знати? Історії успіху, нові практики і підходи до подолання дискримінації ромів.

Тема 8. Висвітлення у ЗМІ питань сексуальної орієнтації та ґендерної ідентичності (СОҒІ). Тематика сексуальних меншин у ЗМІ: міфи і реальність. Яких типових помилок і неточностей припускаються українські журналісти та журналістки?

Рекомендована література

1. Баум Г. Врятуйте фундаментальні права! Громадянська свобода проти божевілья безпеки / Гергарт Баум. – К. : Центр вільної преси, 2016. – 190 с.
2. Вебер А. Навчальний посібник з проблематики «мови ненависті» / Анн Вебер. – К. : Видавець Тютюкін, 2010. – 96 с.
3. Галяшина Е. И. Лингвистика экстремизма / Е. И. Галяшина [под ред. проф. М. В. Горбаневского]. – М. : Юридический мир, 2006. – 96 с.
4. Гендер для медій / [за ред. М. Маєрчик, О. Плахотнік, Г. Ярманової]. – К. : Критика, 2017. – 220 с.
5. Голуб О. П. Медіакомпас: путівник професійного журналіста. Практичний посібник / Інститут масової інформації. – К. : ТОВ «Софія-А», 2016. – 184 с.
6. Мирний М. Публічні люди: де закінчується «суспільний інтерес» і починається приватність [Електронний ресурс] / Микола Мирний // Всеукраїнська освітня програма «Розуміємо права людини». – Режим доступу : <http://www.edu.helsinki.org.ua/pod/novini-vipusknik- v- programi/publ-chn- lyudi-de- zak-nchu- tsa-susp- lnii-nteres- pochina-tsa-privat->. – Назва з екрана. – Дата публікації : 01.08.2012. – Дата перегляду : 10.12.2017.
7. Мова ворожнечі та ЗМІ: міжнародні стандарти та підходи / [за ред. О. Бондаренко, М. Буткевича, І. Федорович]. – К. : [б. в.], 2015. – 64 с.
8. Осипов А. Что такое этническая дискриминация и что с ней можно сделать? / А. Осипов. – М. : Центр «Сова», 2012. – 152 с.
9. Рекомендації щодо захисту приватності у роботі ЗМІ [Електронний ресурс] // Центр демократії та верховенства права (CEDEM). – Режим доступу : <http://cedem.org.ua/analytics/rekomendatsiyi-shhodo- zahystu-pryvatnosti-u- roboti-zmi/>. – Назва з екрана. – Дата публікації : 07.11.2012. – Дата перегляду : 10.12.2017.
10. Роль журналістики у підтримці та захисті прав людини: посібник для громадсько-активних журналістів / ред. Ю. Красільнікова, Т. Реуцька. – Луганськ : [б. в.], 2011. – 148 с.
11. Стандарт рівності: посібник пресової практики з гендерної перспективи / Ю. Гончар, Т. Кузнєцова, О. Погорелов, С. Штурхецький ; [за ред. С. В. Штурхецького]. – Рівне: Видавець О. Зень, 2015. – 200 с.
12. Толерантная журналистика / И. Савин, И. Терещенко и др. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://east-euro-reg-ras.siteedit.su/>.
13. Що українці знають і думають про права людини: загальнонаціональне дослідження / І. Бекешкіна, Т. Печончик, В. Яворський та ін. ; [під заг. ред. Т. Печончик]. – К. : [б. в.], 2017. – 56 с.
14. Юров А. Введение в концепцию прав человека / А. Юров; Зимняя школа прав человека. – М. : [б. в.], 2008. – 60 с.
15. Язык вражды и согласия в социокультурном контексте современности [коллективная монография] / отв. ред. И. Т. Вепрева, Н. А. Купина, О. А. Михайлова. – Екатеринбург : Издательство УрГУ, 2006. – 562 с.

Електронні ресурси

1. <http://cedem.org.ua/who-we-are/> – сайт Центру демократії та верховенства права (CEDEM).
2. <http://detector.media/> – аналітичний сайт «Детектор медіа».
3. <http://osvita.mediasapiens.ua/> – сайт проекту «MediaSapiens».
4. <http://www.sova-center.ru/> – інформаційно-аналітичний центр протидії дискримінації «Сова».
5. <https://humanrights.org.ua> – Центр інформації про права людини.
6. <https://inthschool.org/node/11> – електронна бібліотека Міжнародної школи прав людини і громадянських дій.
7. www.cje.org.ua – Комісія з журналістської етики.

Форма підсумкового контролю успішності навчання: модульний контроль (теоретичний блок, розв'язання ситуативних задач, письмова творча робота).

НОВІ МЕДІА ТА ПРАВА ЛЮДИНИ

Кафедра нових медій
Львівського національного
університету
імені Івана Франка

Луць Ю.М., асистент
кафедри нових медій (ЛНУ)

Експертна підтримка:
Шендеровський К.С.,
доцент кафедри соціальних
комунікацій (КНУ)

Для студентів

3-го курсу

Галузь знань

06 «Журналістика та
інформація»

Напрямок підготовки

061 «Журналістика»

Спеціалізація

«Інтернет-журналістика»
факультет журналістики

Сучасний журналіст, незалежно від професійної освіти, зобов'язаний дотримуватись головних ідей та принципів прав людини, дбати про суттєвість життя кожної людини, що бажає вільно й публічно висловлювати свої думки, збирати й опрацьовувати інформацію, бути активним її джерелом. Відтак збільшується перелік проблем, які виникають в процесі використання інтернет-ресурсів аудиторією. Дискримінація за статевою, расовою, гендерною, етнічною та іншими ознаками, застосування мови ворожнечі, маніпуляцій і кіберзалякування, поширення сексистських, гомофонних та ксенофобних стереотипів, упереджень – найбільш поширені явища віртуального середовища. Як наслідок, медіапроблеми набувають потенційної небезпеки.

Мета викладання навчальної дисципліни полягає у вивченні студентами факультету журналістики основних принципів функціонування/регулювання професійної діяльності в новомедійному дискурсі та розвитку навичок застосування вимог дотримання/захисту прав людини при підготовці, поширенні медіаматеріалів.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 1 Змістових модулів – 2 Загальна кількість годин – 40	Галузь знань 06 «Журналістика та інформація» Напрямок підготовки 061 «Журналістика»	За вибором	
		Рік підготовки	
		3-й	-
		Семестр	
		6-й	-
		Лекції	
		12 год.	-
Практичні / семінари			
8 год.	-		
Лабораторні			
-	-		

Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 2	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Самостійна робота	
		10 год.	-
		Індивідуальні завдання:	
		10 год.	-
		Вид контролю:	
		Залік	-

1

МОДУЛЬ 1. ПРАВА ЛЮДИНИ ТА НОВІ МЕДІА

Тема 1 (лекція – 2 години). Нові медіа: регулюючі норми, відповідальність діяча та права людини.

Міжнародні та українські норми про нові медіа, відповідальність професіоналів та аматорів (дописувачів), вимоги до інформаційно-комунікаційної діяльності в умовах війни, конфліктів, надзвичайних ситуацій та миру. Сучасна людина як споживач інформації та права людини. Основні стандарти прав людини.

Українське суспільство: сфера прав людини та сфера обов'язків влади як взаємодія та протидія. Системні порушення прав людини та вразливі групи. Порушення прав людини в он-лайн, способи їх попередження.

Розвиток нових медіа на цінностях прав людини: передумови, сильні та слабкі ознаки, ризики результативності, базові регулятори.

Рекомендації щодо вибору та підготовки залікової творчої роботи.

Тема 2 (лекція – 4 год., семінар – 2 години). Інклюзивний та гендерний підходи, протидія дискримінації, сексизму, насильству та ненависті в нових медіа. Мова ворожнечі: форми та прояви у медійному аспекті.

Інклюзивне суспільство та інклюзивна медіадіяльність: медіадилеми та медіапроблеми в період миру та війни. Гендерна рівність та гендеровані медіа. Доступність до мереж та дискримінація. Ознаки, види дискримінації та форми / шляхи протидії. Протидія сексизму: соціальний, психологічний та нормативний аспекти. Насильство: ознаки та види; в період миру, конфліктів та війни. Як писати про сексуальне насильство, щоб своїм текстом не згвалтувати людину повторно. Мова ворожнечі: форми та прояви у медійному аспекті. Кібербулінг, кіберзалякування.

Журналістика зцілення, або про альтернативне висвітлення трагічних подій: «відновний наратив».

Журналістика в умовах конфлікту: передовий досвід та рекомендації. Як проводити інтерв'ю з постраждалими внаслідок конфлікту. Поради для журналістів при висвітленні екстремальних подій. Журналістські табу, або що журналістам ніколи не можна робити у постконфліктних зонах. Роль засобів масової інформації у розповсюдженні важливої гуманітарної інформації. Висновок для журналістів: права людини як захисника (учасниці/ка АТО, волонтерів, активістів, рідних захисників), як жертви, як постраждалої/го, як заручниці/ка та інше.

Рекомендації щодо вибору та підготовки індивідуальних завдань за перший модуль.

Тема 3 (семінар – 2 години). Механізми захисту прав людини. Місця несвободи.

Механізми захисту прав людини в українському суспільстві та Інтернеті. Залежні та незалежні від влади інститути захисту прав людини та їх он-лайн ресурси. Правоохоронна та правозахисна. Особливе значення діяльності Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та міжнародних, українських правозахисних організацій. Адвокаційні громадські кампанії (на відміну від лобістських) в Україні щодо зміни владної політики у сфері прав людини. Становлення в Україні правозахисної (адвокаційної) журналістики та розвиток її інтернет-видань.

Місці несвободи в Україні. Національний превентивний механізм та участь медіапрацівників у моніторингових візитах. Насильство, катування, безправність в місцях несвободи. Протидія ізоляції. Становлення ювенальної юстиції та пробаційної практики.

Самостійна робота та захист виконання індивідуальних завдань індивідуальних завдань за перший модуль.

2

МОДУЛЬ 2. ВРАЗЛИВІ ГРУПИ СУСПІЛЬСТВА У НОВОМЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ

Тема 4 (лекція – 4 год., семінар – 2 години). Люди з інвалідністю, діти, жінки та літні люди як вразливі групи суспільства у новомедійному дискурсі.

Чого нас вчить історія інвалідності? Провідна ідея для вітчизняної медіадіяльності. Етична термінологія для висвітлення тематики інвалідності та осіб з інвалідністю. Моделі інвалідності (медицина, благодійна, соціальна, правозахисна) як чинник відсутності в Україні домінуючого підходу щодо прийняття рішень (предмет недооцінки або маніпуляцій). Основні викривлення та проблеми висвітлення теми інвалідності, людей з інвалідністю в українських мас-медіа (стеретипи (жаль, надмірна героїзація тощо), невидимість та замовчування, каналізація та песимістичні сценарії). Концепція «універсального дизайну» у просторі, послугах, інформації. Принципи універсального дизайну: рівність та доступність використання, гнучкість використання, простота й інтуїтивність використання, доступно викладена інформація, терпимість до помилок, малі фізичні зусилля, наявність необхідного розміру, місця, простору. Етика спілкування з людьми з інвалідністю (порушення зору, слуху, опорно-рухового апарату, мовленнєві і психічні порушення тощо) та технологічні передумови розвитку нових медій.

Конвенція ООН про права дитини. Міжнародний каталог базових журналістських тем про права дитини. Тематичні пропозиції ЮНІСЕФ в Україні щодо визначення проблем або системних чинників порушення прав дитини в Україні та досвід допомоги міжнародної спільноти в інтересах дітей. Поняття «дитяча журналістика». Огляд сучасних медійних телепроектів для дітей. Журналіст – дитина: рекомендації щодо фахового спілкування. Дитячі інтернет: видання, дитяче радіо та ТВ – конструктивний підхід щодо розвитку в Україні.

Поняття про гендер, розрізнення термінів гендер і стать. Гендерна ідентичність, гендерна експресія – базові якості для розрізнення чоловічого (маскулінного) та жіночого (фемінного) складників у людині. Рівні права й можливості чоловіків і жінок: світова та українська практика унормування. Гендероване суспільство та його медійні виміри: політика (образи жінок-політиків у медіа), економіка (вертикальна та горизонтальна сегрегація ринку праці, дискримінація жінок на ринку праці, гендерна нерівність в оплаті праці, «жіноча» та «чоловіча» робота), сім'я (тема батьківства), тіло та здоров'я (жіноче тіло та краса як гендероване явище). Роль мови у відтворенні гендерних упереджень. Уживання фемінітивів як політична стратегія фемінізації мови.

Літні люди: питання віку, протиріччя радянських та європейських суспільних концепцій, норм. Захист прав літніх людей: міжнародний стандарт. Старість та причини вразливості літніх людей. Проблема вікової дискримінації (ейджизм). Комерціалізація онлайн-ресурсу щодо потреб літніх людей. «Недоступність», «невидимість» та «неучасть» літніх людей в онлайн-матеріалах.

Рекомендації щодо вибору та завершення підготовки залікової творчої роботи.

Тема 5 (лекція – 2 год., семінар – 2 години). Роми, ЛГБТ, мігранти/біженці та ВПО, особи секс-бізнесу та наркозалежні, ВІЛ-позитивні, психічнохворі як вразливі групи суспільства у новомедійному дискурсі.

Видимість людини, суттєвість її життя як вимога до новомедійного дискурсу. Інтеграція та розвиток людини в суспільстві. Соціальні питання адаптації, декриміналізації, реабілітації людей.

Передумови розуміння ромських питань. Міфи та ромофобія в Україні. Суспільні механізми вирішення ромських питань. Особлива місія ромських спільнот та онлайн-ресурсів.

«Хто вони, які їхні наміри, на що сподіваються»: мігранти, біженці та ВПО в Україні. Принципова різниця в підготовці матеріалів про мігрантів, біженців та ВПО. Журналістська етика у висвітленні проблематики біженців, мігрантів та вимушених переселенців. Протидія расизму, ксенофобії та ентофобії.

Ретроспектива глобальної проблеми ВІЛ / СНІДу та соціальної проблеми людини / людей, які живуть з ВІЛ, хворіють на СНІД: міжнародний та вітчизняний аспекти. Обов'язкові знання журналістів про ВІЛ / СНІД: термінологія, атрибутика, шляхи зараження, важливі дати, відомі люди, що опікуються ВІЛ-позитивними та хворими на СНІД. Особливості інтерв'ювання ВІЛ-позитивних та хворих на СНІД. Взаємодія медіапрацівника з спільнотами та сервісними організаціями ВІЛ-позитивних, «дітей +», «підлітків +», «сімей з +» як передумова розвитку інклюзивного підходу в нових медіа.

Особливості слововжитку («гомосексуали» чи «гомосексуалісти», «натурали» або «гетеросексуалісти», «лесбійки» чи «лесбійки», «секс-меншини» або «представники ЛГБТ-спільноти», гей-паради чи ЛГБТ-прайди, традиційна – нетрадиційна секс-орієнтація, трансгендери, травесті, транссексуали, MtF, FtM, гендернонебінарні люди, кросдресери, цисгендери). ЛГБТІ в Україні: основні цифри й факти. Дискримінація за ознаками СОГІ. Аутингvскамінаут. Гомофобія і трансфобія. Журналістська етика у висвітленні ЛГБТІ-тематики. Принципи коректного, але яскравого висвітлення: збалансованість, повага до приватності, доречний ілюстратив, гендерна чутливість. Особливості висвітлення злочинів, учинених на ґрунті гомофобії чи трансфобії. Джерела інформації, фактчекінг.

Бездомні, наркозалежні та секс-робота: як і навіщо писати про це. Особливості вживання термінології. Стандарти недискримінаційного висвітлення теми. Захист персональних даних.

Люди з порушеннями психіки, ув'язнені і екс-засуджені: особливості висвітлення проблематики. Які права порушуються, як дискримінують ці групи та як писати про це у медіа: перспективний погляд на розвиток сильних ознак новомедійного дискурсу.

Індивідуальні завдання

Студент виконує два індивідуальні завдання за рекомендованими темами (вибір і корегування) першого та другого змістовних модулів. Жанр роботи – есе. Форма роботи – письмова. Особлива увага при оцінці до гіпотези, опрацьованого наукового або навчально-методичного підґрунтя, вживання понять та термінології та формування висновків відповідно до поширених концептуальних підходів. Кожна індивідуальна робота оцінюється під час співбесіди з викладачем (максимум 10 балів).

Методи навчання

Пояснювально-ілюстративний – цикл лекцій із використанням мультимедійних презентацій до кожної із окреслених тем. Формування по кожній темі ресурсного пакету для індивідуального опрацювання матеріалів, джерел інформації та місцевого досвіду активізму. Передбачається участь в аудиторних заняттях місцевих експертів та представників вразливих груп (прес-конференція; відкрите інтерв'ю, демонстрація та коментар наявних медіаматеріалів: до 10% часу).

Дослідницький – виконання студентами завдань при підготовці до семінарів; модульне індивідуальне завдання та залікову творчу роботу.

Оцінка та контроль:

- лекційне опитування (максимум 3 бали);
- виступ на практичному занятті (максимум 5 балів);
- самостійна робота під час семінару (максимум 6 балів);
- виконання та захист індивідуального завдання (максимум 10 балів);
- виконання залікового творчого завдання та його захист (максимум 20 балів).

Методичне забезпечення

Конспекти лекцій, нормативні документи, ілюстративні матеріали (друковані публікації, відео- та аудіоматеріали, мультимедійні презентації, електронні джерела), електронні ресурси (книги, статті).

Рекомендована література та джерела для самостійного опрацювання

1. Бацюкова С., Виртосу І. Адвокаційна журналістика: світовий та український досвід: Посібник для журналістів з активною громадянською позицією. – Луганськ, 2013. – 70 с.
2. Бондаренко О., Буткевич М. Мова ворожнечі та ЗМІ: міжнародні стандарти та підходи. – Київ, 2015. 64 с.
3. Виртосу І. Як розповісти про людей з інвалідністю: поради для журналістів / Профстандарти / Медіаетика // Медіаосвіта. – Електронні дані. – Режим доступу: http://osvita.mediasapiens.ua/ethics/standards/yak_rozpovidati_pro_lyudey_z_invalidnistyu_poradi_dlya_zhurnalistiv/ – Назва з екрана.
4. Виртосу І., Печончик Т. Універсальний дизайн: практичні поради. Київ: ТОВ «Київський Бізнес Центр», 2015. 40 с.
5. Виртосу І. Журналістська етика. Новинна грамотність : онлайн-курс. 2017. URL: <http://www.video.detector.media/special-projects/novynna-gramotnist-i22>
6. Відверто, щиро, компетентно. Довідник для журналістів, які пишуть із проблематики ВІЛ / СНІДу: 50 запитань і 50 відповідей / за ред. проф. А. М. Щербінської; авт. кол. В. А. Бондаренко, О. С. Заграничний, Т. І. Ларіна. – Київ, 2006.
7. Гавловський В. Д. Соціальні мережі, чати, форуми, блоги як громадське місце вчинення правопорушення: кримінально-правовий та адміністративно-правовий аспекти [Електронний ресурс] / В. Д. Гавловський, С. А. Кузьмін // Інформація і право. – 2013. – № 2 (8). – С. 136 – 141. – Режим доступу : <http://ippi.org.ua/sites/default/files/13gvdapa.pdf>
8. Гендер для медій. Підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей / За загальною редакцією Маєрчик М., Плахотнік О., Ярманової Г. – К.: Критика. – 2014.
9. Гомьен Д., Харрис Д., Зваак Л. Европейская конвенция о правах человека и Европейская социальная хартия: право и практика. – М., 1998, – 600 с.
10. Грушова А.Т. Діяльність України у сфері захисту прав людини в контексті її членства в ООН //Актуальні проблеми міжнародних відносин. – Вип. 42 (частина II). – Київ 2003. – С. 63 -68.
11. Грушова А.Т. Проблема прав людини в контексті глобалізаційних процесів//Актуальні проблеми міжнародних відносин. – Вип. 40 (частина II). – Київ 2003. – С. 31 - 34.
12. Журналістика в умовах конфлікту: передовий досвід та рекомендації: Посібник рекомендацій для працівників ЗМІ. – К.: «Компанія ВАІТЕ», 2016. – 118 с.
13. Закусило М. Діти в медіа: як висвітлювати й дотримуватися основних правил. Спеціальний звіт / М. Закусило, Л. Найдюнова, М. Дорош. – Київ : ГО «Телекритика», 2016. – 48 с.
14. Закусило М. Хто відповідальний за нові медіа?/ Мар'яна Закусило // Нові медіа : зб. наук.-попул. публікацій щодо новітніх медіа-технологій. – К., 2011. – С. 2–6.
15. Іванов В. Регулювання діяльності комп'ютерних мас-медіа у сучасному світі / Валерій Іванов // Інформаційне суспільство. Шлях України. – К. : Бібліотека інформаційного суспільства, 2004. – С. 164– 176.
16. Кін Е., Георгеску М. Закладки: посібник з протидії мові ненависті онлайн через освіту з прав людини. Рада Європи, 2016. URL: https://www.nohatespeechmovement.org/public/download/Bookmarks_UA.pdf.
17. Кондаков А. Гендер для чайников: что такое сексуальная идентичность. <http://www.colta.ru/articles/specials/10914> [доступ: 07.05.2017].
18. Маєрчик М., Плахотнік О. Гендер для медій: підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей. – Київ: Критика, 2017. 217 с.
19. Мова ворожнечі та ЗМІ: міжнародні стандарти та підходи. – К. – Проект «Без Кордонів» ГО «Центр «Соціальна Дія», 2015.
20. Моніторинг місць несвободи в Україні: стан реалізації національного превентивного механізму. Доповідь за 2015 рік / Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. К., 2016. – 180 с.
21. Національний превентивний механізм / Офіс Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини[сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.npm.org.ua/> – Назва з екрана.
22. Обличчя ненависті. Злочини та інциденти на ґрунті гомофобії і трансфобії в Україні у 2014-2016 роках. / Центр «Наш світ». К., 2016. – 64 с.
23. Освіта в сфері прав людини в Інтернеті: методичний посібник /за ред.. Мурашкевич О., Черних О. Київ: ВАІТЕ, 2015. 70 с.

24. Оцінка ситуації в психоневрологічних інтернатах в Україні та розробка плану дій. Звіт. К., лютий 2017, – 28 с.
25. Палюк В. П. Стаття 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: українське законодавство та судова практика: практичний посібник. – Миколаїв: Іліон, 2010. 555 с.
26. Петрова Н. Медіа-право [для студентів факультетів/відділень журналістики] / Наталія Петрова, В'ячеслав Якубенко. – К.: ТОВ «Київська типографія», 2007. – 276 с.
27. Підхід, заснований на дотриманні прав людини, у Білорусі, Молдові та Україні: регіональне дослідження та практичний посібник. – Київ, 2016. 90 с.
28. Посібник з прав людини для інтернет-користувачів та пояснювальний меморандум / за ред. Комітету Міністрів Ради Європи. Київ: Інжиніринг, 2014. URL: <https://rm.coe.int/16802e3e96>.
29. Посібник з проведення кампаній Міжнародної Амністії / Переклад з англ. Копилов Д., Amnesty International – 1997.
30. Права людини в Україні. Інформаційний портал Харківської правозахисної групи. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.khpg.org/> – Назва з екрана.
31. Радкевич О. Конфіденційність персональної інформації в соціальних мережах [Електронний ресурс] / Олександр Радкевич // Вісник вищої ради юстиції. – 2012. – № 3(11). – С. 215–224. – Режим доступу : http://www.vru.gov.ua/content/article/visnik11_19.pdf.
32. Рішення Європейського суду з прав людини щодо доступу до інформації / за заг. редакцією Т. Шевченка, О. Павліченко. – Київ: Москаленко О. М., 2014. 200 с.
33. Розуміємо права людини. Навчально-освітній ресурс ВАГО УГСПЛ, ГО «М'АРТ», ПЦ «Поступ», ХОФ «Громадська альтернатива». – Електронні дані. – Режим доступу: <http://edu.helsinki.org.ua/> – Назва з екрана.
34. Розуміння поняття «злочин на ґрунті ненависті»: посібник для України. К.: Бюро ОБСЄ з демократичних інститутів і прав людини, 2015.
35. Серьогін В. О. Соціальні мережі як загроза прайвесі [Електронний ресурс] / В. О. Серьогін // Форум права. – 2011. – № 2. – С. 822–827. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2011_2_133.pdf.
36. Федорович І. Що таке дискримінація: інструкція для споживачів / І. Федорович, О. Свердлова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://labs.journ.univ.kiev.ua/hrj/wp-content/uploads/2018/01/дискримінація_інструкція-для-споживачів.pdf.
37. Хайке Фарун, Еліза Сковрон, Нільс-Ейк Цімерман. Динаміка різноманіття: як реалізувати потенціал різноманіття під час тренінгу. Посібник для фасилітаторів у сфері освіти активної громадськості. Переклад Diversity Dynamics – Activating the Potential of Diversity in Trainings. – 2014. – 80 с.
38. Черних О. Права людини в інтернеті як актуальний напрям роботи соціального педагога. URL: <https://www.academia.edu/27680968/>.
39. Шендеровський К. та інші. Медіакомунікації та соціальні проблеми : Збірка навчально-методичних матеріалів і наукових статей в трьох частинах. Частина перша / Упор., ред. К. Шендеровського / Київ. нац. ун-т; Ін-т журналістики. – К., 2012. – 288 с.
40. Що знають і думають українці про права людини: загальнонаціональне дослідження / [І. Бекешкіна, Т. Печончик, В. Яворський та ін.]; за заг. редакцією Т. Печончик. – Київ, 2017. 308 с.
41. Юров А. Вступ до концепції прав людини: навчальний посібник. – Київ: Бурнос С. О., 2017. 53 с.
42. Як писати про сексуальне насильство, щоб своїм текстом не згвалтувати людину. URL: повторно https://humanrights.org.ua/material/jiak_pisati_pro_seksualne_nasilstvo_shhob_svojim_tekstom_ne_zvaltuvati_ljudinu_povtorno.
43. <http://discrimi.net/> – Кампанія проти дискримінації.
44. <http://chesnosud.org/> – Чесно! Фільтруй суд.
45. <http://labs.journ.univ.kiev.ua/hrj/> – Права людини та медіадіяльність. Ресурсний хаб Інституту журналістики для студентів та викладачів.
46. <https://humanrights.org.ua/> – Центр інформації про права людини.
47. <http://www.ombudsman.gov.ua/> – Уповноважений Верховної Ради України з прав людини.
48. <http://cje.org.ua/> – Комісія з журналістської етики.
49. <http://www.ua.undp.org/> – Програма розвитку ООН в Україні.
50. <http://perecelenec.com.ua/ru/> – Переселенець UA. Ресурс ГО «Правозахисна рада України».

СУСПІЛЬСТВОЗНАВЧА ЖУРНАЛІСТИКА

Кафедра журналістики
Запорізького національного
університету

**Мірошніченко
Павло Васильович,**
кандидат філологічних наук,
доцент

Галузь знань	Об – журналістика
Напрямок підготовки	Об1 «Журналістика»
Освітній рівень	бакалавр
Освітньо-професійна програма	«Журналістика»
Рік підготовки	3-й

Предметом вивчення цієї дисципліни є основні підходи до висвітлення суспільно важливих тем, зокрема про права людини, в українському та закордонному мас-медійному полі, аналіз позитивних, негативних рис журналістських матеріалів крізь призму цінностей прав і свобод людини.

Міждисциплінарні зв'язки. Навчальна дисципліна «Суспільствознавча журналістика» пов'язана з курсами: «Вступ до спеціальності», «Основи філософії», «Соціологія», «Політологія», «Культурологія», «Теорія масової комунікації», «Теорія та методики журналістської творчості», «Журналістська етика», «Медіа-право».

Метою викладання навчальної дисципліни «Суспільствознавча журналістика» є ознайомлення студентів із провідними підходами до висвітлення суспільно важливих питань в українській і закордонній журналістиці, демонстрація від'ємних і додатних рис журналістських матеріалів на так звану «соціальну тему», про права людини, наголошення на крайній потребі сучасного журналіста в ґрунтовних знаннях із суспільних наук.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Суспільствознавча журналістика» є:

- надання студентам системних відомостей про сенс суспільствознавства як групи наукових дисциплін про суспільство, його риси як системи, функції, елементи, про людину як суб'єкта й об'єкта суспільних відносин;
- підкреслення динамічного характеру розвитку суспільствознавства і журналістики як каналу поширення актуальної суспільної інформації;
- формування в студентів належних умінь і навичок зі створення якісних журналістських матеріалів на суспільні теми, а також про права людини.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- актуальні соціально-філософські підходи до дослідження феномена суспільства та людини, їх відносин і взаємозв'язків;
- основні нагальні питання з політичної, економічної, духовної, культурної та соціальної сфер, які потребують поширення та тлумачення засобами журналістики;
- вимоги загальнонаукової та журналістської методології, логіки, етики, до висвітлення суспільно важливих питань у мас-медіа, зокрема про права людини.

вміти:

- визначати важливі для аудиторії суспільні питання;
- ґрунтовно опрацювати важливу науково-теоретичну та науково-практичну інформацію з суспільних питань, зокрема прав людини;
- добирати фахових експертів і співпрацювати з ними задля поширення правдивої та повної інформації з суспільно значущої теми, серед іншого захисту прав людини;
- створювати якісні журналістські матеріали на суспільні теми широкого предметного спектра для різних медіа.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні **досягти таких результатів** навчання:

- вміло орієнтуватися в класичних і новітніх суспільствознавчих теоріях;
- кваліфіковано досліджувати та подавати актуальну суспільну проблематику, професійно співпрацюючи з фаховими експертами та даними надійних науково-теоретичних і емпіричних досліджень;

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	Усього	Л	Пр	Лаб	СР	Інд

1 МОДУЛЬ 1. ОСНОВИ СУСПІЛЬСТВОЗНАВСТВА ТА ЖУРНАЛІСТИКА

Тема 1. Суспільствознавство: сутність, предметна сфера, проблематика	10		4		6	
Тема 2. Основні характеристики суспільства як соціальної системи	10		4		6	
Тема 3. Сучасне суспільство: основні підходи до розуміння й інтерпретації	10		4		6	
Тема 4. Журналістика, мас-медійна діяльність у сферах суспільного життя	12		4		8	
Разом за розділом 1	42		16		26	

2 МОДУЛЬ 2. ПРАВА ЛЮДИНИ В СУЧАСНОМУ/ ПОСТСУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ ТА ЖУРНАЛІСТИКА

Тема 1. Права людини як мас-медійна тема	12		4		8	
Тема 2. Мова ворожнечі у ЗМК	12		4		8	
Тема 3. Проблеми дискримінованих у журналістських матеріалах	12		4		8	
Тема 4. Механізми захисту прав людини в Україні	12		4		8	
Разом за розділом 2	48		16		32	
Усього годин	90		32		58	

1

МОДУЛЬ 1. ОСНОВИ СУСПІЛЬСТВОНАВСТВА ТА ЖУРНАЛІСТИКА**Тема 1. Суспільствознавство: сутність, предметна сфера, проблематика.**

Знання про суспільство. Суспільство як об'єкт соціальних наук. Багатовимірність соціальних ситуацій. Особистість у суспільстві: соціальний контекст. Значення соціологічної уяви та розуміння мови соціальних наук для журналіста.

Тема 2. Основні характеристики суспільства як соціальної системи.

Сутність, типи та тенденції розвитку суспільства. Соціальна структура та стратифікація суспільства. Соціальні взаємодія, відносини та контроль. Соціальні зміни та процеси. Соціальні інститути. Особистість у системі соціальних зв'язків.

Тема 3. Сучасне суспільство: основні підходи до розуміння й інтерпретації.

Сучасність і постсучасність. Критика сучасності. Пізня сучасність. Глобалізація. Глобалізація культури. Роль і значення мас-медіа у формуванні глобальної культури. Перспективи глобалізації.

Тема 4. Журналістика, мас-медійна діяльність у сферах суспільного життя.

Економічна сфера суспільства та медіа-індустрія. Журналістика та політична сфера: вплив ЗМІ на сприйняття політики та політичну поведінку. Духовна сфера суспільства та медіа. Сфера культури в журналістській оптиці. Соціальна сфера та «соціальна тема» в журналістському дискурсі: спільне та відмінне.

2

МОДУЛЬ 2. ПРАВА ЛЮДИНИ В СУЧАСНОМУ/ ПОСТСУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ ТА ЖУРНАЛІСТИКА**Тема 1. Права людини як мас-медійна тема.**

Права людини – суспільний феномен сучасності. Сучасна концепція прав людини: міжнародні та європейські стандарти. Правозахисна або адвокаційна журналістика. Права людини та журналістська етика. Антидискримінаційна практика мас-медійної діяльності.

Тема 2. Мова ворожнечі у ЗМК.

Основні підходи до розуміння та тлумачення поняття «мова ворожнечі». Міжнародні стандарти та підходи до визначення мови ворожнечі в журналістських матеріалах. Толерантність, етичність, поміркованість у мас-медійних текстах на дражливі теми: як уникнути мови ненависті.

Тема 3. Проблеми дискримінованих у журналістських матеріалах.

Висвітлення проблематики людей із інвалідністю. Теми ВПО, мігрантів і біженців. Проблеми етнонаціональної та мовної дискримінації. Висвітлення питань сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності. Права дитини та літніх людей у ЗМІ. Проблематика інших вразливих груп (ВІЛ-інфіковані, наркозалежні, працівники секс-індустрії, ув'язнені) у мас-медійному просторі.

Тема 4. Механізми захисту прав людини в Україні.

Правозахисники, правозахисні організації: рекомендації для журналістів стосовно співпраці. Інститут уповноваженого ВР з прав людини, інших державних інституцій: пропозиції для медійників. Права людини та професійні права журналістів.

Індивідуальне завдання: підготувати до публікації в університетських медіа матеріал на суспільно важливу тему, зокрема про права людини.

Види контролю і система накопичення балів

	Вид контрольного заходу	Кількість контрольних заходів	Кількість балів за 1 захід	Усього балів
1.	Усна індивідуальна відповідь	8	3	24
2.	Підготовка творчого завдання	8	2	16
3.	Самостійне проходження тесту за матеріалом Розділу 1 у системі електронного забезпечення навчання ЗНУ (за умови виконання тесту не менше ніж на 85%. Кількість спроб не враховується. Час не обмежено).	1	10	10
4.	Самостійне проходження тесту за матеріалом Розділу 2 у системі електронного забезпечення навчання ЗНУ (за умови виконання тесту не менше ніж на 85%. Кількість спроб не враховується. Час не обмежено).	1	10	10
	Індивідуальне практичне завдання	1	20	20
	Контрольне тестування	1	20	20
Усього	20		100	60

Критерії оцінювання

- 1. Усна індивідуальна відповідь.** Цей вид контролю передбачає виступ студента на практичному занятті, суттєве доповнення до виступів одногрупників. Максимальну кількість балів (3 бали) студент отримує за обізнаність у темі, демонстрацію практичних навичок, орієнтацію в останніх наукових дослідженнях з теми, наведення влучних прикладів. Виступ має бути змістовним, логічним і досконалим з мовностилістичного боку.
  - 2 бали студент отримує за повну, але не вичерпну відповідь, коли розуміння теоретичних положень не завжди підкріплюється практичними прикладами, трапляються мовностилістичні огріхи.
  - 1 бал виставляється за відповідь, що характеризується неповним розкриттям теми, при цьому допускається порушення логіки викладу матеріалу, теоретичні засади не унаочнюються практичними прикладами; в мовленні трапляються помилки.
  - *Бали не виставляються* за відповідь, що містить неправильне висвітлення питання, помилкову аргументацію, практичні приклади відсутні, мовлення рясніє помилками.
- 2. Підготовка творчого завдання.** Цей вид контролю передбачає виконання студентом творчого завдання до кожного практичного заняття (аналіз журналістських матеріалів з тематики курсу, реферування наукових статей із проблематики дисципліни, інтерпретація особливостей стилю викладу інформації журналістів тощо). Максимальна кількість балів (2 бали) виставляється за сумлінно виконане завдання, чітку орієнтацію в матеріалі, логічну аргументацію власного погляду, наочну презентацію результатів.
  - 1 бал виставляється за не дуже якісно виконане завдання, часткове розуміння теми, слабку орієнтацію в матеріалі, брак логіки в аргументації, відсутність наочної презентації результатів.
  - *Бал не виставляється* через непередготовленість студента.
- 3. Самостійне проходження тесту за матеріалами Розділів.** Цей вид контролю передбачає тестування у системі електронного забезпечення навчання ЗНУ. Кількість спроб не враховується. Час не обмежено.

- 10 балів виставляється за умови виконання тесту не менше ніж на 85%.
- 8 балів виставляється за умови виконання тесту не менше ніж на 70%.
- 6 бали виставляється за умови виконання тесту не менше ніж на 60%.
- 4 бали виставляється за умови виконання тесту не менше ніж на 50%.
- 1 бал виставляється за умови виконання тесту не менше ніж на 35%.
- Бали не виставляються за умови виконання тесту менше ніж на 35%.

4. Індивідуальне практичне завдання.

Індивідуальне практичне завдання являє собою презентацію, що оцінюється таким чином:

- 20 балів виставляється за відмінне виконання завдання, оригінальність ідеї, творчий підхід, якісний текст і візуальний ряд, логічний виступ без мовних огріхів. У презентацію входить успішний захист індивідуального завдання.
- 15 балів виставляється за виконане завдання, але з певними зауваженнями щодо якості тексту і зображення, оригінальність ідеї, підготовлений виступ, в якому трапляються мовні огріхи. Під час захисту допускаються неточності.
- 10 балів виставляється за неповне виконання завдання, шаблонний підхід, недостатня оригінальність ідеї, неякісне її втілення. У тексті наявні помилки, відеоряд має значні недоліки, зображення не відповідає тексту, у мовленні наявні помилки.
- 5 балів виставляється за часткове виконання завдання, що не містить візуального ряду, ідея не вирізняється оригінальністю, у мовленні багато помилок, виступ відсутній. Завдання не захищене.
- Бали не виставляються у разі відсутності індивідуального творчого завдання.

5. Контрольне тестування – проводиться по завершенню вивчення курсу на вибір викладача: в письмовому або електронному вигляді.

- 1 бал відповідає 1 правильній відповіді на питання тесту. Максимальна кількість балів – 20.

Рекомендована література

Основна

1. Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості: дослідження категорії громадянське суспільство/ Ю. Габермас. – Львів: Літопис, 2000. – 319 с.
2. Гончаренко О. М. Права людини в Україні: навч. посіб./ О. М. Гончаренко. – К.: Знання, 2008. – 180 с.
3. Гриценко О. Суспільство, держава, інформація: підручник/ О. Гриценко. – К.: Київський національний університет імені Т. Шевченка, 1999. – 627 с.
4. Гендерний підхід: історія, культура, суспільство; Під редакцією Ліліани Гентош, Оксани Кісь. – Львів: ВНТЛ-Класика. – 250 с.
5. Катаєв С. Л. Сучасне українське суспільство: навчальний посібник/ С. Л. Катаєв. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 200 с.
6. Колодій А. М. Права людини і громадянина в Україні: навч. пос./ А. М. Колодій, А. Ю. Олійник. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 336 с.
7. Медіа та права дитини: посібник для журналістів, створений самими журналістами/ пер. О. Зелінська; керівник проекту А. Кулаков. – К.: [б.в.], 2009. – 64 с.
8. Шендеровський К. С. та ін. Медіакомунікації та соціальні проблеми: збірка навчально-методичних матеріалів і наукових статей в трьох частинах / Упоряд., ред. К. С. Шендеровський. – К.: Інститут журналістики КНУ ім. Тараса Шевченка, 2012. – Ч. 1. – 288 с.

Додаткова

1. Бойчук М. А. Влада і громадянське суспільство: механізми взаємодії: монографія/ М. А. Бойчук. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. – 211 с.
2. Даніл'ян В. О. Інформаційне суспільство та перспективи його розвитку в Україні (соціально-філософський аналіз): монографія/ В. О. Даніл'ян. – Харків: Право, 2008. – 184 с.
3. Денисюк Ж. З. Масова культура і національно-культурна ідентичність в добу глобалізації : монографія / Ж. З. Денисюк. – К.: Нац. акад. керівних кадрів культури і мистецтв, 2016. – 224 с.
4. Держава і громадянське суспільство в Україні: пошук концепції співпраці: аналітична доповідь / за ред. О. М. Майбороди. – К.: ІПіЕНД ім. І.Ф.Кураса НАН України, 2013. – 376 с.
5. Держава і суспільство в Україні: історія і сучасність; За ред. д.і.н. О. М. Майбороди – К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2013. – 184 с.
6. Інформаційне суспільство в Україні: глобальні виклики та національні можливості: аналітична доповідь. – К.: НІСД, 2010. – 29 с.
7. Нагорна Л. Національна ідентичність в Україні: монографія / Л. Нагорна. – К.: Ін-т політичних та етнонаціональних досліджень НАН України, 2002. – 272 с.
8. Нагорна Л. Регіональна ідентичність: український контекст: монографія / Л. Нагорна. – К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2008. – 405 с.
9. Нагорна Л. Соціокультурна ідентичність: пастки ціннісних розмежувань: монографія / Л. Нагорна. – К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАНУ, 2011. – 272 с.
10. Степико М. Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування: монографія/ М. Т. Степико. – К.: НІСД, 2011. – 336 с.
11. Сучасне суспільство : філософсько-правове дослідження актуальних проблем : монографія/ О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань, С. Б. Жданенко та ін., за ред. О. Г. Данильяна. – Харків: Право, 2016. – 488 с.

Інформаційні ресурси:

1. Баум Г. Врятуйте фундаментальні права! Громадянська свобода проти божевілля безпеки / Полемічні нотатки / Гергарт Баум. – К.: Центр вільної преси, 2016. – 190 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.aup.com.ua/gergart-baum-vryatyute-fundamentaln/>.
2. Виртосу Ірина. «Правозахисник Максим Буткевич: «Ми маємо справу з брудними речами і, як асенізатори, вигрібаємо каналізацію держави...»» [Електронний ресурс] / Ірина Виртосу. – Режим доступу: https://humanrights.org.ua/material/pravozahisnik_maksim_butkevich_mi_majemo_spravu_z_brudnimi_rechami_po_suti_jiak_asenizatori_vigribajemo_kanalizaciju_krajini.
3. Громадська організація «Соціальна дія» та проект «Без кордонів». – Режим доступу: <http://noborders.org.ua/>.
4. Запорізький обласний благодійний фонд «Гендер Зед». – Режим доступу: <http://genderz.org.ua/>.
5. Кобиляцька Вікторія. Сексизм: той, що в телевізорі [Електронний ресурс]/ Вікторія Кобиляцька. – Режим доступу: <http://rovaha.org.ua/seksyzm-toj-scho-v-televizori-sydyt/>.
6. Неурядова організація «Наш світ». – Режим доступу: <http://www.gay.org.ua/>.
7. Опубліковані посібники ЄСПЛ про захист прав людини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zib.com.ua/ua/123043-opublikovani_posibniki_espl_z_zastosuvannya_konvencii_pro_za.html.
8. Стандарт рівності: Посібник пресової практики з гендерної перспективи/ Ю. Гончар, Т. Кузнєцова, О. Погорелов, С. Штурхецький. – За ред. С. В. Штурхецького. – Рівне: видавець О. Зень, 2015. – 200 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.aup.com.ua/book2/>.
9. Центр інформації про права людини. – Режим доступу: <https://humanrights.org.ua/>.

ПРАВА ЛЮДИНИ І ЗМІ

Кафедра журналістики,
видавничої справи та редагування
Центральноукраїнського державного
педагогічного університету
імені Володимира Винниченка

**Пикалюк Роман
Володимирович**,
кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри
журналістики, видавничої справи
та редагування.

Галузь знань	06 – журналістика
Напрямок підготовки	061 «Журналістика»
Освітній рівень	бакалавр
Освітньо-професійна програма	«Журналістика»

Програма вивчення спецкурсу «Права людини і ЗМІ» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 061 Журналістика.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є принципи і стандарти журналістської діяльності, що забезпечують захист прав людини та запобігають явищам дискримінації в матеріалах ЗМІ.

Міждисциплінарні зв'язки: спецкурс «Права людини і ЗМІ» потребує знань студентів із таких дисциплін, як «Теорія журналістики», «Журналістська етика», «Правові основи журналістики».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових частин:

- Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти прав людини.
- Змістовий модуль 2. Соціальна проблематика ЗМІ в контексті захисту прав людини.

Метою викладання спецкурсу «Права людини і ЗМІ» є ознайомлення студентів з основними концепціями прав людини та принципами роботи журналіста щодо їхнього захисту, зокрема, у висвітленні соціальних тем.

Основними **завданнями** вивчення спецкурсу є набуття студентами знань, умінь і навичок, які сприятимуть розумінню принципів діяльності ЗМІ щодо забезпечення прав людини, а також втіленню зазначених принципів у практичній журналістській діяльності.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у студента мають бути **сформовані такі компетентності:**

- розуміння концепції прав людини та місця ЗМІ в їх реалізації;
- знання основних українських та міжнародних документів щодо забезпечення прав людини;
- критичне осмислення власної журналістської творчості з позицій цінностей прав людини;
- повага до кожної особистості.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1 МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРАВ ЛЮДИНИ

Тема 1. Права людини: сутність феномена та його історична генеза.

Права людини в аспекті цінностей суспільства. Законодавство держави як інструмент забезпечення прав людини. Дотримання прав людини в Україні.

Тема 2. Роль ЗМІ в формуванні і реалізації прав людини.

Гуманістичні принципи журналістики. Соціальна відповідальність журналіста і проблеми журналістської етики. Специфіка висвітлення соціальної проблематики в ЗМІ.

Тема 3. Дискримінація і мова ненависті як проблема сучасних ЗМІ.

Поняття дискримінації та її види. Дискримінація і толерантність. Мова ненависті (мова ворожнечі): підходи до визначення поняття. Класифікації мови ворожнечі. Мова ненависті в історичному контексті (аналіз прикладів).

Тема 4. Система захисту прав людини і роль ЗМІ в ній.

Міжнародне законодавство щодо захисту прав людини: аналіз основних документів. Діяльність Європейського суду з прав людини.

Державна політика України щодо подолання дискримінації. Діяльність правозахисних організацій щодо подолання дискримінації і захисту прав людини.

Соціальна журналістика: професійні стандарти. Соціальна реклама: технології впливу, тематичні особливості. Система контролю за проявами дискримінації та мови ненависті у ЗМІ.

2 МОДУЛЬ 2. СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМАТИКА В ЗМІ В КОНТЕКСТІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Тема 5. Захист прав людей з інвалідністю в ЗМІ.

Коректність термінології у висвітленні проблематики людей з інвалідністю. Обрання журналістом правильного ракурсу висвітлення теми людей з інвалідністю (героїзація vs співчуття). Висвітлення проблематики людей з інвалідністю в ЗМІ м. Кропивницький (аналіз прикладів).

Тема 6. Висвітлення етнічної проблематики в ЗМІ.

Ксенофобія як медійна проблема. Прояви мови ненависті у висвітленні етнічної проблематики та способи їхнього подолання. Висвітлення етнічної проблематики в ЗМІ м. Кропивницький (аналіз прикладів).

Тема 7. Захист гендерних прав у ЗМІ.

Гендерні стереотипи і сексизм у ЗМІ. Захист прав жінок як медіапроблема. Гендерні аспекти мовної політики ЗМІ. Гендерні стереотипи в рекламі. Висвітлення гендерної проблематики в ЗМІ м. Кропивницький (аналіз прикладів).

Тема 8. Висвітлення тематики внутрішньо переміщених осіб, мігрантів та біженців у ЗМІ.

Принципи безпеки і приватності у висвітленні тематики ВПО. Висвітлення проблематики ВПО в ЗМІ м. Кропивницький (аналіз прикладів).

Рекомендована література

1. Баум Г. Врятуйте фундаментальні права! Громадянська свобода проти божевілля безпеки / Гергарт Баум. – К. : Центр вільної преси, 2016. – 190 с.
2. Вебер А. Навчальний посібник з проблематики «мови ненависті» / Анн Вебер. – К. : Видавець Тютюкін, 2010. – 96 с.
3. Галяшина Е. И. Лингвистика экстремизма / Е. И. Галяшина [под ред. проф. М. В. Горбаневского]. – М. : Юридический мир, 2006. – 96 с.
4. Гендер для медій / [за ред. М. Маєрчик, О. Плахотнік, Г. Ярманової]. – К. : Критика, 2017. – 220 с.
5. Стандарт рівності: посібник пресової практики з гендерної перспективи / Ю. Гончар, Т. Кузнецова, О. Погорелов, С. Штурхецький ; [за ред. С. В. Штурхецького]. – Рівне: Видавець О. Зень, 2015. – 200 с.
6. Мова ворожнечі та ЗМІ: міжнародні стандарти та підходи / [за ред. О. Бондаренко, М. Буткевича, І. Федорович]. – К. : [б. в.], 2015. – 64 с.
7. Осипов А. Что такое этническая дискриминация и что с ней можно сделать? / А. Осипов. – М. : Центр «Сова», 2012. – 152 с.
8. Роль журналістики у підтримці та захисті прав людини: посібник для громадсько-активних журналістів / ред. Ю. Красільнікова, Т. Реуцька. – Луганськ : [б. в.], 2011. – 148 с.
9. Толерантная журналистика / И. Савин, И. Терещенко и др. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://easteuroperegprac.siteedit.su/>.
10. Що українці знають і думають про права людини: загальнонаціональне дослідження / І. Бекешкіна, Т. Печончик, В. Яворський та ін. ; [під заг. ред. Т. Печончик]. – К. : [б. в.], 2017. – 56 с.
11. Юров А. Введение в концепцию прав человека / А. Юров; Зимняя школа прав человека. – М. : [б. в.], 2008. – 60 с.

Електронні ресурси

1. <https://humanrights.org.ua> – Центр інформації про права людини.
2. www.cje.org.ua – Комісія з журналістської етики.
3. <http://detector.media/> - аналітичний сайт «Детектор медіа».

Форма підсумкового контролю успішності навчання: комплексна модульна контрольна робота (тест, термінологічний мінімум, інтерпретація теоретичного питання) (Змістовий модуль 1); письмова творча робота (Змістовий модуль 2).

СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМАТИКА ЗМІ

Кафедра журналістики
Чернівецького національного
університету імені Юрія
Федьковича

Василик Л.Є., доцент
Мельничук Ю.Г., асистент

Галузь знань

06 журналістика

Спеціальність

061 журналістика

Освітній рівень

бакалавр

Спеціальність
(професійне спрямування):

Журналістика
і крос-медійність

Мета. Курс спрямований на студентське розуміння основ підбору тематичних матеріалів, їх складників, закономірності журналістської творчості та високого професіоналізму, покликаний спроектувати отримані знання на конкретну практику засобів масової інформації щодо соціальної проблематики, розкрити тонкощі й секрети журналістської майстерності, які базуються на цінностях прав людини.

Завдання. Дисципліна спрямована на те, щоб на практиці перевірити здібності у сфері журналістики, навчати студентів працювати з різними журналістськими жанрами та майстерно оволодіти словом. Загальний напрямок знань – практика та аналіз практичної роботи, яка базується на цінностях прав людини. Вміння зорієнтуватися під час зміни теми залежності від актуальності. Обов'язковим елементом є спроможність рецензувати роботи колег. Студенти повинні навчитися аналізувати тексти в друкованих ЗМІ.

У результаті вивчення навчальної дисципліни **студент повинен знати:**

- дитячу проблематику в пресі;
- проблематику здоров'я;
- питання нацменшин та їх прав;
- питання гендерної рівності;
- проблему домашнього насильства;
- питання інклюзії;
- проблеми людей з інвалідністю;
- проблему недискримінації представників ЛГБТ;
- інші теми у соціальній проблематиці.

вміти:

- робити огляд матеріалів з медіа на ту чи іншу тему;
- виділяти серед великої кількості проблемних питань основні;
- добирати матеріали для створення газети, радіо- чи відеосюжету на соціальні питання/проблеми;
- збирати та аналізувати інформацію з соціальних питань, проблем в різних галузях життєдіяльності людини;
- формувати подачу соціальних питань/проблем, шляхів їх вирішення через цінності прав людини.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4 Змістових модулів – 2 Індивідуальне науково-дослідне завдання Загальна кількість годин – 120 Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 2	Галузь знань Журналістика Напрямок підготовки 061, журналістика Спеціальність (професійне спрямування): Журналістика і крос-медійність Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Нормативна	
		Рік підготовки	
		3-й	3-й
		Семестр	
		5-й	5-й
		Лекції	
		14 год.	8 год.
		Практичні / семінари	
		14 год.	6 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		73 год.	73 год.
Індивідуальні завдання:			
2 год.	2 год.		
Вид контролю:			
іспит	іспит		

1

МОДУЛЬ 1. СОЦІАЛЬНІ ПИТАННЯ/ПРОБЛЕМИ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ ТА ЇХ ВИСВІТЛЕННЯ У ЗМІ

Тема 1. Соціальні теми у ЗМІ. Поняття соціальної журналістики. Теми, актуальні для соціальної журналістики сьогодні. Основні принципи роботи у соціальній журналістиці. Цінності прав людини в соціальній журналістиці. Словник соціальних термінів.

Тема 2. Роль екологічної журналістики у суспільстві. Розвиток екологічної журналістики. Поняття екологічної журналістики. Тематика екологічного матеріалу. Актуальність екологічного матеріалу.

Тема 3. Термінологія і статистика в екологічних матеріалах. Використання термінології. Використання статистичних даних.

Тема 4. Дитяча проблематика у ЗМІ. Основні положення Конвенції ООН про права дитини. Рівноправні, але не зовсім: діти з обмеженими можливостями. Ні дискримінації – усі діти рівноправні. Діти і сім'я. Дитяча праця. Здоров'я і благополуччя дітей. Повага. Право дітей на індивідуальність. Діти – підопічні держави.

Тема 5. Молодіжна проблематика. Проблеми молоді в сучасному суспільстві. Основні теми, що найчастіше висвітлюються в мас-медіа.

Презентація та захист творчої роботи.

МОДУЛЬ 2. ВРАЗЛИВІ СОЦІАЛЬНІ ГРУПИ. РОЛЬ ЗМІ У ПРАВОЗАХИСТІ ТА ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМ СОЦІАЛЬНИХ МЕНШИН

Тема 1. Проблематика здоров'я в соціальній, медичній та правозахисній журналістиці.

Правила для кореспондентів, що займаються питаннями здоров'я, розроблені Всесвітньою організацією охорони здоров'я. Як Сприймання поняття «інвалідність». Вплив інвалідності на життя суспільства. Права людини і права людей з інвалідністю: Конвенція ООН про права людей з інвалідністю. Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні». Права людини і права хворої людини, права літньої людини. Маломобільні групи населення. Нозологічні групи. Доступність. Концепція розумного пристосування. Універсальний дизайн. Бар'єри. Причини виникнення універсальних стратегій в соціальних галузях життя суспільства. Мова та етикет. Моделі інвалідності у суспільстві та обмежені можливості у кожній з концепцій прийняття рішення. Права людини як рекомендаційний підхід. Інклюзія як рекомендаційний підхід.

Тема 2. Тема ВІЛ/СНІДу в пресі.

Соціальні питання і проблеми людей, які живуть з ВІЛ та СНІД. Всеукраїнська мережа людей, які живуть з ВІЛ. Глобальний фонд «Подолання епідемії ВІЛ/СНІД в Україні». Закон України «Про запобігання захворюванню на синдром набутого імунodefіциту людини (СНІД) та соціальний захист населення?». Права людини і права ВІЛ-позитивної людини. Упередження та стереотипи при висвітленні теми у ЗМІ. Медіа-іміджі ВІЛ/СНІДу в Україні. Моніторинги епідемії. Підвищення усвідомлення проблеми ВІЛ/СНІДу. Зміна ставлення й норми поведінки. Соціальна реклама про профілактику ВІЛ/СНІДу в ЗМІ. Державні, приватні, суспільні та міжнародні організації для висвітлення проблеми ВІЛ/СНІДу в ЗМІ. Дослідження проблеми ВІЛ/СНІДу: Проект «Здоровий світ 2020». Найкращі матеріали II Національного конкурсу з ВІЛ/СНІД тематики серед друкованих та електронних ЗМІ, журналістів та дописувачів. Антидискримінаційний як рекомендаційний підхід.

Тема 3. ЛГБТ-спільноти та їх рецепція в журналістиці.

Національний ЛГБТ-портал України як джерело інформації. Чому важлива увага до ксенофобії і гомофобії. Лексика щодо ЛГБТ: як кого називати. Історія ЛГБТ-руху. Гетеросексуальність і гомосексуальність. Гомофобія: чому журналіст не повинен її підігрівати? Мова ворожнечі – що це таке, чому шкодить ЗМІ та суспільству. Трансгендери: особливості гендерної ідентичності. Міфи про ЛГБТ. Тенденції висвітлення ЛГБТ. Антидискримінаційний або інклюзивний як рекомендаційні підходи.

Тема 4. Матеріали про нацменшини.

Поняття «мови ворожнечі». Способи взаємодії з національними меншинами. Етичні аспекти роботи з матеріалами про нац-меншини. Ознаки «мови ворожнечі» щодо нацменшин. Як не розпалити міжетнічного конфлікту. Роль журналістів у розв'язанні конфліктів. Проблема сегрегації за етнічним принципом. Роми як сегрегована в Україні нацменшина. Фактори формування ментальності ромів. Посилення можливостей ромів. Ромська програмна ініціатива. Стразбурзька декларація щодо ромів. Стратегія інтеграції ромів в українське суспільство до 2020 року. Видимість людини як рекомендаційний підхід.

Тема 5. Гендероване суспільство та його медійні виміри.

Поняття гендер. стать, фемінізм. Гендерні стереотипи. Гендерні упередження. Що таке гендерна роль? Сексизм. Питання гендерної дискримінації та рівності. Гендерована економіка. Горизонтальна сегрегація ринку праці. Вертикальна сегрегація ринку праці. «Скляна стеля». Гендерована політика. Представництво жінок в парламентах. Гендерована сім'я. Гендероване здоров'я. Сексизм в рекламі. 10 рекомендацій для журналістів щодо гендерного балансу. Як мова може (не) відтворювати гендерні упередження. Андроцентризм. Стратегії спротиву. Словник фемінітивів. Корисні ресурси: «Спитай жінку»: база даних експертів, Проект «Гендер в деталях», Фейсбук групи «Сексизм та мізогінія», Фемінізм. UA. Генеровані медіа як рекомендаційний підхід.

Тема 6. Основні міжнародні документи у сфері прав людини та Гендерної рівності.

Гендерна рівність та недискримінація в національному законодавстві. Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні». Міжнародні зобов'язання України. Індекс глобального гендерного розриву. Механізми розширення участі та повноважень жінок у політиці. Гендерні квоти. Суспільне сприйняття.

Тема 7. Проблема домашнього насильства.

Види насильства. Ознаки Методи протидії. Закон України про попередження насильства в сім'ї (2001). Система суспільних поглядів, що унормовують насильство над жінками. Визначення фізичного насильства. Законодавчі механізми забезпечення рівності прав та можливостей жінок і чоловіків. Стамбульська конвенція. Кримінальна відповідальність за домашнє насильство.

Презентація та захист творчої роботи.

Методи навчання. Передумови для засвоєння курсу: регулярна присутність, активна участь у практичних заняттях і виконання практичних завдань. Активне опрацювання матеріалів на соціальну проблематику в різних видах ЗМІ кожного дня, розуміння ситуації, базової термінології, правової основи, створення власних різножанрових журналістських матеріалів.

Методи контролю. Модульні роботи, практичні заняття, реферативні доповіді, створення журналістського матеріалу, іспит.

Методичне забезпечення. Навчально-методичний комплекс з курсу «Соціальна проблематика ЗМІ», тексти лекційного матеріалу, приклади ЗМІ, мультимедійні презентації.

Рекомендована література

1. Адаменко О.М., Періжок Й.І., Пилипчук О.Я. та ін. Основи екології. – Івано-Франківськ, 2000.
2. Беляков А.А. Экологическая пресса Украины. – К., 1995.
3. Беляков О.О. Екологічна проблематика в засобах масової інформації. – К., 2002.
4. Бугрим В.В. Чорнобильська катастрофа у засобах інформації // Чорнобиль і преса: реалії взаємодії: Матеріали Першої Міжнар. науково-практ. конф. «Чорнобиль у засобах інформації», Київ, 15-16 квітня 1991 р. – К., 1992.
5. Грабельников А. Работа журналиста в прессе. – М., 2001. – 273 с.
6. Гендерні медійні практики: Навчальний посібник із гендерної рівності та недискримінації для студентів вищих навчальних закладів / Колектив авторів. – Київ, 2014.
7. Європейська Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод та Європейська соціальна хартія (Переглянута).
8. Загальна декларація прав людини (1948 р.).
9. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків».
10. Закон України «Про політичні партії в Україні».
11. Здоровега В.Й. Теорія і методика журналістської творчості. – Львів: ПАІС, 2004. – 268 с.
12. Ірина Федорович, Олександра Свердлова. Запобігання та протидія дискримінації: кращі практики та поради. К.: Гамазин, 2014.
13. Конвенції Міжнародної організації праці (МОП) № 100, № 111, № 156).
14. Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (1979).
15. Конвенція ООН про права дитини.
16. Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми (2005) та б.ін.
17. Масова комунікація та екологічна політика – К., 2001.

18. Михайлин І.Л. Основи журналістики. – К.: ЦУЛ, 2002. – 284 с.
19. Моисеев В. Журналистика и журналисты. – К.: Дакор, 2002.
20. Москаленко А.З. Теорія журналістики. – К.: Експрес-об'ява, 2002. – 334 с.
21. Пекінська Декларація та Платформа дій задля рівності, розвитку і миру(1995).
22. Посібник з висвітлення теми ВІЛ/СНІДу. – Фонд Сім'ї Кайзер. – 2005.
23. Проект «Гендер в деталях».
24. Рекомендації Парламентської Асамблеї РЄ (1676(2004) Про участь жінок у виборах.
25. Справочник для журналистов стран Центральной и Восточной Европы. Пер. с англ. – М.: «Права человека», 1998.
26. Средства массовой информации и конвенция ООН о правах ребенка: Справочник для работников СМИ. – М., ЮНИСЕФ, 2000.
27. Стамбульська конвенція.
28. Стразбурзька декларація щодо ромів.
29. Стратегії інтеграції ромської національної меншини. К., 2017.
30. Туллер Д. Освещение вопросов ВИЧ/СПИД в Украине. – IREX ПроМедиа Украина, 2002.
31. Фейсбук групи «Сексизм та мізогінія», Фемінізм UA.
32. Фридман М. Шарон и Фридман А. Каннет. Пособие по экологической журналистике. – М., 1998.
33. Фролова Т.И. Социальная журналистика и ее роль в общественном диалоге: Учебное пособие. – М.: Пульс, 2003. – 44 с.
34. Цілі сталого розвитку для України. Національні консультації 2016 р.

ПРАВОВА ПРОБЛЕМАТИКА ЗМІ

Кафедра журналістики
Чернівецького національного
університету імені Юрія
Федьковича

Василик Л.Є.,
д.н.с.к., доцент,
завідувач кафедри
журналістики

Галузь знань

06 журналістика

Спеціальність

061 журналістика

Освітній рівень

бакалавр

Мета: студенти повинні розуміти та засвоїти основи висвітлення у ЗМІ правової / судової проблематики, розуміти суть презумпції невинності та дотримуватися збалансованості інформації при написанні репортажів із зали суду, отримувати та аналізувати інформацію від судової гілки влади, знати правила фото- та відеозйомки в залі суду, розуміти суть роботи прес-служби та прес-спікера суду, бути включеними в механізми реалізації/захисту прав людини.

Завдання. Сформувати у студентів розуміння професії судового репортера, навчити працювати з інформацією правового характеру; здійснювати накопичення, обробку та аналіз такої інформації; навчити працювати з відповідними джерелами інформації – суддями, прокурорами, адвокатами, прес-службами судів, представниками правозахисних організацій.

Сформувати у студентів вміння працювати з контентом, який журналісти отримують від інших правоохоронних структур – поліції, місць позбавлення волі, тож майбутні журналісти мають ознайомитися зі структурою пенітенціарної системи, основними засадами призначення покарання в Україні та світі, розуміти цінності прав людини, знати права та обов'язки засуджених, вміти давати оцінку фактам порушення прав людини в місцях позбавлення волі. Для цього вони повинні поглиблено засвоїти суть Національного превентивного механізму та розуміти аспекти діяльності Уповноваженого Верховної Ради з прав людини (Омбудсмена).

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- Структуру правової системи України.
- Основи судової реформи в Україні.
- Структуру механізмів захисту прав людини. Співвідношення правоохоронної та правозахисної діяльності, залежний та незалежний вид цієї діяльності.
- Специфіку роботи журналіста в приміщенні суду, в залі суду.
- Правила проведення фото- та відеозйомки.
- Правила інтерв'ювання судді та інших сторін судового процесу.
- Отримання документів судових справ.
- Доступ до рішень та вироків суду.
- Принципи та рекомендації ЄС щодо співпраці ЗМІ та судової гілки влади.
- Причини закриття судового процесу для ЗМІ.
- Специфіку роботи ЗМІ з правоохоронними органами.
- Роботу пенітенціарної системи та доступ ЗМІ до інформації.
- Практику Європейського суду з прав людини в аспекті висвітлення у ЗМІ судової інформації.

- Поняття покарання, його мету та юридичну модель покарання.
- Європейські та вітчизняні стандарти відбування покарання.
- Особливості перебування засуджених у місцях позбавлення волі.
- Історію відміни смертної кари в Україні та світі.
- Особливості співпраці із співробітниками пенітенціарних закладів. Моніторингові програми НПМ.
- Механізм пробаційної служби.
- Етичні та правові аспекти підготовки матеріалу на правову / судову / правоохоронну / правозахисну проблематику.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен вміти:

- Працювати з інформацією правового / правоохоронного / правозахисного характеру.
- Отримувати доступ до такої інформації.
- Подавати інформаційні запити до правоохоронних органів та судів.
- Оскаржувати недоступ до інформації.
- Вести фото, відеозйомку судових засідань.
- Готувати якісний контент на правову / правоохоронну / правозахисну проблематику.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3 кредити Змістових модулів – 2 Індивідуальне науково-дослідне завдання Загальна кількість годин – 78,5 д.ф.н / 19,7 з.ф.н. Тижневих годин для денної форми навчання: 4 год.	Галузь знань Журналістика Напрямок підготовки 061, журналістика Спеціальність (професійне спрямування): – Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Основи висвітлення правової проблематики в журналістиці	
		Рік підготовки	
		3-й	3-й
		Семестр	
		5-й	5-й
		Лекції	
		16 год.	6 год.
		Практичні / семінари	
		14 год.	4 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		60	80
Індивідуальні завдання:			
4 год.	4 год.		
Вид контролю:			
іспит	іспит		

1

МОДУЛЬ 1. СУДОВА СИСТЕМА В УКРАЇНІ. РОБОТА ЖУРНАЛІСТА З ІНФОРМАЦІЄЮ ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ**Тема 1. Судова журналістика.**

Предмет навчальної дисципліни. Огляд літератури з курсу. Співвідношення правової, судової, правоохоронної та правозахисної проблематики. Місце правової проблематики у ЗМІ. ЗМІ і суди: взаємосприйняття та шляхи подолання взаємної упередженості. Демократичні стандарти взаємодії судів та ЗМІ. Рекомендації ООН. Стандарти відносин судів та ЗМІ.

Тема 2. Онтологія прав людини.

Держава як гарант прав людини: обов'язок влади та правоохоронців. Сучасна концепція прав людини. Стандарти ООН та ЄС про права людини. Європейський суд з прав людини. Механізми захисту прав людини в Україні. Адвокаційні кампанії та становлення адвокаційної журналістики. Право на справедливий судовий розгляд. Презумпція невинуватості. Визначення презумпції невинуватості. Розголошення імені учасників судового процесу. Повідомлення про дії, які є злочином. Механізм оскарження порушень.

Тема 3. Судова система в Україні.

Закон України «Про судоустрій і статус суддів» як регулятор діяльності судочинства. Структура судової системи в Україні. Реформування судової системи. Громадська рада доброчесності. Антикорупційний суд. Прозорість правосуддя. Декларації суддів та відповідальність за корупційні дії.

Тема 4. Доступ журналістів на судові засідання.

Доступ до приміщення суду. Доступ до адміністративних судів, цивільних судів, кримінальних процесів, господарських процесів. Правомірність рішення судді про закритий судовий розгляд. Можливості його оскарження. Правила поведінки журналістів на судовому засіданні.

Тема 5. Фото- та відеозйомка.

Фіксація в приміщенні суду. Фіксація в залі судових слухань. Використання портативної та стаціонарної апаратури. Пряма трансляція. Захист свідків та потерпілих. Доступ до судових рішень та матеріалів судового процесу. Способи доступу до судових рішень. Як отримати матеріали судового процесу.

Тема 6. Журналісти та учасники судового процесу.

Технологія збору інформації. Журналісти та судді. Етичний кодекс судді. Інтерв'ю із суддею. Що журналістові важливо знати і брати до уваги, спілкуючись з суддями та працівниками суду? Планування інтерв'ю. Підготовка до інтерв'ю. Процес інтерв'ю. «Експрес-інтерв'ю». ЗМІ та потерпілі і свідки. Преса і адвокати. Позиція державного обвинувачення та суд присяжних.

Тема 7. Правові ризики судової журналістики.

Ризики плямування честі та гідності: поширення неправдивих чи викривлених відомостей (дифамація). Ризики втручання в приватне життя: поширення правдивих даних персонального характеру про приватну особу. Дії, що зачіпають законні інтереси сторін чи судді. Комерційна таємниця. Державна таємниця.

Тема 8. Робота прес-секретаря суду (прес-аташе).

Спілкування зі ЗМІ. Прес-кит для преси. Заходи в суді для журналістів як спосіб покращення комунікації. Кризова комунікація та вирішення проблеми. Резонансні судові процеси. Положення про прес-центр судової влади в Україні. Зразок комунікаційної стратегії суду. Європейський досвід підтримання зв'язків з громадськістю в судах. Рекомендації щодо спілкування із представниками засобів масової інформації.

Презентація та захист творчої роботи.

Тема 1. Специфіка роботи журналіста та поліції.

Правоохоронна суть нової української поліції. Успіхи та ризики реформування поліції. Права затриманих. Права громадянина при затриманні та перебування в органах поліції. Правила проведення обшуку. Порядок оскарження дій поліції. Допуск журналістів до об'єктів поліції. Робота прес-служб поліції. Ювенальна поліція. Поліцейські омбудсмени. Адвокаційні кампанії проти катувань та дискримінації з боку поліції. Окремі питання криміналізації осіб секс-бізнесу та наркозалежних. Злочини на ґрунті ненависті в Україні.

Тема 2. Фіксація дій правоохоронців на фото та відео та її правове регулювання.

Закон України «Про поліцію». Наказ «Про вдосконалення взаємодії органів внутрішніх справ із засобами масової інформації». Підстави втручання силовиків у діяльність журналіста. Правила проведення обшуку у редакції. Оскарження неправомірних дій представників силових структур.

Тема 3. Пенітенціарна система та ЗМІ.

Місця несвободи в Україні та місця позбавлення волі. Створення Незалежного превентивного механізму щодо недопущення порушень прав людини в місцях несвободи (НПМ). Модель «Омбудсман+». Моніторингові звіти як джерело інформації для ЗМІ. Вимоги до особи монітора. Способи моніторингу місць несвободи. Чек-лист. Щорічний звіт Омбудсмена. Факультативний протокол до Конвенції ООН проти катувань.

Тема 4. Особливості висвітлення питань дітей, які перебувають у конфлікті з кримінальним законодавством.

Ювенальна юстиція в Україні. Становлення в Україні пробаційної служби. Організація роботи з дітьми та молоддю, яким призначено покарання без позбавлення волі. Спеціальні вимоги та правила підготовки матеріалів про жінок, жінок з дітьми, людей з інвалідністю, наркозалежних та інших з числа вразливих соціальних груп в закладах неволі / місцях позбавлення волі. Права людини та засуджені до довічного ув'язнення.

Тема 5. Взаємодія ЗМІ з правозахисними організаціями.

Базове поняття правозахисної організації, функції та ролі в українському суспільстві. Види правозахисних організацій. Інформаційні ресурси правозахисних організацій. Ризики та особливості висвітлення інформації про правозахисну діяльність.

Презентація та захист творчої роботи.

Рекомендована література та джерела

1. Асоціація українських моніторів дотримання прав людини в діяльності правоохоронних органів (Асоціація УМДПЛ). Сайт. Бібліотека. Режим доступу: <http://umdpl.info/>.
2. Взаємодія з поліцією у зоні проведення АТО: практичний poradnik / Батчаєв В. К. – К. : Асоціація УМДПЛ, 2016 р. – 96 с.
3. Відкритість судових процесів: українська практика і міжнародні стандарти // <http://osvita.mediasapiens.ua/material/3603>.
4. Катування та жорстоке поводження з дітьми в Україні. Харків, 2013. 136 с.
5. Катування та неналежне поводження з дітьми, які перебувають в конфлікті з законом в Україні. Харків, 2013. 23 с.
6. Кодекс поведінки монітора мобільної групи з моніторингу забезпечення прав і свобод людини та громадянина в діяльності органів внутрішніх справ. – ХІСД, 2007 р. – 32 с.
7. Кримінальний кодекс України.

8. Кримінально-виконавче законодавство України.
9. Малінін В. Засуджені до довічного ув'язнення мріють вийти на свободу // Дзеркало тижня. – 2002. – 31 серпня. – № 33 (408).
10. Мобільні групи з моніторингу забезпечення прав і свобод людини та громадянина в діяльності ОВС: Практичний посібник. – Харків, ХІСД, 2006 р. – 360 с.
11. Національний превентивний механізм в Україні (сайт). Режим доступу: <http://www.npm.org.ua/>.
12. Національний превентивний механізм в Україні. К., 2015.
13. Оцінка ефективності роботи поліції в Україні: від «палиць» до нової системи (на прикладі органів досуд. розслідування). Науково-практичне видання / Крапивін Є. О. – Київ : Софія-А, 2016. – 120 с.
14. Пенітенціарна система та права людини: правовий посібник / Федорук О.О., Яковець І.С., Бондаренко О. А. – К. : Асоціація УМДПЛ, 2016 р. – 256 с. Права людини в діяльності української поліції – 2016. Науково-практичне видання / Упоряд. та ред. Крапивін Є. О. – К. : Софія-А, 2017 р. – 304с.
15. Права дитини в закладах соціальної реабілітації в Україні. К., 2013. 56 с.
16. Права людини за ґратами: практичний посібник / Федорук О.О., Яковець І.С. – К. : Асоціація УМДПЛ, 2016 р. – 256 с.
17. Права людини у діяльності міліції: Навчальний посібник/ Кол. авт., за заг. ред. акад. АПРН України, д-ра, юрид. наук, проф. О.О. Погребного та співголови Харківської правозахисної групи канд. техн. наук Є.Ю. Захарова. - Харків: вид-во Харк. нац. ун-ту внутр. справ, 2006. – 216 с.
18. Презумпція невинуватості та право на справедливий судовий розгляд.
19. Протизаконне насильство в органах внутрішніх справ: Соціологічний та історико-правовий аналіз/Кол. авторів; за заг. ред. О. Ярмиша. – Харків: Видавництво НУВС, Харківська правозахисна група, 2005 – 212 с.
20. Радов Г. Персонал и взаимодействие тюрьмы и общества // Інформаційний бюлетень харківської правозахисної групи. – 2002. – 15 листопада.
21. Резолюція 43/173 Генеральної Ассамблеї ООН от 9 декабря 1998 года «Свод принципов защиты всех лиц, подвергаемых задержанию или заключению в какой бы то ни было форме» (Джужа О.М., Моїсеєв Є.М., Василевич В.В. та ін. Кримінологія: Навчально-методичний посібник/ За заг.ред. О.М.Джужа. – К.: Атака, 2003. – 400 с. – С.386-397).
22. Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи № REC (2003) 13 «Про надання інформації щодо кримінального судочинства через засоби масової інформації», ухвалена Комітетом міністрів 10.07.2003 р.
23. Що українці знають і думають про права людини: загальнонаціональне дослідження / [І. Бекешкіна, Т. Печончик та ін.]; під заг. ред. Т. Печончик. – Київ, 2017. – 308 с.

СУЧАСНИЙ МАС-МЕДІЙНИЙ ДИСКУРС

Кафедра масової та міжнародної комунікації
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Бутиріна Марія,
доктор наук
із соціальних
комунікацій,
завідувач
кафедри масової
та міжнародної
комунікації

для студентів 5, 6-го курсів за спеціальністю 061 журналістика

Галузь знань	06 журналістика
Освітній рівень	магістр
Освітня програма	журналістика
Вид дисципліни	вибіркова
Форма навчання	денна
Навчальний рік	2017/ 2018 2018/ 2019
Семестр	2, 3
Кількість кредитів ECTS	8,0
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	диференційований залік, екзамен

Із зростанням ролі інформації у суспільстві, її здатності управляти настроями і станами людей, впливовості на різноманітні екстралінгвістичні явища і процеси, зокрема на політичну і соціальну сфери, особливої ваги набуває мас-медійний дискурс. Соціально важливими стають процедури його створення відповідно до професійних та етичних норм, правильної інтерпретації, класифікації патогенних проявів, дискримінаційних суджень та нейтралізації їх у випадку виявлення позанормативного контенту.

Особливої актуальності при цьому набуває проблематика прав людини у сучасному мас-медійному дискурсі. Необхідним стає загострення уваги майбутніх журналістів на етичних журналістських стандартах, актуальних підходах при висвітленні тематики соціально вразливих груп та категорій населення.

Саме тому при підготовці магістрів за спеціальністю «Журналістика» важливо значну увагу звертати на аксіологічне потрактування медіадискурсивних практик; етичність обраних комунікаційних кодів, які б засновувалися на цінностях прав людини; потенційну ефективність та дієвість медіапродуктів. При цьому на особливий акцент у навчанні майбутніх журналістів заслуговує соціальна проблематика, яка орієнтує журналістів на виконання найважливішої місії – захисту прав і свобод людей, запобігання дискримінаційним явищам та ксенофобським проявам, сприяння толерантизації суспільства. Саме такі теми і проблеми порушує навчальний курс «Сучасний мас-медійний дискурс».

Мета дисципліни – надати уявлення про комунікаційну та аксіологічну природу сучасного мас-медійного дискурсу, його праксеологічні та етичні аспекти у висвітленні проблематики, пов'язаної із правами людини; навчити магістрантів класифікувати та категоризувати дискурс; давати його лінгвокультурну та соціолінгвістичну характеристики; виявляти ознаки патогенності, дискримінаційних та ксенофобських проявів; розуміти соціальну роль медіадискурсу у захисті прав і свобод людини.

Завдання дисципліни:

- надати уявлення про мовленнєво-когнітивні елементи і явища у мас-медійному дискурсі: стереотипи, опозиції за принципом Свій/чужий, фрейми, метафори, алюзії, маркери мови ворожнечі;
- надати уявлення про роль медіадискурсу у конструюванні реалій, утворенні конструктів соціальної проблематики: гендерної, расової, етнічної, релігійної тощо;
- розкрити актуальні підходи, професійні журналістські стандарти у висвітленні проблематики соціально вразливих груп;
- сформулювати вміння здійснювати аксіологічне потрактування дискурсів у мас-медіа, оцінювати їх впливовість;
- сформулювати медіаекологічне мислення;
- підсилити вразливість майбутніх журналістів щодо проблематики меншин та вразливих груп;
- сформулювати активну правозахисну позицію у майбутніх журналістів у ситуаціях порушення прав людини.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми **студенти повинні:**

Знати про:

- впливовий потенціал мас-медійного дискурсу;
- праксеологічний вимір мас-медійного дискурсу, його роль у вирішенні гострих соціальних проблем;
- правове підґрунтя етичного мас-медійного дискурсу;
- ознаки вербальної дискримінації груп, мову ворожнечі;
- причини, форми й наслідки ксенофобії у суспільстві;
- соціально уразливі групи населення в Україні, їх проблеми та потреби.

Вміти:

- організовувати й проводити професійну діяльність у сфері соціальних комунікацій;
- використовувати інформаційні та комунікаційні технології;
- створювати інформаційний продукт, заґрунтований на етичних засадах;
- формувати інформаційний контент, позбавлений дискримінаційних проявів;
- створювати інформаційний продукт, позбавлений проявів ксенофобії;
- створювати інформаційний продукт, спрямований на захист прав людей.

Професійна компетентність, яка отримується студентами після вивчення навчальної дисципліни:

Засвоїти професійно орієнтовані комунікативні, дискурсивно-когнітивні та мовленнєві компетентності для забезпечення коректного й ефективного висвітлення соціальної проблематики у мас-медіа, спрямованого на захист вразливих груп та категорій населення та запобігання ксенофобії і дискримінації у суспільстві.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
---	--------	--------	-------------	---------------------------------

1

МОДУЛЬ 1. КОМУНІКАЦІЙНІ, ПРАКСЕОЛОГІЧНІ, ЕТИЧНІ АСПЕКТИ МАС-МЕДІЙНОГО ДИСКУРСУ

Тема 1. Мас-медійний дискурс як складова соціальних умов та процесів

Здатність опанувати знання і розуміти предметну сферу та професійну діяльність	Знання про впливовий потенціал мас-медійного дискурсу	Здатність організувати й проводити професійну діяльність у сфері соціальних комунікацій	Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/ видів суспільної діяльності)	Чітко виражена публічна позиція щодо можливостей мас-медійного дискурсу у захисті прав людини
--	---	---	--	---

Тема 2. Праксеологія мас-медійного дискурсу

Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях	Знання про праксеологічний вимір мас-медійного дискурсу, його роль у вирішенні гострих соціальних проблем	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій	Здатність до міжособистісної взаємодії	Чітко виражена публічна позиція щодо ролі мас-медійного дискурсу у вирішенні гострих соціальних проблем
---	---	--	--	---

Тема 3. Етика мас-медійного дискурсу

Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів)	Знання про правове підґрунтя етичного мас-медійного дискурсу	Здатність створювати інформаційний продукт, заґрунтований на етичних засадах	Здатність організувати й контролювати соціально відповідальну професійну діяльність	Чітка позиція щодо дотримання етичних журналістських стандартів у висвітленні питань, пов'язаних із правами людини
---	--	--	---	--

2

МОДУЛЬ 2. АКСІОЛОГІЯ, ТЕМАТИКА, ПРОБЛЕМАТИКА СУЧАСНОГО МЕДІА-ДИСКУРСУ

Тема 4. Негативний мас-медійний дискурс і мова ворожнечі

Здатність здійснювати аналіз медіадискурсу на предмет дискримінаційних суджень	Знання про ознаки вербальної дискримінації груп, мову ворожнечі	Здатність формувати інформаційний контент, позбавлений дискримінаційних проявів	Здатність організувати й контролювати соціально відповідальну професійну діяльність	Відповідальність за точність і коректність висловлювання у медіадискурсивній практиці
--	---	---	---	---

Тема 5. Ксенофобський мас-медійний дискурс: причини, морфологія, наслідки

Здатність ідентифікувати ксенофобні висловлювання та уникати їх у професійній діяльності	Знання про причини, форми й наслідки ксенофобії у суспільстві	Здатність створювати інформаційний продукт, позбавлений проявів ксенофобії	Здатність коректно комунікувати з представниками національних груп та меншин	Чітка позиція щодо впровадження у суспільну свідомість думки про цінність людського різноманіття і засудження ксенофобських настроїв та дискримінаційних практик
--	---	--	--	--

Тема 6. Дискурсивні стратегії подання інформації про вразливі соціальні групи

Здатність оцінювати отримані знання з погляду можливості їх застосування у професійній діяльності	Знання про соціально уразливі групи населення в Україні, їх проблеми та потреби	Здатність створювати інформаційний продукт, спрямований на захист прав людей	Здатність коректно комунікувати із представниками соціально уразливих груп	Чітка позиція щодо дотримання етичних журналістських стандартів у висвітленні питань, пов'язаних із правами людини
---	---	--	--	--

1**МОДУЛЬ 1. КОМУНІКАЦІЙНІ, ПРАКСЕОЛОГІЧНІ, ЕТИЧНІ АСПЕКТИ МАС-МЕДІЙНОГО ДИСКУРСУ****Тема 1. Мас-медійний дискурс як складова соціальних умов та процесів.**

1. Дискурс як «текст, занурений у життя», як вид комунікаційної діяльності, як інтеракційне явище.
2. Мас-медійна рецепція проблем соціально вразливих груп та категорій населення.
3. Впливовий потенціал мас-медійного дискурсу.
4. Роль мас-медіа у захисті прав людини.

Тема 2. Праксеологія мас-медійного дискурсу.

1. Роль ЗМК у конструюванні соціальних проблем сучасності: ефекти медіатизації, порядку денного, фреймування, стереотипізації.
2. Соціально значуща журналістика і журналістика співучасті.
3. Соціально відповідальна позиція журналіста та її складові.
4. Дискурсивні стратегії і тактики ефективної медіапрезентації проблем порушення прав і свобод людини у суспільстві.
5. Актуальні соціальні теми та соціально вразливі категорії людей у мас-медіа.

Тема 3. Етика мас-медійного дискурсу.

1. Основні міжнародні та національні нормативні документи, що регламентують журналістську діяльність з позицій етики та моралі.
2. Складники журналістської етики: моральна свідомість журналіста, професійна відповідальність журналіста, журналістська честь, професійні обов'язки журналіста.
3. Практика саморегулювання журналістської діяльності.
4. Людиноцентричність журналістського дискурсу.

2**МОДУЛЬ 2. АКСІОЛОГІЯ, ТЕМАТИКА, ПРОБЛЕМАТИКА СУЧАСНОГО МЕДІА-ДИСКУРСУ****Тема 4. Негативний мас-медійний дискурс і мова ворожнечі.**

1. Поняття патогенного тексту у мас-медіа.
2. Дефініція «мови ворожнечі» та дотичні поняття: «мова інтолерантності», hate speech.
3. Компоненти змісту мови ворожнечі: негативне судження, адресація до певної групи.
4. Ознаки вербальної дискримінації груп: расова, гендерна, вікова, релігійна приналежність, недієздатність, сексуальна орієнтація тощо.
5. Класифікація мови ворожнечі за О. М. Верховським. Класифікація мови ворожнечі Європейського університету.

Тема 5. Ксенофобський мас-медійний дискурс: причини, морфологія, наслідки.

1. Ксенофобія як мас-медійний конструкт.
2. Соціально-психологічні передумови ксенофобії. Форми ксенофобії.

3. Роль стереотипізації у ксенофобському дискурсі.
4. Соціальні наслідки ксенофобії.
5. Моральна паніка як продукт мас-медійного дискурсу.

Тема 6. Дискурсивні стратегії подання інформації про вразливі соціальні групи.

1. Соціальна інформація і соціальна освіта у суспільстві.
2. Поняття і види вразливих соціальних груп.
3. Стратегії і тактики коректного висвітлення проблем соціально чутливих груп.
4. Вербальні та візуальні прийоми репрезентації у мас-медіа образів людей з інвалідністю, представників ЛГБТ-спільноти, національних меншин.

Питання для самостійного опрацювання

1. Саморегулювання медіадіяльності: світовий та український досвід.
2. Журналістські помилки, що провокують інтолерантність реципієнтів.
3. Екологія мови у медіа.
4. Документи, спрямовані на протидію нетерпимості, – Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації (ст. 4), Міжнародний пакт про громадські та політичні права (ООН) (ч.2 ст. 20), Конвенція Ради Європи про кіберзлочинність та відповідний факультативний Протокол до неї.
5. Стан реалізації державної політики щодо ромів.
6. Прояви гендерної дискримінації у ЗМІ.

Завдання для практичної роботи

1. Якісний моніторинг контенту регіональних медіа щодо проявів мови ворожнечі.
2. Контент-аналіз вибірки матеріалів для виявлення найбільш поширених негативних стереотипів щодо гендеру/етнічності/релігійності та іншої групової приналежності індивідів.
3. Конструювання медіаобразу людини з інвалідністю/ представника ЛГБТ-спільноти/ члена етнічної меншини/ представника субкультури тощо.

Методи навчання. Лекція, інтерактивна лекція, лекція-презентація. Виконання індивідуальних завдань, виконання групових завдань.

Методи контролю. Виконання тестових завдань, відповіді на відкриті питання, перевірка творчих завдань, кейсових завдань тощо.

Розподіл балів, які отримують студенти. Т1, Т2, Т3 – теми змістових модулів.

I семестр Змістовий модуль 1			Модульна робота	Сума
T1	T2	T3	10	100
30	30	30		
II семестр Змістовий модуль 2			Екзамен	Сума
T1	T2	T3	40	100
20	20	20		

Рекомендована література

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики / Ф. С. Бацевич. – К.: Видавничий центр «Академія», 2004. – 344 с.
2. Бутиріна М. В. Механізм стереотипотворення у мас-медіа / М.В.Бутиріна // Актуальні питання масової комунікації. – К., 2008. – Вип 9. – С.16 – 20.
3. Бутиріна М. В. Стереотипи масової свідомості: особливості формування та функціонування у медіасередовищі / М. В. Бутиріна. – Дніпропетровськ : Слово, 2009. – 368 с.
4. Ван Дейк Т. А. К определению дискурса [Електронний ресурс] : Режим доступу: <http://psyberlink.flogiston.ru/inter-net/bits/vandijk2.htm>.
5. Гендерний підхід: історія, культура, суспільство / Під ред. Л.Гентош, О.Кісь. – Львів: ВНТЛ, 2003. – 236с.
6. Дзялошинский И. М. Журналистика соучастия. Как сделать СМИ полезными людям / И. М. Дзялошинский. – М.: Престиж, 2006. – 321с.
7. Зражевська Н. І. Розуміння медіакультури: Комунікація, постмодерн, ідентичність, ідеології, медіаконтроль / Н. І. Зражевська. – Черкаси : Видавець Чабаненко Ю. А. – 2012. – 408 с.
8. Иванов В.Ф. Массовая коммуникация : монография/ В.Ф. Иванов. – К. : Академия Украинской Прессы, Центр Свободной Прессы, 2013. – 902 с.
9. Иванов В.Ф., Сердюк В.Є. Журналістська етика: підручник / В. Ф. Иванов, В. Є. Сердюк. – К. : Вища школа, 2007. – 237 с.
10. Коновець О.Ф. Масова комунікація: теорії, моделі, технології : навч. посіб / О. Ф. Коновець. – К : ЛГУ, 2007. – 266 с.
11. Корнеєв В. М. Вплив контенту засобів масової комунікації на український соціум / В.М. Корнеєв, М.М. Хилько // Актуальні питання масової комунікації. – К., 2014. – Вип. 16. – С. 57–68.
12. Корнеєв В. М. Комунікаційні технології як засоби проектування соціальної дійсності / В. М. Корнеєв // Наукові записки Інституту журналістики. – К. : Ін-т журн., – 2014. – Т. 56. – С. 182–189.
13. Корнеєв В. М. Роль маркованої лексики у створенні емоційної структури тексту / В. М. Корнеєв // Наукові записки Інституту журналістики. – К. : Ін-т журн., 2002. – Т. 7. – С. 34–36.
14. Кузнецова О. Д. Професійна етика журналістів: посібник / О. Д. Кузнецова; Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. – Л. : ПАІС, 2007. – 246 с.
15. Кузнецова Т. В. Аксиологічні моделі мас-медійної інформації : монографія / Т. В. Кузнецова. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2010. – 304 с.
16. Кузнецова Т. В. «Мова ворожнечі» в друкованих ЗМІ (на матеріалі преси Сумщини) / Т. В. Кузнецова // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка : наук. журнал. – 2008. – № 3(142). – С. 79–85.
17. Кузнецова Т. В. «Свій» / «чужий» у текстовому просторі ЗМІ / Т. В. Кузнецова // Стиль і текст: наук. збірник / за ред. В. В. Різун; Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка. – К., 2007. – Вип. 8. – С. 59–65.
18. Кузнецова Т. В. Агресивність інформації як вияв журналістського світобачення / Т. В. Кузнецова // Культура народів Причорномор'я : науч. журнал. – 2007. – № 101. – С. 34–37.
19. Кузнецова Т. В. Журналістська толерантність у мас-медіа / Т. В. Кузнецова // Українська журналістика: умови формування та перспективи розвитку : зб. наук. пр. – Черкаси : ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2007. – С. 180–183.
20. Кунанец Н. Э. Информационные ресурсы для пользователей с ограниченными возможностями: история и перспективы / Кунанец Н. Э., Кут В. И., Лозицкий А. А., Пасичник В. В. // Научные и технические библиотеки : науч.-практ. журн. / Гос. публ. науч.-техн. б-ка России. – 2012. – № 8. – С. 33–39.
21. Мітчук О. А. Українська ліберальна інформаційна культура в системі соціальних комунікацій : монографія / О. А. Мітчук. – Рівне : О. Зень, 2014. – 320 с.
22. Пономаренко Л.Г. Морально-етичний дискурс сучасних електронних та друкованих ЗМІ : монографія / Л.Г. Пономаренко. – Запоріжжя : КПУ, 2011. – 328 с.
23. Пономаренко Л.Г. Мораль та етика в професійній діяльності журналіста: антиномії сутності / Л.Г. Пономаренко // Діалог: медіа-студії: зб. наук. праць / ред. кол. : відп. ред. Александров О. В. та ін. – Одеса : Астропринт, 2011. – Вип. 12. – С. 61–69.
24. Потятиник Б. В. Патогенний текст у масовій комунікації: ідентифікація, типологія, нейтралізація [Текст] : Дис... д-ра філол. наук: 10.01.08 / Потятиник Борис Володимирович. – Львів, 1996. – 349 с.
25. Почепцов Г. Г. Інформаційна політика : навч. посіб. / Г. Г. Почепцов, С. А. Чукут. – К. : Знання, 2008. – 663 с.
26. Різун В. В. Маси : текст лекцій / В. В. Різун. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2003. – 118 с.
27. Різун В.В. Теорія масової комунікації : підруч. Для студ. Галузі 0303 «журналістика та інформація» / В. В. Різун. – К. : Видавничий центр «Просвіта», 2008. – 260 с.
28. Холод О. М. Комунікаційні технології : підручник / О. М. Холод. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 2013 с.
29. Шендеровський К.С. Соціальна освіта та соціальні комунікації: [тексти лекцій] / К. С. Шендеровський// Київ. нац. ун-т; Ін-т журналістики. – К., 2011. – С. 205.

Контрольні питання

1. Дискурс як «текст, занурений у життя».
2. Проблеми соціально вразливих груп та категорій населення у медіа дискурсі.
3. Роль мас-медіа у захисті прав людини.
4. Ефекти медіатизації соціальних проблем.
5. Мас-медійний порядок денний як інструмент привернення уваги до проблем вразливих груп та категорій.
6. Журналістика співучасті та її роль у захисті прав людини.
7. Соціально відповідальна позиція журналіста та її складові.
8. Мас-медійна стереотипізація соціальних тем і проблем.
9. Дискурсивні стратегії і тактики ефективної медіапрезентації проблем порушення прав і свобод людини у суспільстві.
10. Основні міжнародні та національні нормативні документи, що регламентують журналістську діяльність з позицій етики та моралі.
11. Складники журналістської етики: моральна свідомість журналіста, професійна відповідальність журналіста, журналістська честь, професійні обов'язки журналіста.
12. Практика саморегулювання журналістської діяльності.
13. Людиноцентричність журналістського дискурсу.
14. Поняття патогенного тексту у мас-медіа.
15. «Мови ворожнечі» у мас-медіа.
16. Зміст мови ворожнечі: негативне судження, адресація до певної групи.
17. Ознаки вербальної дискримінації груп: расова, гендерна, вікова, релігійна приналежність, недієздатність, сексуальна орієнтація тощо.
18. Класифікація мови ворожнечі за О.М.Верховським.
19. Ксенофобія як мас-медійний конструкт.
20. Соціально-психологічні передумови ксенофобії.
21. Форми ксенофобії.
22. Роль стереотипізації у ксенофобському дискурсі.
23. Соціальні наслідки ксенофобії.
24. Моральна паніка як продукт мас-медійного дискурсу.
25. Соціальна інформація і соціальна освіта у суспільстві.
26. Поняття і види вразливих соціальних груп.
27. Стратегії і тактики коректного висвітлення проблем соціально чутливих груп.
28. Вербальні та візуальні прийоми репрезентації у мас-медіа образів людей з інвалідністю.
29. Особливості спілкування журналістів із людьми з інвалідністю.
30. Вербальні та візуальні прийоми репрезентації у мас-медіа теми ЛГБТІ-спільноти.
31. Вербальні та візуальні прийоми репрезентації у мас-медіа національних меншин.
32. Ромська проблематика у мас-медіа.
33. Гендерна проблематика у ЗМК.
34. Секс-індустрія і особливості її відображення у медіа.
35. Проблеми ВІЛ-СНІДУ у медіадискурсі.
36. Права дітей в контексті журналістики.
37. Особливості висвітлення конфесійної проблематики у медіа.

ПРАВА ЛЮДИНИ І МЕДІА

Кафедра соціальних
комунікацій Маріупольського
державного університету

Вялкова І. О.,
старший викладач кафедри
соціальних комунікацій

Галузь знань

06 журналістика

Спеціальність

061 журналістика

Освітній рівень

бакалавр

Мета викладання навчальної дисципліни «Права людини і медіа»: підвищення обізнаності у сфері прав людини, рівності та недискримінації, посилення чутливості ЗМІ до проблематики меншин та вразливих груп, а також дотримання етичних журналістських стандартів у висвітленні питань, пов'язаних із правами людини; оволодіння теоретичними основами та практичними навичками правозахисної / адвокаційної журналістики для створення журналістських матеріалів з означеної проблематики в інформаційних, аналітичних та художньо-публіцистичних жанрах для ЗМІ.

Завдання: дати чітке уявлення про сучасні стандарти прав людини, відмінність та спільність міжнародних та європейських підходів; сформуванню здатність визначати пріоритетні питання та шляхи підвищення обізнаності у сфері прав людини, рівності та недискримінації з метою посилення чутливості ЗМІ (медіа) до проблематики меншин та вразливих груп; виробити практичні навички щодо дотримання етичних журналістських стандартів у висвітленні питань, пов'язаних із правами людини; визначити шляхи активізації уваги до використання прав людини (цінності, стандарти, механізми) в медіадіяльності; формування позиції про запобігання порушенням прав людини у журналістській діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни **студент повинен:**

знати: термінологію з курсу, сучасні концепції прав людини, міжнародні та європейські стандарти, механізми захисту прав людини в Україні, правозахисні організації (міжнародні, вітчизняні), функції та методи правозахисної або адвокаційної журналістики.

вміти: створювати журналістські матеріали з означеної проблематики в інформаційних, аналітичних та художньо-публіцистичних жанрах для ЗМІ, дотримуватися етичних журналістських стандартів у висвітленні питань, пов'язаних із правами людини, застосовувати механізми захисту прав людини в медіадіяльності.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Спеціальність: 061 – Журналістика (шифр і назва)	Вибіркова навчальна дисципліна циклу професійної підготовки
Модулів – 2	Спеціалізація: «Журналістика», «Реклама та зв'язки з громадськістю»	
Змістових модулів – 2		

Індивідуальне науково-дослідне завдання кейс, портфоліо	ОС «Бакалавр»	Рік підготовки: 3-й
		Семестр: 6-й
		Лекції: 18 год.
		Практичні / семінари: 18 год.
		Лабораторні: -
		Самостійна робота: 54 год.
		Індивідуальні завдання: кейс, портфоліо
Загальна кількість годин – 90		Вид контролю: залік
Годин для денної форми навчання: аудиторних – 36 самостійної роботи студента – 54		

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	Денна форма			
		л	п	лб	інд

1 МОДУЛЬ 1. ПРАВА ЛЮДИНИ ЯК МЕДІАТЕМА

Тема 1. Права людини як медіатема, особливі функції, методи та спеціалізація практики в мас-медіа. Соціологічне підґрунтя медіадіяльності.	4	2	-	-	-	2
Тема 2. Правозахисна або адвокаційна журналістика: концептуальний підхід становлення та розвитку медіадіяльності.	4	2	-	-	-	2
Тема 3. Сучасна концепція прав людини, міжнародні та європейські стандарти, демократія та політика: підґрунтя медіадіяльності в Україні.	4	2	-	-	-	2
Тема 4. Права людини та журналістська етика. Антидискримінаційна практика медіадіяльності.	4	2	-	-	-	2
Тема 5. Права людини і професійні права журналістів, медіапрацівників.	4	2	-	-	-	2
Тема 6. Механізми захисту прав людини в Україні: правозахисники, правозахисні організації (міжнародні, вітчизняні), інститут Уповноваженого ВР з прав людини, інші державні інституції.	4	2	-	-	-	2
Тема 7. Роль нових медій в системі утвердження прав людини: український та зарубіжний досвід.	4	2	-	-	-	2
Тема 8. Мова ворожнечі та вдосконалення стандартів вітчизняної медіадіяльності.	4	2	-	-	-	2
Тема 9. Дії на захист суспільних інтересів в медіапрактиці: підходи до висвітлення меншості, вразливих соціальних груп та протидії системним порушенням, активізм.	4	2	-	-	-	2
Разом за змістовим модулем 1	36	18	-	-	-	18

2 МОДУЛЬ 2. ДІЇ НА ЗАХИСТ СУСПІЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ В МЕДІАПРАКТИЦІ

Тема 1. Висвітлення проблематики людей з інвалідністю.	4	-	2	-	-	2
Тема 2. Висвітлення журналістами теми ВПО, мігрантів та біженців.	4	-	2	-	-	2
Тема 3. Висвітлення гендерної тематики у ЗМІ.	4	-	2	-	-	2
Тема 4. Висвітлення у ЗМІ питань сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності.	4	-	2	-	-	2

Тема 5. Висвітлення ромської тематики у ЗМІ.	4	-	2	-	-	2
Тема 6. Висвітлення у ЗМІ проблематики поширених в Україні вразливих груп (ВІЛ-інфіковані, наркозалежні, працівниці секс-індустрії, ув'язнені).	4	-	2	-	-	2
Тема 7. Висвітлення у ЗМІ прав дитини.	4	-	2	-	-	2
Тема 8. Висвітлення у ЗМІ прав літніх людей.	4	-	2	-	-	2
Тема 9. Мовні інструменти для запобігання вербальної ворожнечі.	4	-	2	-	-	2
Разом за змістовим модулем 2	36	-	18	-	-	18
Усього годин	72	18	18	-	-	36

ІНДЗ	18	-	-	-	18	-
Усього годин	90	18	18	-	18	36

Індивідуальні завдання

1. Створення портфоліо з власними журналістськими матеріалами, пов'язаними з правами людини, в інформаційних, аналітичних та художньо-публіцистичних жанрах для ЗМІ.
2. Проект друкованого ЗМІ (або окремої рубрики), теле-, радіопроеграми, ресурсу в мережі Інтернет, пов'язаного з правами людини.
3. Добірка прикладів журналістських матеріалів з означеної проблематики в сучасних ЗМІ.
4. Аналіз матеріалів у ЗМІ за визначеними критеріями.

Методи навчання. Лекції, практичні заняття, підготовка конспектів навчальних та наукових текстів за окремими питаннями; оформлення анотованого списку літератури; виконання ситуаційних завдань; аналіз журналістських текстів, написання власних журналістських матеріалів, здійснення моніторингу, проектні завдання, кейс-метод.

Методи контролю. Поточне тестування; оцінка за виконання практичних вправ та завдань, за виконання індивідуальних завдань; модульна контрольна робота, підсумковий контроль (залік).

Методичне забезпечення. Лекції, методичні рекомендації для підготовки до практичних занять та виконання самостійних робіт й індивідуальних завдань; базові підручники; добірка матеріалів ЗМІ.

Рекомендована література

1. Іванов В. Ф., Сердюк В. Є. Журналістська етика : Підручник / В. Ф. Іванов, В. Є. Сердюк. – К. : Вища шк., 2006. – 231 с.
2. Бурмагін О. Практика застосування національного законодавства у сфері протидії мові ворожнечі / О. Бурмагін. – Координатор проектів ОБСЄ в Україні, 2017. – 25 с.
3. Опришко Л., Панкратова Л. Основи судової журналістики. Посібн. – К.: 2016. – 152 с.
4. Мова ворожнечі та ЗМІ: міжнародні стандарти та підходи. К., 2015. – 64 с.
5. Ефективні інструменти доступу до публічної інформації та захисту прав журналістів (короткий путівник по законодавству та актуальні зразки документів) : Посібник для журналістів / Укладачі: О. Бурмагін, Л. Опришко, Л. Панкратова. – К., 2014. – 84 с.
6. Гендер для медій : Підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей / За ред. Марії Маєрчик, Ольги Плахотнік, Галини Ярманової. – К. : Критика, 2013. – 220 с.
7. Медіа та права дитини : Посібник для журналістів. – К. : МГО «Інтеньюз-Україна», 2009. – 66 с.
8. Міжнародні стандарти забезпечення свободи вираження поглядів. Збірник публікацій Артиклю 19 / За ред. Тараса Шевченка, Тетяни Олексюк, – К., «Фенікс». – 2008. – 224 с.

9. Діти в медіа: як висвітлювати й дотримуватися правил. Спеціальний звіт. – К., ГО «Телекритика», 2016. – 48 с.
10. Саймонс Д. Стисло про дифамацію: Основні концепції законодавства про захист репутації / Д. Саймонс. – К., 2008. – 27 с.
11. Диффамация в СМИ. / Авт.-сост. Г. Ю. Арапова, М. А. Ледовских – 2-е издание, переработанное и дополненное. – Воронеж : ООО Фирма «Элист», 2012. – 160 с.
12. Рішення Європейського суду з прав людини щодо доступу до інформації / За заг. редакцією Шевченко Т. С., Павліченко О. М. – К. : Москаленко О. М., 2014. – 200 с.
13. Свобода вираження поглядів: практика Європейського суду щодо України / [Інститут Медіа Права ; за редакцією Т. Шевченка, А. Балацької]. – К. : Фенікс, 2012. – 192 с.
14. Все ще поветртаючись до Криму: дослідження історії та прав людини через медіа. Посібник з навчання правам людини через історію і медіа. – Львів, 2011. – 116 с.

Інформаційні ресурси

1. Центр інформації про права людини [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://humanrights.org.ua/>.
2. Права людини. Онлайн-бібліотека [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://library.khpg.org/index.php>.
3. Права людини в Україні. Інформаційний портал Харківської правозахисної групи [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://khpg.org/index.php?r=1.1.1>.
4. Международная Школа Прав Человека и Гражданских Действий. Библиотека [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://inthrschool.org/node/11>.
5. Інформаційний пакет із сертифікатної освітньої професійної програми «Медіа-право» / М-во освіти і науки України ; Нац. ун-т «Юрид. академ. України ім. Ярослава Мудрого» ; [уклад.: Ю. Г. Барабаш та ін.]. – Х., 2013. – 98, [1] с. Список рекомендованої літератури за темами програми [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://library.nlu.edu.ua/index.php?option=com_k2&view=item&id=564:media-pravo&Itemid=127.
6. Платформа прав людини [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.ppl.org.ua/>.
7. Інститут розвитку регіональної преси. Медіа-бібліотека [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://irrp.org.ua/category/media-library/>.
8. Цикл відеофільмів на тему гендеру і журналістики [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://irrp.org.ua/tsykl-videofilmiv-na-temu-genderu-i-zhurnalistyky/>.
9. Посібник із гендерно чутливої журналістики [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://irrp.org.ua/posibnyk-iz-genderno-chutlyvoyi-zhurnalistyky/>.
10. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
11. Конвенція про права дитини [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_021.
12. УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ №501/2015 «Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини» [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.hro.org.ua/index.php?id=1468263954>.
13. Про затвердження плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.hro.org.ua/index.php?id=1468264094>.
14. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_105.
15. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
16. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_042.
17. Декларація про захист жінок і дітей в надзвичайних обставинах і в період збройних конфліктів [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_317.
18. Центр демократії та верховенства права [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://cedem.org.ua/>.
19. Українська Гельсінська спілка прав людини [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://helsinki.org.ua/>.
20. Інститут масової інформації [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://imi.org.ua/>.
21. Центр стратегічного судового захисту [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://precedent.in.ua/>.
22. Docudays UA (Міжнародний фестиваль документального кіно про права людини Docudays UA) [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://docudays.org.ua/>.

СОЦІАЛЬНА ЖУРНАЛІСТИКА

Кафедра журналістики,
реклами і зв'язків з
громадськістю Національного
авіаційного університету

Кучер Н.О.,
викладач кафедри
журналістики, реклами
і зв'язків з громадськістю

Галузь знань	06 журналістика
Спеціальність	061 журналістика
Спеціалізація	«Журналістика»
Семестр	1
Аудиторні заняття	34
Самостійна робота	71
Усього (годин/кредитів ECTS)	105/3.5
Підсумковий контроль	диференційований залік

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: відносини людини з соціальними групами, соціальними інститутами; взаємовплив та взаємодія різних спільнот людей; а також стан суспільства в цілому - кризь призму дотримання державою прав людини.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна входить до циклу дисциплін за вибором, пов'язана з дисциплінами «Основи теорії журналістики», «Теорія і методика журналістської творчості», «Політична журналістика», «Інтернет-журналістика», «Психологія мас», тощо.

Навчальний матеріал дисципліни структурований за модульним принципом і складається з одного навчального модуля «Соціальна журналістика».

Метою викладання дисципліни є здобуття студентами теоретичних знань щодо розвитку суспільства в залежності від його ставлення до окремих груп і вплив журналістики на цю взаємодію. Та здобуття практичних навиків створення контенту на соціальну тематику з урахуванням прав людини та обов'язків журналіста.

Основні **завдання** вивчення дисципліни «Соціальна журналістика» є:

- ознайомити з поняттями і категоріями, необхідними для розуміння специфіки взаємодії суспільства і соціальної журналістики;
- дослідити взаємозв'язок прав людини і соціальної журналістики;
- розглянути особливості функціонування соціальної журналістики в сучасному українському суспільстві;
- вивчити специфіку взаємодії журналіста з різноманітними спільнотами, що найбільш поширені в українському соціумі.

Згідно з вимогами до освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр», студенти з напряму підготовки «Журналістика» в рамках вивчення дисципліни «Соціальна журналістика» **повинні**:

Знати:

- місце соціальної журналістики в суспільстві, її вплив на життя соціуму, взаємозв'язок прав людини та прав і обов'язків журналіста;
- основні поняття, терміни та категорії, якими оперує соціальна журналістика;
- специфіку соціальної журналістики як однієї з найважливіших в сучасному суспільстві сфер журналістської діяльності;
- особливості найбільш поширених соціальних груп, специфіку спілкування з їх представниками (психологічну, юридичну, етичну);
- механізми створення і поширення контенту, присвяченого проблематиці різних соціальних груп.

Вміти:

- подавати повну інформацію про стан соціальної сфери;
- знаходити теми та проблеми для обговорення;
- відстежувати зміни в соціумі, не допускати замовчування або неухважності до складних ситуацій, пояснювати суть змін;
- допомагати представникам різних соціальних груп в конкретних ситуаціях, розповідати про прецедент вирішення проблемної ситуації й спонукати суспільство до вироблення алгоритму вирішення тієї або іншої проблеми;
- стежити за функціонуванням соціальних інститутів й активно сповіщати про їх роботу та наслідки діяльності;
- звертати увагу на дисбаланс в суспільних відносинах і підтримувати рівновагу інтересів, представляючи й обґрунтовуючи позиції різних соціальних груп;
- знімати соціальну напруженість;
- спонукати різні групи до порозуміння;
- створювати можливості для вираження нових поглядів й оцінок у рамках типових проблемних ситуацій;
- спонукати суспільство виробляти загальну позицію щодо актуальних проблем;
- інформаційно підтримувати людей і допомагати переборювати почуття самотності й безвихідності;
- дотримуватися в своїй роботі прав людини;
- вимагати від посадових осіб дотримання прав людини;
- ставити права людини вище ситуативних інтересів окремих груп.

Комунікувати:

- з представниками різноманітних соціальних груп з урахуванням їх особливостей, законодавчої бази та етики журналістської діяльності;
- з правозахисниками, що опікуються інтересами тих чи інших соціальних груп;
- з представниками влади та соціальних інститутів (організацій допомоги людині різних форм власності), що впливають на життя тих чи інших груп;
- з експертами, в тому числі – іноземними, щодо вирішення питань/проблем соціальних груп і їх повноцінної участі в розвитку суспільства.

Виявляти автономність та і відповідальність:

- при прийнятті рішень у складних і непередбачуваних умовах, що потребують застосування нових підходів та прогнозування
- при самостійному опануванні професійних знань і практик, а також під час командної роботи.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва теми	Кількість годин			
	Усього	Лекції	Практичні заняття	СРС

1

МОДУЛЬ 1. СОЦІАЛЬНА ЖУРНАЛІСТИКА

Тема 1. Соціальна журналістика: предмет і завдання курсу.	11	2	2	7
Тема 2. Гендероване суспільство: гендерні аспекти сім'ї, освіти й роботи, а також гендерні взаємини в дружбі й коханні, сексуальності й насильстві.	11	2	2	7
Тема 3. Різні вікові групи: від дітей до людей похилого віку.	11	2	2	7
Тема 4. Етнічний склад населення України: історичні причини і сучасні наслідки.	11	2	2	7
Тема 5. Люди з інвалідністю: інтеграція в суспільство.	11	2	2	7
Тема 6. Внутрішньо переміщені особи (ВПО), мігранти та біженці: гарантії дотримання прав і свобод.	11	2	2	7
Тема 7. Стереотипи сприйняття ЛГБТІ-спільноти, ВІЛ-інфікованих, наркозалежних, працівників секс-індустрії, ув'язнених.	11	3	2	7
Тема 8. Трансформація соціальної структури у майбутньому.	12	2	2	7
Домашнє завдання	8	-	-	8
Модульна контрольна робота №1	8	-	1	7
Усього за модулем №1	105	17	17	71
Усього за 1 семестр	105	17	17	71
Усього за навчальною дисципліною	105	17	17	71

Тема 1. Соціальна журналістика: предмет і завдання курсу.

Соціум: психологічні причини виникнення протиріч, конфліктів та проблем. Механізм діяльності соціальних груп і закономірності функціонування й розвитку суспільства в цілому. Соціальні групи і соціальні інститути. Соціальна журналістика. Роль журналіста: інформування, формування ставлення до проблеми, стимулювання до практичних дій, спрямованих на вирішення проблем. Взаємозв'язок прав людини та прав журналістів.

Тема 2. Гендероване суспільство: гендерні аспекти сім'ї, освіти й роботи, а також гендерні взаємини в дружбі й коханні, сексуальності й насильстві. ЛГБТІ-спільнота.

Гендер. Історія питання. Гендерні теорії. Диференціальна психологія і гендер. Факти, стереотипи та інтерпретації. Культура і норма. Приклади гендерного дисбалансу: політика, економіка, освіта, родина. Закон і гендер. Рівні права і можливості чоловіків і жінок: світова та українська практика унормування. Роль мови у відтворенні гендерних упереджень. ЛГБТІ-спільнота: біологія, психологія і соціум.

Тема 3. Різні вікові групи: від дітей до людей похилого віку.

Еволюція ставлення до віку. Вікова психологія. Формування окремих соціальних груп в залежності від віку. Психологічні особливості спілкування з різними віковими групами. Права дітей в законодавстві України і ювенальна юстиція. Юридичні аспекти спілкування з різними віковими групами. Етика роботи з різними віковими групами. Контент ЗМІ в залежності від аудиторії.

Тема 4. Етнічний склад населення України: історичні причини і сучасні наслідки.

Етнічний склад населення України: історичні причини і сучасні наслідки. Дискримінації щодо осіб і соціальних груп за ознакою раси, етнічної приналежності, походження, національності, кольору шкіри. «Позитивна дискримінація», мова ворожнечі, стереотипи, виключення з інформаційного простору. Причини виникнення ксенофобії. Закон України «Про національні меншини в Україні». Культура, ментальність, специфічні норми життя різних етносів, що проживають в Україні.

Тема 5. Люди з інвалідністю: інтеграція в суспільство.

Еволюція ставлення до інвалідності у світі і сучасний підхід. Моделі інвалідності (медична, благодійна, соціальна, правозахисна). Їх еволюція і сучасне розуміння інвалідності у світі. Законодавство: міжнародне та українське, що регулює права людей з інвалідністю. Етика спілкування з людьми з інвалідністю: особливості спілкування з людьми, які мають порушення зору, слуху, опорно-рухового апарату, мовленнєві і психічні порушення. Термінологія під час висвітлення тематики інвалідності.

Тема 6. Внутрішньо переміщені особи (ВПО), мігранти та біженці: гарантії дотримання прав і свобод.

Причини внутрішньої міграції. Проблеми мігрантів та біженців. Вплив на суспільство: наслідки очевидні та не прогнозовані. Торгівля людьми, рабство, зникнення. Зіткнення культур та світоглядів. Факти проти стереотипів. Зарубіжний досвід: негативний та позитивний. Соціальний захист: законодавство, бюджет і реалії. Проблеми ВПО: робота чиновників, ставлення співгромадян, психологічні травми.

Тема 7. Стереотипи сприйняття ЛГБТІ-спільноти, ВІЛ-інфікованих, наркозалежних, працівників секс-індустрії, ув'язнених.

Стереотипи сприйняття ЛГБТІ-спільноти, ВІЛ-інфікованих, наркозалежних, працівників секс-індустрії, ув'язнених. Субкультурні особливості кожної групи. Соціальні інститути, що працюють над вирішенням проблем кожної групи. Роль соціальної журналістики при висвітленні їх проблем. Методи подачі матеріалів, що піднімають складні, дискусивні теми. Медичні аспекти проблем: методи подачі без надмірного ускладнення. Глузування як форма приниження або провокування. Зарубіжний досвід формування інклюзивного суспільства.

Тема 8. Трансформація соціальної структури у майбутньому.

Роботи сучасних футурологів: Дейв Еванс, Ян Пірсон, Патрік Такер, Рей Курцвейл, Френк Поллак, Мічіо Кайку. Неминучі соціальні зміни: в світоглядах, правах та свободах. Дисбаланс між містами та селами. Корпорації проти держав. Нові соціальні групи: люди з різним інтелектуальним рівнем, штучний інтелект, люди з технологічними змінами, свідомо бездітні, вільнонайманці, люди з кіберзалежністю та інші. Нові причини міграційних процесів.

Самостійна (індивідуальна) робота студента: обсяг та зміст

№ п/п	Зміст самостійної роботи студента	Обсяг СРС (годин)
1 семестр		
1.	Опрацювання лекційного матеріалу	24
2.	Підготовка до практичних занять	32
3.	Підготовка до модульної контрольної роботи	7
4.	Виконання завдання в поза аудиторний час	8
Усього за навчальною дисципліною		71

Тема 1. Соціальна журналістика: предмет і завдання курсу.Питання для самостійного опрацювання

1. Історія виникнення «Загальної декларації прав людини».
2. Як «Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод» впливає на роботу журналіста.
3. Що таке «дискримінація», її види, як вона виникає і чим загрожує суспільству. Як уникнути дискримінації в роботі журналіста. Приклади дискримінації в ЗМІ.
4. Що означає термін «мова ворожнечі». Психологічне підґрунтя. Коли і чому застосовується мова ворожнечі. Етичні норми журналістів проти мови ворожнечі. Приклади мови ворожнечі в ЗМІ.
5. Що таке «інклюзія», як і чому виникла ця ідея (соціально філософський аспект). Що це дає суспільству. Що це вимагає від ЗМІ.
6. Як журналістська етика допомагає захищати права людини. Які етичні норми журналістів стоять на сторожі інтересів соціуму, а які – індивіда. Як стандарти професії пов'язані з впливом журналістики на соціум.
7. Чому журналісти повинні співпрацювати з правозахисниками та громадянськими організаціями. Як ця співпраця може слугувати інтересам суспільства.
8. Матеріали на соціальні теми: важливі і цікаві – як втримати інтерес аудиторії і дотриматися стандартів професії.

Тема 2. Гендероване суспільство: гендерні аспекти сім'ї, освіти й роботи, а також гендерні взаємини в дружбі й коханні, сексуальності й насильстві. ЛГБТІ-спільнота.Теми для обговорення:

1. Гендерно-обумовлене насильство і його наслідки для суспільства.
2. Види насильства (психологічне, економічне, сексуальне, фізичне).
3. Як ЗМІ можуть долучатися до кампаній проти домашнього насильства.
4. Світовий досвід боротьби за рівні права та можливості чоловіків та жінок.
5. Як боротьба за права жінок змінила світ.
6. Як просто пояснити складне питання: чому люди народжуються різними (підготувати приклади інфографіки).
7. Гендер в рекламі: тіло як об'єкт; поширення стереотипів; руйнування стереотипів (підготувати приклади реклами).

Тема 3. Різні вікові групи: від дітей до людей похилого віку. Ділова гра «Я – редактор відділу».

Наприкінці лекції для підготовки до практичного заняття студенти мають отримати індивідуальні завдання із зазначенням віку аудиторії і різновиду ЗМІ.

Умови гри: вас підвищили до редактору відділу. Ви повинні представити головному редактору концепцію подачі контенту вашим відділом. Концепція повинна мати:

- опис аудиторії (вік, її інтереси, вікові особливості);
- специфіка роботи з цією аудиторією (етичні, психологічні, юридичні);
- теми, які відділ буде висвітлювати;
- періодичність та час виходу матеріалів;
- подача матеріалу, різновид контенту;
- інтерактивна взаємодія з аудиторією з метою її вивчення та налагодження зворотного зв'язку;
- в чому сенс роботи цього відділу?

Тема 4. Етнічний склад населення України: історичні причини і сучасні наслідки.Самостійна робота №1 (робота в колективі, комунікація)

Провести зустріч з представниками різних етносів, що проживають в Україні.

Група має самостійно запросити представників трьох різних етнічних груп і попросити розповісти їх про соціальні проблеми, з якими вони стикаються.

Ролі і види робіт, які мають бути виконані (необхідно розподілити між усіма студентами)

- модератор зустрічі (задає питання гостям, слідкує за часом, передає слово, надає студентам можливість задати питання гостям);
- фотокореспондент (робить фоторепортаж з події та портретні фото гостей);
- гостьовий редактор (запрошує гостей, готує таблички з їх прізвищами, зустрічає їх, проводить, турбується, аби їм було комфортно, тобто забезпечує воду, мікрофон, тощо);
- кореспондент (готує матеріали про зустріч);
- інтерв'юери (3 особи, що по результатам зустрічі роблять інтерв'ю з кожним гостем окремо);
- випускаючий редактор (створює анонс для соцмереж, слідкує, аби новина та інтерв'ю були написані та вчасно розміщені, відбирає фото для публікації);
- літературний редактор/коректор (вчитує тексти та підписи до фото, виправляє помилки,
- фактчек-редктор (перевіряє факти);
- технічний редактор (публікує матеріали на сайті, компанує їх, редагує фото);
- відповідальна особа (розподіляє завдання, оцінює роботу інших, контролює виконання, виступає в ролі арбітра в разі виникнення спірних питань).

Тема 5. Люди з інвалідністю: інтеграція в суспільство.

Тема семінару: «Інклюзивні ЗМІ – сучасні можливості та прогнози на майбутнє».

Підготовка до семінару: знайти в ЗМІ приклади контенту для людей, які мають порушення зору, слуху, опорно-рухового апарату, мовленнєві і психічні порушення.

Обговорюємо концепцію «універсального дизайну» у поширенні інформації. Які бар'єри для людей з інвалідністю ЗМІ можуть подолати? Які принципи Універсального дизайну (рівність та доступність використання, гнучкість використання, простота й інтуїтивність використання, доступно викладена інформація, терпимість до помилок, малі фізичні зусилля, наявність необхідного розміру, місця, простору) редакції можуть запроваджувати у своїй роботі?

Тема 6. Внутрішньо переміщені особи (ВПО), мігранти та біженці: гарантії дотримання прав і свобод.

Самостійна робота №2 (робота в колективі, комунікація)

Провести зустріч з правозахисником, журналістом (або блогером) та людиною, що має статус ВПО. Тема зустрічі: висвітлення в ЗМІ проблем осіб, що зазнали внутрішньої міграції через бойові дії в зоні АТО.

Група має самостійно запросити зазначених представників і виступити по темі.

Ролі і види робіт, які мають бути виконані (необхідно розподілити між усіма студентами)

- модератор зустрічі (задає питання гостям, слідкує за часом, передає слово, надає студентам можливість задати питання гостям);
- фотокореспондент (робить фоторепортаж з події та портретні фото гостей);
- гостьовий редактор (запрошує гостей, готує таблички з їх прізвищами, зустрічає їх, проводить, турбується, аби їм було комфортно, тобто забезпечує воду, мікрофон, тощо);
- кореспондент (готує матеріали про зустріч);
- інтерв'юери (3 особи, що по результатам зустрічі роблять інтерв'ю з кожним гостем окремо);
- випускаючий редактор (створює анонс для соцмереж, слідкує, аби новина та інтерв'ю були написані та вчасно розміщені, відбирає фото для публікації);
- літературний редактор/коректор (вчитує тексти та підписи до фото, виправляє помилки,
- фактчек-редктор (перевіряє факти);
- технічний редактор (публікує матеріали на сайті, компанує їх, редагує фото);
- відповідальна особа (розподіляє завдання, оцінює роботу інших, контролює виконання, виступає в ролі арбітра в разі виникнення спірних питань).

Тема 8. Трансформація соціальної структури у майбутньому.

Підготовка до практичного заняття:

Розробити пропозицію для реальної або уявної редакції одного журналістського матеріалу щодо висвітлення певної проблематики соціальної групи, яка набуде поширення в майбутньому. Пропозиція повинна повністю описувати, за допомогою яких інструментів буде висвітлюватися і розкриватися тема, мати план роботи над темою та сценарій поєднання контенту.

Презентувати свою розробку на практичному занятті.

Модульна контрольна робота

В якості модульної контрольної роботи студент повинен підготувати лонгрід, присвячений одній з соціальних груп. Робота над лонгрідом розпочинається з початком модуля. На першому практичному занятті кожен студент обирає соціальну групу, проблемам якої буде присвячена його публікація.

Лонгрід повинен містити наступні інформаційні складові:

1. Люди:

- *Інтерв'ю з представником групи, (+2 бали);*
- *коментар з правозахисником (активістом, представником громадської організації) який опікується проблемами цієї групи, (+2 бали);*
- *коментар представника влади (співробітник соцзахисту, депутат, і т.ін.) який працює над вирішенням проблем цієї соціальної групи (+2 бали).*

2. Дані:

- *соціологічні дослідження в Україні (за останні 3 роки) (+2 бали);*
- *офіційні статистичні дані; (+2 бали);*
- *інші дані (наприклад, дані наукових досліджень, що проводилися в інших країнах) (+2 бали).*

3. Ілюстрації:

- *інфографіка (+2 бали);*
- *фотографії (+2 бали);*
- *відео/аудіо (+2 бали).*

В лонгріді повинні розкриватися наступні питання:

- *Проблеми групи (через цифри та коментарі людей);*
- *Проблеми групи, що потребують законодавчого регулювання чи зміни світогляду в середині групи/ суспільства? Які кроки для вирішення проблем робляться групою/суспільством? (коментар);*
- *Наскільки українське та міжнародне законодавство, достатньо регулює проблемні питання (коментар);*
- *Чи існує позитивний досвід інших країн щодо вирішення схожих проблем обраної соціальної групи (коментар або власна аналітика);*
- *Що отримає суспільство, якщо проблеми цієї групи будуть вирішені (власні роздуми) (+2 бали).*

Усі представлені матеріали повинні бути зроблені особисто (інтерв'ю, коментарі, фотографії, інфографіка, відео, безпосередньо лонгрід). Під час модульної студент має продемонструвати лонгрід та захистити його: розповісти як він працював над темою, чому він обрав саме такі інструменти для її розкриття, відповісти на питання викладача та одногрупників.

Диференційований залік

Для отримання диференційованого заліку студенти, що захистили модульні роботи, повинні протягом доби відредагувати лонгріди (якщо у викладача були зауваження), опублікувати їх на навчальному сайті і поширити через соціальні мережі.

Методи контролю та схема нарахування балів

Оцінювання окремих видів виконаної студентом навчальної роботи здійснюється в балах відповідно:

Модуль №1	Мах
Вид навчальної роботи	Кількість балів
Виступи під час практичних занять (5*8)	40
Виконання самостійної роботи №1	12
Виконання самостійної роботи №2	12
Ведення конспекту лекцій	4
<i>Для допуску до виконання модульної контрольної роботи №1 студент має набрати не менше 41 бала</i>	
Виконання модульної контрольної роботи	20
Усього за модулем № 1	88
Семестровий диференційований залік	12
Усього за навчальною дисципліною	100

Виконані види навчальної роботи зараховуються студенту, якщо він отримав за них позитивну рейтингову оцінку:

Рейтингова оцінка в балах				Оцінка за національною шкалою
Робота на практичних заняттях	Виконання самостійної роботи	Ведення конспекту лекцій	Виконання модульної контрольної роботи	
5	11-12	4	18-20	Відмінно
4	9-10	3	15-17	Добре
3	7-8	2,5	12-14	Задовільно
менше 3	менше 7	менше 2,5	менше 12	Незадовільно

Оцінювання модульної контрольної роботи

Оцінювання окремих частин модульної контрольної роботи, виконаної студентом, здійснюється в балах відповідно:

Окремі частини модульної контрольної роботи	Кількість балів
інтерв'ю з представником групи	2
коментар з правозахисником (активістом, представником ГО) який опікується проблемами цієї групи	2
коментар представника влади (співробітник соцзахисту, депутат, і т.ін.) який працює над вирішенням проблем цієї соціальної групи	2
соціологічні дослідження в Україні (за останні 3-5 років)	2
офіційні статистичні дані	2
інші дані (наприклад, дані наукових досліджень, що проводилися в інших країнах)	2
інфографіка	2
фотографії	2
відео/аудіо	2
Що отримає суспільство, якщо проблеми цієї групи будуть вирішені? (власні роздуми)	2
Усього	20

Оцінювання семестрового диференційованого заліку

Схема нарахування балів	Кількість балів
Робота здана викладачу, але не опублікована	8
Робота опублікована на навчальному сайті	10
Робота опублікована на навчальному сайті і поширена через соціальний профіль студента	12

Рекомендовані джерела для самостійної роботи

- Андрущенко В.П., Астахова В.І., Бех В.П., Бех І.Д., Лукашевич М.П. Соціальна робота: Хрестоматія. Книга 3 – К. ДЦССМ, 2001 – 396 с.
- Бойко А.М., Бондаренко Н.Б. Соціальна робота з конкретними групами клієнтів. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2004. – 166 с.
- Висвітлення в ЗМІ проблеми торгівлі людьми. Посібник для журналістів. Київ – 2007 <https://dnipr.kievcity.gov.ua/files/2015/4/27/zmi.pdf>.
- Гендер для медій. Підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей. За ред. М.Маєрчик, О.Плахотнік, Г.Ярманової. Київ: Критика, 2017. – 217 с.
- Громадська журналістика та відповідальні соціальні медіа: посібник для активістів НГО, суспільних журналістів / [Микола Орлов, Володимир Торбіч, Олександр Поліщук, Андрій Сільченко, Анастасія Ушинська], – Рівне : Овід, 2012. – 68 с.
- Дзялошинский И.М. – Журналистика соучастия. Как сделать СМИ полезными людям. М., Престиж, 2006, 104 с.
- Дифференциальная психология. Индивидуальные и групповые различия в поведении /Пер. с англ. – М.: Апрель Пресс, Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001. – 752 с.
- Загальна декларація прав людини (рос/укр) http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_015–
- Кімел Майкл С. Гендероване суспільство / переклад з англ. С. Альошкіної. – Київ: Сфера, 2003. – 490 с.
- Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004–
- Кубицький С. Історія соціальної роботи в зарубіжних країнах в схемах і таблицях. К.: ДАККіМ, 2010. - 124 с.
- Майерс Д. Социальная психология. Питер, 2007 – 794 с.
- Медіа і права дитини. Посібник для журналістів, створений самими журналістами (Українська версія розроблена МГО «Інтерньюз-Україна» в 2009 р.) / Головна // ЮНІСЕФ в Україні [сайт]. – Режим доступу: <http://www.unicef.org/ukr/>–
- Назустріч високим стандартам журналістики в громадському секторі України // Гурт [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.gurt.org.ua/gurt/projects/media/>.
- Наш соціальний календар: Збірка навчально-методичних матеріалів і наукових статей / Упор., ред. К.С.Шендеровського / Київ. нац. ун-т; Ін-т журналістики. – К., 2011. – 167 с.
- Нічого для нас без нас: Посібник з інклюзивного прийняття рішень для засобів масової інформації / За загальною редакцією Виртосу І.Г. Упорядники: Азін В.О., Байда Л.Ю., Госс Н., Ждан П.М., Флетчер А. – К: Ленвіт: 2015. – 92 с.
- Понимание Медиа: Внешние расширения человека / Пер. с англ. В. Николаева; Закл. ст. М. Вавилова. – М.; Жуковский: «КАНОН-пресс-Ц», «Кучково поле», 2003. – 464 с.
- Социология журналистики: Учеб. пособие для студентов вузов / [И. Н. Блохин и др.]; Под ред. С. Г. Корконосенко. – М.: Аспект Пресс, 2004. – 318 с.
- Соціальна робота в Україні: теорія та практика : навч. посіб. / І. Зверева, О. Безпалько, С. Харченко, К. Шендеровський та ін.; за заг. ред. : І. Зверевої, Г. Лактіонової. – К.: Наук.світ, 2003. – 233 с.
- Шендеровський К. та інші. Медіакомунікації та соціальні проблеми : Збірка навчально-методичних матеріалів і наукових статей в трьох частинах. Частина перша / Упор., ред. К. Шендеровського / Київ. нац. ун-т; Ін-т журналістики. – К., 2012. – 288 с.
- Що українці знають і думають про права людини: загальнонаціональне дослідження / [І. Бекешкіна, Т.Печончик, В.Яворський та ін.]; під заг. ред. Т. Печончик. – Київ, 2017. – 308 с.
- Ясавеев И. Г. Конструирование социальных проблем средствами массовой коммуникации / И. Г. Ясавеев. – М. : Изд-во Казанского ун-та, 2004. – 200 с.

ПРАВОВІ ТА ПРОФЕСІЙНО-ЕТИЧНІ СТАНДАРТИ У РОБОТІ ЖУРНАЛІСТА

Кафедра
медіакомунікацій
Української академії
друкарства

Скібан О.І.,
асистент кафедри

Галузь знань

06 журналістика

Освітній рівень

бакалавр

Освітня програма

журналістика

Мета оволодіння теоретичними та методичними основами нормативно-правових принципів журналістики в контексті прав людини, розуміння важливості етичної площини роботи медійника; ознайомлення зі стандартами прав людини (особливо практикою Європейського суду з прав людини) у порівняльній перспективі.

Завдання. Одержання необхідних знань щодо недискримінації у журналістиці; порушення прав людини у висвітленні відповідних журналістських матеріалів, їх значення в контексті професійних стандартів та журналістської етики.

У результаті засвоєння запропонованих у курсі тем **студент повинен**

знати:

- основні положення Законів України, що регулюють медійну діяльність в Україні, та нормативно-правових актів, що функціонують на міжнародному рівні;
- загальні засади прав людини в контексті практики міжнародних та українських стандартів;
- форми доступу до інформації; принципи законодавства про свободу інформації;
- права та обов'язки журналіста в контексті норм етики;
- потенційні загрози щодо форм дискримінації у висвітленні чутливих та конфліктних тем;

вміти:

- послуговуватись нормативно-правовими актами у професійній журналістській діяльності;
- професійно висвітлювати теми не порушуючи права людини (мова ворожнечі, дискримінація, гендерна нерівність, виключення людини та інше);
- із застосуванням етичних журналістських норм висвітлювати інформацію про вразливі групи людей (системні порушення прав людини) тощо.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ECTS: 3	Шифр та назва галузі: 06 Журналістика Шифр та назва напрямку: 061 Журналістика Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	За вибором
Модулів: 2		Рік підготовки: 3-й
Змістових модулів: 2		Семестр: 6-й
Загальна кількість годин: 90		Лекції: 17 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи – 3		Практичні / семінари: 17 год.
		Лабораторні: -
		Самостійна робота: 30 год.
	Вид контролю: залік	

1 МОДУЛЬ 1. ПРАВА ЛЮДИНИ В АСПЕКТІ ПРАВОВИХ ТА ЕТИЧНИХ СТАНДАРТІВ ЖУРНАЛІСТИКИ

Тема 1. Права людини як медіатема.

Права людини у глобальному вимірі. Основні функції та завдання щодо захисту та «недискримінації». Практика сучасних медіа у сфері захисту прав людини та основних свобод.

Тема 2. Сучасна концепція прав людини в контексті практики міжнародних та європейських стандартів, український досвід.

Статут ради Європи. Європейська конвенція з прав людини. Українське медійне законодавство.

Тема 3. Роль прецедентного права у процесі наближення України до європейських правових стандартів у сфері захисту прав людини та основних свобод.

Свобода вираження поглядів у системі Конвенції про захист прав людини та основних свобод. Правові підстави обмеження на свободу вираження поглядів.

Тема 4. Прецедентна практика щодо свободи вираження поглядів.

Свобода засобів масової інформації. Доступ до джерел інформації. Висловлювання комерційного характеру. Захист суспільного інтересу, індивідуальних прав, авторитету та неупередженості Суду.

Тема 5. Право громадськості знати.

Принципи законодавства про свободу інформації. Закон про свободу інформації. Визначення дифамації. Принципи свободи вираження поглядів і захисту репутації.

Тема 6. Права людини та журналістська етика.

Права та обов'язки журналіста в контексті норм етики. Кодекси з журналістської етики: міжнародні та Етичний кодекс українського журналіста. Дотримання етичних норм в сучасній медіа практиці. Комісія з журналістської етики: повноваження та основні завдання.

2 МОДУЛЬ 2. ПРАВА ЛЮДИНИ ТА НЕДИСКРИМІНАЦІЯ У ПРАКТИЦІ СУЧАСНИХ МЕДІА

Тема 1. Права людини, рівність та недискримінація у висвітленні «чутливих» тем.

Явище дискримінації в офф-лайн та он-лайн медіа. Механізми захисту прав людини в Україні: інститут Уповноваженого ВР з прав людини, інші державні інституції: рекомендації для медіапрактиків.

Тема 2. Мова ворожнечі як форма дискримінації: правовий та етичний компоненти.

«Мова ворожнечі» - дефініція поняття. Мова ворожнечі: види та прояви у медійному дискурсі.

Тема 3. Висвітлення проблематики людей з інвалідністю.

Больові точки висвітлення теми інвалідності в українських мас-медіа: між жалем і надмірною героїзацією.

Тема 4. Висвітлення журналістами теми ВПО, мігрантів та біженців.

Принципи безпеки і приватності.

Тема 5. Висвітлення у ЗМІ питань сексуальної орієнтації та ґендерної ідентичності (СОГІ): міфи і реальність.

Яких типових помилок і неточностей припускаються українські журналісти та журналістки?

Тема 6. Висвітлення у ЗМІ прав дитини та прав літніх людей.

Тема 7. Висвітлення у медіа проблематики вразливих груп (ВІЛ-інфіковані, наркозалежні, осіб секс-бізнесу, ув'язнені та інші в місцях несвободи).

Завдання для самостійної роботи

1. Знайдіть інформацію про організації, що займаються відстоюванням прав людини в Україні; проаналізуйте їх діяльність та інформаційні ресурси – 15 год. (10 балів).
2. Знайдіть прояви дискримінації на базі українських та закордонних медіа: проілюструйте прикладами – 15 год. (10 балів).

Індивідуальні завдання

1. Есе на тему: «Діяльність сучасних медіа: актуальні питання порушення прав людини в аспекті недискримінаційних підходів» – 16 год. (10 балів).
2. Стаття на тему: «Українська журналістика в умовах гібридної війни: актуальні питання дискримінації та порушення прав людини» – 10 год. (10 балів).

Методи та критерії оцінювання якості навчання:

Комплексне оцінювання знань, умінь та навичок студентів здійснюється на основі результатів проведення поточного й модульного контролю знань (заліку).

Об'єктом рейтингового оцінювання знань студентів є програмовий матеріал дисципліни, засвоєння якого перевіряється під час контролю.

Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння та засвоєння програмного матеріалу, виконання практичних та індивідуальних завдань, написання контрольних та тестових робіт, здатності усно чи письмово представляти певний матеріал.

Семинарські заняття – 5 балів. Самостійна робота – 30 балів.

Критерії оцінювання на семінарських заняттях:

1. При усних відповідях враховується (1-5 балів):
  - повнота розкриття питання;
  - логіка викладення;
  - упевненість та аргументованість;
  - використання основної та додаткової літератури;
  - аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки.

2. При виконанні індивідуальних письмових завдань (1-5 балів)

- повнота розкриття питання;
- цілісність, системність, логічна послідовність, уміння формулювати висновки.

Підсумковим контролем успішності студента з дисципліни є залік, що являє собою результати роботи на практичних заняттях, самостійної та індивідуальної роботи, підсумкового контролю знань та достатньо набраній кількості балів на змістових модулях.

Завданням підсумкового контролю є перевірка глибини засвоєння студентом програмового матеріалу дисципліни, здатність творчого використання набутих знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми, що впливає зі змісту дисципліни тощо.

Рекомендовані джерела

1. Бондаренко О., Буткевич М. Мова ворожнечі та ЗМІ: міжнародні стандарти та підходи. – Київ, 2015. 64 с.
2. Виртосу І. Журналістська етика. Новинна грамотність : онлайн-курс. 2017. URL: <http://www.video.detector.media/special-projects/novynna-gramotnist-i22>.
3. Виртосу І., Печончик Т. Універсальний дизайн: практичні поради. Київ: ТОВ «Київський Бізнес Центр», 2015. 40 с.
4. Довіряй, але перевіряй. Медіаграмотність в українському суспільстві: - К.: Pictoric, 2017. – 136 с. іл.
5. Іванов В.Ф., Сердюк В.Є. Журналістська етика / Передм. В.П. Мостового: Підручник. – К.: Вища шк., 2006. – 231с.
6. Кін Е., Георгеску М. Закладинки: посібник з протидії мові ненависті онлайн через освіту з прав людини. Рада Європи, 2016. URL: https://www.nohatespeechmovement.org/public/download/Bookmarks_UA.pdf.
7. Короткий путівник Європейською конвенцією з прав людини. Видання третє – К., «Фенікс». – 2006. – 192с.
8. Маєрчик М., Плахотнік О. Гендер для медій: підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей. – Київ: Критика, 2017. 217 с.
9. Освіта в сфері прав людини в Інтернеті: методичний посібник /за ред.. Мурашкевич О., Черних О. Київ: ВАІТЕ, 2015. 70 с.
10. Паліюк В. П. Стаття 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: українське законодавство та судова практика: практичний посібник. – Миколаїв: Іліон, 2010. 555 с.
11. Петрова Н. Медіа-право [для студентів факультетів/відділень журналістики] / Наталія Петрова, В'ячеслав Якубенко. – К.: ТОВ «Київська типографія», 2007. – 276 с.
12. Підхід, заснований на дотриманні прав людини, у Білорусі, Молдові та Україні: регіональне дослідження та практичний посібник. – Київ, 2016. 90 с.
13. Посібник з прав людини для інтернет-користувачів та пояснювальний меморандум / за ред. Комітету Міністрів Ради Європи. Київ: Інжиніринг, 2014. URL: <https://rm.coe.int/16802e3e96>.
14. Рішення Європейського суду з прав людини щодо доступу до інформації / за заг. редакцією Т. Шевченка, О. Павліченко. – Київ: Москаленко О. М., 2014. 200 с.
15. Свобода вираження поглядів у Європі. Прецедентна практика стосовно статті 10 Європейської конвенції з прав людини. – К., «Фенікс». – 2007. – 208с.
16. Шевчук С. Свобода вираження поглядів: практика Європейського Суду з прав людини у порівняльній перспективі. – К.: Видавництво «Реферат», 2005. – 192 с.
17. Що знають і думають українці про права людини: загальнонаціональне дослідження / [І. Бекешкіна, Т. Печончик, В. Яворський та ін.]; за заг. редакцією Т. Печончик. – Київ, 2017. 308 с.
18. Юров А. Вступ до концепції прав людини: навчальний посібник. – Київ: Бурнос С. О., 2017. 53 с.
19. <https://humanrights.org.ua/> Центр інформації про права людини.
20. <http://cedem.org.ua/> Центр демократії та верховенства права.
21. <http://www1.ombudsman.gov.ua/> Уповноважений Верховної Ради України з прав людини.
22. <http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/> Media Sapiens.
23. <http://zib.com.ua/> – газета «Закон і Бізнес». Законодавство, влада, права людини.
24. https://courses.prometheus.org.ua/courses/IRF/101/2015_T2/about - Освітній портал «Прометеус». Курс «Жінки і чоловіки: гендер для всіх».
25. <http://discrimi.net/> – Кампанія проти дискримінації.
26. <http://chesnosud.org/> – Чесно! Фільтруй суд.

ЖУРНАЛІСТСЬКА ЕТИКА Й МЕДІАПРАВО

Кафедра соціальних комунікацій
факультету філології та
журналістики Східноєвропейського
національного університету
імені Лесі Українки

**Теребус Оксана
Леонідівна**, кандидат
філологічних наук,
доцент кафедри

Експертна підтримка:
Шендеровський К.,
доцент кафедри
соціальних комунікацій
(КНУ)

для студентів 3-го курсу за спеціальністю 061 журналістика

Галузь знань	06 журналістика
Освітній рівень	бакалавр
вид дисципліни	обов'язкова
Форма навчання	денна
Семестр	6
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Дисципліна «Журналістська етика й медіаправо» розрахована на студентів-журналістів третього бакалаврського року навчання та пов'язана з усіма курсами професійного циклу. При успішному засвоєнні курсу студенти мають орієнтуватись в диференційованій журналістській практиці, виявляти її сильні та слабкі ознаки, складові її тематичного та рольового розвитку, у застосуванні інклюзивного та недискримінаційного підходів в медіа, а також в дотриманні етичних журналістських стандартів у висвітленні питань, пов'язаних із правами людини (в першу чергу, вразливих груп населення).

Дисципліна завершується третім змістовним модулем «Особливості висвітлення в ЗМІ людей з числа вразливих груп (системні порушення прав людини)».

Мета дисципліни: формування правової та етичної демократичної культури сучасного журналіста, який має свідомо реалізовувати права, свободи ЗМІ дотримуватися правових норм, чинних в Україні та відповідально й свідомо формувати моральну культуру демократичного суспільства через ЗМІ, етичних журналістських стандартів у висвітленні питань, пов'язаних із правами людини.

Завдання:

- застосування теоретичних знань для розв'язання сучасних медіа проблем;
- формування вміння оцінювати журналістську діяльність з позицій прав людини, норм чинного законодавства України та принципів журналістської етики;
- узгодження моральних цінностей в сучасній журналістиці та деонтологічного вибору;
- узгодження прав людини та прав і обов'язків журналіста в Україні;
- утвердження інклюзивного, антидискримінаційного підходів в журналістській практиці;
- засвоєння професійно-етичних норм збору, використання інформації та просування журналістського матеріалу;
- вміння проектувати, презентувати журналістський матеріал з різних тем порушення прав людини в Україні.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Лабор.	Сам. роб.	Конс.
1 МОДУЛЬ 1. ПРОФЕСІЙНО-ЕТИЧНІ СКЛАДОВІ ПОВЕДІНКИ ЖУРНАЛІСТА. ПРОФЕСІЙНА ТА СЛУЖБОВА ЕТИКА					
Разом за модулем 1	40	10	10	17	3
2 МОДУЛЬ 2. ЗАКОНОДАВЧА БАЗА ЗМІ. ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ЖУРНАЛІСТІВ					
Разом за модулем 1	40	10	10	19	3
3 МОДУЛЬ 3. ОСОБЛИВОСТІ ВИСВІТЛЕННЯ В ЗМІ ЛЮДЕЙ З ЧИСЛА ВРАЗЛИВИХ ГРУП (СИСТЕМНІ ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ)					
Тема 11. Права людини: стандарти ООН, ЄС, України. Сучасна концепція прав людини. Механізми захисту прав людини.	7	2	2	3	
Тема 12. Недискримінаційний підхід в українських медіа. Протидія дискримінації та мові ворожнечі	7	2	2	3	
Тема 13. Підхід гендерної рівності в медіа. Гендероване суспільство та його медійні виміри. Протидія сексизму	7	2	2	3	
Тема 14. Інклюзивний підхід Особливості висвітлення у ЗМІ питань життєдіяльності людей вразливих груп (системні порушення прав людини в Україні)	8	2	2	4	
Тема 15. Права людини та права журналістів. Етичні журналістські стандарти у висвітленні питань, пов'язаних із правами людини	9	2	2	3	2
Разом за модулем 3	40	10	10	16	2
Всього годин:	120	30	30	52	8

Рекомендовані завдання для самостійної роботи (за модулем)

1. Підготувати навчальне повідомлення на тему «Механізм захисту прав людини» (на прикладі будь-яких країн Європейського Союзу; вибір).
2. Підготувати есе (письмове) на тему: «Журналістика на цінностях прав людини у порівнянні з класичною медіа діяльністю: спільне та відмінне».
3. Сформувати перелік інформаційних джерел (та анотації до них) на тему: «Журналістам про права людини. Журналісти про захист прав людини».
4. Підготувати проект журналістського матеріалу (проект): «Правозахисники Волині».
5. Проаналізувати місцеві видання на наявність у них «мови ворожнечі» або (вибір) на присутність у них тем з гендерної нерівності, насилля, дискримінації, ксенофобії, порушення прав людини в умовах конфлікту.
6. Проаналізувати місцеві видання щодо дотримання гендерного балансу.
7. Знайти й проаналізувати 4-5 журналістських матеріалів волинських ЗМІ, присвячених темі захисту прав людини осіб з інвалідністю (або: дітей, жінок, ВПО, літніх людей, мігрантів/ біженців, ЛГБТІ, ВІЛ-позитивних, ромів, хворих та інші).
8. Знайти й проаналізувати 4-5 статей у місцевих ЗМІ, присвячених людям, які перебувають в місцях несвободи.

Рекомендовані індивідуальні завдання (за модулем)

1. Підготувати інформацію про адвокаційну кампанію (для випуску новин та до рубрики «Суспільство» умовного видання (вибір).
2. Підготувати репортаж з події за участю правозахисників.
3. Підготувати інтерв'ю з представником/представницею однієї із вразливих груп.
4. Портретний нарис про правозахисника або уповноваженого з прав людини.

Рекомендовані джерела для самостійного опрацювання (за модулем)

5. Гомьен Д., Харрис Д., Зваак Л. Европейская конвенция о правах человека и Европейская социальная хартия: право и практика. – М., 1998, – 600 с.
6. Грушова А.Т. Проблема прав людини в контексті глобалізаційних процесів//Актуальні проблеми міжнародних відносин. – Вип. 40 (частина II). – Київ 2003. – С. 31 – 34.
7. Права людини в Україні: точка відліку: базове дослідження з прав людини / Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва, ГО «Центр інформації про права людини», ПРООН в Україні, Уповноважений ВР України з прав людини. К., 2016. – 350 с.
8. Виртосу І. Як розповідати про людей з інвалідністю: поради для журналістів / Профстандарти / Медіаетика // Медіаосвіта. – Електронні дані. – Режим доступу: http://www.ucab.org.ua/uahttp://osvita.mediasapiens.ua/ethics/standards/yak_rozpozvidati_pro_lyudey_z_invalidnistyu_poradi_dlya_zhurnalistiv/ – Назва з екрана.
9. Ґендер для медій. Підручник із ґендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей / За загальною редакцією Маєрчик М., Плахотнік О., Ярманової Г. – К.: Критика. – 2014.
10. Грушова А.Т. Діяльність України у сфері захисту прав людини в контексті її членства в ООН//Актуальні проблеми міжнародних відносин. – Вип. 42 (частина II). – Київ 2003. – С. 63–68.
11. Заключні зауваження та рекомендації Комітету ООН з прав дитини: версія, адаптована для дітей та підлітків / М. Алексієнко, К. Шендеровський. – К.: Жіночий консорціум України, 2011. – 38 с.
12. Кампанія проти дискримінації. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.discrimi.net/> – Назва з екрана.
13. Медіа і права дитини. Посібник для журналістів, створений самими журналістами (Українська версія розроблена МГО «Інтерньюз-Україна» в 2009р.)/Головна// ЮНІСЕФ в Україні [сайт]. – Режим доступу: <http://www.unicef.org/ukr/> – Назва з екрана.
14. Методичний посібник для представників ЗМІ щодо співпраці з органами та установами Державної пенітенціарної служби України /Упоряд. А. Мукшименко та ін. – К.: Паливода А.В., 2011. – 92 с. Назустріч високим стандартам журналістики в громадському секторі України // Гурт [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.gurt.org.ua/gurt/projects/media/> – Назва з екрана.
15. Мова ворожнечі та ЗМІ: міжнародні стандарти та підходи. – К. – Проект «Без Кордонів» ГО «Соціальна Дія», 2015.
16. Обличчя ненависті. Злочини та інциденти на ґрунті гомофобії і трансфобії в Україні у 2014-2016 роках. / Центр «Наш світ». К., 2016. – 64 с.
17. Права людини в Україні. Інформаційний портал Харківської правозахисної групи. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.ucab.org.ua/uahttp://www.khpg.org/> – Назва з екрана.
18. Розуміємо права людини. Навчально-освітній ресурс ВАГО УГСПЛ, ГО «М'АРТ», ПЦ «Поступ», ХОФ «Громадська альтернатива». – Електронні дані. – Режим доступу: <http://edu.helsinki.org.ua/> – Назва з екрана.
19. Розуміння поняття «злочин на ґрунті ненависті»: посібник для України. К.: Бюро ОБСЄ з демократичних інститутів і прав людини, 2015.
20. Розуміння поняття «злочини на ґрунті ненависті»: Посібник для України. OSCE/ODIHR. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.osce.org/uk/odihr/208186?download=true> – Назва з екрана.
21. Сушкова О. М., Воропай Ю. Ю. Проблема торгівлі людьми та порушення прав дитини на сторінках газет Сумщини / О. М. Сушкова, Ю. Ю. Воропай // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2010. – Вип. 21. – С. 184–188.
22. Універсальний дизайн. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://ud.org.ua/> – Назва з екрана.
23. Центр інформації про права людини. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://humanrights.org.ua/> – Назва з екрана.

До переліку завдань на іспит (за модулем)

1. Права людини: сучасна концепція та головні стандарти.
2. Права людини та права журналіста: спільне та від'ємне.
3. Журналістика в Україні на цінностях прав людини: закономірне, особливе, спеціальне.
4. Механізми захисту прав людини в Україні: медіаможливості.
5. Як медіа можуть сприяти захисту прав людини? Аргументуйте на прикладах Центру інформації про права людини (сайт).
6. 10 грудня – Всесвітній день прав людини та інші дати для інформаційної діяльності. Навести приклади та аргументувати.
7. Дискримінація, її основні види, сфери прояву, способи протидії. Антидискримінаційна практика медіа.
8. Що таке стереотипи, який зв'язок між стереотипами та дискримінацією? Пояснити.
9. Мова ворожнечі як один із різновидів дискримінації. Мова ворожнечі у ЗМІ: засоби протидії.
10. Мова ворожнечі в журналістиці: сутність, засоби саморегуляції та протидії. Цитата: «ЗМІ свідомо використовують «мову ворожнечі», тому що це відповідає їхнім цілям», пояснить.
11. Словничок освіченого українця та правозахисного журналіста: як можна і не можна говорити про людей?
12. Гендерна рівність та гендеровані медіа. Визначити.
13. Роль мови у відтворенні гендерних упереджень. Аргументувати.
14. Інклюзивний підхід в медіа. Поняття вразливі групи або системні порушення прав людини в Україні.
15. Етика спілкування з людьми з числа вразливих груп (системні порушення прав людини; вибір).
16. ЗМІ та права людини: широкий та спеціалізований підхід.
17. Джерела інформації для журналіста: діяльність ООН, ОБСЄ, Ради Європи з прав людини, Європейський суд з прав людини, Європейська комісія за демократію через закон (Венеціанська комісія).
18. Журналіст та захист прав жінок: актуальність медіа теми. Сексизм. Гендерне насильство.
19. Журналіст та захист прав літніх людей: актуальність медіа теми. Вікова дискримінація (ейджизм).
20. Журналіст та захист прав дитини: рекомендації медіа тем від ЮНІСЕФ.
21. Журналіст та захист прав людей з інвалідністю: головні смисли та актуальність медіа теми.
22. Журналіст та захист прав біженців в Україні: головні смисли та актуальність медіа теми.
23. Журналіст та захист прав ВПО та захисників України – учасників АТО, членів їхніх родин: головні смисли та актуальність медіа теми.
24. Журналіст та захист прав людини, яка перебуває в місцях несвободи: головні смисли та актуальність медіа теми.
25. Журналіст та особи секс-бізнесу / наркозалежні: протидія криміналізації, насильства та відчуженості.
26. Журналіст та інтеграція в суспільстві/ спільноті ромів: головні смисли та актуальність медіа теми.

ЕТИКА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Кафедра соціальних комунікацій
Маріупольського державного університету

**Мельникова
Олена Сергіївна,**
старший викладач
кафедри соціальних
комунікацій

Для студентів 1-го курсу за спеціальністю 061 журналістика

Галузь знань	06 журналістика
Освітній рівень	бакалавр
Вид дисципліни	нормативна
Спеціальність	061 «Журналістика (Журналістика)», «Журналістика (Реклама та зв'язки з громадськістю)»
Форма навчання	денна, заочна
Навчальний рік	2017 /2018
Семестр	1
Кількість кредитів ECTS	5
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Етика соціальних комунікацій» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки ОР «Бакалавр» спеціальностей «Журналістика (Журналістика)», «Журналістика (Реклама та зв'язки з громадськістю)» студентів 1 курсу навчання.

Предмет курсу – етичні принципи діяльності в сфері соціальних комунікацій, зокрема, журналістики, реклами та PR, професійних колективах, та ін. Професійна етика виступає як сукупність принципів, категорій, цінностей, інструментарію, норм і правил, які присутні в свідомості майбутнього фахівця, складаючи його важливу частину – професійну мораль, і регулюють тим самим професійну діяльність. Етика соціальних комунікацій регулює інформаційно-комунікаційну діяльність за допомогою вироблених і здійснюваних положень у загальноприйнятих документах, кодексах зокрема. Професійна етика допомагає реалізувати функцію соціальної відповідальності журналістики, реклами та PR як соціальних інститутів і фахівця як громадянина. Під час навчання розглядаються міжнародні та українські документи, корпоративні кодекси і устави редакцій та інших творчих колективів, сучасні приклади порушення професійної етики, зокрема прав людини, що впливатиме на визначення професійних та морально-етичних вимог майбутнього фахівця.

Міждисциплінарні зв'язки: «Вступ до спеціальності», «Теорія журналістики», «Теорія реклами та PR» «Масова інформація та комунікація».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модуля:

1. Проблема висвітлення прав людини в професійній діяльності журналіста/рекламіста/піарника
2. Медіаетика та журналістська діяльність.
3. Етика в рекламній та PR-діяльності.

Метою курсу є дати студентам ясне уявлення про місце, яке займають моральні принципи і цінності в інформаційній діяльності, зокрема журналістиці, рекламній та PR-діяльності. Праця в інформаційно-комунікативному просторі є відповідальною та суспільно-значущою, тому студентів необхідно знати професійні стандарти, етичні принципи і норми, загальноприйняті документи як міжнародні, так й національні.

Студенти повинні засвоїти, що дотримання соціально обумовлених моральних установок в професійній діяльності або в будь-якому соціальному спілкуванні забезпечує високопрофесійний, якісний інформаційний продукт, який не тільки задовольняє інформаційний запит масової аудиторії, але збільшує її. Крім того, дотримання професійно-етичних вимог підвищує імідж діяльності журналіста/рекламіста/піарника.

У ході вивчення даного курсу студенти повинні освоїти як основні принципи, цінності, правила і норми, що покладені в основу професійної етики соціальних комунікацій, так і ті правила професійної поведінки, які забезпечують необхідний моральний результат даної діяльності. Ці знання допоможуть працювати й над складною творчою задачею.

Особливої уваги заслуговують ті моральні принципи і цінності, які необхідно застосувати під час висвітлення прав людини, зокрема вразливих груп населення.

Мета досягається в ході засвоєння студентами теоретико-прикладних знань і виконуваного ними практичного аналізу реальних проблемних етичних ситуацій, професійних конфліктів, що мають місце в сучасному соціокомунікативному просторі. У зв'язку з цим студенти повинні освоїти методику аналізу конкретних інформаційних продуктів, їх підготовки з погляду дотримання професійної етики, а також ознайомитися з медіакритичними матеріалами фахівців та науковців.

Основні **завдання** дисципліни:

- познайомити студентів з основними документами, що визначають професійні та етичні вимоги, норми, принципи, цінності діяльності, зокрема журналістів, фахівців з реклами та PR;
- навчити визначати рід діяльності, професійні права та обов'язки;
- навчити працювати з інформацією та перевіряти її;
- розвивати критичне мислення у студентів, розуміння важливості журналістики/реклами/PR у суспільстві;
- дати студентам знання про загальні вимоги до професійної діяльності;
- навчити робити інформаційний запит;
- розглянути та зосередитися на особливостях висвітлення порушень прав людини в українському медіапросторі;
- навчити аналізувати проблемні ситуації та застосовувати знання з курсу «Етика соціальних комунікацій».

Студенти повинні **знати**:

- особливості висвітлення прав людини в ЗМІ, соціальній рекламі, рекламній, PR-кампанії тощо;
- специфіку сфери прав людини, рівності та недискримінації;
- сучасні стандарти професії, прав людини, відмінність та спільність міжнародних та національних підходів до проблемних ситуацій;
- цінності, принципи, методи висвітлення правозахисної тематики, порушення прав людини тощо;
- українське законодавство, що регулює діяльність майбутнього фахівця;
- особливості етичних норм;
- техніку написання інформаційного запиту;

- доступ до публічної інформації;
- особливості міжнародних документів з етики, що регулюють діяльність журналіста/рекламіста/піарника;
- специфіку роботи в редакції або іншому творчому колективі.

Студенти повинні **вміти**:

- створювати медіаматеріали, що є чутливими до вразливих груп суспільства, враховуючи особливості прав людини;
- бути чуйним до людей, чиї права були порушені, дотримуватися професійних стандартів, кодексу українського журналіста та інших міжнародних документів, щоб не нашкодити людині/аудиторії;
- досліджувати специфіку висвітлення та порушення прав людини в мас-медіа;
- використовувати знання з етики соціальних комунікацій на практиці;
- писати інформаційні запити;
- розробляти редакційні кодекси та устав, враховуючи професійну етику та інформаційне законодавство України.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 години/ 5 кредитів ECTS.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1

МОДУЛЬ 1. ПРОБЛЕМА ВИСВІТЛЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЖУРНАЛІСТА/РЕКЛАМІСТА/ПІАРНИКА

Роль працівників соціокомунікаційної сфери у формуванні правосвідомості населення і захисті суспільних інтересів. Специфіка визначення прав людини. Стандарти прав людини. Позитивні і негативні права. Особливості висвітлення у ЗМІ людей з інвалідністю, вразливих груп. Гендерна проблематика в мас-медіа, рекламі та PR. Особливості медійного вживання фемінітивів. Специфіка висвітлення порушень прав людини на прикладі статі, раси, національності тощо. Дискримінація/толерантність в українських мас-медіа. Стереотипи як джерело дискримінації. Визначення дискримінації, її основні види (пряма, непряма, утиск, відмова від розумного пристосування), сфери прояву дискримінації, способи захисту від дискримінації. Мова ворожнечі. Особливості висвітлення теми ЛГБТ.

Вектор діяльності Комісії з журналістської етики за проблемою порушень прав людини (питання приватності, презумпції невинуватості, дискримінації, прав дитини). Етика спілкування з людьми з інвалідністю, різними представниками вразливих груп населення.

2

МОДУЛЬ 2. МЕДІАЕТИКА ТА ЖУРНАЛІСТСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

Етична основа діяльності робітників ЗМІ. Відносини засобів масової інформації з громадянами та організаціями. Відповідальність за порушення етичних професійних норм. Посадові обов'язки журналіста/рекламіста/піарника. Права і обов'язки майбутнього фахівця в етичному аспекті. Міжнародні та національні документи з журналістської етики. Морально-етичні вимоги до майбутнього фахівця. Професійні стандарти. Етичні норми і принципи журналіста. Гуманізм як провідний етичний принцип. Корпоративні документи, редакційні устава, кодекси, їх вимоги до фахівця.

Практичні аспекти захисту професійних прав журналіста. Права та гарантії професійної діяльності журналіста. Захист прав журналіста у випадку нападу і конфлікту.

Моральна позиція журналіста. Позиція, принциповість та безпринципність в медіадіяльності. Професійні обов'язок, відповідальність, совість, честь як моральні якості майбутнього фахівця. Професійна етика та особливості взаємовідносин: журналіст – аудиторія, журналіст – суспільство, журналіст – влада, журналіст

– джерело інформації (зокрема, робота з соціальними мережами), журналіст – герой публікації, журналіст – колеги. Моральний вибір та втручання в приватне життя людини. Висвітлення діяльності публічних осіб з урахуванням соціально-значущої проблеми.

3 МОДУЛЬ 3. ЕТИКА В РЕКЛАМНІЙ ТА PR-ДІЯЛЬНОСТІ

Право фахівця реклами та PR на одержання інформації. Види регулювання рекламної діяльності: Державне регулювання. Корпоративне регулювання Громадське регулювання. Професійне регулювання. Споживче регулювання. Ментальне регулювання.

Особливості діяльності комітету з рекламної етики в Україні. Основні принципи комерційних комунікацій. Механізм розгляду скарг з порушення професійної етики в рекламі.

Регулювання проблемних ситуацій в PR-діяльності. Кодекс професійної поведінки Міжнародної асоціації зі зв'язків з громадськістю (IPRA). Європейський кодекс професійної поведінки в галузі PR (Лісабонський кодекс). Кодекс професійної поведінки інституту PR (Англія). Афінський кодекс. Особливості порушення професійної етики в рекламній чи PR-діяльності: вітчизняний та зарубіжний досвід.

Форма підсумкового контролю успішності навчання – іспит.

Засоби діагностики успішності навчання – семінарські та практичні роботи, оцінка за індивідуальні завдання, підсумкова контрольна робота та усна співбесіда.

Рекомендована література для самостійної роботи

Основна:

1. Голуб О. П. Медіакомпас: путівник професійного журналіста. Практичний посібник / О. П. Голуб. – Київ: ТОВ «Софія-А», 2016. – 184 с.
2. Гуз А.М. Історія захисту інформації в Україні та провідних країнах світу: Навчальний посібник / А.М. Гуз. – К.: КНТ, 2007. – 260 с.
3. Іванов В.Ф. Журналістська етика: підручник / В. Ф. Іванов, В. Є. Сердюк. – К.: Вища школа, 2007. – 237 с.
4. Інформація та реклама в Україні: зб. законодав. і нормат. актів: (офіц. текст)/ упоряд. Ю.В. Паливода. – К.: ПАЛИВОДА А.В., 2010. – 440 с.
5. Кіבל Р. Журналістська етика/ Р. Кіבל; Пер. з англ. Д.І.Смоляк. - ІЖ КНУ імені Т. Шевченка, 2007. – 188 с.
6. Кузнецова О. Д. Журналістська етика та етикет: основи теорії, методики, дослідження трансформації незалежних видань України, регулювання моральних порушень / О. Д. Кузнецова ; Львівський держ. ун-т ім. І.Франка. – Л.: Світ, 1998. – 412 с.
7. Кузнецова О.Д. Правові норми журналістики України: Посібник / О.Д. Кузнецова. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім.І.Франка, 2006. – 352 с.
8. Марущак А. Доступ до інформації: права журналістів / А. Марущак. – [Електронний ресурс]: http://www.uapp.org/uk/legal_library/11/21.html.
9. Приступенко Т.О. Теорія журналістики: Етичні та правові засади діяльності засобів масової інформації: Навч. посіб. Рекомендовано МОН / Т.О. Приступенко. – К., 2011. – 351 с.
10. Марущак А.І. Інформаційне право: доступ до інформації: Навчальний посібник / А.І. Марущак. – К.: КНТ, 2007. – 532 с.
11. Москаленко А. Масова інформація: Підручник / А.З.Москаленко, Л.В.Губернський, В.Ф.Іванов, В.А.Вергун. – К.: Либідь, 1997. – 216 с.
12. Цимбалюк В. С. Основи інформаційного права України: навч. посіб./ В.С. Цимбалюк, В.Д.Гавловський, В.М. Брижко; за ред. М.Я. Швеця, Р.А. Калюжного та П.В.Мельника. 2-ге вид., переробл. і допов. – К.: Знання, 2009. – 414 с.
13. Цимбалюк В.С. Інформаційне право (основи теорії і практики). Монографія / В.С. Цимбалюк.– К.: «Освіта України», 2010. – 388 с.

14. Ширченко Я.І. Журналістська етика: проблеми і концепції (світовий та вітчизняний досвід): автореф. дис... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.01 / Ширченко Ярослава Іванівна; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Інститут журналістики. – К., 2008. – 16 с.

Додаткова:

1. Абрамович С.Д. Мовленнєва комунікація: підручник / С.Д. Абрамович. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 472 с.
2. Авраамов Д. Профессиональная этика журналиста / Д. Авраамов. – М.: Мысль, 1991. – 253 с.
3. Апелъ К.-О. Етноетика та універсалістська макроетика: суперечність чи доповнювальність? / К.-О. Апелъ // Політична думка. – К: 1994. – №3. – С. 115-119; №4. – С. 85-92.
4. Бредемайер К. Мастер словесной атаки: как воздействовать на людей магией слова. / К. Бредемайер [Электронный ресурс]. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2008. – 190 с. – Режим доступа: <http://www.e-reading.me/book.php?book=1006581>
5. Геращенко Л. Как написать сценарий рекламного ролика? / Л. Геращенко. – М.: Диаграмма, 2006. – 96 с.
6. Григораш Д.С. Журналістика в термінах і виразах / Д. С. Григораш.. – Львів: Вища школа, 1974. – 295 с.
7. Животко А. Історія української преси / А. П. Животко. – К.: НВЦ «Наша культура і наука», 1999. – 368 с.
8. Журналістика в умовах гласності / А.З. Москаленко, В.А. Качкан, І.Г. Мащенко. – К.: Либідь, 1991. – 192 с.
9. Історія української преси ХХ століття: Хрестоматія / Ред. Н. Тимошик, уп. О.Г. Мукомела. – К.: НВЦ «Наша культура», 2001. – 350 с.
10. Кін Дж. Мас-медіа і демократія / Ред. О. Гриценко. – К.: К.І.С., 1999. – 134 с.
11. Королько В. Зв'язки з громадськістю (наукові основи, методика, практика) / В. Королько, О. Некрасова. – К.: Києво-Могилянська Академія, 2009. – 831 с.
12. Кузнецова О.Д. Журналістська етика та етикет: основи теорії, методики, дослідження трансформації незалежних видань України, регулювання моральних порушень / О. Кузнецова. – Львів: Світ, 1998. – 412 с.
13. Мойсєєв В.А. Паблік рілейшнз: навчальний посібник / В.А. Мойсєєв. – К.: Академвидав, 2007. – 224 с.
14. Москаленко А. З. Вступ до журналістики / А. З. Москаленко. – К., 1997. – 297 с.
15. Почепцов Г.Г. Паблік рилейшнз для професіоналов \ Г.Г. Почепцов. – М., К.: Рефл-бук, Ваклер, 2002. – 624 с.
16. Почепцов Г. Інформація и дезінформація / Г. Почепцов. – К.: Центр, 2001. – 256 с.
17. Правовые и этические нормы в журналистике / Сост. Е. П. Прохоров, Г. М. Пшеничний, В. М. Хруль. – М, 2004. – С. 133-219.
18. Ткаченко Н.В. Креативная реклама. Технологии проектирования. - М., ЮНИТИ_ДАНА 2009. – 335 с.
19. Україна: засоби масової інформації. Довідник / Упор. Л. Павлюк, О. Крук. – К.: Національний Прес-клуб, 1993. – 113 с.
20. Хабермас Ю. Демократія. Разум. Нравственность / Ред. Н.В. Мотрошилова. – М.: Academia, 1995. – 247 с.

Інформаційні ресурси:

1. Комісія з журналістської етики. – Режим доступу: <http://www.cje.org.ua>.
2. Журнал «Журналіст України». – Режим доступу: <http://nsju.org/journals/2011/03/Journalist-Ukr-03-11.pdf>.
3. Медіасапієнс. – Режим доступу: <http://osvita.mediasapiens.ua>.
4. Детектор медіа. – Режим доступу: <http://detector.media/category/monitoring>.
5. Сайт міністерства юстиції України. – Режим доступу: <http://old.minjust.gov.ua/public>.
6. Центр інформації про права людини. – Режим доступу: <https://humanrights.org.ua>.

Питання для підготовки до іспиту

1. Місце етики в системі філософського знання. Основні різновиди етики та їх специфіка.
2. Етика стосунків в редакції.
3. Поняття і сутність журналістської етики.

4. Журналістика і пропаганда в контексті журналістської етики.
5. Загальні принципи роботи журналіста з джерелами інформації. Критерії вибору джерел.
6. Розвиток журналістської етики в новітній історії України.
7. Конфлікт інтересів у професійній діяльності журналіста.
8. Етичні вимоги в процесі роботи з фактами і джерелами інформації.
9. Загальні принципи діяльності мас-медіа.
10. Культурні традиції в журналістській творчості.
11. Етичні методи збирання інформації. Закриті і відкриті джерела інформації.
12. Права і обов'язки журналіста в контексті професійної етики.
13. Етичні вимоги до журналістських повідомлень.
14. Роль працівників соціокомунікаційної сфери у формуванні правосвідомості населення і захисті суспільних інтересів.
15. Специфіка визначення прав людини. Стандарти прав людини.
16. Особливості висвітлення у ЗМІ людей з інвалідністю, вразливих груп.
17. Гендерна проблематика в мас-медіа, рекламі та PR.
18. Специфіка висвітлення порушень прав людини на прикладі статі, раси, національності тощо.
19. Дискримінація/толерантність в українських мас-медіа. Стереотипи як джерело дискримінації.
20. Визначення дискримінації, її основні види (пряма, непряма, утиск, відмова від розумного пристосування), сфери прояву дискримінації, способи захисту від дискримінації.
21. Мова ворожнечі.
22. Особливості висвітлення теми ЛГБТ.
23. Особливості висвітлення питання приватності, презумпції невинуватості, дискримінації, прав дитини.
24. Етика спілкування з людьми з інвалідністю, різними представниками вразливих груп населення.
25. Поняття інформації і демократії з погляду журналістської етики.
26. Журналістика і маніпулювання інформацією.
27. Право журналістів на одержання інформації. Законодавча база реалізації цього права.
28. Міжнародні принципи журналістської етики. Європейський досвід вирішення професійних етичних питань.
29. Журналіст і приватне життя людини.
30. Державна підтримка мас-медіа і відносини журналіста з державними структурами, що надають підтримку.
31. Етика фрілансу.
32. Виправлення журналістами помилок і право героїв публікацій на відповідь.
33. Журналістське розслідування в контексті професійної етики.
34. Етична проблема псевдоніму.
35. Інформація про злочини та нещасні випадки в контексті журналістської етики.
36. Відповідальність за порушення етичних професійних норм.
37. Посадові обов'язки журналіста/рекламіста/піарника.
38. Міжнародні та національні документи з журналістської етики.
39. Корпоративні документи, редакційні устави, кодекси, їх вимоги до фахівця.
40. Захист прав журналіста у випадку нападу і конфлікту.

41. Позиція, принциповість та безпринципність в медіадіяльності.
42. Правила акредитації журналістів.
43. Правила висвітлення в пресі діяльності судів.
44. Свобода слова та захист від зловживань нею.
45. Функції та повноваження органів етичного контролю в різних країнах.
46. Завдання медіа у висвітленні виборів. Типові порушення професійної етики під час виборів.
47. Вимоги до журналіста при роботі з інформацією.
48. Методи перевірки даних та виправлення помилок.
49. Основні положення Кодексу етики українського журналіста.
50. Професійна поведінка журналіста під час виборів.
51. Приховане збирання інформації.
52. Повноваження Комісії з журналістської етики та регламент її роботи.
53. Журналістика і соціологічний PR. Проблема і шляхи вирішення.
54. Професійні вимоги щодо уникнення конфлікту інтересів при збиранні інформації.
55. Межі втручання журналістів у приватне життя при роботі з інформацією.
56. Методи прихованого збирання інформації і етичні вимоги до них.
57. Правила проведення політичного інтерв'ю.
58. Вимоги до роботи журналіста з джерелами інформації.
59. Фальсифікації і плагіат у контексті професійної етики.
60. Особливості порушення журналістської етики під час президентських, парламентських виборів та виборів органів місцевої влади.
61. Збирання інформації про розкриття злочинів. Права і обов'язки журналіста.
62. Прийоми маніпулювання інформацією і небезпека їх використання.
63. Етичні методи добування інформації з мережі Інтернет, інших інформаційних мереж.
64. Правила поведінки журналіста при збиранні інформації в умовах екстремальної ситуації.
65. Медіа і реклама. Етичні колізії.
66. Деонтологічні норми діяльності журналіста.
67. Неприйнятні види реклами з погляду професійної етики.
68. Система громадського контролю за дотриманням ЗМІ етичних вимог.
69. Висвітлення катастроф, стихійних лих.
70. Принципи журналістської етики Міжнародної федерації журналістів.
71. Висвітлення терористичних актів та воєнних дій.
72. Етика полеміки в ЗМІ.
73. Право фахівця реклами та PR на одержання інформації.
74. Види регулювання рекламної діяльності
75. Особливості діяльності комітету з рекламної етики в Україні.
76. Основні принципи комерційних комунікацій.
77. Механізм розгляду скарг з порушення професійної етики в рекламі.
78. Регулювання проблемних ситуацій в PR-діяльності.
79. Кодекс професійної поведінки Міжнародної асоціації зі зв'язків з громадськістю (IPRA).
80. Особливості порушення професійної етики в рекламній чи PR-діяльності: вітчизняний та зарубіжний досвід.

ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХІД У ВИКЛАДАННІ: ЦІННОСТІ ПРАВ ЛЮДИНИ В ЖУРНАЛІСТИЦІ

Кафедра
журналістики
Донецького
національного
університету
імені Василя
Стуса

Глушко А.В.,
старший викладач
кафедри,
Рудченко А.С.,
асистент кафедри

Галузь знань	06 журналістика
Освітній рівень	бакалавр
Освітня програма	журналістика
Курс	1, 3 та 4

У межах дотримання правил інтегрованості, послідовності, наступності й неперервності навчання нами було розроблено комплекс, що складається з тематичних модулів та спецкурсу, спрямованих на вивчення студентами тематики прав людини у медіадіяльності протягом 4 років навчання в університеті.

Вивчення тематики прав людини студенти розпочинають під час навчання на 1 курсі в межах дисципліни «Теорія журналістики (Основи теорії журналістики)», у формі змістового модуля «Медіа як інструмент захисту прав людини». Продовження вивчення тематики триває на 3 курсі в межах спецкурсу «Журналістика й права людини». Завершується вивчення тематики прав людини на 4 курсі, під час вивчення змістового модуля «Права людини в медіа» в межах дисципліни «Медіаправо та журналістська етика».

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ДЛЯ 1 КУРСУ

1

МОДУЛЬ 1. ДИСЦИПЛІНА «ТЕОРІЯ ЖУРНАЛІСТИКИ (ОСНОВИ ТЕОРІЇ ЖУРНАЛІСТИКИ)»

Загальний обсяг дисципліни – 180 год. з них:

- аудиторних – 90 год. (60 год. лекційних, 30 год. практичних),
- самостійної роботи – 90 год.

викладає – Глушко А.В.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ «МЕДІА ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ»

(4 год. лекційних, 4 год. практичних)

Тема 1. Концепції прав людини та їх реалізація в медіа.

Визначення прав людини. Основні цінності, що лежать в основі концепції прав людини. Характеристика прав людини. Міжнародні документи, що регулюють питання дотримання прав людини: Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації, Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Конвенція про права дитини, Конвенція про права інвалідів, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та інші. Судові справи та досвід Європейського суду з прав людини. Проблеми дотримання основних міжнародно-правових актів в Україні. Українське

законодавство, що регулює питання захисту прав людини. Активістська діяльність в області прав людини та роль громадських організацій.

План практичного заняття:

1. Сутність концепції «права людини». Гуманістичні засади та базові цінності як основа прав людини.
2. Зміст понять «дискримінація», «нетолерантність», «нетерпимість».
3. Поняття вразливих груп та інструменти їх захисту.
4. Ключові положення Загальної декларації прав людини та Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.
5. Норми українського законодавства у сфері медіа, що регулюють ключові аспекти прав людини та прав журналіста.

Завдання для самостійної роботи

Знайти у вінницьких медіа приклади матеріалів просвітницького характеру, які

- а) містять ознаки дискримінації представників вразливих груп,
- б) присвячені проблемі прав людини, долають упереджене ставлення суспільства до даної проблеми, піднімають питання, пов'язані з інтересами вразливих груп (гендерна проблематика, міжетнічний діалог, люди з інвалідністю тощо).

Провести опитування серед колег і знайомих на тему «Що таке права людини та які права порушуються найбільше?»

Рекомендована література та джерела:

1. Загальна декларація прав людини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
2. КОМПАС: Посібник з освіти в області прав людини за участі молоді [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.coe.int/uk/web/compass>.
3. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_207.
4. Конвенція про права дитини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_021.
5. Конвенція про права інвалідів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_g71.
6. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
7. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
8. Кримінальний кодекс України : від 05.04.2001 р. № 2341-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
9. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_105.
10. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
11. Права людини в Україні – 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://helsinki.org.ua/publications/prava-lyudyny-v-ukrajini-2016/>.
12. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні : Закон України від 16.11.1992 р. № 2782-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2782-12>.
13. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.
14. Які права людини в Україні найбільше потребують захисту? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/28168647.html>.

Тема 2. Мова ворожнечі та механізми її запобігання в медіа.

Мова ворожнечі, мова ненависті, hate speech – проблема термінології та сутність понять. Ознаки мови ворожнечі відповідно до наукових досліджень та норм міжнародного та українського законодавства. Вербальна агресія в медіа в контексті суспільно-політичної ситуації в Україні: причини та наслідки. Мова ворожнечі та право на особисту думку. Основні об'єкти та напрямки мови ненависті в українському медіадискурсі: статистичні дані. Кібер-ненависть та тролінг як складові прояву мови ненависті в інтернет-просторі. Рекомендації щодо протидії мові ненависті в медіа. Мова війни та проблема номінації в контексті висвітлення в медіа подій в зоні АТО.

План практичного заняття

1. Мова ворожнечі як явище. Сутність поняття та ключові ознаки. Наукові та законодавчі визначення терміну.
2. Міжнародний досвід боротьби з проявами мови ненависті в журналістській практиці.
3. Мова ворожнечі як прояв дискримінації за ознакою етнічної, національної, расової приналежності, регіонального походження. Інструменти протидії проявам нетолерантності в медіа.
4. Мова ворожнечі як прояв дискримінації за політичними та релігійними переконаннями, за ґендерними ознаками. Базові рекомендації ґендерно-чутливої журналістики.
5. Мова ворожнечі в контексті висвітлення конфлікту на сході України. Рекомендації щодо номінації сторін конфлікту.

Завдання для самостійної роботи

Знайти приклади мови ворожнечі у вінницьких медіа відносно етнічних меншин (наприклад, ромів), ВПО, іноземців, представників релігійних течій та ЛГБТ-спільноти.

Створити інструкцію, схему, цифровий плакат на тему «Способи виявлення мови ворожнечі в медіа».

Знайти приклади некоректної номінації сторін збройного конфлікту у вінницьких медіа.

Рекомендована література та джерела:

1. Дуцик Д. «Мова ворожнечі» в дискурсі українських медіа [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/2332>.
2. Закладики. Посібник з протидії мові ненависті через освіту з прав людини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.nohatespeechmovement.org/public/download/Bookmarks_UA.pdf.
3. Злочини на ґрунті ненависті: попередження та реагування. Інформаційно-довідковий посібник для громадських організацій у регіоні ОБСЄ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osce.org/uk/node/180336?download=true>.
4. Ісакова Т.О. Мова ворожнечі як проблема українського інформаційного простору [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ippi.org.ua/sites/default/files/isakova.pdf>.
5. МЗС надало рекомендації щодо коректного вживання політичних формулювань та термінів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kosivart.if.ua/2016/03/14/7023/>.
6. Мова ворожнечі, мова ненависті, hate speech // Енциклопедія прав людини: соціально-педагогічний аспект: [колективна монографія] – кол. авт., за заг. ред. проф. Н. А. Сейко; відп.ред. Н. П. Павлик. – Житомир: Видавництво «Волинь» – 2014. – С 178-179.
7. Мова ворожнечі та ЗМІ: міжнародні стандарти та підходи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://noborders.org.ua/wp-content/uploads/2015/11/guidelines_hatespeech_media.pdf.
8. Мова ворожнечі у ЗМІ: якою вона буває та до чого призводить (інфографіка) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://imi.org.ua/advice/mova-vorojnechi-u-zmi-yakoyu-vona-buvae-ta-do-chogo-prizvodit-infografika/>.
9. «Мова ворожнечі» як тавро і цензура. Європейський контекст [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/columns/2017/09/22/7155975/>.
10. <http://dii.dn.ua/analytics/125-mova-vorozhnechi-v-drukovanykh-zmi-donbasu-po-obydvi-storony-linii-frontu-->

11. Мова ворожнечі: як українські ЗМІ нехтують журналістськими стандартами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://detector.media/infospace/article/128539/2017-07-05-mova-vorozhnechi-yak-ukrainski-zmi-nekhtuyut-zhurnalistskimi-standartami/>.
12. Мова ворожнечі: які висловлювання не можна поширювати в ЗМІ? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cedem.org.ua/consultations/mova-vorozhnechi-yaki-vyslovlyuvannya-ne-mozhna-poshyruvaty-v-zmi/>.
13. Почепцов Г.Г. Особенности пропагандистских механизмов с двух сторон российско- украинского конфликта [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.mediasapiens.ua/ethics/manipulation/osobennosti_propagandistskikh_mekhanizmov_s_dvukh_storon_rossiyskoukrainskogo_konflikta/.
14. Як писати правду під час війни [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.mediasapiens.ua/ethics/standards/yak_pisati_pravdu_pid_chas_viyni/.

Підсумкова робота за даним змістовним модулем: модульний контроль з елементами тестування.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ДЛЯ З КУРСУ

2

МОДУЛЬ 2. ДИСЦИПЛІНА «ЖУРНАЛІСТИКА І ПРАВА ЛЮДИНИ»

Тип дисципліни: Спецкурс

Загальний обсяг – 90 год. з них:

- лекції – 28 год.
- практичні заняття – 28 год.
- самостійна робота – 34 год.

Вид контролю – залік. Викладають: Рудченко А.С., Глушко А.В.

Тема 1: Вступ до дисципліни. Журналістика і захист прав людини.

Лекції – 2 год. Практичні заняття – 2 год.

Права людини. Основні концепції прав людини. Стереотипи, упередження та дискримінація в медіа. Особливості висвітлення в медіа питань, що пов'язані з дискримінацією. Основні механізми захисту прав людини в світі, ЄС та Україні. Журналістські інструменти, механізми правозахисту. Правозахисна або адвокаційна журналістика. Типові, особливі та спеціальні дії журналістів на захист суспільних інтересів.

План практичного заняття

1. Права людини як медіатема.
2. Основні концепції прав людини.
3. Журналістські механізми правозахисту.
4. Правозахисна (адвокаційна) журналістика.

Завдання для самостійної роботи

Написання есе на одну з запропонованих тем:

1. «Вплив порушень прав людини на життя суспільства: український досвід».
2. «За яких умов можливий гармонійний розвиток суспільства?».

Рекомендована література та джерела:

1. Бурило Ю. Організаційно-правові засади захисту суспільної моралі в Україні / Ю. Бурило // Правова інформатика. – 2006. – № 3. – С. 32–39.
2. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141. – Електрон. версія ред. 01.02.2011 р.
3. Кримінальний кодекс України : від 05.04.2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25/26. – Ст. 131. – Електрон. версія ред. 04.07.2013 р.

4. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_105.
5. Міжнародна Конференція ООН проти расизму, расової дискримінації, ксенофобії та нетерпимості. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.un.org/WCAR/durban.pdf.
6. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні : Закон України від 16.11.1992 р. № 2782-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 1. – Ст. 1. – Електрон. версія ред. 28.07.2013 р.
7. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650. – Електрон. версія ред. 10.08.2012 р.
8. Расизм і виконання законодавства, Видавництво Amnesty International, 2001 р, AI індекс. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.amnestymena.org/Documents/ACT%2040/ACT400202001en.pdf
9. Цивільний кодекс України : від 16.01.2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №№ 40–44. – Ст. 356. – Електрон. версія ред. 11.08.2013 р.
10. Що українці знають і думають про права людини: загальнонаціональне дослідження / (І. Бекешкіна, Т. Печончик, В. Яворський та ін.); під заг. ред. Т. Печончик. – Київ, 2017. – 56 с.
11. Які права людини в Україні найбільше потребують захисту? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/28168647.html>.

Тема 2: Ксенофобський дискурс в медіа і механізми його запобігання.

Лекції – 4 год. Практичні заняття – 4 год.

Причини ксенофобського дискурсу в медіа. Римська хартія. Види дискримінованих за расовою ознакою груп. Журналістика та виклики расизму. Висвітлення теми біженців. Медіа і ненависть: як реагувати. Надмірна комерціалізація і комерційна байдужість. Антисемітські висловлювання у медіа. Висвітлення ромської тематики українськими ЗМІ. Висвітлення злочинів на підґрунті расизму і ксенофобії. Саморегулювання, самоцензура та етична поведінка. Розкриття тематики розмаїття в ЗМІ.

План практичних занять

1. Журналістика і виклики расизму.
2. Ксенофобський дискурс і медіа: причини і наслідки.
3. Документальне забезпечення і міжнародні стандарти.
4. Висвітлення тем, що стосуються ненависті на расовому та національному підґрунті.
5. Основні правила толерантності в медіа.
6. Розкриття тематики розмаїття в ЗМІ.

Завдання для самостійної роботи

1. Створити «словник толерантності» – таблицю, що містить перелік висловів, які використовуються в медіа і є неетичними (расистськими, ксенофобськими) та слова, якими їх можна замінити.
2. Створити добірку медійних матеріалів, у яких безпідставно називається расова та етнічна приналежність людини.
3. Прописати сценарій для відеоролика (соціальної реклами) на тему «Медіа без расизму».

Рекомендована література та джерела:

1. «Погляди щодо прав циган», Меморандум Комісара ООН з прав людини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1631909>.
2. Fight against Hate crimes in the OSCE region. ODIHR OSCE, 2006.
3. Європейська комісія проти расизму та нетерпимості. Третя доповідь по Україні. Страсбург: CRI(2008)4, 2008.
4. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_105.
5. Міжнародна Конференція ООН проти расизму, расової дискримінації, ксенофобії та нетерпимості. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.un.org/WCAR/durban.pdf.

6. Мова ворожнечі та ЗМІ: міжнародні стандарти і підходи / Проект «Без кордонів» / ГО Центр «Соціальна дія»; під заг. ред. Бондаренко О., Буткевич М., Федорович І. – Київ, 2015. – 66 с.
7. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні : Закон України від 16.11.1992 р. № 2782-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 1. – Ст. 1. – Електрон. версія ред. 28.07.2013 р.
8. Про захист суспільної моралі : Закон України від 20.11.2003 р. № 1296-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 14. – Ст. 192. – Електрон. версія ред. 11.08.2013 р.
9. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650. – Електрон. версія ред. 10.08.2012 р.
10. Расизм і виконання законодавства, Видавництво Amnesty International, 2001 р, AI індекс. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.amnestymena.org/Documents/ACT%2040/ACT400202001en.pdf.
11. Расизм і ксенофобія: реальність та вигадки /Харківська правозахисна група; Художн. – Харків: Права людини, 2009 р. – 192 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.khpg.org/index.php?id=1242225956>.
12. Расизм та ксенофобія в Україні – нові виклики у сфері прав людини. О. Мартиненко. Бюлетень «Права людини». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [доступу http://khpg.org/index.php?id=1212492770](http://khpg.org/index.php?id=1212492770).

Тема 3: Висвітлення тематики ВПО, мігрантів і біженців.

Лекції – 4 год. Практичні заняття – 4 год.

Національність, громадянство та етнічне походження: специфіка термінів. Усвідомлення значення понять «мігрант», «біженець», «шукач притулку», «внутрішньо переміщена особа». Мова ворожнечі у медіа як фактор дегуманізації суспільства. Журналістська етика у висвітленні історій мігрантів, біженців, шукачів притулку та вимушених переселенців. Принципи саморегуляції при висвітленні тем чутливих груп. Принципи безпеки та приватності. Типові помилки при висвітленні окресленої проблематики в медіа.

План практичних занять

1. Особливості вживання термінів, що позначають національність, расу, етнос та громадянство.
2. Мова ворожнечі в українських медіа.
3. Принципи журналістської етики і саморегуляції при висвітленні тем мігрантів та біженців.
4. Правильна номінація представників чутливих груп. Чому не можна називати внутрішньо переміщених осіб біженцями?
5. Принципи безпеки і приватності.

Завдання для самостійної роботи:

1. У групах (по 7 осіб) провести тижневий моніторинг українських телеканалів (1 телеканал для групи) й проаналізувати засади й етику висвітлення тематики ВПО, мігрантів та біженців на кожному з них. Зафіксувати можливі порушення.
2. Скласти власний перелік правил, що стосуються висвітлення в медіа окресленої тематики.

Рекомендована література та джерела:

1. Бурило Ю. Організаційно-правові засади захисту суспільної моралі в Україні / Ю. Бурило // Правова інформатика. – 2006. – № 3. – С. 32–39.
2. Мова ворожнечі в літературі та медіа. Матеріали дискусії в межах VII Міжнародного фестивалю «Книжковий Арсенал». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [доступу http://www.chytomo.com/news/mova-vorozhnечи-v-literaturi-ta-media](http://www.chytomo.com/news/mova-vorozhnечи-v-literaturi-ta-media).
3. Мова ворожнечі та ЗМІ: міжнародні стандарти і підходи / Проект «Без кордонів» / ГО Центр «Соціальна дія»; під заг. ред. Бондаренко О., Буткевич М., Федорович І. – Київ, 2015. – 66 с.
4. Мова ворожнечі: що це таке і як з цим боротися. Телекритика. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.telekritika.ua/media-etika/2008-10-06/41052>.
5. Мова ворожнечі: якою вона буває і до чого вона призводить. Інститут масової інформації. [Електронний урс]. – Режим доступу: <http://imi.org.ua/advice/mova-vorojnechi-u-zmi-yakoyu-vona-buvae-ta-do-chogo-prizvodit-in-fografika/>.

6. Результати дослідження «Практики використання мови ворожнечі українськими ЗМІ». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/research/doslidzhennya_praktika_vikoristannya_movi_vorozhnechi_hate_speech_ukrainskimi_zmi/.
7. Результати щотижневого моніторингу ГО «Детектор медіа». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://detector.media/>.
8. Словник нейтральної термінології щодо конфліктів на Сході і в Криму. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://imi.org.ua/news/imi-rozrobila-slovník-neytralnoji-terminologiji-schodo-konfliktiv-na-shodi-i-v-krimu/>.
9. Уникання мови ворожнечі наблизить мир. Media sapiens. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.mediasapiens.ua/ethics/standards/unikannya_movi_vorozhnechi_nablizit_mir/.
10. Що українці знають і думають про права людини: загальнонаціональне дослідження / (І. Бекешкіна, Т. Печончик, В. Яворський та ін.); під заг. ред. Т. Печончик. – Київ, 2017. – 56 с.

Тема 4: Тематика людей з інвалідністю в медіа. Правила універсального дизайну.

Лекції – 4 год. Практичні заняття – 4 год.

Висвітлення прав людей з інвалідністю та порушень цих прав. Робота з проблемами доступності. Типові порушення при роботі з людьми з інвалідністю. Соціальна модель інвалідності. Проблема надмірної героїзації та надмірного жалю до людей з інвалідністю в медіа. Огляд проблематики відсутності розумного пристосування. Універсальний дизайн і його вплив на розвиток суспільства. Вплив медіа на інклюзивне прийняття рішень.

План практичних занять:

1. Люди з інвалідністю в медіа повідомленнях – у чому полягає проблема?
2. Як писати про людей з інвалідністю.
3. Розповідаємо суспільству про розумне пристосування і універсальний дизайн.
4. Медійні механізми захисту прав людей з інвалідністю.
5. Типові порушення прав людей з інвалідністю в медіа.
6. Вплив медіа на інклюзивне прийняття рішень.

Завдання для самостійної роботи:

1. Ознайомтеся зі змістом посібника «Нічого для вас без нас», тезово окресліть ключові правила й поради.
2. Розробіть інфографіку на тему: «Як можна привести моє оточуюче середовище у відповідність із правилами універсального дизайну та розумного пристосування?»
3. Дослідіть публікації будь-якого медіа протягом дня (онлайн-медіа, телеканалу, тощо). Зробіть висновки стосовно залучення людей з інвалідністю в ролі акторів. Героїв сюжетів, експертів тощо.

Рекомендована література та джерела:

1. Media Lab. Як розповідати про інвалідність. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://medialab.online/news/yak-rozpovidaty-pro-invalidnist/>.
2. Загальна декларація прав людини, прийнята і проголошена в резолюції 217 (A) (III) Генеральної Асамблеї від 10 грудня 1948 року.
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (ратифікована ЗУ № 475/97-ВР від 17.07.97). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
4. Люди з інвалідністю: мова і етикет. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kryla.org.ua/mova-i-etyket/>.
5. Національна Асамблея людей з інвалідністю України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://naiu.org.ua/>.
6. Нічого для нас без нас: Посібник з інклюзивного прийняття рішень для засобів масової інформації / За загальною редакцією Виртосу І.Г. Упорядники: Азін В.О., Байда Л.Ю., Госс Н., Ждан П.М., Флетчер А. – К: Ленвіт: 2015. – 92 с.
7. Телебачення Торонто. Відеосюжет «Як правильно називати людей з інвалідністю». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=34oTckwwiNk>.

Тема 5: Висвітлення питань гендерної ідентичності і сексуальної орієнтації.

Лекції – 4 год. Практичні заняття – 4 год.

Гендер і стать: сутність основних термінів та концепцій. Поняття гендерних ролей, стереотипів, дискримінації, сексизму, мізогінії. Огляд наукових досліджень, присвячених проблемі гендеру. Законодавче регулювання гендерної рівності. Гендерні стратегії в освіті, економіці, політиці та їх вплив на розвиток суспільства. Основні проблеми висвітлення гендерної тематики в медіа. Рекомендації щодо гендерно-чутливого підходу в медіа. Гендерована мова та специфіка використання фемінітивів в медіатекстах. Гендерні аспекти в рекламі: об'єктивація та інструменти боротьби з нею. Популяризація гендерної рівності в медіа через теми розподілу обов'язків у сім'ї та подолання нерівності та стереотипізації у сфері праці. ЛГБТ-спільнота та медіа: інструменти протидії нетерпимості. Дискусія щодо висвітлення прайд-парадів та інших активностей ЛГБТ-руху в умовах суспільно-політичної кризи та збройного конфлікту.

План практичного заняття

1. Сутність основних понять «гендер/ стать», «гендерна роль», «гендерний стереотип», «сексизм», «мізогінія», «гендерна сегрегація», «скляна стеля».
2. Найпоширеніші гендерні стереотипи в медіа та інструменти боротьби з ними.
3. Основні рекомендації щодо гендерно-чутливої журналістики. Популяризація фемінітивів в медіасфері.
4. Висвітлення питань, пов'язаних з представниками ЛГБТ-спільноти: проблема нетолерантності медіа.
5. Гендерні аспекти реклами та шляхи регулювання проявів сексизму та об'єктивації в рекламних меседжах.

Завдання для самостійної роботи

1. Провести моніторинг вінницьких медіа на предмет гендерного балансу а) щодо експертів/експерток, б) героїв/героїнь матеріалів.
2. Проаналізувати, чи використовуються фемінітиви в текстах регіональних медіа, в якому контексті.
3. Знайти приклади рекламних текстів (в медіа, зовнішні носії) з ознаками сексизму та об'єктивації, на основі яких можна було б подати скаргу до Індустріального гендерного комітету з реклами.

Рекомендована література та джерела:

1. Вольвач Я. «Не по суті, а по статі»: 6 тез про гендерно чутливу журналістику \ Яся Вольвач // Повага [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://povaha.org.ua/ne-po-suti-a-po-stati-6-tez-pro-henderno-chutlyvu-zhurnalistyku/>.
2. Гендер для медій. Підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей / За ред. М. Маєрчик, О. Плахотнік, Г. Ярманової. – К.: Критика, 2013. – 220 с.
3. Гендерні медійні практики: Навчальний посібник із гендерної рівності та недискримінації для студентів вищих навчальних закладів / Колектив авторів. – Київ, 2014. – 206 с. – Електронний додаток: диск «Гендерні медійні практики». Загальна редакція: Сергій Штурхецький.
4. Дискримінація за сексуальною орієнтацією та статевою ознакою (резолюція ПАРЕ № 1728, 2010 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://insight-ukraine.org/discr-sexual-orient-gender/>.
5. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>.
6. КОМПАС: Посібник з освіти в області прав людини за участі молоді [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.coe.int/uk/web/compass>.
7. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_207.
8. Романюк О. 10 рекомендацій для журналістів щодо гендерного балансу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cje.org.ua/ua/blog/10-rekomendaciy-dlya-zhurnalistiv-shchodo-gendernogo-balansu>.

9. Уварова О.О. Повага до сексуальної орієнтації і гендерної ідентичності людини як вимога толерантності / Олена Уварова // Право і громадянське суспільство [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lclaw.knu.ua/index.php/item/253-povaha-do-seksualnoyi-orientatsiyi-i-gendernoyi-identychnosti-lyudyny-yak-vymoha-tolerantnosti-uvarova-o-o>.
10. У новинах українських ЗМІ жінок згадують втричі рідше, ніж чоловіків – дослідження [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://imi.org.ua/monitorings/u-novynah-ukrajinskyh-zmi-zhinok-zhaduyut-vtrychi-ridshe-nizh-cholovikiv-doslidzhennya/>.
11. Фемінітиви у словниках були ще у 16 столітті, куди вони поділись? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://povaha.org.ua/feminityvy-u-slovnnykah-buly-sche-u-16-stolitti-kudy-vony-podilyl/>.

Тема 6: Журналістика і релігія.

Лекції – 4 год. Практичні заняття – 4 год.

Церква і права людини: від заперечення – до активного соціального служіння. Специфіка роботи журналіста з релігійною інформацією. Чи присутнє в медіадискурсі відділення релігії від держави? Розумне пристосування і релігія. Висвітлювання проблематики релігійних груп. «Демонізація» певних релігійних груп. Мова ворожнечі, медіа й релігія: український контекст. Висвітлення в медіа проявів релігійної нетерпимості.

План практичних занять

1. Специфіка роботи з релігійною тематикою.
2. Різні релігійні групи, причини й наслідки нерівноправного ставлення до них в суспільстві й відображення проблеми у медіа.
3. Як ЗМІ пишуть про різні релігійні групи?
4. Взаємозв'язок релігії та розумного пристосування, медіависвітлення проблеми.
5. Етика створення матеріалів про прояви релігійної нетерпимості

Завдання для самостійної роботи

1. З'ясувати, представники яких релігій, общини, громади є в Україні. Дослідити публікації в медіа (медіа – будь яке, термін – публікації протягом місяця), що стосуються представників різних релігійних груп. Зробити висновки, представники яких груп переважають, про які згадують мало і окреслити контексти.
2. Користуючись результатами моніторингу, скласти перелік маркерів і стереотипів, що поширюються в медіа стосовно представників різних релігійних груп.

Рекомендована література та джерела:

1. «США: «Релігійна нетерпимість у світі не зменшується. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/24662646.html>.
2. Демонізація іншого: Антисемітизм, расизм і ксенофобія/Під ред. Р. С. Вістріча; Пер. з англ. Г. Є. Краснокутського; наук. ред. Е. І. Мартинюк. А – О.: АО БАХВА, 2006.а – 412 с.
3. Кримінальний кодекс України : від 05.04.2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25/26. – Ст. 131. – Електрон. версія ред. 04.07.2013 р.
4. Релігія та Церква в сучасному медіапросторі. Доповідь виголошена братом Романом Демушом на Всеукраїнській науково-практичній студентській конференції «Українські мас-медія: традиції та виклики сьогодення», м. Львів, 2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tvds.org.ua/index.php/materialy/arhiv/rozdumy/279-re-lihiia-ta-tserkva-u-suchasnomu-mediinomu-prostori>.
5. Релігія і Церква в ЗМІ:практикум : Навчально-методичний посібник. – Рівне, «ПП ДМ», 2012. – 136 с.
6. Церква і медіа. Сім кроків до порозуміння / Бабинська С.; Завадська Ю.; Карапінка М.; Кулигіна О. – Вид-во «Ездра», 2012 рік. – 240 с.

Тема 7: Етичні та правові аспекти візуалізації чутливих тем в медіа.

Лекції – 2 год. Практичні заняття – 2 год.

Психологічні аспекти сприйняття візуальної інформації аудиторією медіа. Соціально-технологічні чинники зростання ролі візуалізації в медіа. Етичні та правові норми використання фотографій в журналістських матеріалах. Використання фотографій з точки зору дотримання права приватності. Візуалізація як джерело порушень прав неповнолітніх осіб. Рекомендації щодо зображення наслідків конфліктів та терактів, зображення постраждалих, людей в шоковому стані та свідків надзвичайних подій. Етичні та правові аспекти висвітлення самогубств в медіа. Візуалізація як джерело гендерної та расової дискримінації, а також дискримінації за ознаками фізичного стану. Особливості візуалізації наслідків збройного конфлікту в українських медіа. Шоковий візуальний контент як джерело порушень прав споживачів інформації.

План практичного заняття

1. Етичні стандарти роботи фотожурналіста: український та світовий досвід регулювання.
2. Вимоги до подачі візуального контенту з зображенням неповнолітніх осіб.
3. Фотоконтент в журналістських та рекламних повідомленнях як джерело дискримінації за ознаками гендерної ідентичності, національного, расового, етнічного походження та фізичного стану.
4. Норми та рекомендації щодо висвітлення наслідків терактів, трагедій та збройних конфліктів.
5. Особливості подачі текстової та візуальної інформації про самогубства.
6. Шоковий візуальний контент як складова матеріалів про події в зоні АТО.

Завдання для самостійної роботи

1. Знайти приклади шокowego контенту в матеріалах про події в зоні АТО. Запропонувати альтернативні методи візуалізації.
2. Знайти приклади порушень прав неповнолітніх осіб через фотографії у журналістських матеріалах.
3. Знайти приклади зображень у вінницьких медіа та регіональній рекламі, що дискримінують за ознаками гендерної ідентичності, національного, расового, етнічного походження та фізичного стану.
4. Проаналізувати класичний приклад вербальної та візуальної дискримінації в матеріалі «Нової Тернопільської газети «Біля Орнави лилася чорна кров. Араби з неграми билися за наших курвів» (Біля «Орнави» лилася «чорна» кров... // Нова Тернопільська газета. – 2012. – № 4. – С. 1.).

Рекомендована література та джерела:

1. Глушко А.В. Візуальні елементи в заголовочному комплексі як маніпулятивне средство ескалации конфликта / А.В. Глушко // Дискурс смысловой войны: агрессия и аргументация. Сборник научных статей / Елена Тараненко, Хольгер Куссе, Татьяна Нагорняк и др. – Винница : ФОР «Барановская», 2016. – С.140-162.
2. Глушко А.В. Візуалізація збройного конфлікту в українських мережевих ЗМК як фактор медіатравми. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mediaosvita.org.ua/book/glushko-a-v-vizualizatsiya-zbrojnogo-konfliktu-v-ukrayin-skyh-merezhevyh-zmk-yak-faktor-mediatravmy/>.
3. Гридчина В. В. Етичні стандарти роботи фотожурналіста: вітчизняні та світові реалії / В. В. Гридчина // Наукові записки Інституту журналістики / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Інститут журналістики. – Київ, 2014. – Т. 56. – С. 232–238.
4. Гридчина В., Власова А. Етичні проблеми висвітлення смерті у фотоматеріалах медіа / Вікторія Гридчина, Анастасія Власова // Теле- та радіожурналістика. – 2016. – Вип. 15. – С. 13–20.
5. Журналіст і травма: як діяти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/how_to/zhurnalist_i_travma_yak_diyati/.
6. Журналістська етика: Що робити, якщо на фото показано насильство і смерть [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://imi.org.ua/advice/jurnaliststskaya-etika-chto-delat-esli-na-foto-pokazanyi-nasilie-i-smert/>.
7. За чертой: Как снимать смерть [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://birdinflight.com/ru/professiya/za-chertoy-kak-snimat-smert.html?lang=%2Fru%2Fprofession-%2Fza-chertoy-kak-snimat-smert.html+target%3Dfacebook>.

8. Найдюнова Л. Суїцид у медіа. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://detector.media/blogs/article/131289/2017-10-26-suitsid-u-media/>.
9. Смерть в об'єктиві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.svoboda.org/a/28829054.html>.
10. Толокольнікова К. Смерть на очах у глядачів / Катерина Толокольнікова // Телекритика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.telekritika.ua/profesija/2015-03-02/104412>.
11. Чернецька С. Смерть у фаворі / Світлана Чернецька // 20 хвилин [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://te.20minut.ua/blogs/smert-u-favori.html>.
12. Як написати про смерть [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/yak_napisati_pro_smert/.

Тема 8: Національний превентивний механізм: медійні інструменти.

Лекції – 2 год. Практичні заняття – 2 год.

Основні принципи роботи національного превентивного механізму. Моніторинг місць несвободи і медіа висвітлення результатів моніторингу. Законодавство у сфері національного превентивного механізму, внесення змін до законодавства і реакція медіа на відповідні зміни. Публікації у ЗМІ про порушення прав людини в місцях несвободи. Звіти за результатами діяльності НПМ та участь у них медіа.

План практичних занять

1. Національний превентивний механізм, засади його роботи, суспільна потреба в його діяльності.
2. Принципи й інструменти медійного висвітлення діяльності НПМ.
3. Публікації в медіа, що стосуються порушень прав людини в місцях несвободи.
4. Медіа і закони: що пишуть і що потрібно писати про законодавство в сфері діяльності НПМ.

Завдання для самостійної роботи

Створити інфографіку на тему «Місця несвободи в Україні. Те, чого ви не знали».

Рекомендована література та джерела:

1. Про «місця несвободи». Газета «День». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/article/cus-pilstvo/pro-miscya-nesvobodi>.
2. «Національний превентивний механізм та інші види боротьби з катуваннями: досягнення і перспективи розвитку». Електронний ресурс. Режим доступу <http://khisr.kharkov.ua/index.php?id=1386583731>.
3. Національний превентивний механізм (Інтернет-сайт) <http://www.npm.org.ua/>; <https://www.facebook.com/NP-MUkraine/>.
4. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» щодо національного превентивного механізму» від 2.10.2-012. Режим доступу <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5409-17>.
5. Про «місця несвободи» та національний превентивний механізм/ Валентина Волік. Електронний ресурс. Режим доступу https://topkonotop.com/posts/pro_%C2%ABmiscya_nesvobody%C2%BB_ta_nacional%27nyj_preventivnyj_mehanizm.html.
6. Люди не консерви. Відеоролик. Режим доступу <https://www.youtube.com/watch?v=0W2nnCI-SOo>.
7. Что такое «места несвободы»? Надежда Колесникова. Електронний ресурс. Режим доступу <https://petrimazepa.com/notafreespace.html#.WMqTKHsbzP0.facebook>.

ЗАЛІК: залік проходить у формі захисту власного проекту.

ПРОЕКТ: моніторинг порушень прав обраної самостійно категорії людей (чутливої групи) у регіональному медіадискурсі та публічних просторах. Створення документального відеоролика, у якому розкриватиметься обрана проблематика.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ДЛЯ 4 КУРСУ

3

МОДУЛЬ 3. ДИСЦИПЛІНА «МЕДІАПРАВО ТА ЖУРНАЛІСТСЬКА ЕТИКА»

Загальний обсяг – 90 год. з них:

- аудиторних – 32 год. (22 год. лекційних, 12 год. практичних)
- самостійної роботи – 56 год.

Відповідальна – Глушко А.В.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ «ПРАВА ЛЮДИНИ В МЕДІА»

(6 год. лекційних, 6 год. практичних)

Тема 1. Законодавче забезпечення захисту прав людини.

(2 год. лекційних, 2 год. практичних)

Міжнародні документи, що регулюють питання дотримання прав людини.. Історія укладання та зміст основних міжнародних правових документів: Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації, Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Конвенція про права дитини, Конвенція про права інвалідів, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та інші. Проблеми дотримання основних міжнародно-правових актів в Україні. Українське законодавство, що регулює питання захисту прав людини. Законодавчі норми, що регулюють права і обов'язки працівників медіа в контексті дотримання прав інших людей. Специфіка функціонування незалежних громадських організацій, що займаються проблемами правового захисту.

План практичного заняття

1. Сутність концепції «права людини». Гуманістичні засади та базові цінності як основа прав людини.
2. Зміст понять «дискримінація», «нетолерантність», «нетерпимість». Види дискримінації: пряма і непряма дискримінація, структурна дискримінація, мультидискримінація.
3. Поняття вразливих груп. Категорії населення, що зазнають найбільшої дискримінації.
4. Зміст ключових міжнародних документів у сфері прав людини.
5. Повноваження, судова практика та досвід Європейського суду з прав людини.
6. Норми українського законодавства у сфері медіа, що регулюють ключові аспекти прав людини та прав журналіста зокрема.

Завдання для самостійної роботи

1. Знайти інформацію про вінницькі НГО, які займаються питанням захисту прав людини. Провести моніторинг регіонального медіаконтенту на предмет згадки представників цих організацій в якості експертів або їх активностей в якості інформаційного приводу.
2. Знайти у вінницьких медіа приклади матеріалів просвітницького характеру, які присвячені проблемі прав людини, долають упереджене ставлення суспільства до даної проблеми, піднімають питання, пов'язані з інтересами вразливих груп (гендерна проблематика, міжетнічний діалог, люди з інвалідністю тощо).
3. Провести опитування серед колег і знайомих на тему «Що таке права людини та які права порушуються найбільше?»

Рекомендована література та джерела:

1. Бурило Ю. Організаційно-правові засади захисту суспільної моралі в Україні / Ю. Бурило // Правова інформатика. – 2006. – № 3. – С. 32–39.

2. Волкова А. С. Сучасні реалії функціонування журналістських правозахисних організацій на території України / А. С. Волкова // Плебологічне осмислення перспектив розвитку Української держави : Третя Всеукр. наук.-практ. конф. (20 трав. 2010 р., Київ) : матеріали доп. і виступів. – К., 2010. – Вип. 3. – С. 174–176.
3. Дзьобань О. П. Філософія інформаційного права: світоглядні й загальнотеоретичні засади / О. П. Дзьобань ; Нац. акад. прав. наук України, Наук.-дослід. ін-т інформатики і права. – Х. : Майдан, 2013. – 360 с.
4. Європейські стандарти в галузі свободи слова. – К. : Ін Юре, 2002. – 232 с. – (Права людини в міжнародних актах).
5. Загальна декларація прав людини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
6. КОМПАС: Посібник з освіти в області прав людини за участі молоді [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.coe.int/uk/web/compass>.
7. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_207.
8. Конвенція про права дитини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_021.
9. Конвенція про права інвалідів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_g71.
10. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
11. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
12. Кримінальний кодекс України : від 05.04.2001 р. № 2341-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
13. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_105.
14. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
15. Права людини в Україні – 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://helsinki.org.ua/publications/prava-lyudyny-v-ukrajini-2016/>.
16. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні : Закон України від 16.11.1992 р. № 2782-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2782-12>.
17. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.
18. Які права людини в Україні найбільше потребують захисту? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/28168647.html>.

Тема 2. Запобігання проявам дискримінації за ознакою расової, національної, приналежності, регіонального походження та політичних переконань в медіа.

(2 год. лекційних, 2 год. практичних)

Міжнародний досвід боротьби з дискримінацією за національними та расовими ознаками. Ключові положення правових документів: Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації та Міжнародна конвенція про захист прав всіх трудящих-мігрантів та членів їх сімей. Особливості висвітлення в українських медіа питань, пов'язаних з етнічними меншинами, причини прояву дискримінації в медіатекстах. Інструменти дотримання толерантності та недискримінації, рекомендації щодо коректної номінації. Проблема мови ворожнечі стосовно представників ромської національної меншини в українських медіа.

Дискримінація за ознакою політичних переконань як відображення суспільно-політичної кризи в українських медіа. Особливості висвітлення питань, пов'язаних з ВПО, в медіа. Проблема термінологічної плутанини: ВПО, переселенці, біженці. Світовий досвід у врегулюванні проблем, пов'язаних з біженцями, переселенцями, іммігрантами. Світові медійні скандали, пов'язані з висвітленням даної проблематики. Причини прояву дискримінації відносно ВПО в українських медіа.

План практичного заняття

1. Ксенофобія, расизм, антисемітизм як форми дискримінації.
2. Проблема дискримінації ромів в українських медіа та засоби протидії ромофобії.
3. Релігійна дискримінація в медіапросторі та причини її виникнення.
4. Прояви нетерпимості та дискримінації в журналістських матеріалах, присвячених подіям в зоні АТО.
5. Особливості висвітлення питань пов'язаних з ВПО в українських медіа: причини нетолерантності та стереотипізації.

Завдання для самостійної роботи

1. Знайти приклади дискримінації за ознаками расової, етнічної приналежності у вінницьких медіа, проаналізувати причини прояву нетолерантності та запропонувати альтернативне висвітлення даної проблематики.
2. Запропонувати теми для матеріалів, які здатні подолати стереотипи у суспільстві стосовно ромської спільноти.
3. Знайти приклади матеріалів у вінницьких медіа, присвячені темі ВПО, проаналізувати контекст даних публікацій.

Рекомендована література та джерела:

1. Закладинки. Посібник з протидії мові ненависті через освіту з прав людини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.nohatespeechmovement.org/public/download/Bookmarks_UA.pdf.
2. Злочини на ґрунті ненависті: попередження та реагування. Інформаційно-довідковий посібник для громадських організацій у регіоні ОБСЄ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osce.org/uk/node/180336?download=true>.
3. Козир Н., Григор'єв О. Мова ворожнечі в Інтернет-ЗМІ стосовно представників ромської національної меншини в Закарпатті / Наталія Козир, Олег Григор'єв // Права людини в Україні. Інформаційний портал Харківської правозахисної групи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://khp.org/index.php?id=1394667648>.
4. Вразливі групи як об'єкт дискримінації, расизму, ксенофобії та злочинів на ґрунті ненависті // Права людини в Україні. Інформаційний портал Харківської правозахисної групи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://khp.org/index.php?id=1362647444>.
5. Мова ворожнечі в друкованих ЗМІ Донбасу по обидві сторони лінії фронту // Донецький інститут інформації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dii.dn.ua/analytics/125-mova-vorozhnechi-v-drukovanykh-zmi-donbasu-po-obydvi-storony-linii-frontu-->
6. Мова ворожнечі та ЗМІ: міжнародні стандарти та підходи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://noborders.org.ua/wp-content/uploads/2015/11/guidelines_hatespeech_media.pdf.
7. 20 порад журналістам, як висвітлювати внутрішньо переміщених осіб [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.mediasapiens.ua/ethics/standards/20_porad_zhurnalistam_yak_visvitlyuvati_vnutrishno_peremische-nikh_osib_vid_proektu_golos_mistsevikh_zmi/.

Тема 3. Запобігання проявам дискримінації за ознакою фізичного стану, стану здоров'я та гендерної ідентичності.

(2 год. лекційних, 2 год. практичних)

Гендер і стать: сутність основних термінів та концепцій. Поняття гендерних ролей, стереотипів, дискримінації, сексизму, мізогінії. Гендерні стратегії в освіті, економіці, політиці та їх вплив на розвиток суспільства. Основні проблеми висвітлення гендерної тематики в медіа. Рекомендації щодо гендерно-чутливого підходу в медіа. Гендерована мова та специфіка використання фемінітивів в медіатекстах. Гендерні аспекти в рекламі: об'єктивація та інструменти боротьби з нею.

Поняття дискримінації за ознакою інвалідності. Види інвалідності та статистичні дані щодо людей з інвалідністю у світі та в Україні. Необізнаність та упередженість як ключові проблеми ставлення суспільства до людей з інвалідністю, історичний контекст формування стосунків між суспільством та людьми з інвалідністю. Міжнародні та українські законодавчі та правові документи, що захищають

права людей з інвалідністю. Моделі інвалідності як способи організації суспільства по відношенню до людей з інвалідністю. Найпоширеніші стереотипи щодо людей з інвалідністю в медіа. Рекомендації щодо толерантної термінології для журналістів, що пишуть матеріали на тему інвалідності. Рекомендації щодо взаємодії журналістів з людьми з інвалідністю. Концепція «універсального дизайну» як ідея побудови комфортного простору для всього суспільства.

План практичного заняття

1. Гендерні стереотипи в медіа та інструменти боротьби з ними.
2. Основні рекомендації щодо гендерно-чутливої журналістики.
3. Висвітлення питань, пов'язаних з представниками ЛГБТ-спільноти: проблема нетолерантності медіа.
4. Гендерні аспекти реклами та шляхи регулювання проявів сексизму та об'єктивації в рекламних меседжах.
5. Дискримінація за ознакою інвалідності та її прояви в медіа.
6. Толерантна лексика у висвітленні питань, пов'язаних з людьми з інвалідністю. Рекомендації щодо просування рівності та недискримінації відносно людей з інвалідністю в медіа.

Завдання для самостійної роботи

1. Знайти приклади гендерних стереотипів у вінницьких медіа.
2. Провести моніторинг вінницьких медіа щодо гендерного балансу а) щодо експертів/експерток, б) героїв/героїнь матеріалів.
3. Проаналізувати регіональні рекламні тексти (в медіа, зовнішні носії) на предмет наявності сексизму та об'єктивації.
4. Проаналізувати, як часто вінницькі медіа пишуть/створюють сюжети про людей з інвалідністю, чи дотримуються норм толерантної лексики, в якому контексті найчастіше згадують про проблеми та потреби даної категорії?

Рекомендована література та джерела:

1. Вольвач Я. «Не по суті, а по статі»: 6 тез про гендерно чутливу журналістику \ Яся Вольвач // Повага [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://povaha.org.ua/ne-po-suti-a-po-stati-6-tez-pro-henderno-chutlyvu-zhurnalistyku/>.
2. Гендер для медій. Підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей / За ред. М. Маєрчик, О. Плахотнік, Г. Ярманової. – К. : Критика, 2013. – 220 с.
3. Гендерні медійні практики: Навчальний посібник із гендерної рівності та недискримінації для студентів вищих навчальних закладів / Колектив авторів. – Київ, 2014. – 206 с. – Електронний додаток: диск «Гендерні медійні практики». Загальна редакція: Сергій Штурхецький.
4. Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/875-12>.
5. Конвенція про права інвалідів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_g71.
6. Романюк О. 10 рекомендацій для журналістів щодо гендерного балансу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cje.org.ua/ua/blog/10-rekomendaciy-dlya-zhurnalistiv-shchodo-gendernogo-balansu>.
7. У новинах українських ЗМІ жінок згадують втричі рідше, ніж чоловіків – дослідження [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://imi.org.ua/monitorings/u-novynah-ukrajinskyh-zmi-zhinok-zhaduyut-vtrychi-ridshe-nizh-cholovikiv-doslidzhennya/>.
8. Фемінітиви у словниках були ще у 16 столітті, куди вони поділись? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://povaha.org.ua/feminivityu-u-slovnnykah-buly-sche-u-16-stolitti-kudy-vony-podilyl/>.
9. Як розповідати про людей з інвалідністю: поради для журналістів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.mediasapiens.ua/ethics/standards/yak_rozpovidati_pro_lyudey_z_invalidnistyu_poradi_dlya_zhurnalistiv/.

Підсумкова робота за даним тематичним модулем: модульний контроль з елементами тестування та аналітичної роботи з прикладами журналістських текстів.

ПРАВА ЛЮДИНИ У СОЦІАЛЬНІЙ ПРОБЛЕМАТИЦІ ДРУКОВАНИХ ЗМІ

Кафедра журналістики
Одеського національного
університету імені
І.І.Мечникова

Брошкова С.Л.,
к.е.н., доцент

Галузь знань

06 журналістика

Освітній рівень

бакалавр

Освітня програма

журналістика

Навчальна програма дисципліни «Права людини у соціальній проблематиці друкованих ЗМІ» складена відповідно до освітньо-професійної/освітньо-наукової програми підготовки перший бакалаврський рівень спеціальності 061 Журналістика.

Предметом навчальної дисципліни «Права людини у соціальній проблематиці друкованих ЗМІ» є висвітлення проблем соціального характеру, активізація дискусії про права людини в медіа, послаблення та уникання мови ворожнечі, висвітлення теми інвалідності, ознайомлення із коректною термінологією. Те саме стосується й висвітлення інших тем, зокрема, прав національних меншин, переселенців, жінок, ЛГБТ, екс-ув'язнених, представниць комерційного сексу.

В структурно-логічній схемі навчання дисципліна «Права людини у соціальній проблематиці друкованих ЗМІ» вивчається на етапі підготовки фахівців першого бакалаврського рівня після вивчення ними дисципліни «Правові основи діяльності ЗМІ», «Професійна та корпоративна етика», «Журналістська етика», «Психологія журналістської творчості», дисципліна супроводжує дисципліни «Освіта і гендер». Це забезпечує можливість викладання дисципліни «Права людини у соціальній проблематиці друкованих ЗМІ» з урахуванням професійної орієнтації фахівців спеціальності 061 – журналістика.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Права людини, рівність та недискримінація, мова ворожнечі.
2. Особливості висвітлення у ЗМІ інвалідності та гендерної тематики.
3. Особливості висвітлення у ЗМІ ромської тематики, ВПО, мігрантів та біженців, проблематики поширених в Україні вразливих груп населення.

Мета формування стратегічних передумов щодо підготовки журналістів в Україні як співучасників реалізації / захисту прав людини.

Підвищення обізнаності у сфері прав людини, рівності та недискримінації, посилення чутливості ЗМІ до проблематики меншин та вразливих груп, а також дотримання етичних журналістських стандартів у висвітленні питань, пов'язаних із правами людини. Унікальність програми – в її інклюзивному та компетентнісному підходах.

Завдання: допомога студентам факультету журналістики, реклами та видавничої справи твердо засвоїти актуальну тематику, спрямовану на поглиблене вивчення основних соціальних проблем у сфері прав людини, що стоять перед нашою державою в сучасних умовах, а також підвищити ефективність виступів преси по проблемах меншин та вразливих груп населення. Соціальний захист людини і є складовою циклу професійної підготовки фахівців спеціальності 061 – журналістика.

Процес вивчення дисципліни спрямований на **формування елементів наступних компетентностей:**

Шифр компетентностей	Знання	Уміння	Комунікація	Автономія та відповідальність
Загальні компетентності				
ЗК4	Здатність опанувати знання і розуміти предметну сферу та професійну діяльність			
ЗК6		Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел		
ЗК8		Здатність працювати в міжнародному контексті		
ЗК10		Здатність до провадження безпечної діяльності		
ЗК11			Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань / видів економічної діяльності)	
ЗК15				Здатність діяти соціально відповідально та свідомо
ЗК16				Здатність цінувати та поважати різноманітність і мультикультурність
Фахові компетентності				
ФК2			Здатність ефективно просувати створений медійний продукт	
ФК3				Здатність проводити дослідження для ефективного просування медійного продукту

Спеціальні компетентності				
СК2	Здатність оцінювати отримані знання з погляду можливості їх застосування у професійній діяльності			
СК5		Здатність створювати інформаційний продукт		

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни **студент повинен**

знати:

- правові засади діяльності журналіста;
- етичні принципи діяльності журналіста ;
- базові поняття щодо предмету;
- специфіку підготовки матеріалів на соціальну тематику для різних соціологічних моделей аудиторії.

вміти:

- вміти зрозуміло та кваліфіковано надавати інформацію стосовно питань, пов'язаних із захистом прав людини;
- вміти готувати інформацію з проблематики меншин та вразливих груп;
- застосовувати надбані навички під час аналізу чужих та написанні власних журналістських матеріалів;
- практично будувати якісний журналістський текст;
- практично використовувати отримані знання;
- застосовувати різні види аргументів у журналістських матеріалах.

В результаті освоєння лекційного курсу, вивчення літературних джерел, а також самостійного зайняття студент повинен закріпити стійкі навички роботи із спеціальною літературою, навчитися використати термінологічний апарат для успішного формування стратегічних передумов щодо підготовки журналістів як співучасників реалізації / захисту прав людини.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Загальна кількість: кредитів – 3 годин –90	Галузь знань 06 журналістика Спеціальність 061 журналістика	Нормативна / за вибором (ВНЗ/студента)	
		Рік підготовки	
		3-й	3-й
		Семестр	
		5-й	5-й
		Лекції	
		24 год.	12 год.
		Практичні / семінари	
44 год.	18 год.		
Лабораторні			

		-	-
		Самостійна робота	
залікових модулів – 2	Спеціалізації: –	22	60
змістових модулів – 3	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	Індивідуальні завдання:	
		-	-
		Вид контролю:	
		іспит	іспит

1 МОДУЛЬ 1. ПРАВА ЛЮДИНИ: РІВНІСТЬ ТА НЕДИСКРИМІНАЦІЯ.

Тема 1. Роль ЗМІ у відстоюванні прав людини. Сучасна концепція прав людини та демократії. Дії на захист суспільних інтересів та права людини.

Роль ЗМІ у формуванні правосвідомості населення і захисті суспільних інтересів. ЗМІ як найефективніший спосіб захисту прав людини в уявленнях українців. Ставлення журналістів до різних проблем, пов'язаних із правами людини.

Походження прав людини. Права людини як взаємовідносини людини (одиниці) і влади, меншості і більшості. Права людини і демократія. Стандарти прав людини. Позитивні і негативні права.

Тема 2. Дискримінація і рівень толерантності в Україні. Проблема дискримінації, основні ознаки, види, сфери прояву. Мова ворожнечі, її проявлення та її уникання.

Стереотипи як джерело дискримінації. Визначення дискримінації, її основні види (пряма, непряма, утиск, відмова від розумного пристосування), захищені ознаки, сфери прояву дискримінації, способи захисту від дискримінації.

Мова ворожнечі як один із різновидів дискримінації, її типологія (тяжкі, середні та м'які прояви мови ворожнечі). Мова ворожнечі у засобах масової інформації: причини, види, масштаб, наслідки. Як уникати мови ворожнечі при підготовці журналістських матеріалів.

Тема 3. Юридичні та практичні аспекти захисту професійних прав журналіста. Права людини в Україні та журналістська етика.

Загальний огляд прав та гарантій професійної діяльності журналіста. Захист джерел інформації. Захист прав у випадку нападу і конфлікту. Захист права на використання техніки. Останні зміни до Кримінального кодексу України: нові склади злочинів за порушення прав журналістів та нова редакція статті 171 КК. Статті Кримінального кодексу, які найчастіше використовують проти журналістів, як мінімізувати ризики.

Комісія з журналістської етики як спосіб майданчик для журналістської саморегуляції та розвитку професійних стандартів. Перезавантаження КЖЕ, нові стратегічні цілі та завдання комісії, напрямки роботи. Актуальні кейси КЖЕ, пов'язані з правами людини (питання приватності, презумпція невинуватості, недискримінація, права дитини та ін.)

2 МОДУЛЬ 2. ОСОБЛИВОСТІ ВИСВІТЛЕННЯ У ЗМІ ІНВАЛІДНОСТІ ТА ҐЕНДЕРНОЇ ТЕМАТИКИ

Тема 4. Больові точки висвітлення теми інвалідності в українських мас-медіа.

Інвалідність. Моделі інвалідності, їх еволюція і сучасне розуміння інвалідності у світі. Соціальне підприємництво. Засоби масової інформації та інклюзивне прийняття рішень. Етика спілкування з людьми з інвалідністю.

Термінологія: які слова використовувати, висвітлюючи тематику інвалідності? Еволюція ставлення до інвалідності у світі і сучасний підхід. Моделі інвалідності (медична, благодійна, соціальна, правозахисна). Взірцеві і невдалі практики висвітлення теми інвалідності у ЗМІ. Моніторинг регіональних ЗМІ, аналіз публікацій, підготовка журналістських матеріалів з висвітленням проблем людей з інвалідністю. Процес інклюзивного прийняття рішень та його застосування в умовах українських редакцій. Як можуть ЗМІ залучати людей з інвалідністю до процесів прийняття рішень?

Особливості спілкування з людьми, які мають порушення зору, слуху, опорно-рухового апарату, мовленнєві і психічні порушення.

Приклади успішних українських соціальних підприємств, що сприяють збільшенню ступеню участі всіх громадян в соціумі, включення людей з інвалідністю в активне суспільне життя.

Тема 5. Концепція «універсального дизайну» у просторі, послугах, інформації.

Які існують бар'єри для людей з інвалідністю і як ЗМІ можуть їх долати? Концепція «універсального дизайну» у просторі, послугах, інформації. Принципи Універсального дизайну: рівність та доступність використання, гнучкість використання, простота й інтуїтивність використання, доступно викладена інформація, терпимість до помилок, малі фізичні зусилля, наявність необхідного розміру, місця, простору.

Тема 6. Гендероване суспільство та його медійні виміри. «Слова, що мають значення»: як мова може (не) відтворювати гендерні упередження. Як писати про гендерно-обумовлене насильство. Інформаційні кампанії на підтримку жінок, які зазнали домашнього насильства.

Образи жінок-політиків у медіа. Вертикальна та горизонтальна сегрегація ринку праці. Дискримінація жінок на ринку праці, гендерна нерівність в оплаті праці. «Жіноча» та «чоловіча робота». Як медіа пишуть про жінок у «нежіночих» сферах зайнятості. Медійне висвітлення теми батьківства: як стереотипи впливають на журналістів(ок). Як медіа пишуть про чоловіків. Аборти та «моральні паніки». Жіноче тіло та краса як гендероване явище (у т.ч. у медійних образах жінок).

Роль мови у відтворенні гендерних упереджень. Андроцентричність мови: чоловік як «норма». Стратегії спротиву андроцентричності мови. Вживання фемінітивів як політична стратегія фемінізації мови: навіть та як. Медійні приклади вживання фемінітивів.

Види насильства стосовно жінок (психологічне, економічне, сексуальне, фізичне), чому слід уникати слова «жертва», інформувати про насильство vs захист персональних даних. Як ЗМІ долучаються до кампаній проти домашнього насильства (кейси).

3

МОДУЛЬ 3. ОСОБЛИВОСТІ ВИСВІТЛЕННЯ У ЗМІ РОМСЬКОЇ ТЕМАТИКИ, ВПО, МІГРАНТІВ ТА БІЖЕНЦІВ, ПРОБЛЕМАТИКИ ПОШИРЕНИХ В УКРАЇНІ ВРАЗЛИВИХ ГРУПП НАСЕЛЕННЯ.

Тема 7. Рівні права і можливості чоловіків і жінок: світова та українська практика унормування. Роми в Україні: факти і стереотипи. Особливості висвітлення ромської тематики у ЗМІ.

Роми vs цигани: які терміни використовувати? Основні факти з життя ромської громади в Україні. Історія і культура ромів. Сучасне становище ромів в Україні: освіта, медицина, стосунки із владою і правоохоронними органами.

Ромофобія у ЗМІ: причини, масштаб, наслідки. Як подолати стереотипи та зберегти унікальність цього народу? Особливості роботи журналістів у ромських поселеннях: як підготуватися і що треба знати? Історії успіху, нові практики і підходи до подолання дискримінації ромів.

Тема 8. Висвітлення у ЗМІ питань сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності (СОГІ): міфи і реальність.

Типові помилки і неточності, що припускаються українськими журналістами та журналістками.

Тема 9. Висвітлення у ЗМІ проблематики поширених в Україні вразливих груп (ВІЛ-інфіковані, наркозалежні, працівниці секс-індустрії, ув'язнені).

Проблемами вразливих груп населення є порушення прав людини, насильство та дискримінація. Торгівля людьми, торгівля наркотиками, суспільна моральність – одна з найбільших та актуальних проблем у сучасному світі. Самими поширеними видами тіньової діяльності в Україні є: проституція, торгівля наркотиками. Ця проблема залишається однією з ключових проблем соціально-економічного розвитку, вирішення якої повинно стати об'єктом спільних зусиль державної влади, законодавчої і ЗМІ.

Форми самостійної роботи:

- підготовка до лекцій, практичних занять;
- написання матеріалів у студентську газету;
- моніторинг ЗМІ, підготовка та участь у панельних дискусіях.

Методи навчання:

- аналіз конкретних ситуацій;
- ігрове проектування;
- робота в реальних умовах: прес-конференції та брифінги, презентації та зустрічі;
- письмові творчі роботи лекційної рубрики;
- роботи з виконання домашніх комплексних завдань;
- усна відповідь на колоквиумі, модулі;
- проблемна лекція.

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- Словесні: лекції, семінари, пояснення, розповіді, бесіди.
- Наочні: спостереження, ілюстрування, демонстрування.
- Практичні: вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітико-синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, частково-пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

Форми поточного контролю:

- усна відповідь на практичному занятті;
- доповнення на практичному занятті;
- письмові роботи з самостійно виконаних комплексних завдань;
- соціальна значущість, актуальність розглянутих тем та проблем;
- рівень літературної мови викладу матеріалу, стилістичної та орфографічної відповідності;
- публікації у надрукованих і оприлюднених (розміщених на факультетських стендах) навчальних газетах.

Модульний контроль: результати вивчення проблематики дисципліни підсумовуються викладачем за підсумками накопичених балів під час різних форм контролю: усних відповідей, доповнень на практичних заняттях, виконання рекомендованих домашніх вправ.

Рекомендована література для самостійної роботи

1. Азін В. О., Байда Л. Ю., Грибальський Я. В., Красюкова-Еннс О. В. Доступність та універсальний дизайн : навч.-метод. посіб./ за заг. ред. Байди Л. Ю., Красюкової-Еннс О. В. – К., 2013. – 128с.
2. Брайант Дж., Томпсон С. Основы воздействия СМИ: Пер. с англ. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2004. – 432 с.
3. Гендер для медій: підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей / За ред. Марії Маєрчик, Ольги Плахотнік, Галини Ярманової та ін. // К. : Фенікс, 2012. – 217 с.
4. Декларація про свободу політичних дебатів у засобах масової інформації, схвалена 12 лютого 2004 року на 872-му засіданні Комітету Міністрів Ради Європи.
5. Евстафьев В. А. Журналистика и реклама: Основы взаимодействия (опыт теоретического исследования). – М.: ИМА-Пресс, 2001. – 263 с.
6. Етика в редакційному повсякденні. – К.: Академія Української Преси, Центр Вільної Преси, 2010 – 232 с.
7. Європейська Конвенція з прав людини.
8. Журналістська етика: Посібник для підготовки до державного іспиту [Текст] / Авт. кол. – За ред. В.П. Мостового та В.В. Різуна. – Київ, ТзОВ «ЗН УА», 2014. – 224 с.
9. Закон України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів».
10. Закон України «Про державну таємницю».
11. Закон України «Про доступ до публічної інформації».
12. Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні».
13. Закон України «Про інформацію».
14. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації».
15. Закон України «Про інформаційні агентства».
16. Закон України «Про контррозвідувальну діяльність».
17. Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні».
18. Закон України «Про охорону дитинства».
19. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків».
20. Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні».
21. Закон України «Про національні меншини в Україні».
22. Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту».
23. Закон України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини».
24. Іванов В.Ф., Сердюк В.Є. Журналістська етика: підручник / Іванов В.Ф., Сердюк В.Є. – 2-ге вид., випр. – К.: Вища шк., 2007. – 237 с.
25. Інвалідність та суспільство: навчально-методичний посібник. За заг. редакцією Байди Л.Ю., Красюкової – Еннс О.В. / Кол. авторів: Байда Л.Ю., Красюкова – Еннс О.В., Буров С.Ю., Азін В.О., Грибальський Я.В., Найда Ю.М. – К., 2012. – 216 с.
26. Ключові компетенції проведення гендерно-правової експертизи // Законотворчість: Практичні аспекти впровадження принципу рівних прав і можливостей жінок і чоловіків в діяльності Верховної Ради України. – К.: Москаленко О., 2010. – С. 134.
27. Конвенція «Про захист прав людини і основоположних свобод».
28. Конвенція ООН про права людей з інвалідністю.
29. Конвенція ООН про права дитини.
30. Конституція України.
31. Міжнародні стандарти забезпечення свободи вираження поглядів. Збірник публікацій Артиклю 19 / За ред. Тараса Шевченка, Тетяни Олексіюк, – К., «Фенікс». – 2008. – 224 с.
32. Працевлаштування та зайнятість людей із інвалідністю: Довідник для роботодавців/ Упорядн. Семігіна Т.В., Іванова О.Л., 2010. – 140 с.
33. Мова ворожнечі та ЗМІ: Міжнародні стандарти та підходи. К., 2015. – 64 с.
34. Путеводитель по социальным медиа-2013 / Под ред.К.Меллер, М.Стоун. – Вена: ОБСЕ, 2013. – 176 с.
35. Резолюція 1165 (1998) Парламентської Асамблеї Ради Європи про право на недоторканість приватного життя.
36. Рекомендація КМ РЕ № R (2000) 7 «Про право журналістів не розкривати свої джерела інформації».

37. Саймонс Д. Стисло про дифамацію: Основні концепції законодавства прозахист репутації: Посібник для активістів. – К., 2008.
38. Свобода вираження поглядів: практика Європейського суду щодо України / [Інститут Медіа Права ; за редакцією Т. Шевченка, А. Балацької]. – К. : Фенікс, 2012. – 192 с.
39. Сімейний кодекс України.
40. Стан реалізації державної політик щодо ромів. Звіт за результатами моніторингу виконання Алану заходів Стратегії захисту та інтеграції ромської національної меншини в українське суспільство до 2020 р. / за заг. Ред. А.С. Сеїтосманова. – К.: ФОП Кліменко Ю.Я., 2015 – 72 с.
41. Універсальний дизайн в освіті: посібник / Під заг. ред. Софій Н. З., – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 76 с.
42. Універсальний дизайн: практичні поради, - К: Видавець ТОВ «Київський Бізнес Центр», 2015.
43. Шендеровський К.С. та інші. Медіакомунікації та соціальні проблеми: Збірка навчально-методичних матеріалів і наукових статей в трьох частинах. Частина перша / Упор., ред. К. С. Шендеровського / Київ. нац. ун-т; Ін-т журналістики. – К., 2012. – 288 с.
44. Що українці знають і думають про права людини: загальнонаціональне дослідження / [І. Бекешкіна, Т.Печончик, В.Яворський та ін.]; під заг. ред. Т. Печончик. – Київ, 2017. – 308 с.

Питання для підсумкового контролю

1. Роль ЗМІ у відстоюванні прав людини.
2. Сучасна концепція прав людини та демократії.
3. Дії на захист суспільних інтересів та права людини.
4. Роль ЗМІ у формуванні правосвідомості населення і захисті суспільних інтересів.
5. ЗМІ як найефективніший спосіб захисту прав людини в уявленнях українців.
6. Ставлення журналістів до різних проблем, пов'язаних із правами людини.
7. Походження прав людини.
8. Права людини як взаємовідносини людини (одиниці) і влади, меншості і більшості.
9. Права людини і демократія. Стандарти прав людини. Позитивні і негативні права.
10. Стереотипи як джерело дискримінації.
11. Проблема дискримінації, основні ознаки, види, сфери прояву.
12. Мова ворожнечі, її типологія, проявлення та уникання.
13. Мова ворожнечі у засобах масової інформації: причини, види, масштаб, наслідки.
14. Як уникати мови ворожнечі при підготовці журналістських матеріалів?
15. Практичні аспекти захисту професійних прав журналіста.
16. Права людини в Україні та журналістська етика.
17. Загальний огляд прав та гарантій професійної діяльності журналіста.
18. Захист джерел інформації.
19. Захист прав журналістів у випадку нападу і конфлікту.
20. Як мінімізувати ризики, які найчастіше використовують проти журналістів?
21. Журналістська етика як спосіб майданчик для журналістської саморегуляції та розвитку професійних стандартів.
22. Актуальні кейси КЖЕ, пов'язані з правами людини (питання приватності, презумпція невинуватості, недискримінація, права дитини та ін.).
23. Больові точки висвітлення теми інвалідності в українських мас-медіа. Інвалідність.
24. Моделі інвалідності, їх еволюція і сучасне розуміння інвалідності у світі.

25. Соціальне підприємництво. Приклади успішних українських соціальних підприємств, що сприяють збільшенню ступеню участі всіх громадян в соціумі, включення людей з інвалідністю в активне суспільне життя.
26. Засоби масової інформації та інклюзивне прийняття рішень.
27. Етика спілкування з людьми з інвалідністю.
28. Термінологія: які слова використовувати, висвітлюючи тематику інвалідності?
29. Еволюція ставлення до інвалідності у світі і сучасний підхід.
30. Моделі інвалідності (медична, благодійна, соціальна, правозахисна).
31. Взірцеві і невдалі практики висвітлення теми інвалідності у ЗМІ.
32. Процес інклюзивного прийняття рішень та його застосування в умовах українських редакцій.
33. Як можуть ЗМІ залучати людей з інвалідністю до процесів прийняття рішень?
34. Особливості спілкування з людьми, які мають порушення зору, слуху, опорно-рухового апарату, мовленнєві і психічні порушення.
35. Які існують бар'єри для людей з інвалідністю і як ЗМІ можуть їх долати?
36. Концепція «універсального дизайну» у просторі, послугах, інформації.
37. Принципи Універсального дизайну.
38. Гендероване суспільство та його медійні виміри.
39. Інформаційні кампанії на підтримку жінок, які зазнали домашнього насильства.
40. Дискримінація жінок на ринку праці, нерівність в оплаті праці.
41. Вертикальна та горизонтальна сегрегація ринку праці.
42. Як медіа пишуть про жінок у «нежіночих» сферах зайнятості?
43. Медійне висвітлення теми батьківства: як стереотипи впливають на журналістів(ок). Як медіа пишуть про чоловіків?
44. Жіноче тіло та краса як гендероване явище (у т.ч. у медійних образах жінок).
45. Роль мови у відтворення гендерних упереджень.
46. Андроцентричність мови: чоловік як «норма». Стратегії спротиву андроцентричності мови.
47. Вживання фемінітивів як політична стратегія фемінізації мови. Медійні приклади вживання фемінітивів.
48. Види насильства стосовно жінок.
49. Як ЗМІ долучаються до кампаній проти домашнього насильства (кейси)?
50. Рівні права і можливості чоловіків і жінок: світова та українська практика унормування.
51. Роми в Україні: факти і стереотипи, які терміни використовувати?
52. Особливості висвітлення ромської тематики у ЗМІ.
53. Історія і культура ромів. Основні факти з життя ромської громади в Україні.
54. Сучасне становище ромів в Україні: освіта, медицина, стосунки із владою і правоохоронними органами.
55. Висвітлення у ЗМІ питань сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності. Типові помилки і неточності, що припускаються українськими журналістами та журналістками.
56. Висвітлення у ЗМІ проблематики поширених в Україні вразливих груп (ВІЛ-інфіковані, наркозалежні, працівниці секс-індустрії, ув'язнені).
57. Проблеми вразливих груп населення та порушення прав людини, Торгівля людьми, торгівля наркотиками, висвітлення у ЗМІ.
58. Проблеми соціально-економічного розвитку та спільні зусилля їх вирішення державною владою, законодавчою і ЗМІ.

ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЖУРНАЛІСТИКИ

Кафедра журналістики
Кам'янець-Подільського
національного університету
імені Івана Огієнка

Волковинський О.С.,
доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри журналістики

Галузь знань 06 журналістика
Спеціальність 061 журналістика

Мета: Метою викладання навчальної дисципліни «Історії зарубіжної журналістики» є дослідження джерел виникнення і шляхів розвитку засобів масової інформації різних країн світу і формування системно-комплексних уявлень про світову журналістику як багатоплановий і динамічний феномен.

Завдання: Основними завданнями вивчення дисципліни є: розгляд проблем періодизації світових ЗМІ; висвітлення основних віх розвитку ЗМІ країн Заходу, Сходу, Америки, Азії та Африки від найдавніших часів до сьогодення; дослідження еволюції основних видів видань і окремих жанрів журналістики; аналіз специфіки, історії та сучасності світових шкіл журналістики; окреслення основних перспектив розвитку ЗМІ, виходячи з відомостей про їхню історію.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- періодизацію історії журналістики;
- джерела виникнення і початкові стадії поширення перших інформаційних повідомлень;
- основні етапи розвитку друкованих видань Європи і Америки XV–XX ст.;
- особливості становлення і розвитку журналістики в країнах Латинської Америки, Азії та Африки;
- докорінні зміни в зарубіжній журналістиці XIX – початку XXI століть;
- історичні типи й теорії журналістики;
- тенденції розвитку і перспективи сучасних ЗМІ.

вміти:

- розглядати журналістські явища з урахуванням передумов виникнення, закономірностей розвитку та зв'язків з іншими явищами, тобто в діяхронії;
- на основі засвоєних знань співставляти і характеризувати факти журналістики з точки зору їхньої внутрішньої еволюції та спадкоємності;
- аналізувати публіцистичні і журналістські твори різних періодів і різних країн і визначати їхнє місце в еволюції світових ЗМІ.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1

МОДУЛЬ 1. «ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЖУРНАЛІСТИКИ ВІД НАЙДАВНІШИХ ЧАСІВ ДО СЬОГОДЕННЯ»

- Вступ.
- Мета і завдання курсу.
- Основні підходи до періодизації історії світової журналістики.

- Розповсюдження інформації, ораторське мистецтво і публіцистика в Давньому Єгипті, у Давній Греції, Давньому Римі та Давньому Китаї.
- Пражурналістські явища греко-римської античності.
- «Acta diurna» – перша офіційна газета, її розвиток за правління Юлія Цезаря та Октавіана Августа.
- Ораторське мистецтво у Давній Греції класичної доби (V–IV ст. до н.е.).
- Красномовство в Елліністичній Греції.
- Давньоримське красномовство.

-
- Журналістські явища дів Середньовіччя та Відродження.
  - Основні періоди і центри.
  - Візантійська ранньохристиянська та язичницька риторика.
  - Латинська риторика.
  - Сатирична публіцистика.
  - Передумови виникнення книгодрукування.
  - Виникнення книгодрукування в Європі, його роль у суспільних процесах.
  - І. Гутенберг і його винахід.
  - Розповсюдження типографій у Європейських державах.
  - Перші закони щодо друкарського ремесла, державні пільги.
  - Християнська публіцистика пізньої Античності та раннього Середньовіччя.
  - Публіцистика Нового Заповіту.
  - Листи та промови Амвросія Медіоланського, Ієроніма Стридонського, Василя Великого та Іоанна Златоуста.

-
- Європейська журналістика 17 ст. Загальна характеристика.
  - Формування газетно-журнальної справи.
  - Культурно-історичні передумови виникнення перших газет у Німеччині.
  - Зародження щоденної преси (Т. Рітцше).
  - Французька преса 17 ст. «Ла газетт»
  - Т. Ренодо: історія, тематика, структура.
  - Англійська преса 17 ст. Історичні фактори розвитку.
  - Проблема свободи слова в англійській памфлетистиці 17 ст.
  - Історичні передумови «памфлетної війни» 1640–1663 рр.
  - Цензура в Англії в 17 ст.
  - Основні проблеми публіцистики Дж. Лільберна, Дж. Мільтона, Дж. Уінстенлі.
  - «Ареопагітика» Дж. Мільтона.

-
- Зарубіжна журналістика епохи Просвітництва (18 ст.).
  - Розвиток просвітницьких ідей у Європі, роль преси.
  - Журнальна періодика епохи Просвітництва в Англії.
  - Поява перших європейських журналів.
  - Історичні обставини перебігу журнальної полеміки в англійській журналістиці перших десятиліть 18 ст.

- Видавнича та журналістська діяльність провідних публіцистів Д. Дефо, Дж. Свіфта, Р. Стіла та Дж. Аддісона, Дж. Абернота.
  - Німецька журналістика 18 ст. Французька преса 18 ст.
  - Велика французька буржуазна революція: роль преси в революційних процесах.
-
- Політична публіцистика Франції періоду Великої буржуазної революції.
  - Політичні, соціально-економічні, культурні фактори розвитку.
  - «Паризькі революції» (1789–1793) – енциклопедія французької революції.
  - Журналістська та видавнича діяльність К. Демулена, графа Мірабо, Ж. Ебера, М. Робесп'єра, Ж.П. Марата, Ф.Н. Бабьофа.
-
- Розвиток періодичної преси Росії у 18–19 ст.
  - Північноамериканська журналістика 17–19 ст.
  - Становлення журналістики в країнах Латинської Америки, Азії та Африки.
-
- Докорінні зміни в зарубіжній журналістиці 19 ст.
  - Комунікаційні інновації 19 ст.
  - Становлення свободи слова: скасування політичної та економічної цензури у Франції, Великобританії, на території Священної Римської імперії.
  - Історія «Таймс» як «четвертої влади».
  - Поява масової журналістики.
  - Завершення «ери персонального журналізму».
  - Феномен «PENNY PRESS».
  - Поява інформантств.
-
- Зростання ролі та засобів масової комунікації у 20 ст.
  - Комунікаційні революції 20 ст.
  - Основні фактори розвитку журналістики країн Західної Європи та США у I пол. XX ст.
  - Монополізація, концентрація та конкуренція зарубіжних ЗМІ, процеси централізації та децентралізації, регіоналізації та спеціалізації, конвергенції та диверсифікації ЗМІ.
  - Сучасні видавничі концерни.
-
- Типологічна еволюція періодики.
  - Чинники стрімкого розвитку друку на початку XX ст.
  - Розмежування преси на якісну та масову.
  - Розвиток нових жанрів.
-
- Характеристика основних типів видань: таблоїдів, щотижневих журналів новин, масових ілюстрованих журналів, ділових журналів, журналів-дайджестів, науково-популярних, пізнавальних журналів.
-

- Американська розслідувальна журналістика XX ст.
- Історія розвитку розслідувальної журналістики Західної Європи та Америки.
- Аналіз творів Е. Синклера, Л. Стеффенса, К. Бернстайна та Б. Вудворда.

- Жанр репортажу в зарубіжній публіцистиці XIX–XX ст.
- Основні тематичні та жанрові напрямки розвитку репортажу XX ст.
- Аналіз публіцистики Е. Кокрейн, Г. Уеллса, Дж. Ріда, Ю. Фучика.
- Електронні ЗМІ у глобальних комунікаційних процесах.
- Становлення і розвиток радіомовлення.
- Шлях радіо від нового засобу зв'язку до засобу масової інформації.
- Розвиток основних моделей організації радіомовлення.
- Міжнародне радіомовлення.

- **Визначальні тенденції розвитку світової журналістики II пол. XX ст.**
- **«Загальна декларація прав людини» (1948) та її значення для розвитку журналістики.**
- **Конститутивна цінність 19 статті «Загальної декларації прав людини» про свободу переконань і можливість їх вільного виявлення.**

- Доба телебачення.
- Експерименти та перші регулярні телепередачі напередодні II Світової війни.
- Становлення ТБ як ЗМІ і перетворення на їх основний вид у II п. XX ст.
- Основні моделі організації ТБ. Тенденції розвитку зарубіжного ТБ на сучасному етапі.
- Форми організації, основні фігуранти телевізійного простору, сучасні тенденції розвитку телебачення країн Західної Європи та США.

- Провідні глобальні телемережі новин на сучасному світовому інформаційному ринку.
- Національні особливості систем ЗМК Сучасна журналістика Великобританії, Німеччини, Франції, країн Північної Європи, США.
- Острівний та континентальний типи журналістики. Аналіз преси Великобританії, США та європейських країн.

- Теоретичні та організаційні засади функціонування зарубіжної журналістики.
- Світові школи та теорії журналістики.
- Організації журналістів: історія та сучасність.
- Найсучасніші теорії та напрямки дослідження мас-медіа (управлінська, комунікативна, «четвертої влади», «інформаційного суспільства», соціологічна).

ПРАВА ЛЮДИНИ ТА СОЦІАЛЬНА ТЕМАТИКА В МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ

Кафедра журналістики
Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Янець Надія Володимирівна,
магістр педагогічної освіти, асистент кафедри

Напрямок підготовки 061 «Журналістика»

Галузь знань 06 журналістика

Освітній рівень бакалавр

Ідея та експертна підтримка
Шендеровського К.С. (інститут журналістики
КНУ імені Тараса Шевченка)

Предметом навчальної дисципліни «Права людини та соціальна тематика в медійному дискурсі» є інтегрована підготовка студентів до сприйняття та відображення в медіа чутливо-конфліктних питань українського суспільства, які позначені, з одного боку, системними порушеннями прав людини в Україні, з іншого боку, соціальними явищами та причинами чисельних соціальних проблем. Навчання фокусується на групах чинників «причин» та «наслідків» сучасного становища людини/людей в суспільстві/ громаді/ спільноті; дозволяє адекватно генерувати соціальні та правозахисні смисли в умовах війни та миру; підкріплено результатами наукових досліджень та прикладами регіональної медіапрактики. Навчальний ефект створюється через прийом подвійного, взаємопов'язаного опрацювання типових та спеціальних ознак «соціальної видимості/ активності» та «суттєвості життя» людини в Україні, в першу чергу тих, чії права людини потребують систематичного захисту: люди з інвалідністю, ВІЛ-позитивні, хворі на СНІД, наркозалежні, бездомні, безпритульні, психічно вразливі тощо.

В структурно-логічній схемі навчання дисципліна «Права людини та соціальна тематика в медійному дискурсі» вивчається після опрацювання дисциплін «Журналістська етика», «Медіаправо», «Соціологія масової комунікації», «Медіабезпека», «Проблематика ЗМІ».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Журналістика на цінностях прав людини.
2. Журналістика на принципах інтеграції, розвитку людини.

Мета курсу: формування у студентів знань та вмінь відображати соціально-правозахисні медіа теми в умовах мирного та конфліктного середовища, на державному, регіональному та місцевому рівнях, в умовах недовіри органів влади та громадського активізму, очевидних/бажаних соціальних змін щодо інтеграції та людського розвитку.

Завдання курсу: забезпечити інтегроване навчання для створення медіаматеріалів соціальної, правозахисної, соціально-правозахисної значущості для медіа аудиторії.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент **повинен знати:**

- сучасні стандарти прав людини та їх регулюючий вплив на права, обов'язки, етичні принципи журналістики;

- рольові та функціональні передумови включення журналістики до механізмів захисту прав людини та процесів вирішення соціальних питань, проблем;
- теоретичні основи інклюзивного, антидискримінаційного підходів в медіа, утвердження ґендерної рівності та становлення відповідної практики;
- типові та спеціальні ознаки підготовки матеріалів про вразливі групи, особливості роботи з ними.

Студенти повинні **вміти**:

- застосовувати у практичній діяльності цінності прав людини та принципи соціального партнерства;
- визначати провідну ідею та принципи відбору інформації для створення матеріалів соціальної та правозахисної значущості для аудиторії;
- відстежувати, аналізувати й оцінювати факти, події, явища та медіаматеріали, зокрема ті, які стосуються національних, регіональних, місцевих процесів вирішення соціальних питань, проблем;
- комунікувати та співпрацювати із представникам різних благодійних організацій, правозахисниками та представниками органів влади і вразливих груп;
- враховувати особливості висвітлення соціально-правозахисних тем в умовах миру та війни/агресії/конфлікту.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3 Модулів – 2 Змістових модулів – 2 Загальна кількість годин – 60 Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Галузь знань 06 «Журналістика» Напрям підготовки 061 «Журналістика» Спеціальність: журналістика Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Рік підготовки	
		3-й	3-й
		Семестр	
		6-й	6-й
		Лекції	
		6 год.	2 год.
		Практичні / семінари	
		24 год.	6 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		50 год.	70 год.
Індивідуальні завдання:			
10 год.	-		
Вид контролю:			
Залік	Залік		

1

МОДУЛЬ 1. ЖУРНАЛІСТИКА НА ЦІННОСТЯХ ПРАВ ЛЮДИНИ

Тема 1. Роль медіа у захисті прав людини: компетентність журналістів.

Сучасна концепція прав людини. Стандарти прав людини. Взаємозв'язок міжнародних, європейських та національних норм з правом людини та громадянина України, обов'язком влади, правозахисниками,

соціальними працівниками, волонтерами, благодійниками, громадськими активістами та релігійним соціальним служінням.

Права людини та права журналістів в умовах війни/конфлікту та миру. Права людини та журналістська етика в умовах війни/конфлікту та миру. Взаємозв'язок прав людини та прав і обов'язків журналіста в умовах війни/конфлікту та миру. Стан дотримання прав людини в Україні: основні тенденції та стратегії змін. Порушення прав людини: вразливі групи та системні явища.

Тема 2. Сучасна журналістика як антидискримінаційна практика.

Дискримінація як системна причина порушення прав людини. Ознаки, види, сфери прояву дискримінації. Мова ворожнечі як різновид дискримінації. Hate speech у медіа та способи її уникнення. Обов'язки влади/держави та активізм людини/спільноти/громади у протидії дискримінації, ненависті, відчуження, насильства тощо.

Тема 3. Сучасна журналістика як співучасник розвитку механізмів захисту прав людини в Україні.

Механізм захисту прав людини (національний, регіональний, місцевий рівні). Інститут Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Місця несвободи (закритий соціальний простір) та Національний превентивний механізм. Правоохоронні інститути в Україні (прокуратура, суд, поліція) та системні проблеми захисту прав людини.

Міжнародні та європейські інституції (їхній нормативний, інформаційний, ресурсний потенціал) щодо захисту прав людини в Україні. Національні та регіональні програми реалізації прав людини. Правозахисна організація. Правозахисний активізм та адвокаційні кампанії. Інформаційні приводи за датами календаря. Становлення в Україні правозахисної журналістики.

2

МОДУЛЬ 2. ЖУРНАЛІСТИКА НА ПРИНЦИПАХ ІНТЕГРАЦІЇ, РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ

Тема 4. Інклюзивний підхід в журналістиці: люди з інвалідністю.

Включення в медіадіяльність життя людей з інвалідністю. Історія інвалідності та формування провідної ідеї соціальної журналістики. Основні концепції та моделі прийняття/вирішення соціальних питань та проблем людей з інвалідністю. Міжнародне та українське законодавства, що регулює сферу прав людини – людей з інвалідністю. Люди з інвалідністю як вразлива група в правозахисній журналістиці. Протидія стереотипам, упередженням, дискримінації щодо людей з інвалідністю. Активність людей з інвалідністю. Вимоги до мови, термінології, заголовків, каталогу тем в журналістиці, що стосується життя людей з інвалідністю в Україні. Концепція універсального дизайну й інклюзивне прийняття рішень у медіа. Етика та етикет спілкування з людьми із різними видами інвалідності.

Тема 5. Медійні виміри гендерованого суспільства.

Гендер, гендерні теорії та їх роль в розвитку соціально відповідальних/соціально значущих медіа. Жінки як вразлива група: системні порушення прав людини та спеціальні нормативні регулятори. Рівні права і можливості жінок та чоловіків: українська та світова практика унормування. Гендерний дисбаланс в медіа: політика, економіка, освіта, родина. Гендерно-обумовлене насильство та його відображення у ЗМІ. Протидія сексизму в медіа. Вимоги до мови, термінології, заголовків, каталогу тем в журналістиці, що стосується питань утвердження гендерної рівності та життя жінок в Україні.

Тема 6. Соціальні проблеми національних меншин та захист прав людини.

Етнічний склад населення України. Поняття про національну меншину. Обов'язки держави та громад щодо інтеграції та розвитку національних меншин. Місце та роль сучасних медіа у протидії расизму, етнофобії, ксенофобії.

Роми в Україні як вразлива група. Стратегії вирішення питань ромів: європейський досвід. Концепції розвитку та соціальних змін ромів в Україні. Роль міжнародних організацій та спільнот у формуванні вітчизняного досвіду вирішення питань. Криміналізація та ненависть до ромів в територіальних громадах України - уроки чутливості для медіа. Вимоги до мови, термінології, заголовків, каталогу тем в журналістиці, що стосується питань захисту прав ромів та їхнього життя в Україні.

Тема 7. Вікова тематика у медійному дискурсі.

Діти в Україні як соціальна група та як вразлива група щодо порушення їхніх прав. Конвенція ООН про права дитини. Механізми захисту прав дитини в Україні. Особливі соціальні теми: діти-сироти; безпритульні діти та соціальні сироти; діти з неблагополучних сімей; діти в конфлікті з кримінальним законодавством; насильство і діти; експлуатація дітей; розвиток та інтеграція дітей в соціумі; здоров'я дітей. рекомендації ЮНІСЕФ в Україні щодо визначення соціальних проблем дітей. Рух «Міста дружні для дитини». Рекомендації ЮНІСЕФ щодо тематичного каталогу в журналістиці з питань прав дитини. Діти і заклади несвободи. Деінституалізація інтернатних закладів для дітей.

Літні люди в Україні як соціальна група та як вразлива група щодо порушення їхніх прав. Протидія ейджизму. Причини соціальної та правозахисної вразливості літніх людей. Потреба щодо формування нових соціальних норм в українському суспільстві (старість – найкращий період життя). Формування під егідою ООН спеціальної декларації щодо прав літніх людей. Провідна ідея та основні принципи сучасного висвітлення соціальних питань, соціальних проблем літніх людей та захисту їхніх прав. Вимоги до мови, термінології, заголовків, каталогу тем в журналістиці, що стосуються питань захисту прав людини та життя літніх людей в Україні.

Тема 8. Вразливі групи населення та чутливо-конфліктні теми.

Права людини в умовах війни/конфлікту/агресії. Особливі теми захисту прав людини осіб з числа учасників АТО, їх рідних, заручників, дітей та літніх людей. Інтегральне поєднання рекомендацій міжнародних організацій та українських медіа експертів.

ВПО як нова вразлива група в Україні. Питання захисту прав людини та інтеграції ВПО в нових спільнотах: перетинання соціального та правозахисного.

Проблеми мігрантів та біженців в Україні. Бажання та сподівання негромадян України/іноземців/людей без громадянства та можливості/обов'язок держави та громад.

Бездомні в Україні: подолання в медіа тенденції замовчування, «невидимості», «банальності» соціальних проблем бездомних та безпритульних.

Психічнохворі як вразлива соціальна та правозахисна група. Шляхи виявлення інформації, інформаційні приводи. Вимоги до мовно-стилістичних норм медіапродуктів, що висвітлюють питання захисту прав людини та життя психічнохворих в Україні.

Особи секс-бізнесу, наркозалежні: протидія насильству, криміналізації їх соціальних потреб та розширення правозахисних можливостей. Участь осіб секс-бізнесу, наркозалежних та членів їх родин у відновленні прав людини.

Протидія дискримінації та стигматизації ВІЛ-позитивних, хворих на СНІД. Медико-соціальний, громадський та правозахисний активізм ВІЛ-позитивних людей в Україні.

Протидія ізоляції: питання прав людини та соціальної адаптації ув'язнених. Шляхи виявлення інформації, інформаційні приводи. Вимоги до мови, термінології, заголовків, каталогу тем в журналістиці, що стосується питань захисту прав людини в місцях несвободи.

Рекомендовані завдання для самостійної роботи

1. Підготувати усний виступ на тему «Права людини та права журналістів» та взяти участь в аудиторній дискусії.
2. Проаналізувати журналістські тексти (різні видання), порівняти на предмет наявності чи відсутності дискримінаційної риторики. Запропонувати рекомендації щодо базової компетентності недискримінаційної медіапрактики.
3. Взяти участь у прес-конференції правозахисників (спеціальний захід в позааудиторний час). Підготувати новину, репортаж або статтю. Взяти участь у роботі фокус груп щодо виокремлення типового та спеціального (фокус: подія) в журналістській праці при формуванні текстів соціального, правозахисного та соціально-правозахисного значення для імовірної аудиторії.
4. Провести інтерв'ю з особою з інвалідністю або представником організації, яка допомагає людям з інвалідністю. Запропонувати проект журналістського матеріалу для друкованого, радіо, ТВ та інтернет-видання (розподіл в групі). Захистити проект обумовленого журналістського матеріалу.
5. Підготувати есе – мрію на тему «Гендеровані медіа в Україні». Взяти участь у обговоренні передумов результатів бажаних змін в медіадіяльності.
6. Отримати спеціальний кейс з журналістськими матеріалами. Проаналізувати рекомендовані тексти за подіями насильства/вигнання/звинувачень на адресу ромів в Одеській, Харківській, Тернопільській та Львівській областях. Сформувати відкритого листа авторам-журналістам цих матеріалів та оголосити його в навчальній групі.
7. Сформувати власний тематичний інтегрований або регіонально обумовлений каталог медіатем «Права дитини» або «Права літніх людей», запропонувати перелік джерел для обов'язкового опрацювання (регіональний / місцевий рівень).
8. Відвідати один із закладів допомоги людям (рекомендовано: громадської або благодійної форми власності). Підготувати портретний нарис або репортаж «За будь яких умов... залишатись людиною!».

Рекомендовані індивідуальні завдання

Вибір:

- Підготувати журналістський матеріал (вибір з числа публіцистичних та аналітичних жанрів) про одну із вразливих груп (соціального та правозахисного спрямування), презентувати та захистити роботи під час заліку.
- Підготувати журналістський матеріал про учасника АТО (правозахисна або соціальна провідна ідея). Презентувати та захистити роботи під час заліку.

Методичне забезпечення

Плани до практичних занять з матеріалами/кейсами для індивідуального та групового опрацювання; рекомендований перелік джерел інформації (інтернет-ресурси); рекомендовані дати календаря з анотаціями (інформаційний привід); підручники, посібники; збірники; тематичні кейси з журналістськими матеріалами (технологічний фактор: друкована преса; фрагменти теле- та радіопередач; матеріали інтернет-видань); правозахисний кейс з інформацією про діяльність правозахисників на Тернопільщині; правоохоронний кейс з інформацією про можливості взаємодії журналістів та правоохоронців з питань захисту прав людини; інформаційний опис типових закладів/організацій допомоги людям в регіоні; питання для підсумкового контролю.

ПРАВОВІ ТА ЕТИЧНІ РЕГУЛЯТОРИ ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Кафедра видавничої справи, редагування, основ журналістики та філології Житомирського державного університету імені Івана Франка

Близнюк А. С.,
кандидат філологічних наук,
доцент

Галузь знань
Освітня програма

Об журналістика
журналістика

Предмет і завдання курсу передбачають розуміння сучасної ситуації в журналістиці, вивчення діяльності ЗМІ, використання наукового знання у практиці підготовки і перепідготовки журналістських кадрів. Нормативний курс «Теорія журналістики» є підсумковим курсом для майбутніх редакторів, журналістів, видавців у розумінні ними складного і різноманітного явища під назвою журналістика.

Якщо говорити у теоретичному плані про журналістику як предмет вивчення, то слід мати на увазі, що це особлива сфера соціально-творчої практики. У ході навчання і практики необхідно глибоко усвідомити такі поняття: ЗМІ як функціонуюча система; компоненти системи («засновник», «журналіст», «текст», «канал», «аудиторія» тощо); структура ЗМІ; взаємозв'язок компонентів; «прямі» і «зворотні» зв'язки у системі; закономірності функціонування і вимоги до творчої діяльності.

У поняття «журналістика як система преси, радіо і телебачення» входять її складові частини - інфраструктури (інформаційна, технічна, науково-навчальна та ін.). При цьому дуже важливо визначити місце і роль інфраструктур у діяльності ЗМІ, форми участі журналістів у діяльності цих інфраструктур. Поняття «журналістика» – це синтез ряду термінів, зокрема, «засоби масової інформації», «засоби масової комунікації», «засоби масового спілкування» (мас-медіа) та ін. При цьому центральне місце у структурі системи основних категорій науки про журналістику посідає поняття «масова інформація». У системі категорій існують постійні зв'язки і відбуваються взаємопереходи, а між категоріями науки про журналістику існують прямі й опосередковані взаємовідносини.

Програма має експериментальний характер, створена для апробації навчальних та рекомендованих матеріалів за програмою «Академії з прав людини для журналістів та журналісток».

Навчання передбачає цільове вивчення типових та особливих ознак конфліктно-чутливих сучасних медіа, як базове підґрунтя для професійного розвитку особистості та практики медіадосліджень. Акцентування на системних порушеннях прав людини в Україні формує передумови для розвитку правосвідомості майбутніх журналістів, захисту ними суспільних інтересів, утвердження в медіадіяльності цінностей прав людини.

Міждисциплінарні зв'язки: «Теорія масової інформації», «Теорія масової комунікації», «Історія видавничої справи», «Видавничі стандарти», «Радіожурналістика», «Тележурналістика», «Термінологічний практикум».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Журналістика як сфера масово-інформаційної діяльності.
2. Правові та етичні регулятори журналістської діяльності.

Метою викладання навчальної дисципліни «Теорія журналістики» є ознайомлення студентів з азами теорії журналістики, основними регуляторами журналістської діяльності; прищепити початкові навички структурного, функціонального, змістовного аналізу друкарських, електронних, мережних ЗМІ.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин / 4 кредити ECTS.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2

МОДУЛЬ 2. ПРАВОВІ ТА ЕТИЧНІ РЕГУЛЯТОРИ ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Тема: Права людини, рівність та недискримінація, мова ворожнечі.

Основні питання. **Що таке права людини? Сучасна концепція прав людини та демократії.** Походження прав людини. Права людини як взаємовідносини людини (одиниці) і влади, меншості та більшості. Права людини і демократія. Стандарти прав людини. Позитивні і негативні права. «Покоління» прав людини. Роль ЗМІ у відстоюванні прав людини: що показало перше в Україні загальнонаціональне дослідження про права людини? Роль ЗМІ у формуванні правосвідомості населення і захисті суспільних інтересів. ЗМІ як найефективніший спосіб захисту прав людини в уявленнях українців. Ставлення журналістів до різних проблем, пов'язаних із правами людини.

Дискримінація і рівень толерантності в Україні: про що свідчать дані загальнонаціонального опитування про права людини. Проблема дискримінації: чому вона «невидима» та як із нею боротися? Стереотипи як джерело дискримінації. Визначення дискримінації, її основні види (пряма, непряма, утикс, відмова від розумного пристосування), захищені ознаки, сфери прояву дискримінації, способи захисту від дискримінації.

Мова ворожнечі: як вона проявляється та як її уникати? Мова ворожнечі як один із різновидів дискримінації, її типологія (тяжкі, середні та м'які прояви мови ворожнечі). Мова ворожнечі у засобах масової інформації: причини, види, масштаб, наслідки. Як уникати мови ворожнечі при підготовці журналістських матеріалів.

Юридичні та практичні аспекти захисту професійних прав журналіста. Загальний огляд прав та гарантій професійної діяльності журналіста. Захист джерел інформації. Захист прав у випадку нападу і конфлікту. Як захистити право на використання техніки. Останні зміни до Кримінального кодексу України: нові склади злочинів за порушення прав журналістів та нова редакція статті 171 КК. Статті Кримінального кодексу України, які найчастіше використовують проти журналістів, як мінімізувати ризики.

Права людини в Україні та журналістська етика. Комісія з журналістської етики як спосіб майданчик для журналістської саморегуляції та розвитку професійних стандартів. Перезавантаження КЖЕ, нові стратегічні цілі та завдання комісії, напрямки роботи. Актуальні кейси КЖЕ, пов'язані з правами людини (питання приватності, презумпція невинуватості, недискримінація, права дитини та ін.)

Тема: Особливості висвітлення у ЗМІ інвалідності, гендерної та ромської тематики.

Основні питання. **Больові точки висвітлення теми інвалідності в українських мас-медіа: між жалем і надмірною героїзацією.** Взірцеві і невдалі практики висвітлення теми інвалідності у ЗМІ. Інвалідність. Моделі інвалідності, їх еволюція і сучасне розуміння інвалідності у світі. Термінологія: які слова використовувати, висвітлюючи тематику інвалідності? Еволюція ставлення до інвалідності у світі

і сучасний підхід. Моделі інвалідності (медична, благодійна, соціальна, правозахисна) та обумовлені можливості прийняття рішень в громаді/суспільстві. Концепція «універсального дизайну» у просторі, послугах, інформації. Які існують бар'єри для людей з інвалідністю і як ЗМІ можуть їх долати? Концепція «універсального дизайну» у просторі, послугах, інформації. Принципи Універсального дизайну: рівність та доступність використання, гнучкість використання, простота й інтуїтивність використання, доступно викладена інформація, терпимість до помилок, малі фізичні зусилля, наявність необхідного розміру, місця, простору. Як редакції можуть запроваджувати принципи «універсального дизайну» у своїй роботі. Засоби масової інформації та інклюзивне прийняття рішень. Процес інклюзивного прийняття рішень та його застосування в умовах українських редакцій. Як можуть ЗМІ залучати людей з інвалідністю до процесів прийняття рішень? Етика спілкування з людьми з інвалідністю. Особливості спілкування з людьми, які мають порушення зору, слуху, опорно-рухового апарату, мовленнєві і психічні порушення.

Гендероване суспільство та його медійні виміри. Політика. Образи жінок-політиків у медіа. Економіка. Вертикальна та горизонтальна сегрегація ринку праці. Дискримінація жінок на ринку праці, гендерна нерівність в оплаті праці. «Жіноча» та «чоловіча» робота. Як медіа пишуть про жінок у «нежіночих» сферах зайнятості. Сім'я. Медійне висвітлення теми батьківства: як стереотипи впливають на журналістів(ок). Тіло та здоров'я. Як медіа пишуть про чоловіків. Аборти та «моральні паніки». Жіноче тіло та краса як гендероване явище (у т.ч. у медійних образах жінок). «Слова, що мають значення»: як мова може (не) відтворювати гендерні упередження. Роль мови у відтворенні гендерних упереджень. Андроцентричність мови: чоловік як «норма». Стратегії спротиву андроцентричності мови. Вживання фемінітивів як політична стратегія фемінізації мови: навіщо та як. Медійні приклади вживання фемінітивів. Як писати про гендерно-обумовлене насильство. Види насильства стосовно жінок (психологічне, економічне, сексуальне, фізичне), чому слід уникати слова «жертва», інформувати про насильство vs захист персональних даних. Як ЗМІ долучаються до кампаній проти домашнього насильства (кейси).

Роми в Україні: факти і стереотипи. Роми vs цигани: які терміни використовувати? Основні факти з життя ромської громади в Україні. Історія і культура ромів. Сучасне становище ромів в Україні: освіта, медицина, стосунки із владою і правоохоронними органами. Стратегії інтеграції: як на державному рівні вирішується питання соціалізації та інтеграції ромів. Особливості висвітлення ромської тематики у ЗМІ. Ромофобія у ЗМІ: причини, масштаб, наслідки. Як подолати стереотипи та зберегти унікальність цього народу? Особливості роботи журналістів у ромських поселеннях: як підготуватися і що треба знати? Історії успіху, нові практики і підходи до подолання дискримінації ромів.

Тема: Особливості висвітлення у ЗМІ проблематики ЛГБТІ-спільноти, мігрантів, біженців та шукачів притулку, внутрішньо переміщених осіб, ВІЛ-позитивних людей, секс-працівників та ув'язнених, а також питань, пов'язаних із дітьми.

Основні питання. **Діти і ЗМІ: особливості висвітлення у медіа питань, пов'язаних з дітьми.** Поточний стан дотримання прав дитини і виклики. Права дитини і проблеми із висвітленням у ЗМІ питань, пов'язаних з дітьми: конкретні історії.

Сексуальне та гендерне різноманіття, СОГІ та ЛГБТІ: міфи і реальність. Сексуальна поведінка, сексуальна орієнтація, сексуальна ідентичність як базові складові людської сексуальності. Вроджене чи набуте? Постійне чи тимчасове? Дискримінація за ознаками СОГІ: вигадка чи реальність? Темний бік місяця: як розпізнати риторику ненависті і що з нею робити у медіаматеріалах? Мовне розмаїття риторики ненависті та знецінення. Журналістська етика у висвітленні ЛГБТІ-тематики. Секрети цікавості, затребуваності та рейтинговості матеріалів про ЛГБТІ. Принципи коректного, але яскравого висвітлення: збалансованість, повага до приватності, доречний ілюстратив, гендерна чутливість. Особливості висвітлення злочинів, учинених на ґрунті гомофобії чи трансфобії.

Журналістська етика у висвітленні проблематики біженців, мігрантів та вимушених переселенців. Як правильно використовувати терміни «національність» і «етнічне походження». Різниця між поняттями «мігрант», «біженець», «шукач притулку», «внутрішньо переміщена особа». Поточна ситуація та основні

проблеми і загрози для мігрантів, біженців і вимушених переселенців в Україні: цифри і статистика. Чому визначення «нелегал», «нелегальний мігрант» вважаються сумнівними, і чому від них відмовилося агентство Associated Press? Принципи безпеки і приватності: як не нашкодити, висвітлюючи конкретні історії? Типові помилки українських ЗМІ в цій тематиці та їх наслідки. Як за допомогою ЗМІ зменшити стигматизацію?

Секс-робота: як і навіщо писати про це у ЗМІ? Особливості вживання термінології. Типові порушення секс-працівниць та чому це важливо висвітлювати. Стандарти недискримінаційного висвітлення теми. Захист персональних даних.

Ув'язнені і екс-засуджені: особливості висвітлення у ЗМІ проблематики осіб у місцях позбавлення волі. Які права порушують, як дискримінують ці групи та як писати про це у ЗМІ.

Особливості висвітлення у ЗМІ проблематики наркозалежності. Наркомани, наркозалежні, наркоспоживачі – які терміни коректні? Як держави вирішують проблему залежності від наркотиків? Порушення прав наркозалежних з боку поліції. Чому наркозалежні – ідеальні кандидати на роль злочинців?

Особливості висвітлення у ЗМІ тематики ВІЛ/СНІДУ. Вживання термінів. Особливості поведінки груп, уразливих до ВІЛ. Міфи і стереотипи в медіа щодо ВІЛ-інфекції та вразливих груп. Найбільш поширені помилки у журналістських матеріалах на цю тему. Як проявляється стигма та дискримінація ВІЛ-позитивних людей у ЗМІ і як цього уникати. Етичні особливості роботи журналіста з ВІЛ-позитивними людьми з відкритим статусом чи з закритим обличчям.

ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА ТА МЕДІАПРАВО

Кафедра журналістики
та філології Сумського
державного університету

доц. Ковальова Т. В., доц. Сипченко І. В.

Ідея та експертна підтримка Шендеровського К.С.,
доцента кафедри соціальних комунікацій Інституту
журналістики КНУ імені Тараса Шевченка

Галузь знань	06 журналістика
Спеціальність	061 журналістика
Форма навчання	денна

Курс «Професійної етики та медіаправа» зорієнтований на формування інтегральних, загальних та фахових компетентностей майбутнього фахівця. Є базовим у вивченні «Основ журналістики, реклами і PR», «Теорії журналістики та основ медіадосліджень», «Журналістської майстерності», «Медіамайстерності», «Форм подання в журналістиці», «Інформаційних жанрів», «Аналітичних жанрів», «Радіовиробництва», «Телевиробництва» та ін., що передбачені навчальним планом підготовки фахівців рівнів «бакалавр» і «магістр» за спеціальностями «Журналістика» й «Медіакомунікації».

Навчання за курсом проводиться на основі поєднання ціннісного й нормативного, інклюзивного й компетентнісного підходів, характерних для медіаосвіти. Зазначене формує передумови для досягнення комплексного навчального результату. Навчальні теми складаються з двох взаємообумовлених блоків: теоретична складова й практична складова. У теоретичній складовій акцент робиться на концептуальне, нормативне знання, відповідно – вміння. У практичній складовій акцент робиться на інклюзивному (комунікації, взаємодія) та тематичному, відповідно – автономність і відповідальність медіапрацівника.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема. Етика як наука. Поняття професійної етики й професійної моралі. Суттєві особливості й специфіка.

Теоретична складова. Сутність, принципи, фахові норми, роль професійної етики в суспільстві. Мораль: теорія походження, поняття, ознаки, структура й функції. Мораль і право: співіснування й взаємовплив.

Практична складова. Діти й ЗМІ: етичні дилеми та проблеми; вимоги професійної етики щодо відображення дітей і подій за їхньої участі та реалізації Конвенції ООН про права дитини. Поточний стан дотримання прав дитини й виклики для медіа. Етично-правові аспекти зйомки та використання фото й відеоматеріалів за участю дітей.

Тема. Права людини, рівність і недискримінація, мова ворожнечі.

Теоретична складова. Що таке права людини? Сучасна концепція прав людини та демократії. Походження прав людини. Права людини як взаємовідносини людини (одиниці) й влади, меншості й більшості. Права людини й демократія. Стандарти прав людини. Позитивні й негативні права. «Покоління» прав людини. Роль ЗМІ у відстоюванні прав людини: що показало перше в Україні загальнонаціональне дослідження про права людини. Роль ЗМІ у формуванні правосвідомості населення й захисті суспільних інтересів. ЗМІ як найефективніший спосіб захисту прав людини в уявленнях українців.

Практична складова. Мова ворожнечі: як вона проявляється та як її уникати? Мова ворожнечі як один із різновидів дискримінації, її типологія (тяжкі, середні та м'які прояви мови ворожнечі). Мова ворожнечі в засобах масової інформації: причини, види, масштаб, наслідки. Мовні інструменти для запобігання вербальної ворожнечі. Як уникати мови ворожнечі при підготовці журналістських матеріалів.

Тема. Етичний кодекс у сфері соціальних комунікацій.

Теоретична складова. Міжнародні й український професійні кодекси журналіста, рекламіста й фахівця з PR. Загальні положення із практики реклами й маркетингових комунікацій. Права людини в Україні та журналістська етика. Комісія з журналістської етики (КЖЕ) як платформа для журналістської саморегуляції та розвитку професійних стандартів. Перезавантаження КЖЕ, нові стратегічні цілі та завдання комісії, напрямки роботи. Актуальні кейси КЖЕ, пов'язані з правами людини (питання приватності, презумпція невинуватості, недискримінація, права дитини та ін.).

Практична складова. Журналістська етика у висвітленні проблем і подій за участю біженців, мігрантів та вимушених переселенців. Як правильно використовувати терміни «національність» і «етнічне походження». Різниця між поняттями «мігрант», «біженець», «шукач притулку», «внутрішньо переміщена особа». Поточна ситуація та основні проблеми й загрози для мігрантів, біженців і вимушених переселенців в Україні: факти й статистика. Чому визначення «нелегал», «нелегальний мігрант» вважаються сумнівними, і чому від них відмовилося агентство Associated Press? Принципи безпеки й приватності: як не нашкодити, висвітлюючи конкретні історії? Типові помилки українських ЗМІ в цій тематиці та їх наслідки. Як за допомогою ЗМІ зменшити стигматизацію?

Тема. Етико-моральні принципи журналістської, рекламної і PR-діяльності в інформаційному суспільстві.

Теоретична складова. Принципи журналістської, рекламної і PR-діяльності в інформаційному суспільстві. Етичні дилеми та проблеми. Журналістика на цінностях прав людини. Антидискримінаційна практика медіадіяльності. Дискримінація й рівень толерантності в Україні: про що свідчать дані загальнонаціонального опитування про права людини. Проблема дискримінації: чому вона «невидима» і як із нею боротися? Стереотипи як джерело дискримінації. Визначення дискримінації, її основні види (пряма, непряма, утиск, відмова від розумного пристосування), захищені ознаки, сфери прояву дискримінації, способи захисту від дискримінації.

Практична складова. Больові точки висвітлення теми інвалідності в українських мас-медіа: між жалем і надмірною героїзацією. Взірцеві й невдалі практики висвітлення теми інвалідності в ЗМІ. Інвалідність. Моделі інвалідності, їх еволюція й сучасне розуміння інвалідності у світі. Термінологія: які слова використовувати, висвітлюючи тематику інвалідності? Еволюція ставлення до інвалідності у світі й сучасний підхід. Моделі інвалідності (медична, благодійна, соціальна, правозахисна). Концепція «універсального дизайну» в просторі, послугах, інформації. Які існують бар'єри для людей з інвалідністю і як ЗМІ можуть сприяти їх подоланню? Концепція «універсального дизайну» в просторі, послугах, інформації. Принципи «універсального дизайну»: рівність і доступність використання, гнучкість, простота й інтуїтивність використання, доступно викладена інформація, терпимість до помилок, незначні фізичні зусилля, наявність необхідного розміру, місця, простору. Засоби масової інформації й інклюзивне прийняття рішень. Етика спілкування з людьми з інвалідністю. Особливості спілкування з людьми, які мають порушення зору, слуху, опорно-рухового апарату, мовленнєві й психічні порушення.

Тема. Юридичні та практичні аспекти захисту професійних прав журналіста.

Теоретична складова. Загальний огляд прав і гарантій професійної діяльності журналіста. Захист джерел інформації. Захист прав у випадку нападу й конфлікту. Як захистити право на використання техніки. Останні зміни до Кримінального кодексу України: нові склади злочинів за порушення прав журналістів та нова

редакція статті 171 КК. Статті Кримінального кодексу, які найчастіше використовують проти журналістів, як мінімізувати ризики.

Практична складова. Рівні права й можливості чоловіків і жінок: світова та українська практика унормування. Гендероване суспільство і його медійні виміри. Політика. Образи жінок-політиків у медіа. Економіка. Вертикальна та горизонтальна сегрегація ринку праці. Дискримінація жінок на ринку праці, гендерна нерівність в оплаті праці. «Жіноча» й «чоловіча» робота. Як медіа пишуть про жінок у «нежіночих» сферах зайнятості. Сім'я. Медійне висвітлення теми батьківства: як стереотипи впливають на журналістів(ок). Тіло та здоров'я. Як медіа пишуть про чоловіків. Аборти та «моральні паніки». Жіноче тіло й краса як гендероване явище (у т.ч. у медійних образах жінок). «Слова, що мають значення»: як мова може (не)відтворювати гендерні упередження. Стратегії спротиву андроцентричності мови. Вживання фемінітивів як політична стратегія фемінізації мови: навіщо та як. Медійні приклади вживання фемінітивів. Як писати про гендерно-обумовлене насильство. Інформаційні кампанії на підтримку жінок, які зазнали домашнього насильства. Як ЗМІ долучаються до кампаній проти домашнього насильства (кейси).

Тема. Етика та етнос в українському медіапросторі.

Теоретична складова. Ксенофобський дискурс: причини, масштаб, наслідки та уроки для медіа.

Практична складова. Роми в Україні: факти й стереотипи. Роми vs цигани: які терміни використовувати? Основні факти з життя ромської громади в Україні. Історія і культура ромів. Сучасне становище ромів в Україні: освіта, медицина, стосунки із владою й правоохоронними органами. Стратегії інтеграції: як на державному рівні вирішується питання соціалізації та інтеграції ромів. Особливості висвітлення ромської тематики в ЗМІ. Ромофобія в ЗМІ: причини, масштаб, наслідки. Як подолати стереотипи й зберегти унікальність цього народу? Особливості роботи журналістів у ромських поселеннях: як підготуватися й що треба знати? Історії успіху, нові практики й підходи до подолання дискримінації ромів.

Тема. Етика та політика в українському медіапросторі.

Теоретична складова. Етична роль медіа в умовах миру, війни, політико-економічного протистояння, конфліктів.

Практична складова. Літні люди в Україні як соціальна група і як вразлива група щодо порушення їхніх прав. Протидія ейджизму. Причини вразливості літніх людей. Потреба щодо формування нових соціальних норм в українському суспільстві. Провідна ідея, основні принципи сучасного висвітлення питань літніх людей.

Тема. Основи державної інформаційної політики. Правовий режим інформаційного простору.

Теоретична складова. Законодавча база інформаційної політики в Україні. Організаційні аспекти державної інформаційної політики. Свобода слова як вияв демократії. Зміст та значення різних видів інформації. Охорона інформації та режими доступу до інформації. Напрями інформаційної діяльності. Дії на захист суспільних інтересів у медіапрактиці.

Практична складова. Етичні особливості роботи журналіста з ВІЛ-позитивними людьми. Особливості висвітлення в ЗМІ тематики ВІЛ-СНІДУ. Вживання термінів: ВІЛ-позитивна чи ВІЛ-інфікована людина? Особливості вірусу й розповсюдження ВІЛ-інфекції. Особливості поведінки груп, уразливих до ВІЛ. Міфи й стереотипи в медіа щодо ВІЛ-інфекції та вразливих груп. Найбільш поширені помилки в журналістських матеріалах на цю тему. Як проявляється стигма та дискримінація ВІЛ-позитивних людей у ЗМІ і як цього уникати.

Тема. Правове регулювання мас-медіа та PR-комунікацій. Право інтелектуальної власності. Захист авторського права та суміжних прав. Авторське право в галузі медіа.

Теоретична складова. Головні положення Законів України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», «Про телебачення й радіомовлення», «Про інформаційні агентства», «Про рекламу», «Про державну таємницю» та ін. Правові засади спонсорства. Головні положення Закону України «Про авторське право та суміжні права». Об'єкти й суб'єкти авторського права. Твори, що охороняються авторським правом. Строки дії авторського права. Види порушення авторського права й суміжних прав. Гонорар, роялті та відшкодування збитків. Журналісти, рекламісти й PR-фахівці як суб'єкти авторського права. Твори, що охороняються авторським правом у галузі журналістики. Передача авторських прав і поняття «службовий твір». Проблема плагіату та відповідальність за порушення авторських прав. Правовий захист текстів, фото, відео й аудіо матеріалів, торгових марок і найменувань, місць походження товару тощо.

Практична складова. Секс-робота: відсутність регулювання в Україні. Криміналізація, насильство, експлуатація. Як і навіщо писати про осіб секс-бізнесу в ЗМІ. Особливості вживання термінології. Типові порушення прав секс-працівниць та чому це важливо висвітлювати. Стандарти недискримінаційного висвітлення теми. Захист персональних даних. Ув'язнені й экс-засуджені: регулювання медіадіяльності, особливості висвітлення в ЗМІ проблематики осіб у місцях позбавлення волі. Заклади несвободи. Протидія катуванням. Наркомани, наркозалежні, наркоспоживачі – які терміни коректні? Як держави вирішують проблему залежності від наркотиків? Порушення прав наркозалежних із боку поліції. Чому наркозалежні – ідеальні кандидати на роль злочинців?

Тема. Спеціальні вимоги до окремих видів реклами.

Теоретична складова. Правові вимоги до реклами алкоголю й тютюну. Правові вимоги до реклами ліків і медичних послуг. Правові вимоги до реклами фінансових послуг. Особливості регулювання реклами для неповнолітніх. Правове регулювання соціальної реклами. Правове регулювання політичної, конфесійної реклами, реклами органів влади тощо.

Практична складова. Сексизм і об'єктивація в українській рекламі. Сексизм у рекламі... як прояв творчої неспроможності. Чому треба перестати використовувати тіло в рекламі? Як позбутися сексизму в рекламі. Саморегуляція ринку та скарги від громадськості можуть врятувати рекламу від сексизму.

СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВАЖИСНА ЖУРНАЛІСТИКА

Факультет журналістики
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
ім. академіка Степана Дем'янчука

Інститут журналістики
Київського національного
університету ім. Тараса Шевченка

Шендеровський Костянтин Сергійович, кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент кафедри соціальних комунікацій Інституту журналістики Київського національного університету ім. Тараса Шевченка

Мітчук Ольга Андріївна, декан факультету журналістики Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука, доктор наук із соціальних комунікацій, професор кафедри соціальних комунікацій

Галузь знань	06 журналістика
Освітній рівень	магістр
Спеціальність	061 журналістика
Освітня програма	Соціально-правознавча журналістика
Мова(и) навчання і оцінювання	українська
Обсяг освітньої програми	90 кредитів ЕКТС
Термін навчання	1,5 роки
Тип програми	освітньо-професійна
НРК України	8 рівень
FQ-EHEA	другий цикл
EQF-LLL	7 рівень
Форма навчання	денна
Термін дії	5 роки

При розробці проекту ОПП враховані вимоги:

- 1) Проект Стандарту Вищої освіти з журналістики (магістр) 061 (журналістика).
- 2) Використано опис відповідного кваліфікаційного рівня Національної рамки кваліфікацій (НРК) за Постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341.
- 3) Рекомендації професійних асоціацій (ПРООН; Комісія з журналістської етики; Всеукраїнська мережа правознавчих журналістів тощо):
  - Глобальні цілі сталого розвитку ООН 2030.
  - Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020»; Указ Президента України Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» від 12 січня 2015 року № 5/2015.
  - Національна стратегія у сфері прав людини. Указ Президента України «Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини» від 25 серпня 2015 року № 501/2015.
  - Реформа соціальної сфери та підвищення якості життя.
  - Реформа соціальних послуг: розвиток потенціалу фахівців для підвищення якості соціальних послуг для вразливих сімей та дітей.
  - Реформа органів місцевого самоврядування (децентралізація).
  - Ключові напрямки Програми розвитку ООН в Україні (ПРООН).
  - Журналістські стандарти.
  - Кодекс професійної етики українського журналіста. Ухвалений 24 квітня 2004 року на 3'їзді журналістів-підписантів Кодексу, останні зміни внесено 4 жовтня 2013 року.

Мета освітньої програми. Сформувати здатність виконувати складні спеціалізовані завдання і вирішувати складні проблеми, комплексні питання у сферах журналістики, прав людини, рівності та недискримінації, за умов посилення чутливості ЗМІ до проблематики меншин та вразливих груп, а також дотримання етичних журналістських стандартів у висвітленні питань, пов'язаних із правами людини, соціального розвитку та інтеграції людини в українському суспільстві.

Предметна область. Виробництво журналістських матеріалів у сфері соціального розвитку людини та сфері вирішення соціальних проблем в Україні - 60%. Виробництво журналістських матеріалів у сфері прав людини в Україні – 40 %.

Орієнтація освітньої програми – освітньо-професійна прикладна.

Основний фокус освітньої програми та спеціалізації – спеціальна освіта з журналістики. Ключові слова: соціальна журналістика; правозахисна журналістика.

Особливості програми – передбачає стажування в організаціях соціальної роботи або правозахисної діяльності протягом двох-трьох місяців без відриву від навчання.

Придатність випускників до працевлаштування та подальшого навчання.

- 1) Фахівець здатний виконувати професійні види робіт й обіймати первинні посади в медіаорганізаціях різних видів діяльності та форм власності.
- 2) На посадах (або за функціями) інформаційно-комунікаційної діяльності в організаціях соціального обслуговування та соціальної роботи, правозахисної діяльності різних форм власності.
- 3) На журналістських посадах (або за функціями) в редакціях будь-якого видання за напрямком «Соціум», «Життя», «Суспільство», «Права людини» тощо.

Магістр може продовжувати освіту за третім (освітньо-науковим) рівнем, підвищувати кваліфікацію, отримувати додаткову післядипломну освіту.

Викладання та навчання. Загальний стиль навчання – завдання-орієнтований. Лекції, семінари, самостійна робота на основі підручників та конспектів, навчальних кейсів, консультації із викладачами. Пояснювально-ілюстративне та проблемно-орієнтоване навчання, що фокусується на оволодінні студентами практичними навичками дослідження, аналізу, навичками підготовки та захисту проекту інформаційного матеріалу. Технології навчання: пасивні (пояснювально-ілюстративні: за домінуючими методами та способами навчання); активні (проблемні, ігрові, інтерактивні, проектні, інформаційно-комп'ютерні саморозвиваючі, позиційного та контекстного навчання, технологія співпраці тощо).

Під час останнього року проходить стажування у відповідних організаціях та дається час на підготовку до комплексного іспиту з теорії та історії соціальної та правозахисної журналістики, написання завершальної роботи (інноваційний проект), яка також презентується та захищається.

Оцінювання. Письмові та усні (комбіновані) екзамени, диференційовані заліки, есе, аналітичні огляди, участь у науково-організаційних заходах, виконання індивідуальних завдань (науково-дослідницька робота у поза навчальний час), презентації проектів журналістських матеріалів та поточних досліджень, складання комплексного іспиту з журналістики та захист інноваційного проекту.

Програмні компетентності

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні завдання і вирішувати складні проблеми у галузі соціальних комунікацій, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог щодо забезпечення ефективності комунікаційної діяльності в сферах соціального розвитку, вирішення соціальних проблем, прав людини та інше.
Загальні компетентності (ЗК)	<p>ЗК1. Здатність до застосовування фундаментальних знань в практичних ситуаціях, розуміння предметної області і професії.</p> <p>ЗК2. Здатність використовувати інформаційні і комунікаційні технології з метою пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК3. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні та прийняття обґрунтованих рішень.</p> <p>ЗК4. Здатність до адаптації, креативності, генерування ідей та дій в новій ситуації.</p> <p>ЗК5. Здатність працювати в команді та налагоджувати міжособистісні взаємодії при вирішенні поставлених завдань.</p> <p>ЗК6. Здатність спілкуватися іноземною мовою як усно, так і письмово.</p> <p>ЗК7. Здатність проявляти наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.</p> <p>ЗК8. Здатність визначати, ставити та вирішувати проблеми.</p>
Фахові компетентності спеціальності (ФК)	<p>ФК1. Здатність використовувати спеціалізовані концептуальні знання з соціальних комунікацій, журналістики, соціального розвитку, вирішення соціальних проблем, прав людини в набути у процесі навчання та/або професійної діяльності на рівні новітніх досягнень в практичній діяльності та дослідницькій роботі.</p> <p>ФК2. Здатність критично осмислювати проблеми у професійній діяльності чи дослідницькій роботі на межі предметних галузей (сфера журналістської діяльності; сфера соціального розвитку людини; сфера вирішення соціальних проблем; сфера прав людини).</p> <p>ФК3. Здатність виконувати складні завдання і вирішувати складні проблеми, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної чи недостатньої інформації та суперечливих вимог.</p> <p>ФК4. Здатність проводити дослідницьку та/або інноваційну діяльність у галузі соціальних комунікацій, інформаційного забезпечення.</p> <p>ФК5. Здатність зрозуміло і недвозначно доносити власні висновки, а також знання та пояснення, що їх обґрунтовують, до фахівців і нефаківців, зокрема до осіб, які навчаються.</p> <p>ФК6. Здатність приймати рішення у складних і непередбачуваних умовах дослідницької та/або інноваційної роботи, що потребує застосування нових підходів та прогнозування.</p> <p>ФК7. Здатність показувати свою відповідальність за розвиток професійного знання і практик та давати оцінку стратегічному розвитку команди.</p> <p>ФК8. Здатність до планування подальшого автономного та самостійного навчання у сфері дослідницької та/або інноваційної діяльності.</p> <p>ФК9. Здатність здійснювати аналіз та відбирати необхідну інформацію, зберігати та передавати її; опановувати та впроваджувати системи якості на підприємстві.</p> <p>ФК10. Здатність застосовувати знання зі соціальних комунікацій до своєї професійної діяльності.</p> <p>ФК10. Здатність давати оцінку здобутим знанням з точки зору можливості застосування їх у професійній діяльності.</p> <p>ФК11. Здатність організовувати і проводити професійну діяльність у сфері соціальних комунікацій.</p> <p>ФК12. Здатність формувати інформаційний контент за тематичним спрямуванням соціальної журналістики та рольовими вимогами правозахисної журналістики, просувати їх в інформаційному просторі сфер соціальної, правозахисної діяльності.</p> <p>ФК13. Здатність формувати інформаційний продукт за тематичним спрямуванням соціальної журналістики та рольовими вимогами правозахисної журналістики, просувати їх в інформаційному просторі сфер соціальної, правозахисної діяльності.</p>

- ФК14.** Здатність організовувати та контролювати командну професійну діяльність.
- ФК15.** Здатність ефективно просувати створений медійний продукт.
- ФК16.** Здатність проводити дослідження у галузі журналістики, сферах соціальної та правозахисної діяльності та з метою ефективного просування медійного продукту.
- ФК17.** Здатність розвивати і підтримувати на якісному рівні професійну діяльність.

Програмні компетентності

Програмні результати навчання	<p>ПРН 1. Розуміти та аналізувати, з одного боку, цілі сталого розвитку, процеси соціального розвитку, пріоритети правозахисної діяльності, з іншого боку, наукові тренди та тематичні, технологічні процеси сучасної журналістики, визначати їх вплив на інформаційну діяльність організацій різних форм власності.</p> <p>ПРН 2. Володіти навичками цілісного, диференційованого, інституційного, інклюзивного, гендерного, правозахисного, тематичного та технологічного підходів до аналізу проблем, приймати нестандартні рішення.</p> <p>ПРН 3. Визначати цілі та формулювати завдання, пов'язані з реалізацією професійних функцій, ролей. Давати оцінку здобутим знанням з точки зору можливості застосування їх у професійній діяльності.</p> <p>ПРН 4. Формувати інформаційний контент, інформаційний продукт за тематичним спрямуванням соціальної журналістики, рольовими вимогами правозахисної журналістики та ефективно просувати створений медійний продукт.</p> <p>ПРН 5. Застосовувати в навчальній та професійній діяльності необхідні джерела інформації та систему інформаційних приводів.</p> <p>ПРН 6. Застосовувати спеціалізовані концептуальні новітні знання з соціальних комунікацій, журналістики, соціального розвитку людини, реалізації прав людини при плануванні наукової роботи чи розробки медіапроекту.</p> <p>ПРН 7. Володіти іноземною мовою на рівні, що забезпечує ефективну професійну діяльність; працювати з джерелами професійної інформації іноземною мовою.</p> <p>ПРН 8. Проводити дослідження з метою ефективного просування медійного продукту. Проводити опитування аудиторії в рамках дослідження. Вміти самостійно працювати з джерелами літератури, здійснювати аналіз з використанням сучасних принципів і методів дослідження.</p> <p>ПРН 9. Планувати обсяг та стратегію інформаційної діяльності організації допомоги людям або правозахисної організації різних форм власності, визначати результативність інформаційної діяльності.</p> <p>ПРН 10. Проводити аналіз впливу інформаційних технологій на якість прийняття управлінських рішень.</p> <p>ПРН 11. Знати основні проблеми медіа, сучасні тенденції та перспективи розвитку інформаційної діяльності в сферах соціального розвитку, вирішення соціальних проблем та захисту прав людини.</p> <p>ПРН 12. Презентувати результати власних досліджень / пошуків.</p> <p>ПРН 13. Дискутувати та аргументовано відстоювати власну думку.</p> <p>ПРН 14. Самостійно опрацьовувати матеріал, керувати своїм часом.</p>
--------------------------------------	--

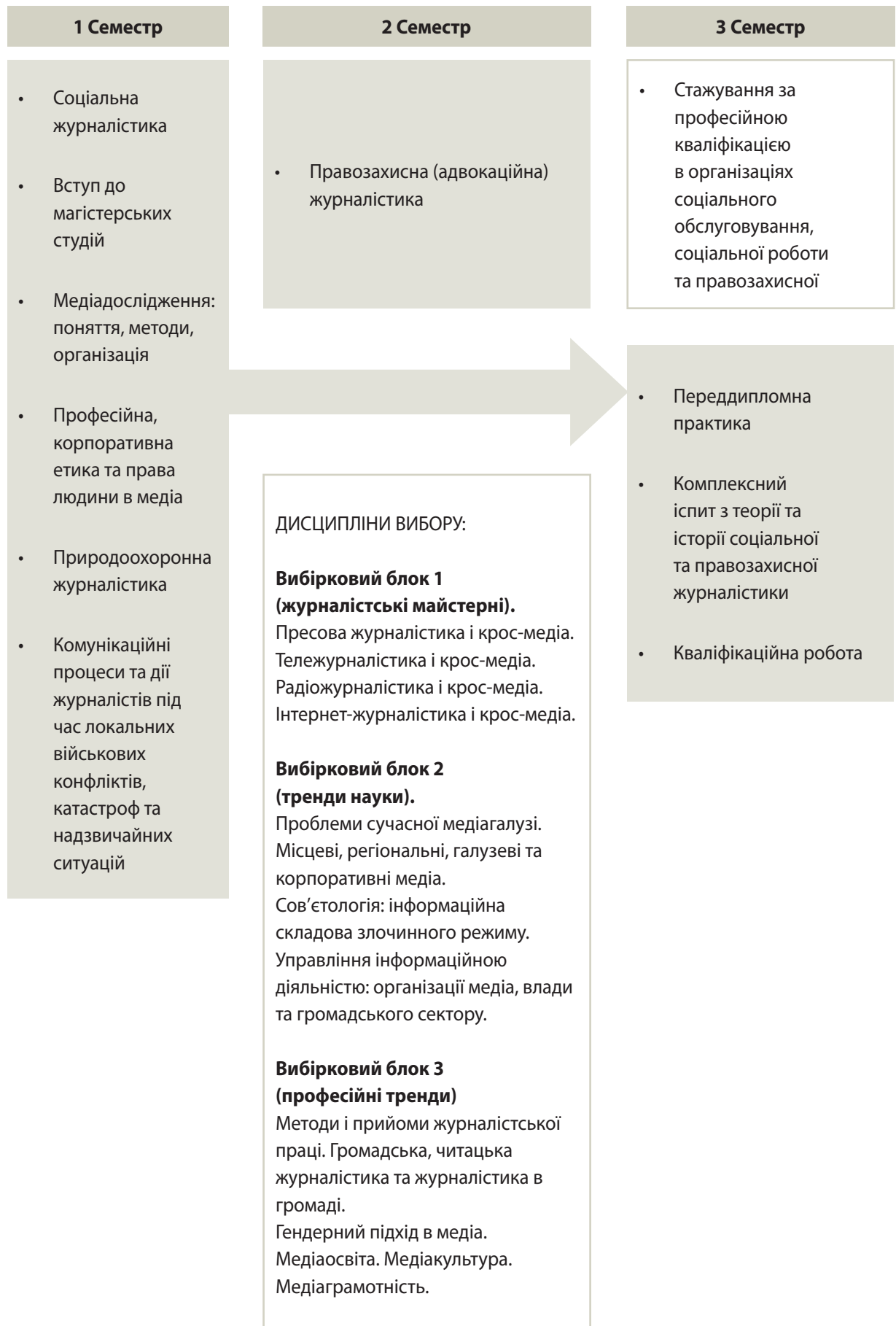
Ресурсне забезпечення реалізації програми

По кожній дисципліні освітньо-професійної підготовки передбачається підготовка навчального кейсу з наявними джерелами, переліком інформаційних приводів, презентаціями навчального матеріалу, соціальними або правозахисними ситуаціями.

ПРОГРАМА ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

Код н/д	Компоненти освітньої програми (навчальні дисципліни, курсові проекти (роботи), практики, кваліфікаційна робота)	Кількість кредитів	Форма підсумкового контролю
Обов'язкові компоненти ОП			
ОК 1.	Вступ до магістерських студій	3	Залік
ОК 2.	Медіадослідження: поняття, методи, організація	4	Іспит
ОК 3.	Професійна, корпоративна етика та права людини в медіа	4	Іспит
ОК 4.	Соціальна журналістика	10	Іспит
ОК 5.	Правозахисна (адвокаційна) журналістика	6	Іспит
ОК 6.	Природоохоронна журналістика	6	Іспит
ОК 7.	Комунікаційні процеси та дії журналістів під час локальних військових конфліктів, катастроф та надзвичайних ситуацій	3	Іспит
ОК 8.	Стажування за професійною кваліфікацією в організаціях соціального обслуговування, соціальної роботи та правозахисної діяльності різних форм власності	6	Диференційований залік
ОК 9.	Переддипломна практика	10	Диференційований залік
ОК 10.	Кваліфікаційна робота	14	Захист
	Разом	66	
Вибіркові компоненти ОП			
Вибірковий блок 1 (журналістські майстерні)			
ВБ 1.1.	Пресова журналістика і крос-медіа	8	Залік
ВБ 1.2.	Тележурналістика і крос-медіа	8	Залік
ВБ 1.3.	Радіожурналістика і крос-медіа	8	Залік
ВБ 1.4.	Інтернет-журналістика і крос-медіа	8	Залік
	Разом	8	
Вибірковий блок 2 (тренди науки)			
ВБ 2.1.	Проблеми сучасної медіагалузі. Місцеві, регіональні, галузеві та корпоративні медіа.	8	Іспит
ВБ 2.2.	Сов'єтологія: інформаційна складова злочинного режиму	8	Іспит
ВБ 2.3.	Управління інформаційною діяльністю: організації медіа, влади та громадського сектору	8	Іспит
	Разом	8	
Вибірковий блок 3 (професійні тренди)			
ВБ 3.1.	Методи і прийоми журналістської праці. Громадська, читацька журналістика та журналістика в громаді.	8	Іспит
ВБ 3.2.	Гендерний підхід в медіа	8	Іспит
ВБ 3.3.	Медіаосвіта. Медіакультура. Медіаграмотність.	8	Іспит
	Разом	8	
Загальний обсяг вибірових компонент:			24
ЗАГАЛЬНИЙ ОБСЯГ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ			90
у тому числі			
обов'язкові дисципліни			66
вільний вибір студента			24

Структурно-логічна схема ОПП

Форма атестації здобувачів вищої освіти

Атестація випускників освітньої програми спеціальності № 061 «Соціально-правозахисна журналістика» проводиться у формі захисту кваліфікаційного магістерського інноваційного проекту та комплексного іспиту з журналістики.

Практичний інноваційний проект являє собою журналістський проект, виконаний магістрантом індивідуально, стосується вирішення складної проблеми, супроводжується пояснювальною запискою, в якій наводиться актуальність проекту, його наукове обґрунтування і технологія виконання, наводяться інноваційні результати і можливе впровадження. Проект повинен базуватися на новітніх науково-технологічних досягненнях в інформаційно-комунікаційній діяльності, відповідати правовим, етичним, інституційним, екологічним, правозахисним і соціальним вимогам, бути життєздатним в умовах конкуренції, сприяти вирішенню конкретного фундаментального завдання у галузі журналістики. На захисті проекту підтверджується опанування студентом результатів ПРН1, ПРН2, ПРН3, ПРН4, ПРН5, ПРН6, ПРН7, ПРН8, ПРН9, ПРН10, ПРН11, ПРН12, ПРН13.

Другою частиною підсумкової атестації є складання комплексного іспиту з теорії та історії соціальної та правозахисної журналістики, під час якого перевіряється ступінь оволодіння студентом теоретичними знаннями та практичними навичками. Комплексний іспит з журналістики є письмовим та складається із завдань обов'язкових компонентів навчання. На іспиті підтверджується опанування студентом результатів ПРН1, ПРН2, ПРН3, ПРН5, ПРН6, ПРН9, ПРН11, ПРН13.

Випускникам, які успішно захистили кваліфікаційний проект і склали комплексний іспит, видається документ встановленого зразка про присудження ступеня магістра із присвоєнням кваліфікації: Магістр журналістики. Для присвоєння професійної кваліфікації студент повинен отримати не нижче 75 балів за дисципліни ОК2, ОК3, ОК4, ОК5, ОК6, ОК7 та захист інноваційного проекту.

Матриця забезпечення програмних результатів навчання (ПРН) відповідними компонентами освітньої програми

	ОК1	ОК2	ОК3	ОК4	ОК5	ОК6	ОК7	ОК8	ОК9	ОК10	ББ 1.1	ББ 1.2	ББ 1.3	ББ 1.4	ББ 2.1	ББ 2.2	ББ 2.2	ББ 3.1.	ББ 3.2.	ББ 3.3.	
ПРН 1.																					
ПРН 2.																					
ПРН 3.																					
ПРН 4.																					
ПРН 5.																					
ПРН 6.																					
ПРН 7.																					
ПРН 8.																					
ПРН 9.																					
ПРН 10.																					
ПРН 11.																					
ПРН 12.																					
ПРН 13.																					
ПРН 14.																					

Матриця відповідності програмних компетентностей компонентам освітньої програми

	OK 1	OK 2	OK 3	OK 4	OK 5	OK 6	OK 7	OK 8	OK 9	OK 10	BB 1.1	BB 1.2	BB 1.3	BB 1.4	BB 2.1	BB 2.2	BB 2.2	BB 3.1.	BB 3.2.	BB 3.3.	
ЗК1.																					
ЗК2.																					
ЗК3.																					
ЗК4.																					
ЗК5.																					
ЗК6.																					
ЗК7.																					
ЗК8.																					
ФК1.																					
ФК2.																					
ФК3.																					
ФК4.																					
ФК5.																					
ФК6.																					
ФК7.																					
ФК8.																					
ФК9.																					
ФК10.																					
ФК11.																					
ФК12.																					
ФК13.																					
ФК14.																					
ФК15.																					
ФК16.																					
ФК17.																					

ПРАВА ЛЮДИНИ: ДАТИ КАЛЕНДАРЯ ЯК ІНФОРМАЦІЙНІ ПРИВОДИ

Шендеровський К.,
доцент кафедри соціальних комунікацій
Інституту журналістики КНУ
ім. Тараса Шевченка

20
СІЧНЯ

ДЕНЬ СОЛІДАРНОСТІ З ДІТЬМИ ВУЛИЦІ

Історію виникнення цього дня не вдалось встановити. Та актуальність дня – поза будь-яким сумнівом! В Україні не прийнято вживати «діти вулиці»... Напевно, тому, що вулиці різні, проблемні ситуації у дітей – різні, «вхід» та «вихід» з вулиці абсолютно індивідуальні! Вулиця – це те місце, де дитина працює, спілкується, грає, навчається «виживати» в екстремальних умовах, де відчуває «лікоть приятеля», свою захищеність... А чи відчуває дитина захист своїх прав від влади, від сім'ї, громади, кожного з нас?

27
СІЧНЯ

МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ ПАМ'ЯТІ ЖЕРТВ ГОЛОКОСТУ

27 січня 1945 року – день звільнення полонених нацистського концтабору «Освенцім». Генеральна Асамблея ООН прийняла рішення відзначати Міжнародний день пам'яті жертв Голокосту саме 27 січня. Співавторами рішення виступили близько ста країн, засуджуючи будь-які прояви релігійної нетерпимості, переслідування чи насилля щодо окремих осіб чи общин, зумовлені етнічним походженням чи релігійними віруваннями. Виконуючи цю резолюцію, Асамблея відкидає будь-які (цілковиті чи часткові) заперечення Голокосту як історичної події.

11
ЛЮТОГО

ВСЕСВІТНІЙ ДЕНЬ ХВОРОГО (англ. World Day of the Sick)

День, покликаний привернути увагу людей до проблем, з якими стикаються хворі люди по всій планеті. Цей день являє собою своєрідний соціальний захід, який проходить у всьому світі щорічно, 11 лютого. Всесвітній день хворого відзначається з 1993 р., заснований 13 травня 1992 року за ініціативою Папи Римського Іоанна Павла II, який визначив завдання цього дня: «... дати відчути співробітникам численних медичних організацій, віруючим, всьому громадянському суспільству необхідність забезпечення найкращого догляду за хворими і немічними, полегшення їхніх страждань».

20
ЛЮТОГО

ВСЕСВІТНІЙ ДЕНЬ СОЦІАЛЬНОЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ (World Day of Social Justice)

Всесвітній день, що відзначається ООН щороку 20 лютого, починаючи з 2009 року. У спеціальній резолюції Генеральної Асамблеї ООН з цього приводу наголошується, що соціальний розвиток і соціальна справедливість – необхідні умови підтримки миру і безпеки як всередині кожної окремої країни, так і у взаємовідносинах між ними. Для Організації Об'єднаних Націй прагнення соціальної справедливості для всіх лежить в самому центрі глобальної місії зі сприяння розвитку та поваги людської гідності.

1
БЕРЕЗНЯ

Світ відзначає **ДЕНЬ НУЛЬОВОЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ**, день, що дає змогу об'єднатися людям по всьому світу для протидії дискримінації. Стать, національність, вік, інвалідність, етнічне походження, сексуальна орієнтація, релігія, мова або будь-яка інша ознака не повинні бути причиною для дискримінації. Вперше день «Нуль дискримінації» масово відзначили 1 березня 2014 року за підтримки Об'єднаної програми ООН з ВІЛ/СНІДу (ЮНЕЙДС). Глобальна кампанія «Нуль дискримінації» спрямована на забезпечення права на гідне життя всіх людей, незалежно від їхньої расової приналежності, релігійних переконань, національності, сексуальної орієнтації та віку.

3
БЕРЕЗНЯ

МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ ЗАХИСТУ ПРАВ ОСІБ СЕКС-БІЗНЕСУ

В цей день традиційно проходять марші представників громадських, правозахисних організацій за участю осіб секс-бізнесу з вимогами припинити дискримінацію людей та прийняти владні рішення для регулювання умов життя людей цієї соціальної групи.

8
БЕРЕЗНЯ

МІЖНАРОДНИЙ ЖІНОЧИЙ ДЕНЬ є датою, яку відзначають жіночі спільноти у всьому світі. У багатьох країнах цей день є національним святом. На пострадянському просторі частіше за все цей день відзначають як День Жінок, Миру, Весни та Любові. Однак своїм корінням День сягає в багатовікову боротьбу жінок за участь у житті суспільства нарівні з чоловіками: в сучасності як день утвердження гендерної рівності, розвиток генерованої політики, економіки, здоров'я, сім'ї, освіти та медіа.

21
БЕРЕЗНЯ

ДЕНЬ БОРОТЬБИ ЗА ЛІКВІДАЦІЮ РАСОВОЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ

Відзначається за рішенням XXI сесії Генеральної Асамблеї ООН від 26 жовтня 1966 р. Проголошуючи цей День, Генеральна Асамблея закликала міжнародне співтовариство подвоїти зусилля з метою ліквідації всіх форм расової дискримінації. Цивілізовані держави в світі активно приймають закони та вводять сурові покарання за злочини на расовому ґрунті; систематично здійснюють моніторинг становища в етнічних громадах; за рахунок бюджетів створюють нові робочі місця для представників національних меншин; уряди лобіюють інтереси представників етнічних груп та забезпечують їх участь в органах місцевої або центральної влади, поліції, армії, в закладах освіти, медицини, соціальних службах; постійними є акції інформування громадськості, спрямованих на те, щоб запобігти прояву расової дискримінації; створюються інститути омбудсменів, які займаються проблемою етнічної та расової рівності.

24
БЕРЕЗНЯ

ВСЕСВІТНІЙ ДЕНЬ БОРОТЬБИ З ТУБЕРКУЛЬОЗОМ

Метою Всесвітнього дня боротьби проти туберкульозу є підвищення обізнаності про глобальну епідемію туберкульозу і зусилля з ліквідації цього захворювання. На сьогодні одна третина світового населення інфікована туберкульозом. Всесвітній день покликаний залучити уваги до масштабів цієї хвороби, способів її профілактики і лікування та протидії дискримінації, стигматизації хворих на туберкульоз.

26
БЕРЕЗНЯ

ВСЕСВІТНІЙ ДЕНЬ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ЕПІЛЕПСІЮ, АБО ФІОЛЕТОВИЙ ДЕНЬ (Purple Day).

Фіолетовий день – це щорічна міжнародна акція, завдання якої – розвіяти міфи про епілепсію і допомогти людям, які живуть з цим діагнозом захистити свої права. Вперше цей день відзначали в 2008 році в Новій Шотландії, Канада.

2
КВІТНЯ

МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО АУТИЗМ (International Autism Awareness Day)

Щорічно 2 квітня відзначається Всесвітній День розповсюдження знань про аутизм, встановлений Генеральною асамблеєю ООН 18 грудня 2007 р. (резолюція №A/RES/62/139). Мета цього дня – інформування суспільства про проблеми аутичних дітей. Такий захід пов'язаний з тим, що з кожним роком кількість осіб з аутизмом катастрофічно збільшується, аутизм не знає расових, національних або соціальних меж. На сьогодні аутизм зустрічається частіше, ніж сліпота і глухота разом узяті. Тому аутизм названо епідемією XXI сторіччя, одним із загрозливих діагнозів, так само, як СНІД, цукровий діабет та рак. Резолюція ООН покликана привернути увагу світової громадськості до аутизму як вельми поширеної недуги, що впливає на життя мільйонів людей на планеті, посилити протидію дискримінації людей з інвалідністю.

8
КВІТНЯ

МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ РОМІВ (International Roma Day)

Започаткований на конгресі ромів усього світу 8 квітня 1971 р. в Лондоні, який зібрав представників 30 країн. Його мета – привернення уваги до самобутньої культури народу, перша згадка про який з'явилась в 1501 році. Цього дня, за традицією, запалюють мільйони свічок як символ єдності ромського народу і тисячі яскравих вінків опускають на воду, щоб вони спливали бурхливими водами річок, нагадуючи тим про нелегку долю народу, вічного блукальця без історичної батьківщини. Ромська громада – найбільш дискримінована національна меншина в Україні, яка потерпає від пресингу правоохоронців, місцевих органів влади і негативного стереотипу, створеного ЗМІ.

24
КВІТНЯ

МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ СОЛІДАРНОСТІ МОЛОДІ (International Youth Solidarity Day)

Відзначається щорічно. Встановлено із 1957 року за рішенням Всесвітньої федерації демократичної молоді, щоб привернути увагу державної влади та суспільства до проблем молоді.

25
КВІТНЯ

ДЕНЬ МОВЧАННЯ (The National Day of Silence)

Щорічна акція, присвячена проблемі утисків сексуальних меншин і зневажливого ставлення до них, зокрема, в навчальних закладах. Мета проведення Дня мовчання: організація безпечного навчання для всіх учнів, студентів незалежно від їхньої сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності.

5
ТРАВНЯ**МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ БОРОТЬБИ ЗА ПРАВА ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ**

Свій початок історія міжнародного дня бере 5 травня 1992 року. У цей день люди з інвалідністю в сімнадцяти країнах ЄС, одночасно, провели перший загальноєвропейський день боротьби за рівні права і проти дискримінації інвалідів. Сучасні суспільства продовжують сприймати людей з інвалідністю крізь призму негативних стереотипів. Значна кількість людей звикла упереджено ставитися до них, вважаючи людей з інвалідністю непрацездатними, неспроможними, ні на що не придатними. Людині з інвалідністю приписують негативні чи міфічні риси характеру, від неї очікують певної незвичної поведінки, її побоюються. Все це принижує людину, якій доводиться жити з інвалідністю.

ТРЕТЯ
НЕДІЛЯ
ТРАВНЯ**ДЕНЬ ПАМ'ЯТІ ПОМЕРЛИХ ВІД СНІДУ (World AIDS Day)**

За рішенням Всесвітньої організації охорони здоров'я кожен третю неділю травня проводиться День пам'яті померлих від СНІДу. Вперше цей день був відзначений ще в 1983 році в Сан-Франциско США. Мета «Дня пам'яті померлих від СНІДу» є привернення уваги населення до епідемії, потреби у систематичному запобіганні захворювання, а також привернення уваги влади до правового та соціального захисту ВІЛ-позитивних, хворих на СНІД.

15
ТРАВНЯ**МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ СІМ'Ї (International Family Day)**

Встановлений Генеральною Асамблеєю ООН у 1993 році і відзначається щорічно 15 травня. Встановлення цього дня покликане звернути увагу громадськості різних країн на численні проблеми сім'ї. На думку Генерального секретаря ООН, коли зневажаються основні права однієї сім'ї, єдність всієї людської сім'ї, членами якої вони є, перебуває під загрозою.

17
ТРАВНЯ**МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ БОРОТЬБИ З ГОМОФОБІЄЮ**

Відзначають 17 травня, коли в 1990 році «гомосексуальність» була виключена з Міжнародного переліку хвороб.

18
ТРАВНЯ**ДЕНЬ ПАМ'ЯТІ ЖЕРТВ ДЕПОРТАЦІЇ КРИМСЬКОТАТАРСЬКОГО НАРОДУ**

У травні 1944 р. із Криму були депортовані кримські татари, у червні того ж року депортації зазнали вірмени, болгари і греки.

21
ТРАВНЯ**ВСЕСВІТНІЙ ДЕНЬ КУЛЬТУРНОГО РОЗМАЇТТЯ В ІМ'Я ДІАЛОГУ ТА РОЗВИТКУ (World Day for Cultural Diversity for Dialogue and Development)**

21 травня 2003 року вперше відзначався Всесвітній день культурного розмаїття в ім'я діалогу та розвитку. Відзначення започатковано 2001 р. Загальною декларацією ЮНЕСКО про культурне розмаїття. Мета відзначення Дня – інформувати громадськість про цінність і важливість розмаїття культур, сприяти усвідомленню позитивної ролі культурної різноманітності.

29
ТРАВНЯ

МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ МИРОТВОРЦІВ ООН

У 2002 році Генеральна Асамблея ООН оголосила 29 травня Міжнародним днем миротворців. Цей день покликаний віддати належне самопожертві і самовідданості миротворців, які несуть службу по всьому світу. В цей день у 1948 році Рада Безпеки Організації Об'єднаних Націй заснувала першу місію з підтримки миру.

30
ТРАВНЯ

ДЕНЬ ЖІНОЧОЇ ЕМАНСИПАЦІЇ

Цього дня в 1431 році була спалена на вогнищі Жанна Д'арк. У 1932 році в той же день у Німеччині був прийнятий «Закон про юридичне становище жінок-чиновників». Невідомо точно, який з цих двох фактів став причиною того, що 30 травня відзначається як День жіночої емансипації або, як його ще також називають, День емансипе.

1
ЧЕРВНЯ

МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ ЗАХИСТУ ДІТЕЙ (International Child Protection Day)

Його започаткувала в листопаді 1949 року Міжнародна демократична федерація жінок, яка проголосила 1 червня днем боротьби за мир, проти експлуатації дитячої праці, за охорону здоров'я дітей, демократизацію їхнього виховання та навчання. Перший Міжнародний день захисту дітей було відзначено в 1950 році. ООН підтримала ініціативу федерації та оголосила захист прав, здоров'я і життя дитини – одним із пріоритетів у своїй діяльності.

2
ЧЕРВНЯ

МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ СОЛІДАРНОСТІ З ОСОБАМИ СЕКС-БІЗНЕСУ ПРОТИ ДИСКРИМІНАЦІЇ ТА НАСИЛЬСТВА З БОКУ ПРАВООХОРОНЦІВ

В цей день 1975 р. біля сотні осіб секс-бізнесу та їх прихильників окупували одне із церковних приміщень в Ліоні (Франція) та заявили про неприпустимість криміналізації, насильства, дискримінації людей з боку правоохоронних органів.

4
ЧЕРВНЯ

МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ НЕВИННИХ ДІТЕЙ – ЖЕРТВ АГРЕСІЇ (International Day of Innocent Children Victims of Aggression)

Цей день – присвячений насамперед тим дітям, що перебувають в зоні воєнних конфліктів.

12
ЧЕРВНЯ

ВСЕСВІТНІЙ ДЕНЬ БОРЬБИ З ДИТЯЧОЮ ПРАЦЕЮ (World Day against Child Labour)

Міжнародна організація праці (МОП) започаткувала відзначення Всесвітнього дня боротьби за ліквідацію дитячої праці в 2002 році з метою привернення уваги до становища дітей, залучених до дитячої праці та підкреслення важливості боротьби із проблемами, спричиненими трудовою експлуатацією дітей.

20
ЧЕРВНЯ**ВСЕСВІТНІЙ ДЕНЬ БІЖЕНЦІВ** (World Refugee Day)

Головна мета цього дня – привернути увагу суспільства до проблеми біженців, а також нагадати, що люди, які залишили свої країни внаслідок насилля та переслідування, потребують захисту та підтримки.

26
ЧЕРВНЯ**МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ БОРТЬБИ ЗІ ЗЛОВЖИВАННЯМ НАРКОТИКАМИ Й ЇХНІМ НЕЗАКОННИМ ОБІГОМ** (International Day against Drug Abuse and Illicit Trafficking)

26 червня 1987 року Міжнародна конференція з боротьби зі зловживанням наркотичними засобами й їхнім незаконним обігом прийняла Всеосяжний план діяльності. 7 грудня 1987 році Генеральна Асамблея ООН установила Міжнародний день боротьби зі зловживанням наркотиками й їхнім незаконним обігом у знак прояву своєї рішучості підсилувати діяльність зі створення міжнародного співтовариства, вільного від зловживання наркотиками.

26
ЧЕРВНЯ**МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ ООН НА ПІДТРИМКУ ЖЕРТВ ТОРТУР / КАТУВАНЬ**
(International Day in Support of Torture Victims)

В 1997 року за рекомендацією Економічної й Соціальної Ради (рішення 1997/251) Асамблея проголосила 26 червня Міжнародним днем Організації Об'єднаних Націй на підтримку жертв катувань (резолюція 52/149 від 12 грудня). Цей день проводиться з метою викорінювання катувань і забезпечення ефективного функціонування Конвенції проти тортур та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів відносин та покарання 1984 року. На переконання ООН, не зважаючи на наявність солідної нормативно-правової бази в царині запобігання тортурам, випадки вживання тортур досить часто ігноруються державами, а то і безпосередньо здійснюються в багатьох країнах в умовах безкарності винних. Міжнародний день на підтримку жертв тортур дає ще один привід для підтвердження права всіх чоловіків і жінок жити, не наражаючись на небезпеку вживання тортур.

28
ЧЕРВНЯ**ДЕНЬ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ**

Святкується щорічно 28 червня на честь прийняття Конституції України в 1996 році. Це день затвердження наших прав і свобод. День ствердження того, як зазначено у статті 3 Конституції України, що «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю». Важливо, що Конституція України встановила непорушність гуманістичного принципу в майбутньому: при ухваленні нових законів або внесенні змін до чинного законодавства не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод. (ст. 22).

11
ЛИПНЯ**ВСЕСВІТНІЙ ДЕНЬ НАРОДОНАСЕЛЕННЯ**

Мета дня – привернути увагу до питань народонаселення, програм спільного розвитку, пошуку рішення загальних проблем.

2
СЕРПНЯ

МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ ПАМ'ЯТІ ЖЕРТВ ГОЛОКОСТУ РОМІВ

2 серпня роми всього світу відзначають Скорботний день – Калі траш (чорний жах). Ця дата – данина пам'яті тим, хто загинув від геноциду в роки Другої світової війни. В багатьох державах Європи 2 серпня відзначають на офіційному рівні як День вшанування пам'яті жертв нацистського геноциду ромів 1933-1945 років, в Україні такий день було встановлено постановою Верховної Ради України № 2085-IV від 8 жовтня 2004 року. В ніч з 2 на 3 серпня 1944 року близько 3 000 ромських чоловіків, жінок та дітей було вбито нацистами в газових камерах концентраційного табору Аушвіц - Біркенау. За даними істориків, під час Голокосту від репресій загинуло від 600 тис. до 1 млн. 500 тис. ромів.

9
СЕРПНЯ

МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ КОРИННИХ НАРОДІВ СВІТУ

Генеральна Асамблея ООН у 1994 році оголосила про проведення Десятиліття корінних народів світу і відзначення 9 серпня Міжнародного дня корінних народів. Це було зроблено для того, щоб світова громадськість пам'ятала про необхідність проявляти турботу і солідарність з представниками корінного населення.

23
СЕРПНЯ

МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ ПАМ'ЯТІ ЖЕРТВ РАБОТОРГІВЛІ ТА ЇЇ ЛІКВІДАЦІЇ

Відзначається за рекомендацією 150-ї сесії виконавчої ради ЮНЕСКО. Рабство є безпрецедентною трагедією і однією з найтемніших сторінок людської історії. Незважаючи на те, що рабство було скасовано і засуджено на міжнародному рівні, воно, як і раніше, існує в нових формах і зачіпає сьогодні мільйони людей в усьому світі. За даними ООН, щороку мільйони людей, в основному жінки і діти, стають жертвами обману і насильства, перетворюються на «живий товар» і зазнають експлуатації. «Нова работоргівля» - сучасна торгівля людьми стала однією з найбільш гострих та широкомасштабних проблем сучасності.

21
ВЕРЕСНЯ

МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ МИРУ (International Day of Peace)

Мета відзначення – залучення уваги до різнобічної роботи в підтримку миру і для того, щоб спонукати окремих людей, групи та громади на всій планеті до осмислення проблем миру та обміну інформацією і практичним досвідом діяльності з його досягнення.

30
ВЕРЕСНЯ

ДЕНЬ УСИНОВЛЕННЯ

Цей день в Україні збігається з днем християнського свята Віри, Надії, Любові та матері їх Софії. Офіційно День усиновлення встановлено в Україні згідно з Указом Президента України «Про День усиновлення» від 27 листопада 2008 року № 1088/2008. Про встановлення свята було оголошено на Всеукраїнському форумі усиновлювачів, який проходив 27 листопада 2008 року в Києві. Мета – відзначити суспільну значущість усиновлення в забезпеченні права кожної дитини на виховання в сім'ї, підтримка та розвиток національного усиновлення.

ОСТАННЯ
НЕДІЛЯ
ВЕРЕСНЯ**МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ ГЛУХИХ** (International Deaf Day)

Відзначається щорічно в останню неділю вересня. Офіційно Міжнародний день глухих заснований в 1951 році, на честь створення Міжнародної федерації глухих. Мета відзначення – привернення уваги громадськості до питань людей з обмеженою фізичною можливістю мови та слуху.

1
ЖОВТНЯ**ВСЕСВІТНІЙ ДЕНЬ ЛЮДИНИ З ДЦП**

Цей день покликаний змінити ставлення до людей з діагнозом ДЦП. Міжнародний день людей похилого віку. 14 грудня 1990 року Генеральна Асамблея ООН постановила вважати 1 жовтня Міжнародним днем людей похилого віку. Спочатку цей день почали відзначати в Європі, потім в Америці, а наприкінці 90-их років уже у всьому світі. Україна з 1 жовтня 1991 щорічно відзначає цей день. В основі ціннісних ідей цього дня, з одного боку, нагадати всім людям про необхідність поваги і турботи до осіб старшого віку, подякувати їм за їхній внесок у розвиток і родин, і спільнот, і людського капіталу, і економіки; з іншого боку, утверджувати технології соціального розвитку, підтримати активізм людей похилого віку, їхню інтеграцію в соціумі та протидіяти ейджизму, ізоляції, дискримінації людей за віком.

2
ЖОВТНЯ**МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ НЕНАСИЛЬСТВА**

Відзначається в день народження Махатми Ганді (02.10.1969 – 30.01.1948) – керівника руху за незалежність Індії та основоположника філософії і стратегії ненасильства. Відповідно до резолюції Генеральної Асамблеї ООН від 15 червня 2007 року, яка передбачає проведення Міжнародного дня ненасильства, цей день служить ще одним приводом для того, щоб «пропагувати гасло ненасильства, в тому числі шляхом просвітницької та суспільно-роз'яснювальної роботи». У резолюції підтверджується «універсальна значимість принципу ненасильства», а також бажання утвердити вагу світової та соціальної культур як культур миру, терпимості, розуміння та ненасильства.

ДРУГА
СУБОТА
ЖОВТНЯ**ВСЕСВІТНІЙ ДЕНЬ ХОСПІСІВ** (Всесвітній день хоспісної і паліативної допомоги)

Кожної другої суботи жовтня громадськість відзначає Всесвітній день хоспісної і паліативної допомоги. Організатором Всесвітнього Дня хоспісної та паліативної допомоги є Світовий Альянс паліативної допомоги, куди входять національні та регіональні організації, які підтримують розвиток хоспісної та паліативної допомоги у всьому світі. Згідно з міжнародними стандартами паліативна допомога – це забезпечення максимальної якості життя невиліковно хворим людям. В її основі закладений новий підхід до медико-соціальних послуг та поваги до прав людини.

10
ЖОВТНЯ**ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДЕНЬ БОРОТЬБИ ПРОТИ СМЕРТНОЇ КАРИ**

Заснував його Комітет міністрів Ради Європи. Рада Європи була першою у справі скасування смертної кари, в результаті чого Європа з 1997 року де-факто є простором, вільним від цього методу покарання. Рада Європи виходить з того, що смертній карі не місце в демократичному суспільстві. Така позиція організації в 1983 році вилилася в прийняття, з ініціативи ПАРЄ, протоколу N 6 до Європейської конвенції про права людини, про скасування смертної

кари в мирний час. У 2002 році прийнятий протокол N 13 про скасування найвищої міри покарання за всіх обставин. Скасування смертної кари стала необхідною умовою при прийнятті до Ради Європи. З 1997 року в країнах-членах РЄ не була страчена жодна людина. ПАРЕ продовжує суворо стежити за виконанням заборони на смертну кару. Рада Європи пропагує альтернативні міри покарання, які мають системи кримінального правосуддя.

11
ЖОВТНЯ

ДЕНЬ КАМІН-АУТА

Це міжнародний день ненасильницьких громадянських акцій, обговорень, присвячених лесбіянкам, геям, бісексуалам і трансгендерам (ЛГБТ), а також особливій увазі й розумінню для «виходу» і відкриття своєї сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності. Метою Дня камін-аута є зміна суспільної свідомості щодо розуміння прав ЛГБТ і право на відчуття власної гідності в ЛГБТ. Перший День Камін-аута пройшов в Америці в 1988 році, з 2008 року і в Україні.

Відсутність інформації, або спотворення інформації про ЛГБТ народжує в суспільній свідомості карикатурні образи, що є зручною мішенню для гомофобії та трансфобії. У цей день робляться спроби створити умови, в яких рідні, друзі, колеги або незнайомі люди готові до нормальної взаємодії, не зважаючи на відмінності, які існують між людьми. Основна ідея Дня камін-аута – підтримувати ЛГБТ в процесі «виходу», відкриття себе, оскільки саме відкритість дає необхідну свободу, щоб жити чесно і з почуттям власної гідності.

15
ЖОВТНЯ

МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ БІЛОЇ ТРОСТИНИ

Біла тростина – символ руху незрячої людини. 15 жовтня 1970 року у США за ініціативою Міжнародної федерації сліпих (незрячих) цей день прийнято відзначати. У Великобританії цей день був вперше відзначений 15 жовтня 1979 року. Але історія білої тростини як символу подолання бар'єрів сліпоти бере початок значно раніше, ще з 1921 року. Міжнародний день білої тростини був офіційно визнаний в 1969 році на зборах Міжнародної федерації сліпих (незрячих) в Коломбо. З наступного року цей день почали відзначати в багатьох країнах світу. Незрячі звертають особливу уваги до своїх проблем життєдіяльності. Також метою цього дня є створення позитивного образу незрячої людини, такої, що може на рівних існувати з іншими людьми.

17
ЖОВТНЯ

МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ БОРотьБИ З БІДНІСТЮ

Історія проведення Міжнародного дня боротьби з бідністю нерозривно пов'язана з датою 17 жовтня 1987 року. Саме тоді понад 100 тисяч осіб зібралися на площі Трокадеро в Парижі, де в 1948-му була підписана Загальна декларація прав людини, щоб віддати данину пам'яті жертв убогості, насильства й голоду. Присутні заявили, що бідність є порушенням прав людини і підтвердили необхідність спільними зусиллями добиватися дотримання цих прав. Відтоді щороку 17 жовтня громадяни різних переконань і соціального походження збираються, аби підтвердити незмінність своєї позиції і продемонструвати солідарність із бідними. Своєю резолюцією, прийнятою 22 грудня 1992 року, Генасамблея ООН оголосила 17 жовтня Міжнародним днем боротьби з бідністю й закликала всі держави до його відзначення.

18
ЖОВТНЯ**ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДЕНЬ БОРОТЬБИ З ТОРГІВЛЕЮ ЛЮДЬМИ**

18 жовтня – день, який оголошений Європейським днем боротьби з торгівлею людьми, був започаткований 18 жовтня 2007 року. Такий день необхідний для консолідації діяльності та підвищення рівня обізнаності з найдавнішим негативним феноменом – торгівлею людьми, особливо жінками і дітьми. Не байдужість громадськості до цього явища і візуалізація проблеми на глобальному рівні – запорука успішної боротьби з цією проблемою. Базове гасло: «Людина – не товар! Цінність людського життя – не предмет торгівлі!».

24
ЖОВТНЯ**ДЕНЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ**

24 жовтня 1945 року після ратифікації більшістю країн-засновниць Статут ООН набув чинності; і за рішенням Генеральної Асамблеї ООН (1947) цю дату щорічно відзначають як День Організації Об'єднаних Націй.

9
ЛИСТОПАДА**МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ БОРОТЬБИ ПРОТИ ФАШИЗМУ,
РАСИЗМУ ТА АНТИСЕМІТИЗМУ**

У ніч з 9 на 10 листопада 1938 року почався масовий єврейський погром у Німеччині, що отримав назву «Кришталевої Ночі», або «Ночі розбитих вітрин». «Кришталева ніч» або «Ніч розбитих вітрин» в 1938 році поклала початок Голокосту – масовому насильству стосовно єврейського народу, яке призвело до загибелі близько шести мільйонів євреїв. Тому, розповідаючи про злочини нацизму, ми попереджаємо сьогоднішню молодь про те, яким може стати майбутнє, якщо ми вчасно не скажемо «Ніколи знову!» у відповідь тим, хто пропонує обмежити права однієї групи людей тільки тому, що вони не такі, як ми!

Однією з гнітючих проблем сучасного суспільства поступово стає ксенофобія, неприязнь до чужих – інших етносів, релігійних, національних меншин, специфічних, помітно відмінних від більшості суспільства за цілями й інтересами соціальних груп, скажімо, мігрантів, біженців та інших.

10
ЛИСТОПАДА**ВСЕСВІТНІЙ ДЕНЬ МОЛОДІ (World Youth Day)**

Встановлено в день завершення Всесвітньої конференції молоді, що проходила 1945 року в Лондоні, та заснування Всесвітньої федерації демократичної молоді. Міжнародне об'єднання молодіжних організацій – це центр міжнародного демократичного молодіжного руху, який об'єднує молодь незалежно від політичних і релігійних поглядів, расової та національної приналежності. ВФДМ веде боротьбу за мир, права молоді, незалежність народів, інтернаціональне згуртування прогресивної молоді проти колоніалізму, неокolonіалізму, фашизму та расизму.

13
ЛИСТОПАДА

ВСЕСВІТНІЙ ДЕНЬ НЕЗРЯЧИХ (International Day of the Blind)

13 листопада 1745 року у Франції народився Валентин Гаюї – відомий педагог, що заснував в Парижі і Петербурзі декілька шкіл і підприємств для незрячих. За рішенням Всесвітньої організації охорони здоров'я саме ця дата відзначається як День незрячих. Навчання і виховання незрячих Валентин Гаюї поставив на наукову основу. Він розробив рельєфно-лінійний шрифт «унціал». Цей шрифт отримав назву від латинського слова, що означає «рівний по довжині однієї унції». Це були крупні рівні букви, витиснуті рельєфом на щільному папері. Головне достоїнство «унціала» полягало в тому, що за допомогою цього шрифту можна було навчати незрячих дітей читанню і друкувати книги. У 1829 році француз Луї Брайль – вихованець Паризького національного інституту для сліпих дітей розробив універсальну систему рельєфно-точкового шрифту, що знайшов розповсюдження у всіх країнах світу.

16
ЛИСТОПАДА

МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ ТОЛЕРАНТНОСТІ (International Day for Tolerance)

Був проголошений ЮНЕСКО в листопаді 1995 року з нагоди 50-річного ювілею цієї організації і відзначається щорічно 16 листопада. У Парижі 16 листопада 1995 року 185 державами-членами ЮНЕСКО була прийнята Декларація Принципів Толерантності. Декларація визначає толерантність не тільки як моральний борг, але і як політичну і правову вимогу до окремих людей, груп людей і держав. Вона визначає положення толерантності стосовно міжнародних інструментів захисту прав людини. Декларація підкреслює, що державам варто розробляти нове законодавство, при виникненні необхідності забезпечення рівності в спілкуванні й у можливостях для всіх груп людей і окремих членів суспільства.

18
ЛИСТОПАДА

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДЕНЬ ЗАХИСТУ ДІТЕЙ ВІД СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ

20
ЛИСТОПАДА

ВСЕСВІТНІЙ ДЕНЬ ДИТИНИ

У 1954 році Генеральна Асамблея ООН рекомендувала всім країнам ввести в практику святкування Всесвітнього дня дитини як дня світового братерства і взаєморозуміння дітей, присвяченого діяльності, спрямованої на забезпечення благополуччя дітей в усьому світі. 20 листопада знаменує день, у який Асамблея прийняла в 1959 році Декларацію прав дитини, а в 1989 році – Конвенцію про права дитини.

20
ЛИСТОПАДА

ДЕНЬ ПАМ'ЯТІ ТРАНСГЕНДЕРНИХ ЛЮДЕЙ (Transgender Day Of Remembrance) **АБО ДЕНЬ ПАМ'ЯТІ ЖЕРТВ ТРАНСФОБІЇ**

Відзначення дня було започатковане після вбивства у 1998 році Ріти Хестер, 34-річної транссексуальної жінки, і слугує нагадуванням про існуючі упередження, ненависть та дискримінацію трансгендерних людей. Трансгендерні люди – це ті, гендерна ідентичність котрих відрізняється від тієї, що в суспільстві традиційно асоціюється з їхньою біологічною статтю.

З 25
ЛИСТОПАДА
ПО 10
ГРУДНЯ

МІЖНАРОДНА АКЦІЯ «16 ДНІВ ПРОТИ ГЕНДЕРНОГО НАСИЛЬСТВА»

Кампанія традиційно розпочинається 25 листопада, у Міжнародний день боротьби за ліквідацію насильства щодо жінок і триває 10 днів, до 10 грудня – Дня прав людини. Концепція і практичне застосування гендерної рівності є центральними поняттями сталого розвитку громади. У гендерній рівності не йдеться про питання виключно жінок. Мова йде про рівну участь чоловіків і жінок у покращенні умов як їхнього власного життя, так і життя громади. Гендерна рівність зробила великий внесок для покращення становища жінок, чоловіків, дівчат та юнаків. Ціллю гендерної рівності є підтримка досягнення рівності між жінками та чоловіками з ціллю забезпечення стабільного розвитку.

1
ГРУДНЯ

ВСЕСВІТНІЙ ДЕНЬ БОРОТЬБИ ЗІ СНІДОМ АБО ДЕНЬ СОЛІДАРНОСТІ З ВІЛ-ПОЗИТИВНИМИ ТА ХВОРИМИ НА СНІД

(як частіше висловлюються про цей день представники громадських організацій).

2
ГРУДНЯ

МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ БОРОТЬБИ ЗА ЛІКВІДАЦІЮ РАБСТВА

За підрахунками Міжнародної організації праці (МОП), організованої ООН установи, що займається питаннями праці, близько 12,3 млн. чоловік у всьому світі перебувають у рабстві, включаючи трудові табори, примусову дорослу і дитячу працю і сексуальне рабство.

Сьогодні в поняття торгівлі людьми у світовому масштабі вкладають певною мірою різні явища, які мають спільні ознаки, головна серед яких – продаж (інша платна передача) людини. Торгівля людьми – це форма сучасного рабства та транснаціональний злочин, що є брутальним порушенням прав людини.

3
ГРУДНЯ

МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ ЛЮДИНИ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Проголошений Генеральною Асамблеєю ООН у 1992 р. Проведення Міжнародного дня спрямоване на привертання уваги до проблем та потреб людей з інвалідністю, захист їхньої гідності, реалізації інших прав та переваг, які суспільство отримує від участі людей з інвалідністю в політичному, соціальному, економічному і культурному житті.

10
ГРУДНЯ

ДЕНЬ ПРАВ ЛЮДИНИ (Human Rights Day)

День прав людини відзначається відповідно до факту проголошення Генеральною Асамблеєю ООН у 1948 році Загальної декларації прав людини. Загальна декларація прав людини – рішення Генеральної Асамблеї ООН, прийняте у 1948 році, яке є найбільш авторитетним джерелом міжнародних норм щодо прав людини. Загальна декларація разом з Міжнародними пактами про права людини іноді позначається як Міжнародний Білль про права людини. Вона перекладена принаймні 375 мовами й діалектами мов. Декларація була прямим наслідком досвіду Другої світової війни і вперше сформулювала ті права, які повинна мати кожна людина.

17
ГРУДНЯ

МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ ПРОТИ НАСИЛЛЯ НАД ОСОБАМИ СЕКС-БІЗНЕСУ

З 2006 року відзначається в Україні, присвячений питанням дотримання прав і толерантного ставлення до людей, залучених до секс-бізнесу.

18
ГРУДНЯ

МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ МІГРАНТА

За рекомендацією Економічної та Соціальної Ради (рішення 2000/288 від 28 липня 2000 року) Генеральна Асамблея оголосила 18 грудня Міжнародним днем мігранта. В цей день в 1990 р. була прийнята Міжнародна конвенція із захисту прав всіх працівників-мігрантів та членів їх сімей. Асамблея підкреслила необхідність прийняття подальших заходів для забезпечення дотримання прав людини та основних свобод всіх мігрантів.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ МЕДІАТЕМ З ПРАВ ЛЮДИНИ

---

1. Представництво ООН в Україні [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.un.org.ua/ua/>
2. ЮНІСЕФ. Україна [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <https://www.unicef.org/ukraine/ukr/>
3. ПРООН. Україна [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home.html>
4. МОМ (Міжнародна організація з міграції) [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: Україна <http://iom.org.ua/ua>
5. Права людини та медіадіяльність / Ресурсний хаб Інституту журналістики [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://labs.journ.univ.kiev.ua/hrj/>
6. Комісія з журналістської етики [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: www.cje.org.ua
7. Національний превентивний механізм / Офіс Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.npm.org.ua/>
8. Центр інформації про права людини [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://humanrights.org.ua/>
9. Детектор медіа [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://detector.media/>
10. MediaSapiens [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://osvita.mediasapiens.ua/>
11. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www1.ombudsman.gov.ua/>
12. Переселенець UA. Ресурс ГО «Правозахисна рада України» [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://perecelenec.com.ua/>
13. Права людини в Україні. Інформаційний портал Харківської правозахисної групи [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.khpg.org/>
14. Універсальний дизайн [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://ud.org.ua/>
15. Пацієнти України. Ресурс пацієнтської організації: лікування, доступне для всіх! [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://patients.org.ua/>
16. Платформа прав людини [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.ppl.org.ua>.
17. Без кордонів [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://noborders.org.ua>.
18. Національна спілка журналістів України (НСЖУ) [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://nsju.org>.
19. Центр демократії та верховенства права (CEDEM) [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://cedem.org.ua/who-we-are/>
20. Прометеус. Освітній портал [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <https://courses.prometheus.org.ua/>
21. Кампанія проти дискримінації [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://discrimi.net/>
22. Чесно! Фільтруй суд [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://chesnosud.org/>

23. Асоціація українських моніторів дотримання прав людини в діяльності правоохоронних органів (Асоціація УМДПЛ) [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://umdpl.info/library/>
24. Права людини та історія Голокосту [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://holocaust.kiev.ua/>
25. Антидот. Правозахисний проект [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <https://antidot.info/>
26. Коаліція з протидії дискримінації в Україні (КПД) [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.antidi.org.ua/ua/>
27. Жінки – це 50% успіху України. Соціальний проект, спрямований на активізацію та підтримку жінок [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://50vidsotkiv.org.ua/>
28. Міжнародний фонд «Відродження» [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.irf.ua/>
29. DOCU/SPACE. Перший онлайн-кінотеатр в Україні, що демонструє документальні фільми про права людини [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://docuspace.org/>
30. Правовий простір. Спеціалізований портал [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://legalspace.org/ua/>
31. КримSOS [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://krymsos.com/>
32. Повага. Кампанія проти сексизму у політиці і ЗМІ [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://povaha.org.ua/>
33. Інсайт. Протидія дискримінації та злочинам на ґрунті ненависті за ознаками СОП [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://insight-ukraine.org/>
34. Точка опори. Піклування про долю лесбійок, геїв, бісексуалів, трансгендерних осіб [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://t-o.org.ua/resursy/>
35. Наш світ. Правозахисний ЛГБТ Центр / Інформаційно-ресурсний центр [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://gay.org.ua/> або <http://gay.org.ua/blog/category/info-resursnij-center/>
36. ГЕНДЕР ЗЕД. Інформаційний ресурс (російською та українською мовами) з різних тем ВІЛ-позитивних, ЛГБТІ-осіб, гендеровані дослідження та питання правозахисту людей [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://genderz.org.ua/>
37. Кримськотатарський ресурсний центр [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://ctrcenter.org/uk>
38. Права людини в Україні. Інформаційний портал Харківської правозахисної групи (ХПГ) [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://khpgr.org/>
39. Права людини в Україні від Української Гельсінської спілки з прав людини. Бібліотека [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://helsinki.org.ua/publications/>
40. Експертний центр з прав людини. Публікації [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://ecpl.com.ua/publications/>
41. Євромайдан SOS. Самоорганізована група правозахисників, громадських активістів, адвокатів, журналістів та інших небайдужих людей різних професій [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <https://euromaidansos.org/>
42. Бібліотека (російська мова) Международной Школи Прав Человека и Гражданских Действий [сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <https://inthrschool.org/node/11>
43. Оновлення інформації на сторінці «Ресурси» ресурсного хабу Інституту журналістики «Права людини та медіадіяльність» за посиланням: <http://labs.journ.univ.kiev.ua/hrj/>

